

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสวรสค์อัตลักษณ์
นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

CRITICAL PARTICIPATORY ACTION RESEARCH TO CREATE VOLUNTEERING
IDENTITY FOCUSING ON SUSTAINABLE ENVIRONMENT AMONG STUDENTS
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2565

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์
นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

ปริญญาานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CRITICAL PARTICIPATORY ACTION RESEARCH TO CREATE VOLUNTEERING
IDENTITY FOCUSING ON SUSTAINABLE ENVIRONMENT AMONG STUDENTS
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Development Education)

Graduate School, Srinakharinwirot University

2022

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์

นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

ของ

ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง) (รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กิตติกร สันคติประภา) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปรีชัช ดาวอุดม)

ชื่อเรื่อง	การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา
ผู้วิจัย	ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเมษย์ หนกหลัง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. กิตติกร สันคติประภา

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ครั้งนี้เพื่อ 1.ศึกษาบริบทการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 2. วิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3. การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 10 คน จาก 6 มหาวิทยาลัย ที่มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน ขั้นตอนการดำเนินวิจัย คือ ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ และขั้นวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ 2 วงจร รวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม การสังเกต การศึกษาเอกสาร การสำรวจพื้นที่ การลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัยพบว่า 1.การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมถูกกำกับด้วยนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่มาจากความรู้การพัฒนาสู่ความทันสมัย และการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2.อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการรู้เท่าทันความรู้ที่มากำกับอุดมการณ์ ทำให้สามารถสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันและใช้ความหมายนั้นเพื่อเปิดพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ผ่านการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม 3. การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมี 2 ลักษณะคือ การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนแก่คนในสังคม ด้วยหลัก 4 ป. คือ เปิดโลกทัศน์ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เปลี่ยนความรู้ให้เป็นความรักต่อสิ่งแวดล้อม ปรับพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปลุกต้นไม้อันใจคน และการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง 4 ประการ ได้แก่ การติดอาวุธทางปัญญาด้วยการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันความรู้ที่มากำกับตัวตน การขับเคลื่อนสังคมจากการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการก้าวข้ามความรู้ที่เป็นกรอบคิด

คำสำคัญ : นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา, อัตลักษณ์นักกิจกรรม, วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

Title	CRITICAL PARTICIPATORY ACTION RESEARCH TO CREATE VOLUNTEERING IDENTITY FOCUSING ON SUSTAINABLE ENVIRONMENT AMONG STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION
Author	TOSAPOL WATTHANANUKULWONG
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2022
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Sumate Noklang
Co Advisor	Dr. Kittikorn Sankatiprapa

The purpose of this critical participatory action research (C-PAR) are as follows: (1) to study the context of environmental activities in higher education institutions; (2) to criticize environmental volunteers' identity creation; and (3) to create a volunteering identity focus on sustainable environmental. There were 10 environment volunteers as stakeholders from six university. The process is procedure pre-practicum and the two cycles of C-PAR. The data was collected through focus group discussions, observations, documentation, field survey, reflection, and a practicum. The data analysis consisted of thematic analysis. The results: (1) environmental activities are governed by the policies of higher education institutions from knowledge of modernization, environmentalization, and sustainable development; (2) environmental volunteer identity arises from literacy dominating ideology and the stakeholders create meaning for open social space to present identity through activities; (3) there were two characteristics for subjectivity formation: 1) to create a sustainable environment for society with four principles: to broaden horizons of environmental conservation vision, to turn environmental knowledge into love for the environment, to environmentally-friendly behavior change, and to cultivate environmental consciousness; 2) self-sustainable environmental creation had four principles: armed with intellection by critical thinking, the dominant discourse literacy, driving society with living together for the environmental awareness and beyond the knowledge that limits creativity.

Keyword : Critical Participatory Action Research, Environment Volunteer in Higher Education, Student Volunteering Identity, Sustainable Environment

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีได้โดยด้วยแลเอาใจใส่จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษย์ หนักหลัง ที่คอยให้แนะนำ ชี้แนะแนวทางทั้งในแง่ของการวิชาที่ทำการศึกษาและวิชาชีพิตอย่างไม่เคยเหน็ดเหนื่อย ในระหว่างการศึกษาท่านเปรียบเสมือนคนในครอบครัวที่คอยดูแลทางด้านวิชาการอย่างใกล้ชิด ติดตามความคืบหน้าโดยตลอด ด้วยความเสียสละและอุดมการณ์อันแรงกล้าในการเป็นครู ผู้วิจัยจึงไม่สามารถหาคำบรรยายหรือสรรณเสริญใดได้ดีไปกว่า ขอขอบพระคุณท่าน ด้วยหัวใจแห่งความเคารพมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ การได้รับความเมตตาจากท่าน อาจารย์ ดร.กิตติกร สันคติประภา อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่เปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวที่คอยอบรมสั่งสอน และเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์ ประธานในการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด อาจารย์ ดร.ปรีชัช ดาวอุดม กรรมการสอบ ผู้ที่ให้คำแนะนำและแง่มุมมองต่างๆ ในปริญญานิพนธ์นี้จนสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาพัฒนาศึกษาศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัย

ขอขอบคุณนิสิต นักศึกษาจากชมรมด้านสิ่งแวดล้อมจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการศึกษา จากการให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันในการวิจัยเป็นอย่างดี ความรู้ที่เกิดขึ้นจะเป็นความภาคภูมิใจของเราและจะเป็นประโยชน์กับสิ่งแวดล้อมตามที่พวกเราตั้งใจไว้ทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มศว ที่เป็นแหล่งส่งเสริมประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและเป็นตั้งครอบครัวหนึ่งของผู้วิจัย โดยมีพี่ๆ น้องๆ ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือทุกเรื่องจนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ จนประสบความสำเร็จ

สุดท้ายแรงบัลดาลใจในชีวิต และทำให้ผู้วิจัยสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่างๆ มาได้ คุณแม่เยาวภา วัฒนานุกุลวงศ์ และ ครอบครัวทุกคน ที่เป็นกำลังใจและพร้อมสนับสนุนทุกๆ ด้าน ที่สำคัญคือ ภรรยาและลูกที่จะต้องเสียสละเวลาในการได้อยู่ร่วมกับครอบครัว และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา เพื่อให้ผู้วิจัยใช้สมาธิและมุ่งมั่นกับการทำวิจัยเริ่มนี้จนประสบความสำเร็จ

ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
คุณค่าของงานวิจัย	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิดการวิจัย.....	14
2.1 นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	14
2.1.1 แนวคิดอาสาสมัคร.....	15
2.1.2 นักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา	18
2.1.3 ชมรม / กลุ่ม กิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา (Student Club).....	22
2.1.4 แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentalization).....	24
2.1.5 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Environment)	26
2.2 อัตลักษณ์ (Identity).....	30
2.2.1 ความหมายของอัตลักษณ์.....	31
2.2.2 ความเป็นอัตวิสัยของอัตลักษณ์.....	33

2.3 การสร้างตัวตน (Self Formation)	37
2.3.1 ศาสตร์แห่งความรู้สู่การสร้างตัวตน	38
2.3.2 วาทกรรม (Discourse).....	39
2.3.3 เทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of Self)	41
2.3.4 การสร้างสรรค์ตัวตนผู้รู้เท่าทันชุดความรู้ (Subjectivity)	43
2.4 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (C-PAR).....	47
2.4.1 แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation Concept)	50
2.4.2 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)	51
2.4.3 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์” (C - PAR)	55
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	58
บทที่ 3 วิธีวิจัย.....	63
3. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของนักกิจกรรมการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	63
3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย	65
3.1.1 แนวทางในการเข้าถึงข้อมูล	65
3.1.2 การเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษา	67
3.1.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	68
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
3.1.5 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	77
3.1.6 บทบาทของนักวิจัย	78
3.1.7 การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล	79
3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	80
3.2.1. การศึกษาบริบท : การจัดกิจกรรมด้านแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา	80

3.2.2 วงจรที่ 1 วิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 81	81
3.2.3 วงจรที่ 2 : การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา..... 84	84
กระบวนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์..... 86	86
บทที่ 4 ผลการศึกษา 91	91
ส่วนที่ 1 บริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 91	91
แนวคิดการพัฒนาประเทศที่ส่งผลต่อกิจกรรมการพัฒนานิสิต นักศึกษา 92	92
การจัดการสถาบันอุดมศึกษาในบริบทการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 97	97
มาตรฐานการพัฒนา และการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา 101	101
การพัฒนาผู้เรียน (นิสิต นักศึกษา) 101	101
ผู้สอน และการเรียนการสอน..... 103	103
การจัดการหลักสูตร..... 104	104
การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา (ผู้บริหาร)..... 105	105
สรุปบริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 108	108
ส่วนที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมวิพากษ์..... 109	109
วงจรที่ 1 การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา . 109	109
1. การวางแผนการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 111	111
1.1 สะท้อนการศึกษาบริบทผ่านอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 113	113
1.2 การสร้างความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ร่วมกัน 117	117
ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 126	126
1.3 การคัดสรรกิจกรรมเพื่อสร้างอัตลักษณ์จากความร่วมมือร่วมใจ 127	127
2. การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 128	128
2.1 การเตรียมกิจกรรมสู่การสร้างความร่วมมือผ่านการปฏิบัติ 131	131

2.2 การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการจัดกิจกรรม	132
3. ผลการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมที่ร่วมกัน	135
3.1 มีอุดมการณ์ร่วมกันในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม	138
3.2 เริ่มมีการตั้งคำถามกับแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย	139
3.3 ผู้แสดงอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางความคิด	140
3.4 ความต้องการถ่ายทอดแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม	141
3.5 เชื่อในจิตวิญญาณของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	142
3.6 การเสริมพลังในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น	143
3.7 มีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	145
4. การสะท้อนผลการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา	146
4.1 การรู้เท่าทันความรู้ : ความรู้ที่มากำกับอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง	147
4.2 การสร้างความหมาย : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง	151
4.3 การดำรงอัตลักษณ์จากความหมายใหม่ : การสร้างความยั่งยืนอุดมการณ์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากความหมายใหม่	168
สรุปผลการศึกษาในวงจรที่ 1	173
วงจรที่ 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน สถาบันอุดมศึกษา	176
1. การวางแผนสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	178
1.1 ผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา	178
1.2 การสะท้อนความหมายร่วมกัน “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”	184
1.2.1 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด	188
1.2.2 การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า	188

1.3 แนวทางการดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ..	192
1.4 การวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน....	199
2. กิจกรรมการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.....	203
2.1 ค่ายศึกษาธรรมชาติ	205
2.2 กิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ	205
2.3 กิจกรรมรู้รักษ์พลังงาน.....	209
2.4 สรุปการปฏิบัติกิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติ.....	214
3. ผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.....	215
3.1 รู้เท่าทันความรู้ “สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”	218
3.2 เชื่อมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนสร้างขึ้น.....	221
3.3 การดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	225
สรุปผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจาก กิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติ.....	230
4. การสะท้อนตนเองจากผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน.....	231
4.1 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม	232
4.2 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง	243
สรุปวงจรที่ 2.....	259
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล.....	261
1. ภาพสะท้อนของสังคมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.....	261
2. การพัฒนาสู่ความทันสมัยที่ต่อการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา	264
2.1. การพัฒนาสู่ความทันสมัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	264
2.2. การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	264
3. กระบวนการศึกษา	268

4. การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์	269
4.1 การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	269
4.2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	272
4.3 ความรู้ที่เกิดการศึกษา.....	273
5. อุตวิพากษ์งานวิจัย.....	276
5.1 การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา	276
5.2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	278
5.3 ประสบการณ์จากการศึกษา.....	279
6. ข้อเสนอแนะ	279
6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	280
6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	281
บรรณานุกรม	284
ภาคผนวก.....	303
ภาคผนวก ก	304
ภาคผนวก ข	311
ภาคผนวก ค	319
ภาคผนวก ง	321
ประวัติผู้เขียน.....	325

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	62
ภาพประกอบ 2 ภาพตารางแสดงขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (1)	88
ภาพประกอบ 3 ภาพตารางแสดงขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (2)	89
ภาพประกอบ 4 กระบวนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ในสถาบันอุดมศึกษา.....	90
ภาพประกอบ 5 สรุปบริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา.....	100
ภาพประกอบ 6 ภาพสรุปการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา.....	110
ภาพประกอบ 7 ภาพสรุปการวางแผนเพื่อสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา.....	112
ภาพประกอบ 8 ภาพการสร้างความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ร่วมกัน.....	117
ภาพประกอบ 9 การสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน	119
ภาพประกอบ 10 การสรุปความหมายร่วม “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”	127
ภาพประกอบ 11 ภาพผลการประชุมเลือกกิจกรรม	128
ภาพประกอบ 12 กิจกรรมการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา.....	130
ภาพประกอบ 13 ภาพตารางสรุปหน้าที่การดำเนินกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	131
ภาพประกอบ 14 บรรยายภาคกิจกรรมการบรรยายความรู้จากวิทยากร	133
ภาพประกอบ 15 ภาพบรรยายภาคการจัดกิจกรรมนิทรรศการที่ร่วมกันจัดขึ้น.....	134
ภาพประกอบ 16 ภาพการเขียนความรู้สึกและสัญญาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน.....	135
ภาพประกอบ 17 การประชุมเพื่อสรุปผลการทำกิจกรรม	136
ภาพประกอบ 18 ผลการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมที่ร่วมกันจัดขึ้น	137

ภาพประกอบ 19 นิทรรศการส่วนที่ชวนให้เกิดการตั้งคำถามถึงการพัฒนาสู่ความทันสมัย.....	140
ภาพประกอบ 20 ผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา.....	175
ภาพประกอบ 21 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	177
ภาพประกอบ 22 การวางแผนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	179
ภาพประกอบ 23 ผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา.....	180
ภาพประกอบ 24 ภาพการประชุมเพื่อร่วมกันสะท้อนความหมาย	185
ภาพประกอบ 25 การสะท้อนความหมายร่วมกัน “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”	187
ภาพประกอบ 26 แนวทางการดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน สถาบันอุดมศึกษา.....	193
ภาพประกอบ 27 ภาพการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.....	199
ภาพประกอบ 28 ภาพสรุปกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ได้คัดสรรร่วมกัน ...	202
ภาพประกอบ 29 การปฏิบัติการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	204
ภาพประกอบ 30 ภาพบรรยากาศค่ายศึกษารวมชาติ	205
ภาพประกอบ 31 ภาพกิจกรรมปัจเจกจำกัด.....	206
ภาพประกอบ 32 ภาพกิจกรรมการทำกิจกรรมคนปลูกต้นไม้.....	207
ภาพประกอบ 33 ภาพกิจกรรมไม่ไปจากเมือง	208
ภาพประกอบ 34 ภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “น้ำ”	210
ภาพประกอบ 35 ภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “อากาศ”	212
ภาพประกอบ 36 ภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “ขยะ”	213
ภาพประกอบ 37 ภาพกิจกรรมฐานสมดุลพลังงาน	214

ภาพประกอบ 38 ภาพสรุปกิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติ.....	215
ภาพประกอบ 39 ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา	217
ภาพประกอบ 40 ภาพการใช้ความรู้การอนุรักษ์ในรูปแบบเดิมสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	218
ภาพประกอบ 41 ภาพกิจกรรมจากความหมายที่ตระหนักร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน	222
ภาพประกอบ 42 กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจากความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น	226
ภาพประกอบ 43 ภาพการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจาก กิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติ.....	231
ภาพประกอบ 44 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม	233
ภาพประกอบ 45 ผลการสะท้อนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์.....	244
ภาพประกอบ 46 การสะท้อนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	260
ภาพประกอบ 47 ภาพสะท้อนของสังคมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	263
ภาพประกอบ 48 ภาพแสดงรูปแบบการสรุปกิจกรรมปัจจัยจำกัดรูปแบบที่ 1	313
ภาพประกอบ 49 ภาพแสดงรูปแบบการสรุปกิจกรรมปัจจัยจำกัดรูปแบบที่ 2.....	313
ภาพประกอบ 50 ภาพแสดงรูปแบบการสรุปกิจกรรมปัจจัยจำกัดรูปแบบที่ 3.....	314

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสภาพภูมิอากาศโลก ซึ่งพบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์โลกร้อน (Global warming) นับได้ว่ามีความทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ โดยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 นักวิทยาศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมตรวจพบค่าความร้อนที่เพิ่มขึ้นของชั้นบรรยากาศ ทำให้อุณหภูมิโดยรวมของบรรยากาศภายในโลกนั้นอุ่นขึ้น จากการรายงานของ IPCC (The Intergovernmental Panel on Climate Change) ในปี 1990 ได้ตรวจพบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทุกภูมิภาคของโลก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสู่สถานการณ์ที่เลวร้ายลงทุกขณะ จากรายงานดังกล่าวระบุว่า มนุษย์เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจกที่เป็นปฏิกิริยาเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ซึ่งได้นำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นวัตถุดิบสู่ระบบการผลิต สู่การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (The Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC, 1990) เป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายในระยะเวลาอันสั้น ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แหล่งน้ำ สัตว์ป่า อากาศ และอื่นๆ ทุกภาคส่วนในประชาคมโลกได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ จึงได้นำข้อมูลปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมาชี้ให้เห็นถึงภัยใกล้ตัวของมนุษย์มากขึ้น ประชากรโลกจึงได้หันมาสนใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งจากรายงานขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นวิกฤติที่เร่งด่วนที่จะต้องได้รับการแก้ไข และเป็นปัญหาร่วมกันที่พลเมืองโลกต้องตระหนักร่วมกัน รัฐบาลในแต่ละประเทศจึงกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ (Wei et al., 2020)

การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย (Modernization) จึงเกิดขึ้นไปพร้อมกับวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ซึ่งสร้างผลกระทบต่อทุกสรรพสิ่งบนโลก แนวคิดนี้ถูกตอกย้ำและผลิตสร้างขึ้นเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมใช้เป็นเหตุผลในการกอบโกยทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติ

ให้เป็นวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิต ประเทศที่พัฒนาแล้วจึงสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจด้วยการเอาตัวเอาเปรียบทางการค้าและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนในประเทศที่ไม่มีปัจจัยพื้นฐานในการลงทุนด้านเศรษฐกิจกลับถูกกล่าวหาว่าด้อยพัฒนาหรือยังไม่พัฒนา ซึ่งจะถูกกำหนดโดยนโยบายที่ทั่วโลกต่างยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ (Global Policy) ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ ทุกประเทศจึงหันเหวี่ยงการพัฒนาพุ่งเน้นไปที่การผลิตเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาโดยองค์กรสากลที่ตั้งโดยประเทศที่พัฒนาแล้ว ทุกประเทศในโลกจึงมุ่งเป้าหมายการพัฒนาเพื่อเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการเป็นประเทศที่มีมูลค่าทางการผลิต รายได้ของประเทศสูงกว่าค่าเฉลี่ยทางเศรษฐกิจ และมีอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจสูง จึงถือว่าการผ่านมาตรฐานการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จากการความพยายามในการพัฒนาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายลงในระยะเวลาอันสั้น และส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Assis, 2016; Spaargaren & Mol, 2020)

การนำทรัพยากรมาใช้เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมผลิต ที่มีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการผลิต ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ระบบเวศน์ถูกทำลาย ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง นำมาซึ่งวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทำให้สภาพแวดล้อมของโลกเปลี่ยนแปลงไป ภัยพิบัติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้เข้าใกล้มนุษย์มากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลก แต่จากปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวกลับไม่ทำให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชำร่วยมนุษย์กลับก็ยังคงแสวงหาและกอบโยทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นต่อไป เพื่อตอบสนองของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในการมุ่งสู่การพัฒนาสู่ความทันสมัย ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงทวีความรุนแรงขึ้น คนในสังคมเริ่มได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” จึงถูกสร้างขึ้นตามแนวคิดทุนสีเขียว (Green Capitalism)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวคิดของทุนสีเขียว จึงเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ระยะเวลาการใช้ออกไปให้นานที่สุด เพราะทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในระบบการผลิต โดยมีแผนการพัฒนาประเทศขององค์กรสหประชาชาติเป็นเครื่องชี้วัดแนวทางการพัฒนา ควบคู่การควบคุมสังคมในระดับจิตใจด้วยการให้พลเมืองดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง

เกิดสำนึกขึ้นและตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยตัวของเขาเองผ่านการบริหารจัดการชีวิต (Governmentality) ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมในอดีตเป็นอย่างมาก การใช้อำนาจในรูปแบบแต่ก่อนคือการใช้อำนาจผ่านการบังคับ กฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือการใช้กำลัง เพื่อให้บุคคลสยบยอมต่ออำนาจดังกล่าว คนในสังคมจึงโหยหาและต้องการความเป็นอิสระ (Liberal) ทางความคิด การปฏิบัติ และการดำรงชีวิต อำนาจการบริหารจัดการชีวิตจึงเปิดโอกาสให้คนในสังคมได้คิด ได้ปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการ และจะควบคุมด้วยการให้คนเลือกปฏิบัติ การต่างๆ ผ่านอำนาจของความรู้ที่แพร่กระจายในสังคมในระดับจิตใจ (Hamann, 2009) อำนาจของความรู้ด้านสามารถเข้ามามีอิทธิพลในการกำหนดชีวิตของคนในสังคม ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับความรู้ที่กำหนด และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็เป็นหนึ่งในความรู้ที่ถูกกำหนดไว้เป็นแนวทางให้กับคนในสังคมปฏิบัติตามผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentalization) (Buijs, Mattijssen, & Arts, 2014; Fletcher & Cortes-Vazquez, 2020) (Repo, 2016; Rose, O'malley, & Valverde, 2006)

แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นภาพสะท้อนของสังคม (Social Identity) ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยมีแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย 2 ระดับ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงผ่านความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ผ่านความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานสะอาด ผลิตกระแสไฟฟ้าเบอร์ 5 การรีไซเคิล เป็นต้น ซึ่งกระบวนการที่ยกตัวอย่างเป็นกระบวนการชวนเชื่อที่ทำให้คนในสังคมเชื่อว่า จะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ในข้อเท็จจริงแล้วทุกกระบวนการล้วนแล้วแต่ต้องใช้พลังงานซึ่งต้องสูญเสียทรัพยากรอื่นๆ เพื่อแปรรูปให้เป็นพลังงานสะอาด การรีไซเคิล แต่กระบวนการเหล่านี้กับไม่ใช่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเพียงอย่างเดียว แต่กลับเป็นการตอบสนองต่อระบบทุนนิยมในอีกทางหนึ่ง กล่าวคือ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรองรับจากสถาบันด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมเชื่อว่าเมื่อใช้ผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้แล้วจะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้ ผู้ในสังคมจึงเลือกและใช้งานผลิตกระแสไฟฟ้าเบอร์ 5 ที่ผ่านการตัดสินใจโดยพวกเขาเองในรูปแบบที่ไม่มีใครบังคับ หรือ ผู้คนในสังคมเลือกที่จะจ่ายเงินซื้อของในราคาที่สูงขึ้นเมื่อของชิ้นนั้นถูกยืนยันมา เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างขึ้นมาจากพลังงานสะอาดช่วยลดโลกร้อนได้ ซึ่งการตัดสินใจซื้อในนั้นไม่มีใครมาบังคับและถูกตัดสินใจโดยผู้คนในสังคมเองทั้งนั้น (Lawrence, 2017; Leffers & Ballamingie, 2013)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางอ้อม มาในรูปแบบของการสร้างความรู้และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติการของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Discursive Practice of Environment) โดยประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ 1. ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Discipline of Environment) 2. สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Institution of Environment) 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม (Expert of Environment) ซึ่งทั้ง 3 ส่วน สามารถทำงานได้อย่างประสานสอดคล้องจนสามารถสร้างความหนักแน่นให้กับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยความแยบยลของการบริหารจัดการชีวิตในรูปแบบชีวะอำนาจ และความสลับซับซ้อนของการปฏิบัติการทางความรู้ ทำให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ในสังคม เป็นความรู้ที่ยากจะปฏิเสธ เป็นสิ่งที่ได้รับการยืนยันจากคนในสังคมส่วนใหญ่แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี และเป็นหน้าที่ที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติร่วมกันตามแนวทางที่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกำหนดไว้ (Di Masso, Dixon, & Durrheim, 2014) โดยการปลูกฝังประสบการณ์ผ่านสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง แต่สถาบันที่สำคัญที่สุด คือ สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งผลิตและแพร่กระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ในวัยเด็กผ่านการสร้างประสบการณ์ในการทัศนศึกษา เข้าค่าย ผ่านกิจกรรมให้มีการสัมผัสธรรมชาติ (Kim-Pong Tam, Sau-Lai Lee, & Chao, 2013) เมื่อมีการเรียนวิชาสิ่งแวดล้อมในหลักสูตร และมีกิจกรรมภาคบังคับเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม จนเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมถูกผนวกเข้าไปในหลักสูตรและการเรียนการสอน เป็นรายวิชาในภาคบังคับที่นิสิตทุกคนต้องได้รับการศึกษา จึงไม่แปลกอะไรที่ทุกคนในสังคมจะเห็นพ้องต้องกันว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคน และทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Normalizing Environmentalism) (Orlikowski & Scott, 2015; Santamarina Campos, Vaccaro, & Beltran, 2015)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นความปกติที่สังคมทุกสังคมให้การยอมรับ เชื่อถือและปฏิบัติตามอย่างไม่หลีกเลี่ยง และน้อยคนนักที่จะตั้งคำถามกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเป็นอำนาจเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างให้มนุษย์ทุกคนในสังคมพร้อมที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมและตระหนักในการเป็นเจ้าของธรรมชาติร่วมกัน ซึ่งมนุษย์ทุกคนล้วนเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็เป็นผลกระทบร่วมกันซึ่งทุกคนมีส่วนในการรับผิดชอบต่อปรากฏการณ์นั้น ทุกภาคส่วนของสังคมเลยหันมาใส่ใจ ให้ความสนใจเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Kusmanoff, Fidler, Gordon, & Bekessy, 2017; จิณห์วรา ช่วยโชติ, 2557)

การปฏิบัติการความรู้สิ่งแวดล้อมยังคงสร้างปรากฏการณ์และส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมกับเลวร้ายลงทุกขณะ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วในอดีต ระบบนิเวศถูกทำลาย ความหลากหลายทางชีวภาพลดลงเป็นอย่างมาก เฝ้าพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตเริ่มลดจำนวนลง วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับผลกระทบในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้คนในสังคมกลับมาตั้งคำถามอีกครั้งว่า แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่มาควบคู่กับการพัฒนาสู่ความทันสมัย เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นทางออกให้กับคนในสังคมจริงหรือ หรือเป็นเพียงแค่ทฤษฎีแต่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ (มานิตย์ โศภค้อ, 2557) เมื่อคนในสังคมตั้งข้อสงสัยและเกิดการคำถามต่างๆ นานา แนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยจึงต้องปรับตัวอีกครั้งหนึ่งสู่ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development) โดยจะเป็นการพัฒนาที่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมก็เคลื่อนตัวสู่แนวคิด “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” (Sustainable Environment) เพื่อการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมด้วยการตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแขนงต่างๆ เพื่อสร้างภาวะที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันในการดำรงอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติ (Levenda & Tretter, 2020; Rotta, Batistela, & Ferreira, 2017)

การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถูกบรรจุในแผนการพัฒนาระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้การเป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการพัฒนาร่วมกัน ไว้ในกรอบการพัฒนาสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 หัวข้อ (Sustainable Development Goals 17: SDGs17) เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกันของประเทศภาคีผู้การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ (Henderson & Loreau, 2023) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมากถึงหนึ่งในสี่ของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ต้องพัฒนาคนและสังคมควบคู่ไปกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการจัดการน้ำ และสุขภาพพลลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก ตั้งแต่ประเทศที่อยู่ในภาคีจึงได้นำนโยบายนี้สู่การวางแผนแม่บทการพัฒนาของตน ซึ่งประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศภาคีดังกล่าว และได้ำนโยบายเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs17) เพื่อ

นำไปสู่การบรรลุภาวะการพัฒนาประเทศ (Armin, Sumper, & Davarpanah, 2020) ส่งผลต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่กำหนดให้ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน รวมไปถึงประชาชนคนไทยทุกคนล้วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนที่ครอบคลุมทุกมิติ (ภูษิต ภูลันรัมย์ et al., 2563; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, 2565)

ประเทศไทยได้ดำเนินการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้ผนวกแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติเข้าไปในทุกส่วนของแผนการพัฒนาประเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจึงได้รับความสนใจจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน หรือแม้แต่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) มีการส่งเสริมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากวาทกรรมการอนุรักษ์ ที่ทำให้เกิดการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ ซึ่งทางภาครัฐนอกเหนือจากการส่งเสริมตามนโยบายแล้ว ยังมีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้ความสำคัญและตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะทุกคนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ทรัพยากรและต้องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภาคประชาสังคมมีการจัดตั้งองค์กรที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในสังคม การสร้างสรรค์สังคมเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม การตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคน และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็วเพื่อสร้างสภาวะที่เกื้อกูลต่อการฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การสร้างฝาย การปลูกป่า การปกป้องผืนป่า การอนุบาลสัตว์น้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล การลดการปล่อยมลพิษสู่อากาศ เป็นต้น (จันทร์จิต คำแพง & นงค์ลักษณ์ ใจขจร, 2561; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ส่วนการดำเนินการของภาคประชาสังคม ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ที่ให้ความสนใจไม่ว่าจะเป็นไปได้แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือสื่อต่างๆ ซึ่งทุกส่วนในสังคมล้วนแต่มีส่วนร่วมแสดงออกเกี่ยวกับการให้ความสนใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น เห็นได้จากมีการแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ มีการตั้งกลุ่มบนอินเทอร์เน็ต เพื่อรวมตัวกันในประเด็นด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการใช้สื่อเหล่านี้เพื่อรวมตัวกันจัดกิจกรรม หรือเรียกร้องต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม (อัจจิมา สำเภาเงิน, 2561) ซึ่งพลังเล็กๆ ของทุกคน

สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะถูกทำลาย หรือทำการฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติ สุขภาพอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน เป็นการแสดงออกผ่านการเสียสละเพื่อส่วนรวม ต่อการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมไปในทิศทางที่ดีขึ้นด้วยการอุทิศตนด้วยความเสียสละโดยที่มีหวังผลตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักกิจกรรมที่มีความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมให้เกิดอุดมการณ์กับการช่วยเหลือสังคม โดยการรวมกลุ่มเหล่านี้จะรวมกลุ่มผ่านสถาบัน (Institution) เป็นแหล่งบ่มเพาะนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่สังคมนั้นคือ สถาบันการศึกษา

แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2679) จึงได้ผนวกแผนการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เป็นแผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ นำมาสู่แผนพัฒนาอุดมศึกษา 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 โดยมีวิฤตการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นหนึ่งในประเด็นหลักในแผนพัฒนาอุดมศึกษา ผ่านการบริหารสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน ผู้สอน การพัฒนาผู้เรียน และผู้บริหาร ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษา ซึ่งทำให้โดยมุ่งเน้นการผลิตนิสิต นักศึกษาเพื่อขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมทุกรูปแบบ (กัญญารัตน์ แสงใหญ่ & ศิริวรรณ วิสุทธิรัตนาคุณ, 2564; กัญญา เอี่ยมพญา, 2565) จากนโยบายดังกล่าวทำให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งบ่มเพาะอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สู่สังคมในด้านวิชาการและทักษะในการดำรงชีวิตทำให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม การเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม ผ่านการปวารณาตัวในการสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวมต้องมาก่อน ประโยชน์ส่วนตน จึงทำให้นิสิต นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างเพื่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา (Hite & White, 2022; ตะวัน จำปาโพธิ์, 2563)

นิสิต นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Volunteer) ที่ทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังเพื่อร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนิสิต นักศึกษา บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาและประชาชน ด้วยความเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา นโยบายการบริหาร

สถาบันอุดมศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีการกำหนดเป็นนโยบายที่ใช้ประเมินการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกที่มีองค์กรสหประชาชาติเป็นผู้ประเมิน (Fissi, Romolini, Gori, & Contri, 2021) มีตัวชี้วัดการทำกิจกรรม เกณฑ์การประเมินรูปแบบ วัตถุประสงค์ สถานที่ แนวคิดในการจัดกิจกรรม ฯลฯ ซึ่งทำให้การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกจำกัดกรอบไว้เพียง กิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย ซึ่งนักกิจกรรมมีสิทธิ์ที่จะได้คิด ตระหนัก และเลือกการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยตัวของพวกเขาเอง โดยที่ไม่ถูกจำกัดกรอบการทำกิจกรรมจากนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่มาจากแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย (Maertens, 2019)

อัตลักษณ์ที่มีได้สยบยอมต่อภาพสะท้อนทางสังคมที่สร้างขึ้น ซึ่งนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่ละคนกลับมีการสร้างตัวตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เพื่อที่จะสานต่ออุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป ในสังคมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาการสร้างตัวตนผ่านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเป็นเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา สู่การสร้างความหมายร่วมกันที่ผลักดันและขับเคลื่อนตัวตนจนสามารถสร้างอัตลักษณ์แห่งตน สิ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการที่มาจากการตระหนักรู้เท่าทันต่อความรู้สิ่งแวดล้อม สู่การการสร้างตัวตน (Self Formation) ของนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา (มานิตย์ ไศกค้อ, 2557) ดังนั้น การสร้างอัตลักษณ์แห่งผู้รู้คิด รู้เท่าทันต่อชุดความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สิ่งแวดล้อมที่เข้ามากระทำต่อตัวตนของนิสิตนักกิจกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวตนมิได้ถูกทำให้เชื่อเชื่อต่อวาทกรรม (Docile body) เพียงฝ่ายเพียงเดียว และพร้อมที่จะลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับความหมายที่ตนเองสร้างขึ้นจากความปรารถนาที่แท้จริง (Foucault, 1997; มิเชล ฟูโกต์, 2561)

อัตลักษณ์ที่แสดงถึงการไม่สยบยอมต่อความรู้สิ่งแวดล้อม สู่การเป็นผู้รู้เท่าทันต่อชุดความรู้ต่างๆ สามารถสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Harper & Snowden, 2017) การสร้างสรรค์อัตลักษณ์จึงเป็นการสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าในตนเอง สู่การสร้างอัตลักษณ์นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คือการ ปลุกจิตสำนึก ปลุกฝังอุดมการณ์ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม และขยายต่อแนวคิดนี้ เผยแพร่แนวคิดนี้คนอื่นๆ ในสังคม เพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์แห่งตนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเปรียบเสมือนกับการปลุกต้น ถ้าหากการปลุกต้นไม่ลงดิน เราจะสามารถปลูกได้เพียงแค่ที่ละต้น

แต่การปลูกต้นไม้ในใจคน เขาสามารถรักษาต้นไม้เหล่านั้นให้เจริญงอก พวกเขาเหล่านั้นก็จะดูแลต้นไม้ที่พวกเขาปลูกและปลูกต้นไม้ในใจคนรอบข้างเขาต่อไปไม่มีหยุด

การสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา เป็นกระบวนการที่ไม่สามารถสร้างขึ้นได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ต้องใช้ระยะเวลาและการปฏิบัติการร่วมกัน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (Critical participatory action research) เพื่อสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดการสร้างสรรค้อัตลักษณ์ผ่านการปฏิบัติการ การตระหนักในตนเองที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การวิพากษ์ตนเองร่วมกันผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะเป็นตัวช่วยให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการสร้างสรรค้อัตลักษณ์เพื่อให้นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการตระหนักปัญหา คิดอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ผู้การตัดสินใจ แนวทางแก้ปัญหา ร่วมกัน ซึ่งสุดท้ายแล้วแต่นักกิจกรรมแต่ละคนจะสะท้อนอัตลักษณ์แห่งตนในรูปแบบใด ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเชื่อในพลังสร้างสรรค์ในตัวตนผ่าน วิพากษ์ด้วยหลักของเหตุผล (Kemmis, 2006; McTaggart, Nixon, & Kemmis, 2017; วรรณดี สุทธิธารกร, 2563)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าตัวตนของมนุษย์จากการตระหนักในตนเองนำไปสู่การสร้างสรรค้อัตลักษณ์แห่งตนผ่านการสะท้อนความคิดอย่างวิพากษ์อยู่ตลอดเวลา จึงเกิดการตกผลึกของอัตลักษณ์ ดังนั้นแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมผู้วิจัยจึงนำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อศึกษาการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการรับรู้และตระหนักผ่านตัวตนเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ซึ่งจะเป็นการสร้างความยั่งยืนการดำรงคงอยู่ของอัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่มิได้เชื่อหรือสยบยอมต่อชุดความรู้ต่างๆ ที่เข้ามาสั่นคลอนอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค้อัตลักษณ์ในการสร้างความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมด้วยตัวนิสิตเอง แม้จะเสร็จสิ้นกระบวนการศึกษา หรือกระทั่งจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จิตสำนึกการอนุรักษ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ยังคงอยู่ดังไฟที่โชติช่วงพร้อมที่จะเป็นแสงสว่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับสังคม และพวกเขาจะเป็นเชื้อไฟอันไม่มีวันมอดดับพร้อมที่จะเติมไฟแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับทุกคน (อภิชาติ ใจอารีย์, วิทยาวรรณ มะลิวรรณ, & ประสงค์ ตันพิชัย, 2560)

คำถามการวิจัย

บริบทการจัดการกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างไร และการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างไร อีกทั้งการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างไร โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์
3. เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

คุณค่าของงานวิจัย

การศึกษาครั้งนี้จะเป็นการเป็นการสะท้อนมุมมองของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในมุมมองที่แตกต่างกันออกไปจากความรู้กระแสหลัก และเป็นการเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ซึ่งอำนาจของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับภาพสะท้อนทางสังคมแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีความสลับซับซ้อนแฝงไปด้วยเทคนิคแห่งอำนาจ ซึ่งทำให้คนในสังคมล้วนแล้วแต่ถูกบริหารจัดการชีวิตในเป็นไปตามที่ความรู้เหล่านั้นต้องการ การศึกษาครั้งนี้จะกระตุ้นให้นิสิตนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เกิดกระบวนการวิพากษ์ต่อชุดความรู้ ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด และสามารถสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง และใช้ความหมายดังกล่าวเปิดพื้นที่ทางสังคมในการแสดงอัตลักษณ์ต่อไป ด้วยความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ารู้เท่าทันความรู้จนทำให้ตนเองกลายเป็น “ ผู้รู้เท่าทันชุดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ”

นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสถาบันอุดมศึกษา โดยให้ความหมายเกี่ยวกับคำต่างๆ เพื่อทำให้เกิดนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ดังนี้

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต เช่น คน สัตว์ พืช เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต เช่น ก้อนหิน ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น ซึ่งในความหมายนี้สิ่งแวดล้อมมิได้รวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากการปะทะสังสรรค์ในสังคม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงอยู่ในความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะต้องมี รักษา ลดการใช้ ลดการปนเปื้อน เพื่อที่จะสร้างสภาวะอันเกื้อกูลกับระบบนิเวศในการรักษาความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสังคมมนุษย์

การปกป้องและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentalization) หมายถึง แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นผลมาจากความรู้การพัฒนาสู่ความทันสมัย เป็นความรู้ให้กับคนในสังคม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาและยืดระยะเวลาให้มีทรัพยากรธรรมชาติให้กับมนุษย์ ด้วยความรู้เหล่านี้เองทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลายเป็นหน้าที่ส่วนรวมที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติ

นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง นิสิต นักศึกษาที่อาสาสมัครทำกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมเพื่อการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงคือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโดยทันที เช่น การสร้างฝาย การปลูกป่า การเก็บขยะ การคัดแยกขยะ เป็นต้น หรือการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางอ้อม เช่น การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียกร้องต่อนโยบายที่ไม่เป็นธรรมต่อธรรมชาติ การทำการวิจัยหรือการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หมายถึง นิสิต นักศึกษา ที่อาสาสมัคร ทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และรักษาธรรมชาติ มีความตระหนักรู้สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และสร้างความหมายเฉพาะสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมจากภายในจิตใจ ที่ไม่ใช่แค่การปฏิบัติในกิจกรรมตามวาระ แต่จะปฏิบัติกรทุกเมื่อเมื่อมีโอกาส

สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถานที่บ่มเพาะวิชาความรู้และประสบการณ์ ซึ่ง ความหมายที่ใช้ในการศึกษานี้ นิสิตในสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในช่วงชั้นระดับปริญญาตรี ซึ่งมีการ เรียนการสอนอยู่ในช่วง 4 – 6 ปีการศึกษา สถาบันอุดมศึกษายังหมายรวมถึง สถาบันอุดมศึกษา ในกำกับของรัฐ หรือ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษาอื่นนอกจากกระทรวงการอุดมศึกษา

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกถึงความเป็นตนเอง โดยเป็นการแสดงออกที่ แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล แต่ละสังคม อัตลักษณ์จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา อัต ลักษณ์จึงเป็นความเคลื่อนไหว ระวังกันปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กับ ตัวตน ที่มีการแปรผันอยู่ ตลอดเวลา ทำให้อัตลักษณ์ไม่หยุดนิ่ง ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด

ตัวตน หมายถึง บุคคลที่มีความเป็นองค์ประธานในการคิด ไตร่ตรอง และวิเคราะห์สิ่ง ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รู้เท่าทันต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทแวดล้อม ซึ่งมีความหมาย เท่ากับ การที่ตัวตนรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร คิดอะไร มีความต้องการอย่างไร มีความรู้ชุดใดที่ เกี่ยวข้องที่หมายเข้ามาครอบงำและจัดกระทำกับตัวตน

การสร้างตัวตน หมายถึง กระบวนการสร้างตัวตน จากตัวตนที่ตกในภายใต้การครอบงำ ของชุดความรู้ หรือเป็นตัวตนที่ถูกทำให้เชื่อเชื่อ หรือเป็นตัวตนที่ไม่มีอำนาจในการกำหนดใจ ตนเอง สู่การสร้างสรรค์ตัวตนในแบบที่ตนต้องการด้วยการมีเสรีภาพที่แท้จริง ซึ่งไม่ใช่เสรีภาพ ทางการเมืองแต่เป็นเสรีภาพในการสร้างความดำรงอยู่แห่งตัวตน

ตัวตนผู้รู้เท่าทัน หมายถึง ตัวตนที่สามารถต่อรองกับความรู้ผ่านการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ และสามารถสร้างความหมายที่ตนเองปรารถนา ทำให้เกิดการรู้เท่าทันความรู้ ตรวจสอบตัวตนอย่างสม่ำเสมอ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับความอยู่อย่างรอบครอบ จนกลายเป็นตัวตนผู้รู้เท่าทัน ด้วยการให้ความหมายที่ตนเองสร้างขึ้นเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับอัตลักษณ์แห่งตน ในการดำรงอยู่ของตัวตนด้วยความภาคภูมิใจ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิดการวิจัย

ความรู้อันเป็นพื้นฐานของการสร้างความและความเชื่อในสังคม ที่จะหลอมรวมกัน กลายเป็นภาพสะท้อนที่ถูกสร้างขึ้นในเรื่องราวต่างๆ ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการจัด กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาจึงผูกโยงเรียงร้อยกัน นิสิตในฐานะผู้เรียน และจะกลายเป็นพลเมืองของสังคมที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ซึ่งการทำกิจกรรม ในสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหนึ่งในการสร้างประสบการณ์ โดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมสู่การสร้างความรัก ความหวงแหนที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาในบทนี้จะเผยให้เห็น ความรู้ ทฤษฎี แนวคิดเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางการ สร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ 5 ประเด็นดังนี้ 1. นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน สถาบันอุดมศึกษา 2. อัตลักษณ์ 3. การสร้างตัวตน 4. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ 5. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

อาสาสมัครที่เห็นความสำคัญและตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สู่การอุทิศตนทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีความหมาย ใกล้เคียงกับ “นักกิจกรรม” ที่หมายถึงผู้ออกแบบและสร้างกิจกรรมเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ของการทำกิจกรรม ทำให้การดำเนินงานของนักกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่นและสำเร็จตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความสุขผ่านกิจกรรม ซึ่งได้ออกแบบไว้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการ พัฒนาตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีใช่เพียงแต่การทำกิจกรรมสันหนากการเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการทำ กิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมไว้ต้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การทำให้กิจกรรมเป็น มากกว่าความบันเทิง นั้นต้องกระตุ้นให้เกิดมุมมองแนวคิด และเกิดอรรถประโยชน์ต่อสังคม (กอง

กิจการนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554) สำหรับการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนที่หลากหลาย โดยทั่วไปรูปแบบงานของนักกิจกรรมประกอบไปด้วย ประการแรก คือ การรับฟังปัญหาเพื่อออกแบบกิจกรรม ซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละปัญหาที่พบ เช่น เสริมสร้างค่านิยม ให้ความรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ เสริมสร้างการทำงานเป็นทีม จะเห็นว่าการทำกิจกรรมมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย นั่นเป็นเพราะโจทย์ของกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ทีมงานที่แตกต่างกันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เราต้องรับเอาความต้องการนั้นมาออกแบบเป็นกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการนั้นให้ได้ (Aronson & Smith, 2010) ประการที่สอง การวางแผนและจัดกิจกรรม เมื่อได้วัตถุประสงค์ที่ต้องการจากกิจกรรมและออกแบบกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว นักกิจกรรมต้องวางแผนการจัดกิจกรรมนั้นให้เหมาะสมด้วย ต้องแบ่งหน้าที่ ให้มีผู้รับผิดชอบ จัดหาอุปกรณ์และจำนวนทีมงานที่ต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรม ส่วนของการจัดการนี้มีความสำคัญมากต่อกิจกรรม ซึ่งจะต้องมีการวางแผนที่ดีในการทำกิจกรรมก็จะต้องมีความลื่นไหลไม่ติดขัด ส่วนที่สองนี้จึงคาบเกี่ยวระหว่างการวางแผนและการจัดกิจกรรมเข้าด้วยกัน ประการสุดท้าย การสรุปและประเมินผล ผู้จัดกิจกรรมต้องทำหน้าที่สรุปผลที่ได้รับจากกิจกรรม และในบางครั้งยังต้องทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ด้วย เช่น ให้ผู้ร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม หรือทำแบบประเมินหลังจากที่ได้ร่วมกิจกรรม องค์ประกอบทั้งสาม ประการนี้ คือ บทบาทหน้าที่หลักของผู้นำกิจกรรม (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2561)

2.1.1 แนวคิดอาสาสมัคร

จุดเริ่มต้นแห่งความเสียสละ จุดเริ่มต้นของจิตวิญญาณแห่งสังคมจุดเริ่มต้นของการตระหนักถึงส่วนร่วมโดยมิหวังผลประโยชน์ตอบแทน คำว่า “อาสาสมัคร” (Volunteer) จึงเป็นผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมของสังคม โดยที่ไม่หวังสิ่งตอบแทนเป็นเงิน หรือสิ่งใดอาสาเข้ามาสร้างสรรค์สังคมด้วยความเสียสละ พัฒนาสังคม คุณสมบัติที่ดีของอาสาสมัครมี สาม ประการคือ ทำงานด้วยความสมัครใจ ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และทำโดยไม่หวังผลตอบแทนอาสาสมัครจึงเป็นการให้บริการและมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือสังคม หรือหน่วยงาน ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น การเสนอแนวความคิด กำลังแรงงาน ทรัพยากร เป็นต้น (Bryndin, 2019) ซึ่งได้มีการให้ความหมายที่หลากหลายของคำว่า “อาสาสมัคร” หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Volunteer” หมายถึง การเลือกกระทำสิ่ง ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำและเป็นความรับผิดชอบต่อ

สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยอาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไข และพัฒนาสังคม ซึ่งผู้ที่เป็นอาสาสมัครและผู้ที่ทำงานเพื่อสังคม อาจจะใช้เพียงเงื่อนโซ่ของการทำงานโดยปราศจากค่าตอบแทน หรืออาจจะมีค่าตอบแทนบ้าง แต่ดำเนินการให้เป็นไปอย่างพอเพียง หรือผลตอบแทนที่ได้รับไม่อาจจะไม่สามารถทดแทนกับค่าใช้จ่ายที่ได้ดำเนินการไปซึ่งเป็นแนวคิดของการทำงานเพื่อสังคม แต่แนวคิดของคนทำงานอาสาสมัครนั้น เกือบจะใกล้เคียงหรืออาจจะคล้ายกันในบางประเด็น แนวความคิดเรื่องอาสาสมัครจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจจะทำความเข้าใจต่อความหมายที่ถูกสร้างขึ้นในหลากหลายบริบททางสังคม (วรรณพร เรื่องโสภณ, 2556)

โดยลักษณะการทำงานของอาสาสมัคร นอกเหนือจากมีความตระหนักในการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแล้ว การทำงานอาสาสมัครจึงต้องเป็นการกระทำที่ออกมาจากหัวใจของอาสาสมัคร หรือบุคคลสามารถสร้างตัวตนในการเป็นอาสาสมัคร จนทำให้อาสาสมัครปฏิบัติงานต่าง ด้วยความ “เต็มใจ” โดยไม่มีการบังคับ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากเห็นบุคคลอื่นมีความสุข ซึ่งการเป็นอาสาสมัครต้องมีความ “ตั้งใจ” ซึ่งในเมื่อมีความเต็มใจแล้ว จะต้องทำด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่นให้เกิดผลสำเร็จของงานเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอาสาสมัครต้องมีความ “พอใจ” พอใจในงานที่ทำด้วยความเต็มใจและตั้งใจ งานที่ออกมาจึงเป็นความพอใจของคนทำงานที่ทำให้ผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นมีความสุข และจะเกิดความ “ดีใจ” ที่ได้ปฏิบัติงานนั้น ให้ปรากฏแก่สังคม เป็นที่ประจักษ์ตามความคาดหวังของตน ซึ่งจะทำให้อาสาสมัครนั้นเกิดความ “ภาคภูมิใจ” ในงานที่ตนต้องการ ไม่ว่าจะ เป็น งานใดที่ได้ทำลงไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อสร้างความดีงามสู่สังคม อาสาสมัครจึงเป็นความภาคภูมิใจของตนเองครอบครัว และชุมชน (ชาญณรงค์ วงศ์วิชัย, 2560; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2554) การสร้างประโยชน์เพื่อสังคม โดยมีผลตอบแทนที่จะได้รับคือความสุขและความภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ

อาสาสมัครจึงมีบทบาทในการแก้ไขประเด็นปัญหาของส่วนรวม และผลักดันให้เกิดการพัฒนาสังคม คอยให้ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา ความทุกข์ยากเดือดร้อน เช่น ผู้เจ็บป่วยตามโรงพยาบาล ผู้ประสบสาธารณภัย ช่วยในการแก้ไขปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ช่วยในการพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชน หรือการพัฒนาชนบท รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ เป็นต้น (บุญชัย ชีรการ, 2560) อาสาสมัครจึงมีบทบาทในการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งจะต้องมีความ

ตระหนักต่อสิ่งที่ตนเองกระทำ คือ ต้องมีจิตวิญญาณอาสาสมัครเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีอุดมการณ์คือเห็นส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน และมีศรัทธาที่จะทำงานอาสาสมัคร ซึ่งอาสาสมัครควรได้รับการยกย่องเพราะเป็นผู้สมัครใจทำสิ่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้แต่ละภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ควรส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกอาสาสมัคร ให้แก่เด็กและเยาวชน เพราะพวกเขาเหล่านั้นคือ คนที่จะต้องเติบโตขึ้น เพื่อเป็นอาสาสมัครของสังคมต่อไป (Paul, Sarah, & Jon, 2007)

อาสาสมัครจึงเป็นคุณค่าแห่งสังคม ที่สังคมให้ความสำคัญและเคารพยกย่อง ซึ่งการที่บุคคลเป็นอาสาสมัครนั้น จะต้องมีความเสียสละเวลาอันมีค่า ตลอดจนความสุข ความสบายส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือหรือทำประโยชน์แก่สาธารณะชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้น บทบาทจะถูกถ่ายทอดผ่านการแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตัวตนของอาสาสมัครเองมีความตระหนักต่อสิ่งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยยุคใหม่ที่ประกอบขึ้นจากวัฒนธรรมอันหลากหลาย มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันแต่ละสังคม (ณัฐพงษ์ เสงกุล & ยุทธนา เยี่ยมไกร, 2563) ปัญหาต่างๆ ก็สามารถเกิดขึ้นได้ในแต่ละบริบท ซึ่งการที่มีบุคคลที่เป็นอาสาสมัครมากขึ้นนั้นนอกจากจะเป็นการช่วยเหลือสังคมโดยรวมในทางตรงแล้ว ในทางอ้อมก็เป็นการช่วยลดภาระของรัฐบาลในการบรรเทาปัญหาของชุมชนในบริบทที่อาสาสมัครตระหนักถึงประเด็นปัญหา รัฐบาลจึงส่งเสริมสภาวะอันเกื้อกูลที่ทำให้เกิดอาสาสมัครมากขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประสานสอดคล้องกันทุกภาค ส่วนในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ภาครัฐจึงมีนโยบายเสริมสร้างและพัฒนาอาสาสมัคร

จากการศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะอาสาสมัครที่มีผลต่อบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข” ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการเข้าไปช่วยประชาชนด้านสาธารณสุข ในประเด็นเกี่ยวกับการพิจารณาตนสู่การเป็นอาสาสมัครที่ช่วยเหลือประชาชนด้วยความเต็มใจ ตั้งใจ และมีความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้ทำลงไป ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุข จะมีสำนึกร่วมของความเสียสละ มีความผูกพันต่อพื้นที่ที่ได้ปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกอิสระในการเลือกงานอาสาสมัครที่ตนเองสนใจจะทำให้บทบาทเด่นชัดมากขึ้น (ชาญณรงค์ วงศ์วิชัย, 2560) และจากการศึกษาเรื่อง “Role-Identity Salience, Purpose and Meaning in Life, and Well-Being among Volunteers” เป็นการศึกษาเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครในสถานพยาบาลพบว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อบุคคลมากเท่าใดก็ยิ่งส่งผลต่อความรู้สึกมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งความเป็นอาสาสมัครนั้นเชื่อว่าชีวิตของ

ตนมีความหมายด้วยการสร้างความสุขทางจิตใจ ซึ่งแสดงออกถึงตัวตนตามบทบาทต่อของการเป็นอาสาสมัครที่ใช้เวลาในกิจกรรมอาสาสมัครมาก ก็ยิ่งเป็นการสร้างความตระหนักต่อบทบาทมากขึ้นเท่านั้น อັตลักษณ์ของอาสาสมัคร จึงมีความสำคัญในตัวตนเพื่อประโยชน์แห่งสังคมส่วนรวมและมีความสุขจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติลงไป (Thoits, 2012)

2.1.2 นักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยนั้นถือว่ามีมีความสำคัญในสังคมไทย กล่าวคือเป็นสถานศึกษาที่มุ่งสร้างคนไทยให้มีความรู้ความสามารถและเป็นแหล่งบ่มเพาะทางการศึกษาให้กับคนในสังคม ส่งเสริมงานด้านวิชาการและงานด้านวิชาชีพ ด้านการสอน การวิจัย และให้ความช่วยเหลือทางด้านบริการวิชาการแก่สังคม รวมไปถึงการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาในไทย แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และสถาบันของรัฐในสังกัดอื่นๆ นอกเหนือไปจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (เอกศิริ นิยมศิลป์, 2562) ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งที่มาของงบประมาณรายได้ ทำให้การบริหารสถาบันอุดมศึกษา หลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน การดำเนินการด้านวิจัย ผูกพันกับอุดมการณ์ของสถาบันอุดมศึกษา เจตจำนงอันแรงกล้าของมหาวิทยาลัยในการเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ให้กับคนในสังคม มากกว่าที่จะเป็นสถาบันผลิตมนุษย์ที่มีคุณภาพในการผลิตออกสู่สังคม แต่ความแตกต่างอันว่าด้วยเรื่องของเงินทุน ทำให้อุดมการณ์ของสถาบันแต่ละสถาบันนั้นมีความแตกต่างกันออกไป การดำเนินนโยบายและบริหารงานตามความจำเป็นของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ด้วยเหตุนี้อุดมการณ์ที่ถูกผลิตขึ้นตามลักษณะและความจำเป็นของต้นทุนที่ได้รับ ส่งเสริมสร้างสรรค์นักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกัน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์, 2560)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยที่ผลิตซ้ำในกับนักกิจกรรมในสถาบันมิได้เป็นสิ่งบ่งชี้ที่เป็นเครื่องกำหนดอุดมการณ์การทำกิจกรรม โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม เพราะอັตลักษณ์ความเป็นนักกิจกรรมนั้นมีความแตกต่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับนักกิจกรรมแต่ละคนที่มีการหลอมรวมและสร้างอุดมการณ์ในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน เมื่อมีโอกาสได้มารวมกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหมือนกัน ทำให้เกิดการตระหนักร่วมกันและมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อธรรมชาติร่วมกัน โดยมีได้เชื่อหรือเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ของสถาบัน

ตัวอย่างเช่น ชมรมกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งมีอุดมการณ์ในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมตามการคาดหวังของสังคม แต่อุดมการณ์ภายในชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมอาจจะไม่ได้เป็นไปในลักษณะนั้นก็ไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกันที่ชมรมกิจกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่มีอุดมการณ์ในการสร้างผลผลิตทางการศึกษาสู่ความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการศึกษา แต่กลับมีจิตวิญญาณแห่งการอาสาสมัคร พร้อมทั้งจะทำงานต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านที่ตนเองมีความรู้ ในด้านที่ตนเองถนัด ซึ่งอุดมการณ์ของสถาบันไม่สามารถที่จะชี้ชัดในอุดมการณ์ของนักกิจกรรมได้ ซึ่งจะมีก็เพียงแต่การให้การสนับสนุนตามหน้าที่ของสถาบันเท่านั้น

การสร้างสรรคกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่เพิ่มเติมจากบทเรียนตามหลักสูตร ทำให้นักกิจกรรมแต่ละคนสามารถที่จะรับรู้บทบาทของตนและ สร้างบทบาทของตนในการทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม การทำกิจกรรมจึงเปรียบเสมือนการให้การศึกษา เพิ่มความตระหนักรู้ให้ผู้คนในสังคม รวมถึงทำให้พวกเขาที่มีความปรารถนาในการร่วมเปลี่ยนแปลงด้วย ซึ่งต้องยอมรับว่าในยุคนี้เป็นยุคที่มีการติดต่อสื่อสารผ่านระบบไร้สาย หรือเป็นยุคเทคโนโลยีขั้นสูงซึ่งสามารถใช้ระบบการติดต่อสื่อสารนี้แทนสื่อได้ แต่การติดต่อสื่อสารผ่านกิจกรรม ซึ่งจะต้องมีทักษะด้านต่างๆ (กาญจนา ไชยพันธุ์, 2549) เช่น การสอน การพูด การวางแผน หรือผ่านทางศิลปะแขนงต่างๆ ในการจัดกิจกรรมขึ้นมา ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การได้มีการแลกเปลี่ยนความคิด ได้เถียงวิพากษ์วิจารณ์กันในอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม ซึ่งช่วยให้การจัดกิจกรรมได้ง่ายขึ้น และทำให้แต่ละคนทำงานประสานสอดคล้องเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้นโดยการมอบหมายหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมในหน้าที่ที่กำหนด (McInnis & Hartley, 2002) เช่น การประชาสัมพันธ์ จะทำหน้าที่ ในการจัดเตรียมการประชาสัมพันธ์ และยังต้องทำหน้าที่ประสานงานกับคนอื่น ที่มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรม พัสดุหรือตำแหน่งจัดหาอุปกรณ์ ตำแหน่งนี้ดูแลเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดเตรียมสิ่งของอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม การทำบัญชีอุปกรณ์ การเบิกยืม ขออนุญาตใช้สถานที่ จัดเตรียมที่จอดรถและเสียบียงอาหาร เป็นต้น ฝ่ายการเงินหรือเหรัญญิก จะทำหน้าที่ดูแลเรื่องงบประมาณของการจัดกิจกรรม และพยายามจัดสรรงบประมาณในแต่ละขั้นตอนให้ลงตัว จัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย รวมถึงค่าสาธารณูปโภค จัดเตรียมงานด้านรับบริจาค เป็นต้น (ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554)

ในการจัดกิจกรรมสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนักกิจกรรมคือ การวางแผนล่วงหน้า นักกิจกรรมที่ดีจะต้องคิดไว้ในใจล่วงหน้าเลยว่า เมื่อแผนการบรรลุเป้าหมายแล้ว จะทำอะไรต่อไป (Weissbrodt, 2008) ซึ่งนักกิจกรรมที่เป็นผู้นำยังจะต้องกำกับดูแลการจัดการกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การคิดวางแผนล่วงหน้านี้ ช่วยให้นักกิจกรรมปรับแผนการได้เหมาะสม และ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำกิจกรรมจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม เวลาร่วมงานกับผู้อื่น พยายามคิดถึงส่วนรวมก่อน ตราบใดที่ไม่กระทบกับวัตถุประสงค์หลักของการทำกิจกรรม ซึ่งจะต้องพยายามรับฟังและใส่ใจความเห็นผู้อื่นที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยเสมอ (Lavalette, 2011; Lavalette & Ferguson, 2007) และจากการศึกษาเรื่อง “ จากการศึกษาความสำเร็จในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้นำนักเรียนแบบมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสร้างมาจากการเรียนรู้ที่มีลักษณะของการปฏิบัติกรในรูปแบบที่มีการลงมือปฏิบัติ” มีการแบ่งหน้าที่ตามลำดับความสำคัญ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะให้งานหรือกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ ผู้นำจะไม่สามารถค้นพบได้ในขณะแรกเริ่มของการปฏิบัติหรือเริ่มทำกิจกรรมแต่ความเป็นผู้นำจะค่อยๆ เผยให้เห็นผ่านการทำกิจกรรมมากขึ้น จนมีลักษณะเด่นชัดมากขึ้นในระยะเวลาต่อมา (Garn et al., 2014)

กิจกรรมนิสิตจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้มีปฏิสัมพันธ์ ปรีกษาหารือ ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการดำเนินชีวิตในระดับอุดมศึกษาของนิสิต โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยแนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมของนิสิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินกิจกรรมในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากกิจกรรมทางด้านวิชาการแล้ว ประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคต เนื่องจากสังคมทุกวันนี้ไม่ต้องการเพียงแต่คนที่มีความสามารถทางวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ และชีวิตซึ่งถือว่าเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าจากการร่วมกิจกรรมทำให้ได้รับประโยชน์ที่มีคุณค่ามากมายหลายประการ (กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554)

จากการศึกษาของ Hond and Bakker (2007) การทำกิจกรรมเพื่อสังคมจะต้องมีความเสียสละเพื่อจุดมุ่งหมายของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละระดับที่ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ นอกจากนี้การทำกิจกรรมยังเป็นการพัฒนานักกิจกรรม ที่บางครั้งตนเองไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ต้องใช้การสังเกตจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่จะคอยเป็นกระจกส่องให้กับนักกิจกรรม ในการ

สะท้อนถึงตัวตนซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้ดีขึ้น (Hond & Bakker, 2007) แสดงให้เห็นว่า การทำกิจกรรมล้วนแต่สร้างตัวตนในรูปแบบหนึ่งเพื่อที่จะสะท้อนอุดมการณ์บางอย่างต่อสังคม นอกจากตัวตนจะสะท้อนตนเองผ่านกิจกรรมแล้ว ก็ยังเปิดโอกาสให้กับผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสสะท้อนตัวตนของกันและกันอีกด้วยในขณะเดียวกัน ในการศึกษาของ ธาวิณี สุขจิตต์ (2544) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาที่เป็นคณะกรรมการบริหารชมรมต่อการได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมแล้วนิสิต นักศึกษา ที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ล้วนได้รับประโยชน์ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะนิสิต นักศึกษาในกลุ่มต่างเห็นตรงกันว่า ชมรมกิจกรรมมีจำนวนมาก มีความหลากหลาย ที่จะตอบสนองความต้องการของนิสิต นักศึกษาได้ และมีรุ่นพี่คอยให้คำแนะนำในการทำกิจกรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นิสิต นักศึกษาได้รับประสบการณ์ด้านการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รู้จักหน้าที่ที่ตนเองและสังคม มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ตระหนักถึงบทบาทของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักมารยาท รู้จักการควบคุมอารมณ์ สามารถเห็นจุดด้อยของตนเอง จึงทำให้นิสิต นักศึกษาจึงรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมมากในทุกๆ ด้าน (ธาวิณี สุขจิตต์, 2554)

“เราทุกคนล้วนมีสองมือ มือหนึ่งมีไว้เพื่อช่วยเหลือตัวเอง ส่วนอีกหนึ่งมือมีไว้เพื่อยื่นไปช่วยเหลือผู้อื่น คือ คติประจำใจของนักกิจกรรมเพื่อสังคม” จากหนังสือเรื่อง Be your own activist Developing an activist mindset ของ Jason Caulfield – Deloitte (2018) คำกล่าวนี้นิ่งไม่ไกลเกินจริง หากนักกิจกรรมยินดีที่จะเสียสละอุทิศตนเพื่อสังคมจนกลายเป็น “นักกิจกรรมเพื่อสังคม” สามารถสร้างคุณค่าให้สังคมได้ไม่แพ้ทางด้านวิชาการ การเป็นนักกิจกรรมเพื่อสังคมนั้นสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น ด้วยกระบวนการของตนเองที่ได้เลือกสรรมาให้เหมาะสมกับบริบทในการทำกิจกรรม ซึ่งในชีวิตจริงการทำกิจกรรมเพื่อสังคม คือกิจกรรมนั้นสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้หรือไม่ หรือมีแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร ผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกัน ได้ด้วยความเชื่อมั่นพื้นฐานที่ว่าทุกสิ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าหากลงมือปฏิบัติ แม้มันจะเป็นเรื่องที่ยากยิ่งแต่ก็จะทำให้สำเร็จ ซึ่งจะทำให้การทำกิจกรรมเพื่อสังคมจะเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็เกิดขึ้น ความสุขและรอยยิ้มก็ตามมา (Deloitte, 2018)

2.1.3 ชมรม / กลุ่ม กิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา (Student Club)

ชมรม / กลุ่ม กิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของนิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพราะการจะทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จได้นั้น หากทำด้วยตัวคนเดียวก็สามารถเกิดขึ้นได้แต่ใช้ระยะเวลานาน การรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมจึงเกิดขึ้นมา เพื่อให้มีการรวมคนที่มีความประสงค์เดียวกันทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อเป็นการในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจุดหมายร่วมกันให้ดีขึ้น การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือใหญ่ ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละกลุ่มซึ่งแตกต่างกันออกไปในหลายมิติ เป็นการแสดงออกถึงรูปแบบกลุ่มทางสังคมที่หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีความรู้สึกความเป็นสมาชิกร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่มสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยลักษณะที่สำคัญของกลุ่มทางสังคม (Social interaction) รวมไปถึงสมาชิกในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันและประสานบทบาทระหว่างกัน มีแบบแผนพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของกลุ่มหรือเรียกว่า วัฒนธรรมย่อย (Sub-Culture) (Christian, Oliver, & Volkmar, 2013; Ulyate & Bianciardi, 2002)

กลุ่มทางสังคมนั้นจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มร่วมกัน ทำให้มีความผูกพันต่อกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน และความต้องการของสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มบุคคลที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีความสำนึกร่วมกันว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันและกัน มีอิทธิพลต่อกันทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติ ซึ่งแต่ละกลุ่มบุคคลร่วมกัน หรือมีความสัมพันธ์กันเนื่องจากมีลักษณะบางประการร่วมกันมีวัตถุประสงค์มารวมตัวกันหลายเหตุผล (Hogg & Reid, 2006) ตัวอย่างเช่น กลุ่มบุคคลที่มีกิจกรรมลักษณะเดียวกันและคัดค้าน หรือเห็นด้วยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจจะเป็น กลุ่มผู้มีอำนาจ มีอิทธิพลที่มุ่งให้เกิดการผลักดันนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่ง กลุ่มครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะกลุ่มปฐมภูมิ กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความต้องการร่วมกัน (Turner, 2010)

การรวมกลุ่มในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยได้จัดเพิ่มเติมให้เพื่อเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรในการส่งเสริมทักษะอื่นๆ เพิ่มเติมจากทักษะทางด้านวิชาการในห้องเรียน จึงทำให้เกิดการรวมตัวของนิสิตที่มีความคิดเห็นแบบเดียวกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมกลุ่มและทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อใช้เวลาว่างหลังจากการเรียนให้เกิดประโยชน์ซึ่งมีลักษณะการ

รวมตัวกลุ่มในรูปแบบของ “ชมรม” (Club) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์หรือมีวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งจะกำหนดวิถีของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมของชมรมประกอบไปด้วยบุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป ซึ่งไม่สามารถดำเนินการในบรรลุผลได้โดยการปฏิบัติเพียงคนเดียว (อาพัทธ์ เดียวตระกูล, 2557) ดังนั้นการบรรลุเป้าหมายของชมรมเพื่ออุดมการณ์จึงต้องมีการผลิตซ้ำของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาผ่านกระบวนการต่างๆ ที่หลอมหลวมสมาชิกภายในชมรมให้มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว และจะพัฒนากลุ่มด้วยอุดมการณ์ของสมาชิกดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมแบบที่เป็นทางการ เช่น การจัดโครงการ การประชุม การเสวนา เป็นต้น หรือการจัดกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย การรับประทานอาหารร่วมกัน การสังสรรค์ การใช้ชีวิตร่วมกัน การไปเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น และวัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Sub - Culture) ของชมรมซึ่งมีความพิเศษมากกว่านั้นคือ การมีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งจะมีรูปแบบของความสัมพันธ์ในการผลิตซ้ำของอุดมการณ์ตามคุณลักษณะเฉพาะเพื่อสร้างเป็นข้อตกลงระเบียบภายในกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของแต่ละคน และทุกคนในชมรมจะต้องถือเอาค่านิยม (ความเข้าใจร่วมกันของชมรมไม่เป็นลายลักษณ์อักษร) และระเบียบข้อบังคับ (ร่างไว้เป็นลายลักษณ์อักษร) ซึ่งการผลิตซ้ำของอุดมการณ์กลุ่มย่อยนี้เองทำให้การดำรงอยู่ของชมรมนั้นถูกสร้างขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลาผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน (Drevenstedt, 2020)

ด้วยเหตุที่ว่าอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะหนึ่งที่สำคัญคือ “อัตลักษณ์ร่วม” (Social Identity) กล่าวคือ การมีวัฒนธรรมร่วมกันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน ตระหนักในคุณค่าร่วมกันของกลุ่มตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตซ้ำของวัฒนธรรมกลุ่มย่อย เพื่อดำรงความมุ่งหมายของกลุ่มให้คงอยู่จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งด้วยการแทรกซึมเข้าไปในชีวิตความเป็นอยู่ การอยู่ร่วมกัน แนวทางการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติเพื่อรักษาค่านิยมอันดีงาม เพื่อรักษามรดกของกลุ่ม หรือความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานของกลุ่ม ซึ่งในสถาบันอุดมศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี มีระยะเวลาการศึกษาโดยทั่วไปอยู่ที่ 4 – 5 ปี ก็จะจบการศึกษาอุดมการณ์ก็จะสิ้นสุดลงแต่เพียงเท่านั้น (Crabtree, 2009) เพื่อทำความเข้าใจชมรมในบริบทวัฒนธรรมกลุ่มย่อย ที่มีลักษณะการผลิตซ้ำวัฒนธรรมของกลุ่ม ค่านิยมและอุดมการณ์ต่าง ซึ่งเป็นการมุ่งทำความเข้าใจปัญหาในสภาวะของสังคมมากกว่าที่จะมุ่งเน้นไปที่ส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากความเหมือนหรือต่างกันของวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรม หรือความแตกต่างกันของบุคคลแต่ละบุคคลในวัฒนธรรม

นั้น (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2562) ดังนั้น จึงต้องใช้แนวคิดชาติพหุวัฒนธรรมเพื่อให้เห็นถึงสาเหตุที่มาที่ไปของอุดมการณ์ที่ผลิตซ้ำสู่สมาชิกของกลุ่ม การแสดงของบุคคลผู้สังคม เพื่อที่จะอธิบายความสัมพันธ์ของกลุ่ม จะทำให้เกิดการตกผลึกความคิดทางวัฒนธรรมและผลิตซ้ำอุดมการณ์ขึ้นมาใหม่ในบริบทแห่งช่วงเวลานั้นได้หลอมรวมวัฒนธรรมเข้ากับค่านิยมของสมาชิกในขณะนั้น สู่อุดมการณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา (พิเชฐ สายพันธ์, 2562)

จากการศึกษาเรื่อง “Participatory Action Research with ‘Minority Communities’ and the Complexities of Emancipatory Tensions: intersectionality and cultural affinity” พบว่า เป็นการเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ที่ถูกแบ่งแยกให้กลายเป็นคนชายขอบทางสังคมด้วยทฤษฎีสร้างสรรค์สังคม ด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมกลุ่มย่อย เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันอันเป็นมิติที่หลากหลายของอัตลักษณ์ทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดพื้นที่ในสังคมอย่างเสมอภาค ผลการศึกษาพบว่า การกดขี่ทางวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมทำให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะสหราชอาณาจักร มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้ผู้คนเกิดการตระหนักต่อวัฒนธรรมจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตอกตรึงชนกลุ่มน้อยให้กลายเป็นอื่น (Other) ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งแยกชนชั้น สีผิว การเหยียดเพศ หรือไม่ให้เกียรติวัฒนธรรมอื่น ซึ่งเกิดมาจากประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของสหราชอาณาจักรในอดีต โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนยากที่จะรื้อสร้างหรือทำลายลงได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ทำให้ชนกลุ่มน้อยได้มีโอกาสปลดปล่อยตัวตน แสดงพื้นที่ของตน แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มตนให้กับสังคมได้ ประจักษ์ถึงการมีอยู่ของวัฒนธรรม และการดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มตน (Momodou, 2014)

2.1.4 แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentalization)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย ที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบอุตสาหกรรม จึงมีความจำเป็นจะต้องใช้ทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในระบบการผลิต จึงทำแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยนั้น มองสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงแค่ทุนสีเขียว (Green Capitalism) จึงทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นเพื่อรักษาและยืดระยะเวลาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อบ่อนเข้าสู่

ระบบการผลิตในการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นความรู้ที่แพร่กระจายอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน และหยั่งรากฝังลึกลงประสบการณ์ของคนในสังคมทุกคน ผ่านการบริหารจัดการชีวิต (Governmentality) ทำให้ความรู้มีบทบาทอย่างมากในการชี้นำคนในสังคมให้เชื่ออย่างอย่างไม่มีเงื่อนไข ชี้นำสิ่งที่ผิดและย้ำว่าไม่ควรปฏิบัติ ชี้นำให้เห็นว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ถูกต้องและจำเป็นต้องปฏิบัติ โดยปฏิบัติการของความรู้ (Discursive Practice) ซึ่งมีศาสตร์ (Discipline) สถาบัน (Institution) และ ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ทำหน้าที่สอดประสานกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของอำนาจเชิงซ้อนเพื่อเข้ากระทำต่อคนในสังคมอย่างไม่รู้ตัว อำนาจในการบริหารจัดการชีวิตนี้แตกต่างไปจากอำนาจอื่นๆ ที่เคยมีมา อำนาจที่เข้ามาบริหารจัดการชีวิตของคนในสังคมในสมัยก่อน คือ อำนาจผ่านการใช้กำลังบังคับ เช่น การลงโทษ การทำร้าย การดูดำ หรือการใช้กำลัง เป็นต้น (Vavilova, 2019) ทำให้คนในสังคมเกิดความกลัวและต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บุคคลซึ่งถูกอำนาจในลักษณะนี้กดขี่มาเป็นระยะเวลา แต่การบริหารจัดการชีวิตนั้นให้อำนาจแก่บุคคลในการเลือกที่จะเชื่อหรือตัดสินใจด้วยข้อมูล เหตุผล ประกอบกับบริบททางสังคม ทำให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง หรือ ตนเองกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจในการคิด ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่ถูกการใช้กำลังบังคับพลังอำนาจที่แฝงมากับการบริหารจัดการชีวิตเรียกว่า “อำนาจของความรู้” (Power of Knowledge) (Maertens, 2019; Mert, 2009)

อำนาจของความรู้เป็นอำนาจที่ไม่มีรูปแบบ ไม่มีตัวตน และไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถสร้างผลกระทบและเปลี่ยนแปลงโลกทั้งใบได้ จากคำว่า “ความรู้คืออำนาจ” ความรู้จึงนั้นเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการชีวิตให้มีความแยกย่อยมากยิ่งขึ้น บุคคลถูกทำให้ให้เสมือนว่าเป็นผู้คิด ถูกทำให้เชื่อเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง จนทำให้ร่างกายที่เป็นพื้นที่ต่อสู้อของความรู้ เป็นร่างกายที่เชื่อต่อต่อความรู้ดังกล่าว (Docile Body) แต่ในข้อเท็จจริงดังกล่าวกลับไม่เป็นดังนั้น บุคคลจะถูกอำนาจความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Relation of Power) ที่มีความสลับซับซ้อนและมีความแยกย่อยจนทำให้บุคคลรับเอาความรู้มาเป็นของตนเอง ด้วยการปฏิบัติการความรู้ที่ถูกรองรับด้วยทฤษฎี ผ่านการรับรองโดยสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งสถาบันของรัฐและสถาบันทางสังคม ที่มีหน้าที่ผลิตซ้ำความรู้ ซึ่งเป็นการตอกตรึงคนในสังคมไว้กับความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการบริหารจัดการชีวิต นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ชี้นำชี้นำตายให้กับความรู้นั้นเพื่อบอกคนในสังคมว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ จึงได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นอย่างมาก เช่น ครู อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นต้น ความรู้จึงเป็นอำนาจแฝงไปด้วยความเล่ห์กล ที่พยายามแทรกซึมเข้ามากระทำต่อบุคคลในทุกรูปแบบและเป็นสิ่งที่มนุษย์

ในสังคมปัจจุบันปฏิเสธได้ยาก (Foucault, 2012b) ตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดคือ “ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม” ที่ส่งผ่านการบริหารจัดการชีวิตจึงนำมาสู่การแพร่กระจาย และการผลิตซ้ำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกลายเป็น “แนวความคิดปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม” (Environmentalization) ที่แทรกซึมไปถ้วนทั่วทุกส่วนของสังคม จึงทำให้คนในสังคมต่างก็พร้อมใจที่จะปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยตัวของพวกเขาเอง โดยที่ไม่มีใครมาบอก หรือมาสั่งพวกเขาให้กระทำเช่นนั้น ซึ่งกระบวนการนี้ถูกเรียกว่ากระบวนการสร้างความเป็นปกติธรรมดาให้กับสิ่งแวดล้อม (Normalizing Environmentalism) (Quimbayo Ruiz, 2018)

2.1.5 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Environment)

สังคมกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ควบคู่กันมาโดยตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดแบบแผนชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ แต่ขณะเดียวกันมนุษย์ก็เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุจากการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมากมีความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ประกอบกับมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ทำให้ทรัพยากรสิ้นเปลืองอย่างรวดเร็วและยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างต่อเนื่อง สิ่งแวดล้อมจึงหมายถึง สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นอยู่รอบๆ ตัวที่เห็นได้และไม่สามารถเห็นได้ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น อากาศ น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า ภูเขา ดิน หิน แร่ เป็นต้น และ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ตึก บ้าน รถยนต์ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม อย่างเช่นสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น (Morelli, 2011; ธนา รังน้อย, 2560)

ดังนั้นธรรมชาติจึงสร้างความสมดุลของระบบนิเวศซึ่งทำให้สิ่งแวดล้อมจึงมีคุณสมบัติเฉพาะตัวในแต่ละประเภท เมื่ออยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์ต่อกันเป็นลูกโซ่ เมื่อทำลายสิ่งแวดล้อมหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมจะมีลักษณะที่ทนทานต่อการถูกระบบแตกต่างกัน สิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีกลไกควบคุมการเกิดขึ้น ซึ่งจะไม่อยู่โดดเดี่ยวในธรรมชาติ มีความต้องการสิ่งแวดล้อมอื่นเสมอ โดยจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของสรรพสิ่ง (ระบบนิเวศ) ซึ่งภายในระบบนิเวศมีองค์ประกอบหลากหลาย แต่ละชนิดจะมีหน้าที่เฉพาะการอยู่ร่วมกันมีกลไกสิ่งแวดล้อม

ควบคุมกระบวนการต่างๆ เป็นการทำงานร่วมกันทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ ทรัพยากรจึงเป็นมิติที่สำคัญเพราะมีบทบาทต่อมนุษย์ในการเอื้อประโยชน์ด้านอาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ (Chitty & Smith, 2019) โดยมีพืชเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมระบบสิ่งแวดล้อมและ เป็นตัวฟื้นฟูความเสื่อมโทรม การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ต้องตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมที่กับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อรองรับมิติทางเศรษฐกิจในรูปแบบของทุนนิยมที่สังคมของมนุษย์ในปัจจุบันยากที่จะปฏิเสธได้ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มขึ้นของประชากร การสร้างตัวชีวิตทางเศรษฐกิจการสร้างวัฒนธรรมการบริโภคและ ความคุ้มทุนทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ (จงกล ลีวเวหา & ภิบาล ภัทรโกติน, 2563)

หากจะมองในเชิงเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมคุณค่าทางเศรษฐกิจของความหลากหลายทางชีวภาพคือความพึงพอใจของมนุษย์ต่อทรัพยากรชีวภาพนั้นๆ ซึ่งเกิดจากการบริโภคทรัพยากร หรือคุณค่าของการใช้ (Use Value) และความพึงพอใจที่เกิดจากการไม่บริโภคทรัพยากรหรือคุณค่าของการเก็บและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพที่มนุษย์ยังไม่นำออกใช้ได้แก่ คุณค่ามรดก (Bequest Value) ที่ต้องการเก็บรักษาทรัพยากรนั้นไว้ในสภาพสมบูรณ์ เพื่อให้ตกทอดไปสู่คนรุ่นต่อไปได้มีโอกาสใช้ทรัพยากรชีวภาพนั้น อีกทั้งใน ส่วนคุณค่าของการดำรงอยู่ (Existence Value) เป็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิตที่ทุกชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีคุณค่าในตัวเองที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างอิสระเช่นเดียวกับมนุษย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณค่าของสิ่งแวดล้อม (Total Environmental Value) เป็นคุณค่าทั้งหมดรวมไปถึงคุณค่าที่ประเมินเป็นตัวเงินไม่ได้ และคุณค่าที่มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้กำหนดเข้าไป (Brouwer, 2020; Rodrigues & Payne, 2017; สุภาภรณ์ พรหมา, 2560)

ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงได้ประยุกต์การอนุรักษ์ตามประเภททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องกำหนดแนวทางการจัดการให้เหมาะสมกับชนิด ประเภท และเอกลักษณ์เฉพาะอย่างของทรัพยากรนั้นๆ จึงทำให้สัมฤทธิ์ผล โดยแนวคิดหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีดังนี้ 1) การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดไป เช่น น้ำ อากาศ ดิน และแสงอาทิตย์ เป็นต้น หากใช้ผิดวิธีหรือไม่บำรุงรักษาก็อาจเสื่อมสภาพและเกิดปัญหากับผู้ใช้ โดยหลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทนี้ คือ “สะอาดเสมอ” ซึ่งต้องควบคุมและป้องกันไม่ให้มีสิ่งปนเปื้อนและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหามลพิษจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ถ้าที่สิ่งปนเปื้อนต้องกำจัดให้หมดสิ้น

2) การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีการทดแทนเมื่อใช้ไปแล้ว ซึ่งมีการทดแทนอยู่ตลอดเวลา เช่น น้ำ ดิน ป่าไม้ และสัตว์ป่า เป็นต้น การใช้ทรัพยากรประเภทนี้ต้องมีการสงวนรักษา หากใช้เพียงอย่างเดียวก็อาจจะหมดหรืออยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ได้ โดยหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทนี้คือ “ใช้เฉพาะส่วนที่เพิ่มพูน (Increment)” ซึ่งจะต้องจัดให้ระบบมีชนิด ปริมาณ สัดส่วนและ การกระจายอยู่ตามธรรมชาติ ใช้เฉพาะส่วนที่ออกงอกหรือเพิ่มพูนขึ้นมาเท่านั้น ทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมมีความแข็งแรงและมีศักยภาพการผลิตที่ดีด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 3) การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป ได้แก่ แร่ธาตุ และน้ำมัน เป็นต้น หลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทนี้คือ “ประหยัดเท่านั้น” ซึ่งจะต้องป้องกันให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุดด้วยการใช้เท่าที่จำเป็นและส่วนที่เสียหรือเหลือใช้มาสร้างประโยชน์ให้คุ้มค่ามากที่สุด ด้วยการใช้นโยบายที่เหมาะสมเพื่อให้ประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสังคมมนุษย์จึงหันมาให้ความสำคัญกับความยั่งยืนเพราะเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Nordén, Abrego, & Babak, 2020; เกษม จันทร์แก้ว, 2563; ปิยะดา วชิระวงศกร, 2562)

ดังนั้นการที่สังคมกำลังเคลื่อนที่ไปข้างหน้าด้วยการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่เน้นการผลิตควบคู่ไปกับการดูแลสิ่งแวดล้อมไป คำว่า “ความยั่งยืน” (Sustainability) จึงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อที่จะตอบรับกับกระแสดังกล่าว โดยมีที่มาจากการตระหนักถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและสถานะเศรษฐกิจที่ก้าวกระโดด ภาพความเป็นจริงว่าการเติบโตของเศรษฐกิจนั้นจำกัดด้วยจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งเปรียบเสมือนกับการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของในการใช้ทรัพยากรและดูแลทรัพยากรไปควบคู่กัน “ความยั่งยืน” เริ่มกลายเป็นความรู้กระแสหลัก นำไปสู่การขยายแนวความคิดในการภาคปฏิบัติ (Vinuesa et al., 2020) เช่น ความยั่งยืนของธุรกิจทั่วโลกและสร้างดัชนีชี้วัดขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นทางเลือกขึ้นมาทดแทนค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) คำว่า ‘ยั่งยืน’ จึงเริ่มเคลื่อนตัวจากชายขอบเข้าสู่ความรู้กระแสหลัก และใช้เป็นเครื่องมือขององค์กรทั่วโลก ซึ่งแนวคิดความยั่งยืนเริ่มขึ้นเมื่อราว ค.ศ. 1975 เกิดจากความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมที่จากการเพิ่มขึ้นของมนุษย์ทำให้มีการใช้ทรัพยากรเพื่อตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้หันมามองสิ่งที่คนในสังคมทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ (Soysa, Bailey, & Neumayer, 2012) ความยั่งยืนจึงเป็นต้นกำเนิดที่เริ่มต้นขึ้น ก่อนที่จะฝังรากลึกกลงไปในสังคมจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (United Nations

Conference on Sustainable Development – UNCED) ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ประชาคมโลกนำคำว่า “การพัฒนา” ร่วมกับ “ความยั่งยืน” เมื่อคำว่าความยั่งยืนกลายเป็นความรู้กระแสหลัก ด้วยแนวคิดการบัญชีที่คำนึงถึงต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมก่อนนำมาคำนวณเป็นกำไรสุทธิ โดยจอห์น เอลคิงตัน (John Elkington) เมื่อปี 1994 ซึ่งให้กรอบการประกอบธุรกิจที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไปพร้อมๆ กัน (Redcliff, 2005)

ในอีกรายงานฉบับหนึ่งซึ่งเป็นรายงานเกี่ยวกับความยั่งยืนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยจัดทำเผยแพร่ขึ้น ก็มีหน่วยที่ชื่อว่า “Global Reporting Initiatives หรือ GRI” เป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไรและพยายามส่งเสริมให้บริษัททั่วโลกรายงานผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานของบริษัท โดยเป็นศูนย์กลางในการออกมาตรฐานและแนวทางการทำรายงานความยั่งยืนทั่วโลก ซึ่งเดิมที่ตัวชี้วัดที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการวัดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคือ จีดีพี (Gross Domestic Products: GDP) จุดอ่อนของจีดีพีคือไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เหล่านี้ที่เศรษฐกิจระดับโลกจึงนำเสนอตัวเลขชุดใหม่ในการวัดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยผนวกเอาผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมาหักออกจากการคำนวณ (Lamberton, 2005) เช่น มาตรฐานสวัสดิภาพทางเศรษฐกิจ ดัชนีสวัสดิภาพทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความพยายามจัดทำตัวชี้วัดใหม่ที่สนใจเพียงความก้าวหน้าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ คือ ดัชนีการพัฒนามนุษย์โดยองค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตั้งแต่ พ.ศ. 2558 โดยมีทั้งหมด 17 เป้าหมาย 230 ตัวชี้วัด ครอบคลุมประเด็น อาทิ ความยากจน ความหิวโหย การศึกษา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเท่าเทียมทางเพศ น้ำและสุขอนามัย พลังงาน เมือง และสภาพแวดล้อม แนวคิด ‘ความยั่งยืน’ จะมีทิศทาง ตัวชี้วัด และการประเมินผลที่ชัดเจนขึ้น ในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ แต่ก็ยังมีเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ปัญหาต่างๆ ในสังคมโลกก็เกิดขึ้นตลอดเวลา ปัญหาใหม่มาพร้อมกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ความยั่งยืนตามแนวทางนโยบายหรือการพัฒนาโครงการใหม่ๆ เช่น การสนับสนุนทางอ้อมให้สร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้า หรือผลักดันให้เกษตรกรปลูกปลูกพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งทำให้ความยั่งยืนถูกตั้งคำถามจากสังคมอีกเช่นกันว่า เป็นความยั่งยืนที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงหรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องร่วมกันตระหนักเสียที่ว่า การสร้างสวรรค์หรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องร่วมกันตระหนักเสียที่ว่า การสร้างสวรรค์

สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนนั้นสามารถสร้างได้ด้วยกระบวนการใดที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ควบคู่กับสังคมมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมที่สุด (Grist, 2008; Pisani, 2006)

นักกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญในการจัดการทรัพยากรและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งควรมีบทบาทและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จด้วยการนำความรู้และประสบการณ์ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมตามขั้นตอนและตามหลักการทางวิชาการและสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะต้องเข้าใจระบบสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน โดยต้องทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของทรัพยากรธรรมชาติ ดำเนินการฟื้นฟูในการเปลี่ยนแปลงจัดการระบบสิ่งแวดล้อมในแต่ละระบบ นอกจากนี้จะต้องเข้าใจหน้าที่ของระบบนิเวศเป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภค ผู้สนับสนุน และผู้ย่อยสลายซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการถ่ายทอดให้เห็นถึงความสำคัญ of ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือรบกวนระบบการทำงานจะเกิดผลกระทบตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Gray, Jordan, Crall, & Newman, 2017)

2.2 อัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ ประกอบด้วยคำว่า “อัตตะ” หมายถึง ตน หรือ ตัวเอง กับ “ลักษณะ” หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว หรือ สิ่งชี้เฉพาะ เมื่อรวมแล้วจึงหมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) และในความหมายของ Richard Jenkins (2014) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์เป็นที่น่าสนใจใน 2 ลักษณะ คือ ความเหมือนและความแตกต่าง (Similarity and Difference) หมายถึง การตีความหมายบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบระหว่าง ระดับบุคคล และกลุ่ม โดยมุ่งไปที่ความเหมือนและความแตกต่าง ที่จะสร้างขอบเขตของบุคคลเพื่อตอบคำถาม “เราเป็นใคร” และมีสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ตรงไหน” นอกจากคำถามหลักแล้วยังมีคำถามอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น มีใครเหมือนเราบ้าง มีใครแตกต่างจากเราหรือไม่ หรือเรามีปฏิสัมพันธ์กับใคร ซึ่งในความสัมพันธ์กับคนอื่น เราจะทำการจำแนก (Classify) หรือกำหนดความหมายคนอื่นไว้หลากหลายลักษณะ เพื่อที่จะทำการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างเหมาะสม (Jenkins, 2014; จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2557)

2.2.1 ความหมายของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับสังคมมาตั้งแต่อดีต โดยอัตลักษณ์เป็นผลผลิตในสังคมที่ถูกสร้างขึ้นอย่างมีเป้าหมาย ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล องค์กร หรือสถาบันในแต่ละยุคสมัย แต่ละช่วงเวลา แต่ละสถานที่ อัตลักษณ์ก็เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มบุคคล เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกเพื่อให้คนอื่นได้รับรู้ภาพตัวตนในหลายมิติ ทั้งวิถีชีวิต ชนชั้น ชาติพันธุ์ ความเชื่อ สถานภาพ ฯลฯ ซึ่งความหมายของอัตลักษณ์จึงขึ้นอยู่กับบริบทของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ บุคคลนั้น หรือสังคมในเวลานั้นจะสร้างความหมายของอัตลักษณ์ออกมาในรูปแบบ ลักษณะ ทิศทาง และวัตถุประสงค์ใดก็ตาม อัตลักษณ์มีความหมายที่มีลักษณะเฉพาะเป็นปัจเจกและจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสังคมจะกำหนดบทบาทหน้าที่และให้คุณค่าที่ติดมากับตัวตน (Fredrik, 2012) เช่น ความเป็นพ่อ ความเป็นแม่ ความเป็นสามี ภรรยา เป็นต้น อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ และเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” โดยจะมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวตนกับคนอื่น ผ่านการสังเกตตนเองและจากการที่บุคคลอื่นสังเกตเรา (Kidd & Townsens, 2002) ลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ คือ ต้องการความตระหนักต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เราเลือก นั่นคือเราจะต้องยอมรับต่อสิ่งนั้น เพราะความสำคัญของการแสดงตนคือการระบุได้ว่าเรามีความเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ซึ่งจะเป็นการตอบคำถามที่ว่า “ฉันคือใคร” ในสายตาของคนอื่น เพราะในขณะที่กระบวนการนี้ก่อตัวขึ้นแผนผังความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจการให้ความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) ในการแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ (Fearon, 1999; อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546)

ดังนั้นด้วยรูปแบบและการแบ่งแยกความหมาย ทำให้การแบ่งอัตลักษณ์ในการศึกษาเกี่ยวกับ ตามความคิดของ ริชาร์ด เจนกิน ได้แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภทคือ อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์แห่งตน ซึ่งการแบ่งออกเป็นทั้ง 2 รูปแบบทำให้เราเข้าใจอัตลักษณ์ในเชิงลึกและกระบวนการเข้าถึงแก่นแห่งอัตลักษณ์มากขึ้น กล่าวคือทั้งอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์แห่งตนเป็นสายธาร เป็นจุดกำเนิดในการสร้างตัวตน และตัวตนก็เป็นจุดกำเนิดในการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมเช่นกัน ดังนั้นจะต้องมีการศึกษาทั้งสองรูปแบบให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลต่อกันดังนี้ (Jenkins, 2014)

อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) หมายถึง สถานภาพทางและบทบาทสังคม อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมีการซ้อนทับกันอยู่ของบทบาทหน้าที่ ตำแหน่งทางสังคม ความเป็นลูก ความเป็นเพื่อน ฯลฯ ส่งผลให้บุคคลเรียนรู้และเลือกนิยามตนเองให้เหมาะสมกับสังคมและมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบท (Jenkins, 2014) โดยการนำสัญลักษณ์ที่บุคคลนำมาใช้กับตนเองทั้งต่อสังคม เช่น การแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของ สถานศึกษาใช้สัญลักษณ์แตกต่างกันเพื่อแสดงความเป็นตัวตนให้ผู้อื่นรับรู้ ความหมายเพื่อแสดงถึง ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลกับสิ่งที่ผู้อื่นมองเห็น เป็นต้น (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) อัตลักษณ์จึงถูกส่งต่อจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง ผ่านกระบวนการที่มีความซับซ้อน ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยบังเอิญหรือความไม่ตั้งใจ แต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของช่วงเวลาหนึ่งแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งประดิษฐ์สร้างทางสังคม (Social Construct) (Kidd & Townsens, 2002)

อัตลักษณ์เกิดขึ้นอย่างมีกระบวนการเป็นขั้นตอน ถูกบริโภคและถูกจัดกระทำอยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ ผ่านระบบการสร้างภาพตัวตนอันหลากหลายที่เราเลือกใช้หรือนำมาใช้ประกอบสร้างอัตลักษณ์แห่งตน เพราะฉะนั้น อัตลักษณ์จึงมีความหมายถึงผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้เป็นที่รู้จักหรือเป็นสิ่งที่บุคคลอื่นต่างๆ ไปจำได้ ระลึกได้นั้นคือสิ่งที่เป็นตัวตนแห่งเราแบบเจาะจง ซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Identity” (Pierre Bourdieu, 1990 อ้างถึงในสุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, 2554) มนุษย์ได้ประดิษฐ์วัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ โดยหมายให้ชีวิตในสังคมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องการดำเนินชีวิต จึงเป็นการหลอมรวมให้แต่ทุกคนในสังคมมีความเชื่อไปในทิศทางเดียวกัน มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน มีความรู้สึกแบบเดียวกัน จนถึงมีความคิดไปที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จนสามารถให้ความหมายตัวตนหรือว่าบอก เราเป็นใคร ซึ่งตรงกันกับความหมายที่นักมนุษยวิทยาให้ไว้ว่า “อัตลักษณ์” (Claudia et al., 2018)

จึงสรุปความหมายที่หลากหลายของอัตลักษณ์ ซึ่งบางครั้งมีความขัดแย้งกันในแต่ละมิติ มีทั้งส่งเสริมและสนับสนุนกันในอีกหลายมิติ ดังนั้น อัตลักษณ์จึงมีขอบเขตที่ยืดหยุ่น เป็นกลวิธีทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างหลากหลายเพื่อแย่งชิงและพยายามสร้างตำแหน่งของตน ของกลุ่มตนในสังคม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการสะท้อนตัวตนและอัตลักษณ์แห่งตน บนพื้นที่แห่งความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย (ดำรงค์ สุานดี, 2557) ซึ่งจากการศึกษาของ Alberto Melucci ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ไว้ว่า เกิดจากการสถาปนาสำนึกร่วมของสังคม ทำให้คนใน

สังคมได้ตระหนักและรับรู้ถึงลักษณะร่วม ของกลุ่มทางสังคม ที่สำคัญต้องส่งผ่านสัญลักษณ์ ที่กลุ่มทางสังคมกำหนดขึ้น เช่น ท่าทาง ภาษาเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น เป็นสัญลักษณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ นอกจากนี้แต่ละปัจเจกชน หากมีการเปลี่ยนแปลง สังคมใหม่ ปัจเจกชน ก็จะมีการปรับทั้งอัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ทางสังคม ดังนั้น แต่ละปัจเจก จะมีอัตลักษณ์ ได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบ ด้วยการมองตัวเองในมุมมอง ขึ้นอยู่กับว่าตนเองอยู่ในฐานะใด หรืออยู่ตำแหน่งใดในสังคม ซึ่งจะมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามที่ ตนเองถูกกำหนด และประกอบสร้างอัตลักษณ์ขึ้น ดังนั้นอัตลักษณ์ของตนจะไม่หยุดนิ่ง มีความลื่นไหลและเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ได้ตลอดเวลา (Melucci, 1995; สารีตา สวัสดิ์ดิภาธร, 2549)

2.2.2 ความเป็นอัตวิสัยของอัตลักษณ์

มุมมองที่บุคคลมองอัตลักษณ์ผ่านอัตวิสัย (Subject) จึงทำให้อัตลักษณ์ (Identity) มีคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่ทำให้คนนั้นโดดเด่น หรือ แตกต่างจากสิ่งอื่น โดยแนวคิดนี้ได้เริ่มต้นขึ้นจาก (Hall & Du Gay, 1996) ตามการอธิบายของ Friedrich Hegel ว่า “การมองเห็นและยอมรับคนอื่น นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง” คำว่าอัตลักษณ์ของบุคคล รวมถึงมิติภายใน ของความเป็นตัวตนทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึก และ แนวคิดเกี่ยวกับรู้จักตัวเอง (Self-concept) รวมทั้ง สำนึกถึง “ความเป็นปัจเจก” ที่บุคคลเชื่อมต่อกับสังคม อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้รู้ว่า “เราคือใคร” และ “เราจะปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างไร” (กุสุมา ภูใหญ่, 2556) การสร้างอัตลักษณ์บุคคลเกิดขึ้นตั้งแต่เกิด ต่อมาในวัยเด็ก เรารับรู้โลกด้วยวิธีคิด เปรียบเทียบ การรับรู้สัมผัสสิ่งรอบตัวแล้วเรียนรู้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร เมื่อเราเริ่มเจริญเติบโตขึ้น เราเรียนรู้ระบบสัญลักษณ์ (ภาษา) มากขึ้น เรารับรู้โลกผ่านการมองเชิงเปรียบเทียบ และให้คุณค่ากับ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราเริ่มคิดว่า สิ่งนั้นเหมือนอะไร สิ่งนั้นไม่เหมือนอะไร การเทียบความเหมือนและความต่างนั้นเริ่มซับซ้อนขึ้นและเป็นสัญลักษณ์มากขึ้น และในสังคมที่ใหญ่ขึ้นและระบบ ความสัมพันธ์ของสังคมก็ยิ่งมีความซับซ้อนมากขึ้น (ชวิตรา ตันติมาลา, 2561)

ในทางสังคมวิทยากระบวนการให้ความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน อัตลักษณ์จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งตามที่ Berger and Luckmann กล่าวว่าอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม เมื่อตกผลึกแล้วอาจจะมี ความคงที่ หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก การประกอบขึ้น

และดำรง อยู่ของอัตลักษณ์ มีกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ของสังคมที่มีต่อตนหรือกลุ่มอื่น (Peter Berger and Luckmann, 1967 as cited in Philip & Chris, 2013) นอกจากนี้ การอธิบายด้วยทฤษฎี “ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Interaction Theory) ซึ่งมองว่าอัตลักษณ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ตัวตน (Self) จะถูกสร้างขึ้นจากบริบททางต่างๆ ทางสังคมและจะประกอบสร้างขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่มนุษย์มีต่อตนเอง ในความหมายของ Herbert Mead (Herbert Mead, 1934 as cited in Robert, 2007) ตัวตน ซึ่งก็คือ “I” ส่วนความรู้สึกที่เราคิดว่า คนอื่นมองเราเช่นไร รู้สึกกับเราเป็นอย่างไร ใน ซึ่งก็คือ “Me” อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์แห่งการแสดงออกของความสัมพันธ์ต่างๆ ผ่านระบบแห่งสัญลักษณ์นี้แทบทั้งสิ้น ซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันระหว่างกันการกระทำและสัญลักษณ์ ถูกอธิบายในความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคม โดยครอบคลุมไปถึงสภาพสังคม ซึ่งให้ความสำคัญกับจิตใจในตัวตน ซึ่งทฤษฎีนี้ได้อธิบายความเป็นตัวตน เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สร้างการตอบโต้ โดยสร้าง “ผังความคิดแห่งตน” (Self – Concept) นั่นคือการรับรู้ที่ตนคือใคร มีคุณค่า มีความรู้สึก มีความเชื่อ หรือทัศนคติทางสังคมเป็นเช่นไร โดยการทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งเกี่ยวกับตัวเองนั้น จะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการสื่อสาร และสัมพันธ์กับบุคคลอื่นผ่านกลไกในการปฏิสัมพันธ์กับตน เพื่อกำหนดแนวทางการแสดงออกของตนเอง (อุษา วรทุน & พรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2562)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยมีมุมมองการมองการสะท้อนตนเอง คือตัวตนมีความรู้สึกนึกคิด และตระหนักได้ถึงความต้องการภายในตนเอง เป็นความต้องการที่มีได้ถูกกำหนดจากภายนอกมากระทำให้เรา รู้สึกหรือเชื่อ หรือเข้ามาบริหารจัดการตัวตนในแบบที่ผู้มีอำนาจต้องการ แต่การทำความเข้าใจอัตลักษณ์ผ่านตัวตนซึ่งก็คือ การตระหนักด้วยตัวตนของตนเอง จะเป็นการเข้าถึงตัวตนได้ใกล้เคียงที่สุด เพราะผู้ศึกษาเชื่อว่ามนุษย์เราสามารถที่จะคิดเองได้ สามารถที่จะตระหนักต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ และสามารถที่จะสร้างความรู้สึกใดชุดหนึ่งเพื่อที่จะสถาปนาตนเองเพื่อควบคุมตนเองได้ ในความหมายของการศึกษาตัวตนนั้นก็ยังมีนักคิดนักปรัชญาได้ให้ความหมายของคำว่าตัวตนนั้นอย่างกว้างขวางและหลากหลายในการศึกษาตัวตนแบบอัตวิสัย และมีนักคิดให้ความหมายไว้หลายท่านแต่ให้ความหมายของคำว่าตัวตนได้ลุ่มลึกคนหนึ่งคือ Michel Foucault

ตัวตนที่รู้เท่าทัน (Subjectivity) ในความหมายของ Michel Foucault ซึ่งเขาพยายามทำลายข้อจำกัดของศาสตร์ในยุคที่ผ่านมา Michel Foucault เสนอแนวคิดใหม่ว่าด้วย

ศาสตร์แห่งมนุษย์ การก่อตัวทางวาทกรรม ทำให้เรามองเห็นตัวตนของมนุษย์ซึ่งไม่ได้เป็นองค์
 ประธานของทุกสรรพสิ่งอีกต่อไป แท้จริงแล้วความเป็นมนุษย์กลับมีแต่ความไม่ต่อเนื่อง การไม่ลง
 รอยและการเปลี่ยนแปลงทำให้ตัวตนของมนุษย์มีรูปลักษณะที่หลากหลาย เปลี่ยนไปตามสภาวะ
 ทางสังคมและสำนึกของตัวตน โดยปรากฏในความสัมพันธ์ทางอำนาจซึ่งเป็น ตัวกำหนดตำแหน่ง
 ทางสังคม พร้อมกันนั้นมนุษย์ต่างมีความสามารถที่จะสร้างความเป็นตัวตนของตนเอง จากศิลปะ
 แห่งการดำรงอยู่ที่สัมพันธ์กับจริยธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งบุคคลผู้นั้นยึดถือ อันเป็นเทคโนโลยีแห่ง
 ตัวตนที่จะเปลี่ยนผ่านบุคคลให้เป็นตัวตนที่รู้จัก ซึ่งแสดงว่ามนุษย์ดำรงอยู่อย่างเสรีและมีความคิด
 ของตัวเอง (Michel Foucault, 1971 อ้างถึงใน อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562)

Michel Foucault ชี้ให้เห็นว่าการผลิตสร้างตัวตนมีรูปลักษณะแตกต่างกัน และ
 ไม่ใช่เป็นเรื่องของอำนาจแต่เป็นการทำงานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่มีผลต่อการเปลี่ยน
 มนุษย์ไปสู่ความเป็นตัวตนแบบใดแบบหนึ่ง โดยศึกษาจุดกำเนิดที่สร้างความเป็นตัวตนขึ้นมาจาก
 ค้นหาความสัมพันธ์ในสังคมและวัฒนธรรมที่ผันแปรไปแต่ละยุคสมัย ส่งผลให้กระบวนการสร้าง
 ตัวตนนั้นแตกต่างกัน เขาประกาศว่ามนุษย์เองที่สร้างตัวตนของตนเองขึ้นมา โดยจะก่อตัวขึ้น
 ภายใต้อำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของตน (Foucault, 1988) “มนุษย์เป็นเพียง
 ผลผลิตของวาทกรรม” เพราะตัวตนของมนุษย์ ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างคงที่แน่นอนในตัวของตัวเอง
 ทั้งนี้ยังไม่มีโครงสร้างที่ถาวรของบุคคลที่สร้างและกำหนดสรรพสิ่ง ความเป็นตัวตนของมนุษย์ถูก
 ผลิตขึ้นมาจากโลกทางสังคมและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น มนุษย์ย่อมไม่มีแก่นที่แน่แท้
 ความเป็นตัวตนที่ตายตัว (เบญจวรรณ อุบัติฉาย, 2561; อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546)

จึงสรุปความรวมของความหมายที่หลากหลายของอัตลักษณ์ ซึ่งบางครั้งมีทั้ง
 ขัดแย้งกันในแต่ละมิติแห่งองค์ประกอบ มีทั้งส่งเสริมและสนับสนุนกันในอีกหลายมิติแห่ง
 องค์ประกอบเหล่านั้น อัตลักษณ์จึงมีขอบเขตที่ยืดหยุ่น เป็นกลวิธีทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน
 อย่างหลากหลายเพื่อแย้งชิงและพยายามสร้างตำแหน่งของตน ของกลุ่มตนในประชาสังคม ซึ่ง
 เป็นการแสดงออกถึงการสะท้อนตัวตนและอัตลักษณ์ บนพื้นที่แห่งความสัมพันธ์ทางสังคมในมิติที่
 หลากหลาย (ธเนศ วงศ์ยานนาวา et al., 2563; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562) การมองตัวตนของ
 ตนเองผ่านตนเองซึ่งหมายถึงการ สัมผัสตนเอง มองตัวตนด้วยตนเอง ว่าเราคิดอย่างไร เรารู้สึก
 เช่นไร ซึ่งการมองในมุมเช่นนี้เป็นการคิดถึงสภาพความเป็นจริง เป็นการวิเคราะห์ความต้องการ
 จริงของตนเอง โดยไม่ได้ถูกอำนาจใดมาสะกดให้สยบยอมต่อความรู้ชุดใดชุดหนึ่ง ซึ่งเป็นมุมมอง

การวิเคราะห์ในมิติที่แตกต่างออกไป สำหรับการศึกษาเรื่องตัวตน ซึ่งผู้ที่ศึกษาและอธิบายเรื่องนี้ไว้ อย่างลุ่มลึกคือ Michel Foucault (Michel Foucault, 1983, 1997 อ้างถึงใน มิเชล ฟูกูต์, 2561) กล่าวว่า “วัฒนธรรมซึ่งมนุษย์ได้พัฒนาความรู้เกี่ยวกับตนเองเพื่อเปลี่ยนมนุษย์ชาติให้เป็นผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิด” ดังนั้น ประเด็นหลักใน การศึกษาของข้าพเจ้าจึงไม่ใช่เรื่องของอำนาจแต่คือการเกิดขึ้นของตัวตนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการมองในลักษณะเช่นนี้ทำให้ Michel Foucault มองว่าตัวตนของมนุษย์ไม่ใช่องค์ประกอบของทุกสรรพสิ่ง ความเป็นตัวตนของมนุษย์มีความไม่ต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ในมนุษย์คนหนึ่งๆ มีรูปแบบที่หลากหลายไปตามสำนึกแห่งสภาวะการณ์ทางสังคม และเคารพในตัวตนของตนเอง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์แห่งอำนาจจะเป็นตัวกำหนดที่ตั้งของตัวตนในสังคมนั้นเอง

ในความคิดของ Michel Foucault ให้ความสำคัญกับตัวตนเป็นอย่างมาก ซึ่งจากหลายงานเขียนแสดงให้เห็นว่า ตัวตนของมนุษย์นั้นมีความต้องการที่จะดำรงอยู่อย่างเสรีและมีความรู้สึกนึกคิดด้วยตัวตนของตน (เบญจวรรณ อุบัติมาย์, 2561) เนื่องจาก Michel Foucault ไม่เชื่อว่าภาพตัวแทนแห่งความจริง (Representative) มีความจริงแท้แน่นอน และปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ แต่กลับมองว่าภาพตัวแทนแห่งความจริงที่สังคมสร้างขึ้นผ่านอำนาจความรู้ชุดใดชุดหนึ่งนั้น เป็นกระบวนการสร้างสัญลักษณ์ที่ผลิตข้อความหมายและการให้คุณค่าแก่สังคมมนุษย์ ด้วยการตอกย้ำและปิดกั้นความเชื่อบางประการ (ธีรยุทธ บุญมี, 2557) สุดท้าย ความรู้ชุดที่ผลิตสร้างขึ้น กลายเป็นความรู้ชุดหลักและหล่อหลอมสังคมจนหลงลืมตัวตนที่แท้จริง ซึ่งตัวตนนั้นจะต้องมีอำนาจในการใช้ความรู้เพื่อควบคุมตนเอง ดังที่ Michel Foucault กล่าวไว้ว่า “ฉันเชื่อว่าตัวเราไม่อาจสั่งการตนเองอย่างสิ้นเชิง หรือมีอำนาจการควบคุมตนเอง การแสวงหาตัวตนของตนเองหรือมีตัวตนในรูปแบบเดียวตลอดไป ฉันกังขาต่อมุมมองเช่นนั้น เพราะฉันคิดว่าเป็นตรงข้ามตัวตนค่อยๆ ก่อรูปร่างขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดของตัวเองหรือด้วยวิธีการซึ่งมีความเฉพาะตัว” (Foucault, 2019; จารุณี วงศ์ละคร, 2561) การศึกษาในลักษณะเช่นนี้เป็นการมองตัวตนผ่านตนเอง เพราะพื้นฐานแนวคิดนี้ประกอบไปด้วย ผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ ซึ่งเป็นวิถีทางแห่งการสร้างตัวตนที่ได้แบ่งรูปแบบในการสร้างตัวตนเป็น สามแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง การสร้างตัวตนด้วยการสร้างความแตกต่าง (แบ่งแยก สร้างความเป็นอื่น) รูปแบบที่สอง การสร้างตัวตนด้วยการแยกองค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์ และ รูปแบบสุดท้าย คือการสร้างตัวตนให้เป็นตัวของตนเอง ซึ่งก็คือมีอิสระในการแสวงหาความรู้ความจริง ด้วยตนเองหรือควบคุมตนเองได้ ซึ่งจะเป็นการทำให้ตัวตนของบุคคล

กลายเป็นองค์ประธาน ผู้ถูกกระทำสามารถตัดสินใจได้ด้วยวิธีการกระทำของตนเอง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคลรู้ว่าตัวเองคือใคร มากจากไหน คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร จากบริบททางสังคม (Michel Foucault, 1971, 1988 อ้างถึงใน ธีรยุทธ บุญมี, 2557) ซึ่งอาจจะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลนั้นรับรู้ถึงความเฉพาะตน ซึ่งอาจจะมาจากการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เมื่อบุคคลตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า ตนเองเป็นใคร คิดอย่างไร จะปฏิสัมพันธ์กับใครในบริบททางสังคมในรูปแบบไหน ที่เหมาะสมสำหรับตนมากที่สุดเพื่อที่ทำให้ตนเองรู้เท่าทันตนเอง (Foucault, 2019)

ดังนั้นการศึกษาการสร้างสรรคัลักษณะนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในระดับอุดมศึกษา จึงเลือกในมุมมองที่มีลักษณะเป็นมุมมองที่ตัวตนได้มีโอกาสสะท้อนตัวตนของตนเอง บ่งชี้ระบุตัวตน หรือกลุ่มคน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งแยกออกด้วยวิธีการใดก็ตาม สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้อัตลักษณ์แตกต่างจากสิ่งอื่นออกไปคือต้องการ “ความตระหนัก” ตัวตนซึ่งการจะทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ หรือเผยให้เห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างสิ่งที่เรียกว่า “อัตลักษณ์” จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้มุมมองที่ตัวตน สามารถคิดและตระหนักรู้ต่อตัวตน และตัวตนต้องเป็นองค์ประธานในการคิด และสะท้อนมุมมองแห่งตนออกมา เพราะผู้วิจัยเชื่อเสมอว่า มนุษย์สามารถตระหนักรู้ได้โดยตนเอง และสามารถเป็นองค์ประธานในการคิดต่อตนเองได้ ดังนั้นอัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้นด้วยตนเองและเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง อย่างสิ้นไหล ซึ่งเหมาะแก่บริบทของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

2.3 การสร้างตัวตน (Self Formation)

การสร้างตัวตน เป็นหนึ่งในเทคนิคแห่งอำนาจในการต่อรองกับความรู้กระแสหลักที่เข้ามากระทำต่อตัวตน ด้วยการสร้างกรอบคิด กฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ในสังคม ทำให้คนในสังคมถูกกดขี่ภายใต้ความรู้ด้านดัง การสร้างตัวตนจะเผยให้เห็นถึงเบื้องหลังของความรู้ที่นำมาสู่การกดขี่นั้น ด้วยการตระหนักคิด อย่างรอบครอบ พิจารณาอย่างถี่ถ้วน ซึ่งนำมาสู่การตั้งคำถามกับสิ่งที่ไม่เคยคิดที่จะโต้แย้ง และกลับมาสะท้อนคิดภายในตนเอง ผู้การสร้างความหมายใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด และเป็นการเลือกความหมายบนพื้นฐานของการรู้เท่าทันความรู้ ด้วยการให้ความหมายที่สร้างขึ้นในการต่อสู้ต่อรองกับความรู้หลัก และดำรงอัตลักษณ์ด้วยการยืนหยัดบนความหมายที่สร้างขึ้นด้วยความมีศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความปรารถนาของตน

2.3.1 ศาสตร์แห่งความรู้สู่การสร้างตัวตน

Michel Foucault : 1926 - 1984 นักประวัติศาสตร์ทางความคิดหลังโครงสร้างนิยม (Post – Structuralism) ผู้เสนอหลักการเรื่อง “วาทกรรม” (Discourse) และอำนาจของความรู้ (Power – Knowledge) ซึ่งในวงการวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา ได้นำแนวความคิดของ Michel Foucault มาใช้เพื่อวิเคราะห์และสร้างคำอธิบายให้แก่สังคม แนวคิดเรื่อง “อำนาจ” (Power) ที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างออกไปจากแนวคิดเรื่องอำนาจที่เคยมีมาแต่ก่อน และเป็นอำนาจที่มีกลไกการทำงานสลับซับซ้อนกว่าอำนาจในแบบดั้งเดิม ที่ยังคงยึดติดอยู่กับเรื่องการใช้อำนาจแบบบีบบังคับ (Coercion) การใช้กำลัง (Force) หรือ การเจรจา ต่อรองจูงใจ ชักจูง การใช้ผลประโยชน์ในการเป็นเครื่องมือต่ออรอง (Foucault, 1980) แต่จะอำนาจในแบบของ Michel Foucault จะทำงานในลักษณะของการควบคุม กำกับ โดยสร้างกลไกเพื่อให้ผู้ถูกควบคุมอยู่มีลักษณะเหมือนกำลังควบคุมบริหารจัดการตนเอง เสมือนหนึ่งว่าตนเองเป็นผู้คิด และตัดสินใจเลือกได้อย่างมีอิสระเสรีซึ่งเรียกอำนาจในลักษณะนี้ว่า “ชีวอำนาจ (Bio-power)” อันเป็นอำนาจที่เข้ามาควบคุมกำกับเหนือชีวิตของประชากร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านของเทคนิคของอำนาจที่ควบคุมชีวิตให้ด้วยการใช้กำลังมาสู่อำนาจในรูปแบบของการบริหารจัดการร่างกายและกำกับชีวิต ตั้งแต่การเกิด การย้ายถิ่นฐาน การเรียน ความเป็นอยู่และสุขภาพจนกระทั่งความตายเลยทีเดียว (ธเนศ วทยานนาวา และคณะ, 2563)

การทำงานของชีวอำนาจเข้ามาควบคุมชีวิตและสถาปนาอำนาจผ่านการปลุกฝังองค์ความรู้ด้วย สาม ส่วนหลักๆ คือ อำนาจแห่งศาสตร์ (Discipline) อำนาจแห่งสถาบัน (Institution) และอำนาจแห่งผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ซึ่งศาสตร์มีหน้าที่แตกแขนงแยกย่อยความรู้องค์รวมที่มีความเกี่ยวเนื่องโยงยึดกันเป็นสายใยแห่งความสัมพันธ์ และลดทอนองค์ความรู้เหล่านั้นให้มีขนาดเล็กที่สุดเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและศึกษา โดยที่สถาบันมีหน้าที่เป็นเครื่องมือในการผลิตซ้ำองค์ความรู้ ซึ่งถูกรับรองและซ้ำผิดซ้ำถูกผ่านผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นความรู้ที่มีเหตุผล เข้าใจได้ง่าย เข้าถึงได้ง่าย ผ่านการพิสูจน์ให้เห็นเชิงประจักษ์ หรือจะเป็นความรู้ทางการแพทย์โดยที่แพทย์มีหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้กำหนดอาการเจ็บป่วย ที่ทำให้คนเริ่มหันมาให้ความสนใจในสุขภาพกันมากขึ้นผ่านสถาบันในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อทำให้ประชากรนั้นเกิดการคิดด้วยกระบวนการของตนเอง แล้วทำการจัดการควบคุมตนเองผ่านกระบวนการคิดที่ถูกสร้างขึ้น (Self – Disciplinary)

และพลังแห่งชีวะอำนาจ จะทำให้เกิดการต่อยอดความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามระหว่างความปกติและความผิดปกติขึ้นมาหลังการสร้างกรอบแห่งวินัยและความรู้ที่ได้เข้าไปทำการควบคุมกำหนดกำกับชีวิต ซึ่งทำให้สังคมจะกลายเป็นสังคมที่มุ่งหาแต่ความปกติ (ที่ถูกรู้ชัดหนึ่งสร้างขึ้น) และพยายามจะมองความผิดปกติ ที่จำเป็นจะต้องกำจัด บำบัด ให้กลับมาคืนสู่สถานะความปกติให้ได้ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้สังคมกลายเป็นสังคมแห่งการจัดจ้อง สอดส่อง เหมือนกับหอสังเกตการณ์ของนักโทษที่อยู่ใจกลางเรือนจำ (Foucault, 2012a) อันเป็นเทคนิควิธีที่ใช้ในการสังเกตการณ์พฤติกรรมของนักโทษ โดยที่ผู้คุมจะสามารถมองเห็นทุกกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเหล่านักโทษ ทำให้นักโทษรู้สึกที่ตนเองกำลังถูกจ้องมองอยู่ และเกิดความหวาดระแวงที่จะกระทำสิ่งที่ผิดไปจากความปกติ ซึ่งในปัจจุบันเราสามารถพบเห็นได้จากการใช้ชีวะอำนาจได้อย่างชัดเจน เช่น การสงเคราะห์คนพิการผ่านระบบสังคมสงเคราะห์ การสร้างความเป็นอื่นให้กับชนกลุ่มน้อย การแบ่งแยกชนชาติ เชื้อชาติ สีผิว การแบ่งเพศ ซึ่งล้วนแล้วแต่ผ่านการแบ่งแยกทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นต้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560; มิเชล ฟูโกต์, 2561)

2.3.2 วาทกรรม (Discourse)

วาทกรรมในความหมายของ Michel Foucault ได้ให้ความหมายวาทกรรมเกี่ยวกับอำนาจของวาทกรรมที่ได้รับการโฆษณาชวนเชื่อ พร้อมกันนี้ยังสร้างชุดความรู้หนึ่งขึ้นมา โดยเฉพาะ เช่น วาทกรรมทางการแพทย์ วาทกรรมทางกฎหมาย เป็นต้น (Foucault, 1971) แต่แท้จริงแล้ววาทกรรมคือเทคนิคของการใช้อำนาจผ่านทางระบบของภาษาและปฏิบัติการ ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ในหนังสือเรื่อง "The Order of Things" โดยทั่วไปแล้ววาทกรรมจะแฝงอยู่ในทุกส่วนของสังคม การวิเคราะห์วาทกรรมจะช่วยเผยให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างจริงจังกว่าที่ผ่านมานในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของ "การสร้างความเป็นอื่น (The other)" (Foucault, 2005) โดยเป็นการพูดถึงรายละเอียดในกระบวนการของการสร้างเอกลักษณ์ของสิ่งที่เรียกว่า "การพัฒนา" ว่ามีความหมายอย่างไร เป็นไปในลักษณะใด ดังนั้น วาทกรรมการพัฒนาจึงเป็นรูปแบบใหม่ของการเปิดพื้นที่ การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจในอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นหลังสมัยใหม่ซึ่งต้องการโฆษณา สร้างภาพและเป็นการสร้างความจริงในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไป (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560)

ในความคิดของ Michel Foucault ต่อวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม ทำให้ตัวต่อนั้นมีความมั่นใจในอำนาจและเสรีภาพแห่งตนมากขึ้น คัดค้าน ต่อต้าน และไม่เห็นด้วยกับการแบ่งคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะหน้าที่ เพราะเขาไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความรู้และอำนาจที่มีมาทั้งหมด และยังไม่เห็นด้วยกับแนวคิดหรือทฤษฎีที่เป็นระบบ เขาเห็นว่าการใช้ทฤษฎีที่เป็นระบบความคิดที่เป็นสากล ซึ่งมีเหตุมีผลทั้งหลายประกอบกับเป็นความเชื่อที่เข้าใจได้ โดยง่ายต่อการเข้าถึงและทำความเข้าใจด้วยการใช้เหตุและผล ซึ่งรวมทั้งแนวคิดมาร์กซิสต์ที่จะเห็นได้ว่าเป็นการต่อต้านระบบทุนนิยม หรือการต่อต้านชนชั้น ล้วนนำไปสู่ความรู้ในรูปแบบของการครอบงำโดยที่มีคนกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ที่สถาปนาความจริงชุดหนึ่ง และกำหนดว่าอะไรเป็นความจริงหรืออะไรไม่เป็นความจริง อะไรถูกหรืออะไรผิด (Hernández-Ramírez, 2017; Kelly, 2013) ซึ่งสำหรับงานเขียนที่ Michel Foucault ได้คิดค้นขึ้นมาเป็นอีกวิธีการศึกษาเพื่อที่จะทำความเข้าใจสังคมโดยเฉพาะเรื่องที่เขาเจาะจง เช่น เรื่องคนไข้กับการรักษาพยาบาล, เรื่องนักโทษกับการลงทัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นบริบททางสังคมในสมัยหนึ่ง ซึ่งไม่ได้มีความหมายแค่ตัวบท (Statement) เท่านั้น หากแต่เป็นในเรื่องระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้อ่านจะอ่านแล้วเข้าใจความหมายว่าอย่างไร จะตีความข้อความนั้นอย่างไร ซึ่งรวมไปถึงมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่อ่านว่าอย่างไรด้วย จึงนิยมใช้คำว่า “Discourse (วาทกรรม)” ซึ่งมีความหมายถึงสื่อสารและการแสดงออกถึงผู้รับ (ผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้ที่ได้รับความด้วยความตั้งใจ และไม่ได้ตั้งใจ) (Escobar, 1984; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562)

วาทกรรมเกิดขึ้นโดยมีความมุ่งหมายหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์เท่านั้น ดังนั้น เหตุการณ์จึงมีลักษณะเฉพาะที่ระบุเป้าประสงค์ของวาทกรรมเพื่อจัดกระทำกับบุคคลในสังคม เพื่อควบคุมสมาชิกในสังคมในเวลานั้น (มิเชล ฟูโกต์, 2561) วาทกรรมจึงเป็นกระบวนการสร้างความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาและสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อยู่ในสังคม ประกอบกันเกิดขึ้นเป็นองค์ความรู้ ชุดความเข้าใจในบริบทหนึ่ง ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดสถานะการผลิตสร้าง ว่าอะไรคือความรู้ที่สร้างขึ้นโดยผู้มีอำนาจ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา et al., 2563)

วาทกรรมถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีแห่งอำนาจที่ถูกใช้ในลักษณะของการจัดระเบียบการใช้ชีวิต แต่การวิเคราะห์วาทกรรมจึงเป็นแนวทางแห่งการไม่สยบยอมต่อความรู้กระแสหลัก และทำการตอบโต้วาทกรรม (Counter Discourse) การต่อต้านระเบียบที่วาทกรรมหลักครอบงำอยู่ ซึ่งจะทำให้เห็นมุมมองของอำนาจมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่มุมมองของอำนาจ

ความรู้ได้ละเอียดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น (ธีรยุทธ บุญมี, 2557) อำนาจที่แฝงในทุกแง่มุมของวาทกรรม กลายเป็นอำนาจที่กระจายตัว แทรกซึมในแนวระนาบโยงยึดกันอยู่อย่างซับซ้อนและหลากหลาย ยากที่จะหาจุดเริ่มต้น จุดศูนย์กลางของการผลิตวาทกรรมและจุดสิ้นสุด ดังนั้นไม่ว่าผู้กระทำจะ ปฏิบัติการ ล้วนตกอยู่ภายใต้วาทกรรมหรือความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่ออำนาจของความรู้แทบทั้งสิ้น โดยที่ประเด็นของการรู้เท่าทันวาทกรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าวาทกรรมนั้นเป็นจริงหรือไม่ แต่ขึ้นอยู่กับ กฎเกณฑ์การควบคุม ชุดความรู้ที่กำกับวาทกรรมนั้นสถาปนาขึ้นมาซึ่งมากกว่าที่จะเป็นข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้น วาทกรรมจึงไม่ได้เป็นผลที่เกิดโดยตรง เพราะตัววาทกรรมนั้นไม่ได้มีอำนาจเข้าไปกระทำ โดยตรง แต่วาทกรรมจะทำงานทางอ้อม เพราะวาทกรรมคือการครอบงำที่มีต่อผลวิถีชีวิตของผู้คน ในสังคมเป็นเดิมพัน ทำให้วาทกรรมถูกสถาปนาขึ้นมาใช้เพื่อกำหนดทิศทาง ควบคุมวิถีแห่งการ ดำรงอยู่ในสังคมในบริบทหนึ่งของช่วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์ (เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2559) ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการที่จะทำให้บุคคลสามารถรู้เท่าทันต่อวาทกรรม ได้ด้วยการตระหนักรู้ ด้วยตัวตน สถาปนาตัวตนผู้รู้เท่าทัน (Subjectivity) สามารถที่จะเลือกที่จะรับหรือปฏิเสธวาทกรรม นั้น ซึ่งแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of Self) เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคล กลายเป็นผู้รู้คิด รู้เท่าทันต่อวาทกรรม เพื่อสร้างความหมายใหม่ที่ใช้ในการต่อสู้กับชุดความรู้ต่างๆ ในการเปิดพื้นที่ให้กับความหมายที่ตนเองนั้นสร้างขึ้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562)

2.3.3 เทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of Self)

แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน ซึ่งเป็นการทบทวนการใช้ชีวิตของตนผ่านการ สะท้อนในตนเอง ทำให้เรารู้และตระหนักว่าความรู้ที่เข้ามากระทำกับตนเองผ่านการบริหารจัดการ ชีวิต โดยเทคโนโลยีแห่งตัวตนนี้เป็นหนทางสู่การควบคุมและปกครองตนเอง ด้วยกระบวนการผลิต สร้างตัวตนที่มีความรู้สึกนึกคิด ความตระหนักรู้ภายใต้ความเป็นเสรีนิยมที่พยายามจะจำกัด อำนาจทางการปกครองตนเองให้เหลือน้อยที่สุด (Foucault, 1988) จึงเป็นการดำเนินการด้วยการ ใช้กลไกต่างๆ ทาง การปกครองของรัฐที่จะจัดกระทำชีวิตของประชากรในทุกมิติหรืออาจเรียกอีก นัยหนึ่งว่า “การจัดระเบียบทุกสรรพสิ่งอย่างเบ็ดเสร็จ” ซึ่งการที่บุคคลสามารถหลุดพ้นจาก พันธนาการทางด้านความคิดที่พยายามควบคุมตัวตน สู่การจัดระเบียบแห่งสรรพสิ่ง (The Order of Thing) ผ่านการใช้สัญญาในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เราจึงสร้างคำที่สามารถจำกัดความ ให้กับตัวตนและใช้เทคนิควิธีที่จะทำให้ตัวตนสามารถควบคุมและกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของ

ตนเองได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการดำรงความเป็นมนุษย์ในสังคมอย่างบริบูรณ์ โดยที่ Michel Foucault เองก็ได้เพิ่มเทคนิควิธีที่จะสร้างความตระหนักว่า ทุกสังคมจำเป็นที่จะต้องมียุทธวิธีที่ทำให้คนในสังคมสามารถบริหารจัดการกับร่างกาย ความคิด จิตวิญญาณ และพฤติกรรมของตนเองได้ด้วยตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การมีความสุขที่สมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ และอำนาจโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เรียกว่า “เทคโนโลยี แห่งตัวตน” (Technology of Self) เพื่อสถาปนาการดำรงอยู่แห่งความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง (Foucault, 1997; จารุณี วงศ์ละคร, 2561; ปฤษณา ชนระวรรณ, 2549)

การสร้างตัวตนผ่านแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน คือ เทคนิควิธีของการตอบโต้วาทกรรมในรูปแบบหนึ่ง เพราะว่าการสร้างบุคคลให้เป็นผู้รู้คิดด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนจึงเป็นกลไกสำคัญ ที่จะทำให้ผู้ที่ถูกจัดระเบียบแสดงถึงการไม่สยบยอมต่อวาทกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เลือกใช้ชีวิตที่ตนเองปรารถนา ตรวจสอบตนเองอย่างสม่ำเสมอและมีความเชื่อในอิสรภาพของการดำรงชีวิต และด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนนี้ จะยังไม่นำไปสู่การปลดปล่อยตัวตนอย่างแท้จริง แต่เป็นจุดเริ่มต้นในการก้าวไปสู่การสร้างความจริงถ่องแท้แห่งตนเอง หรือเป็นการเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอำนาจอีกรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนมาจากการตระหนักในตัวตน เทคนิควิธีการนี้ทำให้สามารถสร้างตัวตนที่มีความเป็นตัวเองนั้น (Foucault, 1988, 1997; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562) โดย Michel Foucault ทำการทบทวนประวัติศาสตร์ แนวคิดและเทคนิควิธีการสร้างตัวตนในสมัยโบราณเป็นแนวทางในการเผยให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาหลากหลายรูปแบบ ตามยุคสมัย โดยมีกลยุทธ์วิธีต่างๆ ที่เป็นการเปิดช่องทางให้กับอำนาจแทรกแซงจัดการกับตัวตน ด้วยเทคนิควิธีการปฏิบัติการณ์มีรูปแบบที่หลากหลายต่างระดับและมีความสลับซับซ้อนไปมา จนทำให้บุคคลเกิดความปรารถนาหรือมีความตระหนักที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อนำพาตนเองสู่การมีชีวิตที่สว่างตามความเชื่อของวัฒนธรรมนั้น การที่บุคคลเป็นผู้รู้คิดและสามารถตระหนักรู้ถึงสถานะ บทบาทและหน้าที่ทางสังคมของตนกับหลักการจริยธรรมทางสังคมที่สร้างขึ้น ดังนั้นตัวตนจะสร้างรูปแบบความสัมพันธ์แห่งตัวตนในแบบของตนเอง (Foucault & Hurley, 1986)

Michel Foucault ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับความผู้สำนึกในตัวตน ซึ่งการสร้างและสถาปนาความหมาย จะเผยให้เห็นถึงตัวตนที่ผู้ตระหนักรู้้อย่างแท้จริง เพราะการทำให้บุคคลเป็นองค์ประธาน ของการสร้างชุดความรู้แห่งตัวตน ซึ่งไม่ใช่องค์ความรู้ที่เกิดจากนิยาม

ทางสังคม แต่เป็นองค์ความรู้ที่ทำให้ตัวตนเป็นองค์ประธานไปโดยปริยาย ดังนั้นคำว่า “Object of Knowledge” ของ Michel Foucault จึงหมายถึง องค์ประธานเป็นที่อยู่ภายใต้การผลิตสร้างขึ้น ของความรู้ชุดหนึ่งที่หลากหลายและทับซ้อนกันอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อตัวตนผ่านกระบวนการ ตรวจสอบตัวตนด้วยเทคโนโลยีแห่งตนสู่การตระหนักในวาทกรรมและการสร้างตัวตนในอีกรูปแบบ หนึ่งจนทำให้ตัวตนเสมือนเป็นผู้รู้เท่าทันต่อชุดความรู้ (Subject) ในแง่มุมนี้เป็นการเสนอมุมมองว่า ตัวตนเป็นองค์ประธาน และสามารถสร้างความหมายใหม่ให้กับตนเองในการดำเนินวิถีชีวิต จึง สร้างจริยธรรมที่เปรียบเสมือนกับชุดความรู้หนึ่งที่ใช้กับเรื่องราว หรือบริบทหนึ่งในสถานการณ์หนึ่ง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะจริยธรรมที่บุคคลสร้างขึ้นจะเป็นการสถานปนา อำนาจให้อยู่ในตัวของมนุษย์เอง จึงทำให้มนุษย์รู้จักตัวตนของตนเอง และสามารถควบคุมตนเอง ผ่านความหมายใหม่ที่สร้างขึ้นได้ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ความหมายที่สร้างขึ้นมานี้จะมีความสัมพันธ์ กับวิถีชีวิตซึ่งจะทำให้สามารถโต้ตอบกับชุดความรู้ต่างๆ ที่พยายามเข้ามากระทำกับตัวตนเพื่อการ ดำรงอยู่แห่งความเป็นมนุษย์โดยบริบูรณ์ (Foucault, 2019)

2.3.4 การสร้างสรรค์ตัวตนผู้รู้เท่าทันชุดความรู้ (Subjectivity)

การทำความเข้าใจสิ่งที่อยู่ภายในตัวตนของมนุษย์ที่มีความสลับซับซ้อนและมีความแตกต่างหลากหลาย ที่ผ่านการพัฒนาจากอำนาจที่จากการใช้กำลังบังคับขู่เข็ญ การตีตรา การแบ่งแยกต่างๆ ที่ทำให้ตัวตนอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถเลือกหรือเป็นองค์ประธานแห่งตนได้ (Object) สู่การควบคุมและจัดกระทำในรูปแบบใหม่ที่มีความแยบยลและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยชุดความรู้หรือวาทกรรมที่พยายามเข้ามาครอบงำตัวตน หรือพยายามเข้ามาบีบคั้นต่อตัวตน โดยการควบคุมควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด คือการควบคุมที่ไม่ควบคุม กล่าวคือทำให้ตัวตนนั้น เชื่องเชื่อ (Docile Body) จนสามารถปฏิบัติตามความมุ่งหวังของวาทกรรมดังกล่าวโดยที่ ตัวตนคิดว่าเป็นความต้องการของตัวเองผ่านอำนาจ (Power) ในสามรูปแบบ คือ ศาสตร์ (Discipline) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) และสถาบัน (Institution) วาทกรรมจึงสามารถทำให้ตัวตนเชื่อ และรับเอาวาทกรรมเหล่านั้นจนสถาปนาเป็นตัวตนที่ถูกครอบงำภายใต้วาทกรรมต่างๆ (Buonamano, 2010) จนทำให้ตัวตนเป็นเครื่องมือของความรู้ (Object of Knowledge) ตัวตน ดังกล่าวถูกกระทำและสั่งการผ่านตัวตนที่เชื่อว่าเป็นองค์ประธานในการคิด เสมือนประหนึ่งว่า ตัวตนสามารถคิดเองและเป็นองค์ประธานในการคิดอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการควบคุมพลเมืองใน

รูปแบบใหม่จนทำให้ตัวตนมีสถานะเป็นผู้คิด (Subject) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการที่จะเชื่อในความรู้แบบที่ถูกผลิตสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานของวาทกรรมหลัก (Dominance Discourse) ก็คงไม่ผิดแปลกอะไรจากมนุษย์คนหนึ่ง เพราะด้วยวาทกรรมทางซึ่งมีความน่าเชื่อถือ เข้าถึงง่าย ตรวจสอบได้ง่าย และสร้างตรรกะที่มีความหนักแน่นในแง่ของการพิสูจน์อยู่เสมอ จึงมีความน่าเชื่อถือขึ้นตามกาลเวลาที่มีการพัฒนาเชิงทฤษฎีบทตลอดช่วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์ มนุษย์เมื่อรับศาสตร์เข้ามาเป็นความรู้หลัก ทำให้ตัวตนจะกลายเป็นตัวตนที่สยบยอมต่อชุดความรู้ และถูกกระทำมาตลอดระยะเวลาที่ความรู้ชุดนี้ได้สถาปนาขึ้นในสังคม ซึ่งกระจายไปพร้อมกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย (Modernization) แต่ความเป็นมนุษย์สมัยใหม่ (Modern Man) ที่รู้เท่าทันต่อวาทกรรม และมีได้ยินยอมให้ตัวตนถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียว แต่จะหันมาตระหนักตนเองอยู่เสมอว่า ความรู้ที่ตนเชื่อและสร้างความหมายให้กับตนนั้นมีวัตถุประสงค์ มีแหล่งที่มาของความรู้เป็นอย่างไร ตัวตนจะรู้เท่าทันได้อย่างไร และเลือกที่จะสร้างความหมายใหม่สู่การสถาปนาตัวตนในรูปแบบที่ตนปรารถนา ตัวตนผู้รู้เท่าทันชุดความรู้ (Subjectivity) (Dreyfus & Rabinow, 2014; Foucault, 2012a)

เมื่อความเป็นมนุษย์สมัยใหม่นั้นได้สร้างผลกระทบและสั่นคลอนความรู้กระแสหลักของสังคม ตัวตนที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความรู้เริ่มที่จะตั้งคำถาม และหันกลับมาทบทวนตนเอง ตระหนักต่อบริบทโดยรอบ ซึ่งอาจจะเป็นเลือกตีความวาทกรรมหรือเลือกยอมรับวาทกรรมต่างๆ ที่เข้ามาครอบงำแต่ตัวตนสู่การสร้างความหมายพิเศษเฉพาะตน อีกชุดหนึ่งอันประกอบด้วยวาทกรรมแห่งตน และบริบทโดยรอบที่หลอมรวมตัวตนขึ้นมาอย่างเหมาะสมผ่านการสะท้อนตัวตนเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) กลับไปมาจนสามารถตระในตนเองสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญแห่งตน ซึ่งในความรู้พิเศษสำหรับตนเท่านั้น (Dreyfus & Rabinow, 2014) ประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ของตัวตนที่สามารถตระหนักสู่การเลือกและสถาปนาตัวตน ผู้รู้เท่าทันความรู้ (Subjectivity) ต่อบริบทวาทกรรมที่เข้ามากระทำกับตัวตนได้ จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดเมื่อบุคคลสามารถสร้างความหมายที่ไม่ใช่ความคิดเชิงนามธรรมอีกต่อไป แต่เป็นการลงมือปฏิบัติตัวตนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการแสดงออกซึ่งปรากฏให้เห็น (ธีรยุทธ บุญมี, 2557) การที่ตัวตนสามารถตระหนักด้วยตนเองจนก้าวข้ามชุดวาทกรรมที่เข้ามากระทำต่อตัวตน และสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้น จึงเปรียบเสมือนภาคปฏิบัติการของตัวตนที่จะสร้างอัตลักษณ์สู่การปฏิบัติการ ผู้รู้เท่าทันความรู้จึงเป็นการกระทำที่เป็นนิรันดร์ของมนุษย์ผู้รู้คิด สามารถสถาปนาความสัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ที่มากำหนด ควบคุมตัวตน ถ้าเราดำเนินชีวิตอย่างหลงระเห็จไปกับวาทกรรม ตัวตนก็จะ

ถูกกลืนกินและหลอมรวมให้เข้ากับวาทกรรม ดังนั้นถ้าบุคคลมีเทคโนโลยีแห่งตัวตน กลายเป็นผู้รู้คิด รู้เท่าทันต่อวาทกรรม จนสามารถสร้างตัวตน เพื่อต่อสู้กับชุดความรู้หรือวาทกรรมที่แอบแฝงเข้าเพื่อทำการควบคุมและกำหนดวิถีชีวิต (Foucault & Hurley, 1986) แสดงออกผ่านอัตลักษณ์ที่ผ่านวิถีคิดของเทคโนโลยีแห่งตัวตน สู่กระบวนการสร้างตัวตน ให้กลายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ท่ามกลางความรู้ชุดต่างๆ ที่แพร่กระจายในสังคมที่คอยกดทับ กดขี่ เมื่อตัวตนสามารถสร้างสรรค์อัตลักษณ์แห่งตนได้และยืนหยัดต่อสู้กับวาทกรรมได้อย่างภาคภูมิใจ ซึ่งจะเป็นการสร้างความสุขสมบูรณ์ที่แท้จริงในความเป็นมนุษย์ (Foucault, 2019; เบญจวรรณ อุทัยฉาย, 2561)

ฉะนั้น การทำความเข้าใจเรื่องการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องทำความเข้าใจในระดับ วิถีคิดในการประกอบสร้างความหมายตามความเข้าใจและตระหนักรู้ต่อชุดวาทกรรมที่เข้ามากระทำต่อตัวตน เป็นการสะท้อนตัวตนของนิสิตนักกิจกรรม ด้วยแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องความตระหนักรู้ต่อตนเองและชุดวาทกรรมที่เข้ามากระทำกับตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างความหมายให้แก่ตัวตนด้วยการเป็นองค์ประธานในการคิด วิเคราะห์ผ่านการปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญของวิถีทางในการสร้างตัวตน (Foucault & Hurley, 1986) ซึ่งการสร้างตัวตนเพื่อให้เป็นไปตามความปรารถนาแห่งตน กับชุดความสัมพันธ์ทางสังคมตาม แล้วสถาปนาชุดความรู้แห่งตนขึ้นมาบนพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ในตำแหน่งที่ตนเอง รับรู้ว่าจะนำชุดความรู้ใด เลือกลงใช้ชุดความรู้หนึ่งที่เหมาะสมกับตัวตนสู่การปฏิบัติ สู่ขั้นตอนสุดท้ายที่จะสร้างอัตลักษณ์ที่แสดงออกต่อวิถีชีวิตและการดำรงอยู่อย่างบริบูรณ์ในความเป็นมนุษย์

พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างตัวตนสู่ความเป็นนักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ประการแรก คือต้องรู้จักตนเอง หรือตระหนักรู้ต่อตนเองว่า ฉันคือใคร มีจึงอาจเรียกได้ว่า “การรู้จักตนเองด้วยการตระหนักรู้” (Danaher, Schirato, & Webb, 2000) และรู้เท่าทันต่อชุดความรู้ที่เข้ามาควบคุมจัดกระทำต่อบุคคล ประการที่สอง เมื่อนิสิตนักกิจกรรมในระดับอุดมศึกษา เป็นผู้รู้คิดและตระหนักแล้วว่าตนเองมีพลังสร้างสรรค์ มีศักยภาพในการพัฒนาตัวเอง เขาเหล่านั้นจะพยายามสร้างสรรค์สร้างกลวิธี หรือวิถีชีวิตที่เหมาะสมในการ เปลี่ยนปรับตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งหมายความว่า บุคคลนั้นต้องเป็นผู้รู้จักตระหนักในตนเองอย่างลึกซึ้งผ่านการดูแลตนเอง (Care of Self) เปรียบดังการควบคุมตัวตนที่มีปฏิสัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ จัดการสภาวะแวดล้อมที่ตนยึดถือคือ ความสัมพันธ์ของตนเองมีต่อตนเอง (Foucault, 1988) ตามที่ Michel Foucault กล่าวไว้ว่า

การประกอบสร้างตัวตนด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนคือ “ความมุ่งมั่น และสมัครใจที่บุคคลเป็นผู้เลือกที่จะปฏิบัติสู่หวังการปรับเปลี่ยนตนเองและมีวิถีชีวิตที่เป็นตัวตนของตัวเอง เพื่อประกอบสร้าง วิถีชีวิตตั้งงานศิลปะที่มี คุณค่าทางสุนทรียะและเพื่อบรรลุสู่บรรทัดฐานในการดำรงชีวิต” (Danaher et al., 2000; Gauthier, 1988; เบญจวรรณ อุบุษณาย, 2559)

จากการศึกษาเรื่อง “The problem with flexible learning: neoliberalism, freedom, and learner subjectivities” ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลัทธิเสรีนิยมใหม่กับตัวตนผู้รู้เท่าทันความรู้ ด้วยการตระหนักและตรวจสอบตัวตนอยู่เสมอ ผ่านการตั้งคำถามต่อวาทกรรมที่เข้ามากระทำต่อตัวตน ความมีอิสระในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มาจากตนเอง ผู้การทำให้ตนเองมีอิสระตามธรรมชาติโดย เมื่อตัวตนสามารถเลือกตามความปรารถนาของตนเองได้ด้วยวิธีดังกล่าวและผลที่ตามมาคือการสร้างตัวตนในอีกรูปแบบหนึ่งกับความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพ (ตามที่สังคมระบุขึ้น) ผู้การสร้างเสรีนิยมใหม่ที่แท้จริง เช่น เสรีภาพในการเลือกกำหนดใจตนเองและเสรีภาพในการรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นต้น ซึ่งการศึกษานี้จะช่วยเผยให้เห็นอำนาจทางการปกครองที่ทำหน้าที่ ควบคุมความเป็นส่วนตัวและ จำกัด เสรีภาพบางประการ แต่ตัวตนสามารถผู้รู้เท่าทันความรู้ได้ด้วยการตั้งคำถามและกำหนดตัวตนได้ด้วยตนเอง (Houlden & Veletsianos, 2020) และ การศึกษาเรื่อง “The ethical turn neoliberalism and the problem of truth” ทำการศึกษาเกี่ยวกับจุดพลิกผันของการสร้างจริยธรรมแห่งตนในการสถาปนาชุดความรู้หรือการสร้างกรอบของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ การสร้างตัวตนเกิดมาจากการวิเคราะห์ตัวตน อันจะนำมาสู่แนวคิดการปลดปล่อยสู่ความเป็นอิสระแห่งตัวตน การสร้างตัวตนด้วยจริยธรรมนี้เป็นการประกอบสร้างขึ้นของเหตุและผลที่มาจากตนเอง จุดพลิกผันในการสร้างตัวตนนั้น ขึ้นอยู่กับการตระหนักถึงปัญหาแห่งความจริงที่เกิดขึ้น จึงสร้างความรู้เสรีภาพในรูปแบบใหม่คืออิสรภาพทางความคิดที่แท้จริง ไม่ใช่ความจริงอย่างที่มีมาในอดีต แต่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นจากตนเอง (Patrick, 2018)

ผลการวิจัยทั้งสองแสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรค์อัตลักษณ์อย่างยั่งยืน สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตัวตนที่สามารถตระหนักรู้ต่อชุดวาทกรรมและสร้างชุดความรู้ที่แสดงออกถึงการไม่สยบยอมต่อวาทกรรมที่เข้ามาจัดกระทำในตัวตน แต่จะสร้างชุดความรู้สำหรับการดำรงอัตลักษณ์แห่งตน เพื่อที่จะสถาปนาความรู้เหล่านั้น ผู้การสร้างตัวตนผู้รู้เท่าทันความรู้ในการท้าทายกระแสสังคม ที่แฝงไปด้วยวาทกรรมต่างๆ ที่พร้อมเข้ามาจัดกระทำตัวตนได้ตลอดเวลาผู้การเป็นมนุษย์

สมัยใหม่ที่อึมอึมไปด้วยเสรีภาพที่แท้จริง วิธีแห่งการสร้างตัวตนผู้รู้เท่าทันความรู้ ผู้การสร้างสรรค้อัตลักษณ์แห่งตนผ่านชุดความรู้ ที่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อตนเองและสังคมในบริบทโดยรอบ ด้วยแรงปรารถนาที่จะก้าวสู่ความเป็นตัวตนอย่างบริบูรณ์ การจะขับเคลื่อนตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยไม่ได้เกิดจากการถูกกำหนดจากอำนาจของกฎเกณฑ์ทางสังคมที่กระทำต่อตัวเอง แต่หากเป็นผลมาจากการที่ตนเองตรวจสอบและทบทวนตนเองอยู่ตลอดเวลา จนทำให้เกิดกระบวนการตระหนักรู้จากภายในตัวตน ประกอบสร้างเป็นพลังอำนาจจากจิตใจ ที่ชี้ทางให้สร้างตัวตนที่สามารถเลือกสร้างชุดความรู้แห่งตนสู่การสร้างสรรค้อัตลักษณ์ของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนสร้างความตระหนักและการรู้เท่าทันต่อวาทกรรมที่เข้ามากระทำต่อตัวตน

2.4 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (C-PAR)

การสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขับเคลื่อนสังคมด้วยการเปลี่ยนแปลง โดยมีอุดมการณ์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเสียสละอุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของนิสิตนักกิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความหลากหลายไม่ตายตัว มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา และไม่ได้ก่อตัวขึ้นในบริบทเดียว แต่หากถูกประกอบสร้างมาจากในบริบทที่แตกต่างกันไป อัตลักษณ์แห่งตนจะถูกสร้างขึ้นจากตนเอง (Kemmis, McTaggart, & Nixon, 2013)

การศึกษาคั้งนี้จึงมีกระบวนการศึกษาในรูปแบบที่มีความหลากหลายในแง่ของกระบวนการ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคำถามงานวิจัยและบริบทที่จะศึกษา โดยเฉพาะอัตลักษณ์แห่งตน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึก ความเป็นตัวตนเป็นสิ่งที่อยู่ภายใน จะต้องมีการบวนการที่ลุ่มลึกในการเข้าถึงความรู้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งการศึกษาอัตลักษณ์มีความพิเศษกว่าการศึกษาในลักษณะอื่นๆ กล่าวคือมีความเป็นความรู้ที่อยู่ที่อยู่ในตัวบุคคล เป็นความจริงที่ประกอบสร้างขึ้นภายในตัวตนตนเอง บุคคลจะคิด จะกระทำอะไร ย่อมมีเป้าประสงค์ในการแสดงออก มีการสื่อความหมายผ่านผ่านวัจนภาษา และอวัจนภาษา อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ประเมิน วัด หรือคาดการณ์ไม่ได้ล่วงหน้า อัตลักษณ์จึงไม่ใช่ทฤษฎีที่ตายตัวแน่นอน แต่อัตลักษณ์มีความลื่นไหล เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาไปตามบริบทของสภาวะรอบด้าน ตัวอย่างเช่น เมื่อเห็นรอยยิ้มบนใบหน้า ซึ่งก็อาจจะไม่ใช่

ความสุขเสมอไป หากเห็นน้ำตาบนใบหน้าก็อาจจะไม่ใช่ความทุกข์เช่นกัน หากคนแสดงออกถึงความสนุกสนานร่าเริงก็อาจจะไม่ใช่ความจริงเสมอไปที่เขากำลังคิดเช่นนั้น ดังนั้น อັตลักษณ์หรือตัวตน จึงไม่ใช่สิ่งที่เห็น ดีความจากสิ่งที่เห็น สิ่งที่สัมผัส สิ่งที่รู้สึกได้ ซึ่งหากจะทำความเข้าใจและเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวตนได้นั้น จะต้องทำการศึกษาดูด้วยการให้ความหมายของปรากฏการณ์จากตัวตน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความรู้ (Subject of Knowledge) เมื่อความเชื่อที่ว่าความรู้อยู่ในตัวตนของบุคคล ทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีฐานคิดที่ขัดแย้งกับกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงที่ประกอบสร้างจากความรู้จากประสบการณ์ของมนุษย์นั่นเอง (Hall & Du Gay, 2006; McTaggart et al., 2017)

ด้วยเหตุที่การศึกษากาสร้างสรรค์อັตลักษณ์เป็นการศึกษา ที่เกิดขึ้นในตัวตน เป็นการศึกษาความรู้สึกของบุคคลในสังคมเหล่านั้น ถึงความรู้สึกต่างๆ เกิดขึ้นจากเหตุผลประการใดทำไมถึงรู้สึกเช่นนั้น อะไรทำให้เกิดความรู้สึกเหล่านั้นเพราะอะไร ฯลฯ ด้วยแนวคิดสร้างสรรค์สังคมนิยม (Constructivism) ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า จะเป็นการตอบคำถาม และเป็นการสร้างองค์ความรู้จากผู้ที่ม่ประสบการณ์ตรงในบริบทนั้น แนวคิดการประกอบสร้างนิยม คำอธิบายตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้สังคมนมนุษย์ถูกประกอบสร้างขึ้นจากภายในของตัวตนมนุษย์ ดังนั้นความรู้ความจริงจึงมีลักษณะเป็น อັตวิสัย (Subjective) และที่สำคัญการความเชื่อในความหลากหลายของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความเข้าใจต่อโลกในแบบของเขา ซึ่งมาจากโครงสร้างของจิตอันมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของมนุษย์ (นภาพกรณ์ หะวานนท์, 2550) ดังนั้นความรู้ความจริงจึงไม่ควรเป็นสามัญการ ความรู้จึงเป็นการประกอบสร้างเฉพาะบริบทและเวลาของสังคมหนึ่งๆ บริบททางสังคมจึงมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างความรู้ความจริง ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ไปตามแต่ละประสบการณ์และบริบทที่เปลี่ยนไป

ดังนั้นการสร้างสรรค์อັตลักษณ์ให้มีความลึกซึ้งในการได้มาซึ่งข้อมูล มีความลุ่มลึกในเชิงกระบวนการ มีความรอบด้านในมิติที่จะศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพราะการสร้างองค์ความรู้ร่วมกับปัญหาที่จะเผยให้เห็น หรือทำให้ความรู้ ความจริงปรากฏขึ้นผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาบริบทที่เป็นปัจจุบัน เป็นปัญหาที่ตระหนักร่วมกันของคนในบริบทที่จะศึกษา ปัญหาจะถูกตระหนักและหาทางออกร่วมกัน สู่แนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียม ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งในทางบวกและในทางลบ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าความรู้ ความจริง ที่จะเผยให้เห็นได้นั้นจะต้องเกิดจากการประกอบสร้าง

ขึ้นของคนในบริบท ผ่านการปฏิบัติการ ผ่านการเรียนรู้ ผ่านการวิพากษ์ ผ่านการทำกิจกรรม ร่วมกันได้มีโอกาสวิพากษ์ วิเคราะห์ปัญหา ตระหนักต่อปัญหา สู่การเรียนรู้การแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัย เป็นเพียงแค่ผู้รวบรวมประเด็น กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด และอำนวยความสะดวกต่างๆ ใน การแก้ปัญหา ผลของการศึกษาจะเป็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ใช่ผลการศึกษาของผู้วิจัยเพียงฝ่าย เดียว (McTaggart et al., 2017; วรณดี สุทธินรากร, 2563)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเห็นความสำเร็จของการใช้วิธีวิทยา วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เชิงวิพากษ์ เป็นวิธีการในการศึกษา กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (Critical Participatory Action Research : C-PAR) เป็นการหลอมรวมการแก้ปัญหาจากการ ปฏิบัติจริงสู่แนวทางการหาทางออก การแสวงหาความรู้ความจริงร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน บริบทที่จะศึกษา ซึ่งจะเป็นการติดอาวุธทางปัญญา การพัฒนาตนเอง สู่การเปลี่ยนแปลง และ ร่วมมือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน พร้อมทั้งนี้กระบวนการเชิงวิพากษ์จะเป็นเสมือนการ เรียนรู้วิธีการสร้างอาวุธทางปัญญาที่ยั่งยืนและถาวร (Kemmis, McTaggart, & Nixon, 2014b) ซึ่งการศึกษาเรื่อง “Critical Participatory Design: Reflections on Engagement and Empowerment in a case of a Community Based Organization” การศึกษานี้เป็นการ กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพื่อที่จะใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนใน ฐานะที่เป็นองค์กร โดยที่ใช้กระบวนการนี้เป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและเสริมพลัง ให้กับบุคคล และชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การตระหนักถึงปัญหาหรือจุดวิกฤตของชุมชนมีใน ลักษณะที่แตกต่างระดับกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบของชุมชนต่างๆ ที่จะ ออกแบบวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะตัวของตนเอง หรือของชุมชนนั้นซึ่งกลไกนี้เป็นการเพิ่มอำนาจ ให้กับชุมชนเพื่อที่จะแก้ไขปัญหานั้นที่แท้จริงได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว ซึ่งเป็นการทำให้เกิด การอัตลักษณ์และศักยภาพของบุคคลที่จะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ในการตระหนักปัญหา และวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสมเหตุสมผลและตระหนัก ถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Mamello, Karthik, Lauri, & Kamath, 2018)

กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงผ่านการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ จะทำให้ความรู้ที่จะประกอบสร้างขึ้นจากนิสิตนักกิจกรรม มีความลึกซึ้ง ลุ่มลึก รอบด้านในทุกมิติ ของข้อมูล เพื่อทำให้นิสิตนักกิจกรรมที่มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้มีความรู้เท่าทันปัญหาที่เกิดขึ้น และ เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา เสริมพลังอำนาจในตัวตนทำให้เป็นผู้ตระหนักคิด ตระหนัก

ต่อสถานการณ์ เป็นการปลดปล่อยตัวตนสู่อิสระทางความคิด จนสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์แห่งตนและสังคมในบริบทนั้นได้ (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลกุล & สุภาพ ฉัตรราภรณ์, 2555; วรรณดี สุทธินิรากร, 2563)

2.4.1 แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation Concept)

การมีส่วนร่วมคือการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการทำประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การมีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการปฏิบัติภารกิจ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อกิจกรรมและองค์กรในที่สุด (อัญชลี สุตธรรม, 2559) โดยได้แบ่งการมีส่วนร่วมในงานออกเป็น 4 ประเภท คือหนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วย สาม ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจดำเนินการ การมีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานหรือออกเสียงคัดค้าน และตัดสินใจปฏิบัติการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเรื่องของการจัดระบบการทำงาน วิธีการทำงาน ใครเป็นผู้กระทำและทำอย่างไร สอง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ การทำกิจกรรม ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน สาม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ผลประโชชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล และสี่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในงานในการให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาก็ดียิ่งขึ้น (Chapin, 2012; สุขเมษย์ หนกหลัง, 2558)

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การร่วมกันทำกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียด

จากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4.2 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) คือ มีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา เป็นการศึกษาที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทที่ต้องการศึกษา รวมทั้งในกระบวนการวิจัยและในการมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากการวิจัย ผู้ถูกวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการโดยการมีส่วนร่วมตลอดการวิจัย นับตั้งแต่การริเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทที่จะศึกษา รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หลักฐาน เพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย การระบุประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ การเสนอสิ่งที่ค้นพบจนกระทั่งการกระจาย ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงมือปฏิบัติ ผ่านกระบวนการแสวงหาข้อตกลงใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมที่เป็นอยู่ โดยการสะท้อนผลการดำเนินการและความรู้สึกที่เกิดขึ้นอันนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติต่างๆ ให้ดีขึ้นต่อไป (Kemmis et al., 2014b; วรณดี สุทธิธนากร, 2563) หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประการแรก ให้ความสำคัญและเคารพต่อความรู้ที่อยู่ในตัวของบุคคล ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากนักวิชาการ ยังเป็นสิ่งปฏิบัติและยอมรับกันแพร่ เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหา ประการที่สอง ส่งเสริมความสามารถและเพิ่มศักยภาพ ด้วยการยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเอง ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของตนเอง ซึ่งเป็นการดึงศักยภาพมาใช้ประโยชน์สูงสุด ประการที่สาม สร้างความรู้ที่เหมาะสมกับระบบสังคมและนำไปใช้ได้เหมาะสม ประการที่สี่ ให้ความสนใจบริบทที่ศึกษาเป็นสำคัญ โดยจะเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลกระทบ ประการสุดท้าย การปลดปล่อยความคิดซึ่งจะช่วยให้สามารถใช้ความคิดความเห็นของตนอย่างเสรีในการมองปัญหาของตนเอง ยืนหยัดต่อต้านพลังอิทธิพลจากภายนอกหรือจากอำนาจกดขี่จากความรู้และผู้มีอำนาจ (Kemmis, 2006; Kemmis et al., 2013; วรณดี สุทธิธนากร, 2561)

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษาคณะวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ซึ่งมีหลากหลายแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการ ซึ่งจากการดำเนินการศึกษาคณะวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ไว้ 4 ขั้นตอน เป็นเก็ลยวสอดประสานการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเป็นแนวทางแก้ปัญหาด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตระหนักถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทนั้น ร่วมกันด้วยเทคนิคเชิงวิพากษ์ โดยมีลักษณะของกระบวนการ ดังนี้ (Kemmis et al., 2014b)

โดยเริ่มต้นจากขั้นตอนการวางแผน (Planning / P) ซึ่งครอบคลุมถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทนั้น รวมถึงการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสู่ความรู้ใหม่ และไตร่ตรองถึงความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงนั้น โดยชี้ชัดในส่วนของวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลและทางเลือกในการปรับปรุงให้ชัดเจน ซึ่งการวางแผนจะทำให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้น และลดความเสี่ยงที่จะสูญเสียต่างๆ ที่ ทั้งแรงงาน วัสดุดิบ การทำงาน งบประมาณ และเวลา ขั้นตอนต่อมาเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติ (Action / A) เป็นการปฏิบัติตามความแผนที่ได้วางไว้ จากแนวคิดที่ตกลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบ ผ่านการวิเคราะห์ วิจัยแล้ว ซึ่งระหว่างการปฏิบัติการจะมีการบันทึก เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ในภายหลัง ขั้นตอนการสังเกต (Observation / O) เป็นการบันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติการไว้ใช้ในการสะท้อน การปฏิบัติที่เกิดจากการวางแผนการสังเกตอย่างรอบคอบ และผู้สังเกตจะต้องเป็นผู้ที่มีความไวใน ปรากฏการณ์ ความไวเชิงทฤษฎี หรือเหตุการณ์อื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิดล่วงหน้า มา ก่อน ขั้นตอนการสะท้อน (Reflection / R) เป็นการสะท้อนถึงการปฏิบัติการร่วมกัน ตามที่ได้วางแผนการ จนมาถึงขั้นตอนการปฏิบัติการ ผ่านการบันทึก การสังเกต เก็บข้อมูล โดยใช้การวิพากษ์ ร่วมกัน ซึ่งเป็นการประเมินในรูปแบบหนึ่ง และเป็นการให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนการปรับแผน หรือ แนวทางการปฏิบัติให้ดีขึ้น เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป จนกว่าจะคลี่คลายประเด็นปัญหาที่ เกิดขึ้นในบริบทนั้น โดยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจร่วมกัน ยินดีรับผิดชอบผลร่วมกัน ไม่ ว่าผลนั้นจะเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ส่วนองค์ความรู้ที่ได้สร้างร่วมกันนั้น จะเป็นความรู้หรือ ข้อเสนอเชิงทฤษฎีในบริบทนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติการครั้งต่อไป

กล่าวได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีผลโดยตรงต่อผู้ ร่วมวิจัย เป็นทั้งผู้ริเริ่มและดำเนินการ เป็นกระบวนการที่ดึงศักยภาพของผู้มีส่วนร่วมใน กระบวนการซึ่งมีความหลากหลาย เช่น ปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวางแผนการแก้ปัญหา

การนำแนวทางไปปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล เป็นต้น การดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ จึงเป็นกระบวนการที่เหมาะสมในการศึกษาบริบทที่มีความแตกต่างหลากหลาย ความซับซ้อน รวมทั้งเป็นสิ่งที่จะอธิบายเฉพาะบริบทที่เกิดขึ้น ตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เห็นคุณค่าในตนเองและนำศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ทั้งความรู้และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกันในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุและหาทางออกของปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นพลวัต ต่อเนื่อง สอดประสานกัน ซึ่งทำให้เข้าใจและเกิดความตระหนักต่อปัญหาและปรากฏการณ์ของสังคมอย่างแท้จริง Kemmis and Mc.Taggart (2014) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเดียวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยวงจรของกิจกรรมต่อไปนี้ คือ 1) การวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือองค์การโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) การลงมือปฏิบัติตามแผนและสังเกตกระบวนการปฏิบัติรวมทั้งผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนการดำเนินการ 3) การสะท้อนผลจากการ ปฏิบัติแล้วนำข้อมูลหรือประเด็นปัญหาที่ได้มาทบทวนแผนการปฏิบัติ ซึ่งย้อนกลับไปสู่การวางแผนการปฏิบัติในขั้นตอนแรกอีกครั้งเป็นวงจรต่อเนื่อง (Kemmis et al., 2014b)

สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น Denzin และ Lincoln (1998) กล่าวไว้ว่าเป็นการเติมเต็มจุดด้อยของวิธีการวิจัยที่ใช้ฐานคิดวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการศึกษาดังนี้ 1) การเข้าใจปัญหาตามสภาพความเป็นจริง เพราะเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในสังคมซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในบริบทที่เป็นอยู่ พร้อมทั้งมีการทบทวนความหมายจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มทุกระดับ 2) ทำให้คนในสังคมมีโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความรู้เกี่ยวกับตนเองจากการวิจัยและตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ที่พวกเขาได้สร้างขึ้นมา 3) ช่วยทำให้ผู้คนทุกกลุ่มทุกระดับในสังคม ได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตระหนักปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อมุ่งหวังให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น 4) ช่วยให้คนในสังคมเกิดการตระหนักในศักยภาพในตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากสภาพโครงสร้างสังคมโดยที่จะมีโอกาสแสดงตัวตนออกมา 5) ช่วยให้สังคมเกิดการพัฒนาในระยะยาวเพราะความรู้และความตระหนักในปัญหาสังคมเกิดจากการค้นพบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคมเองทำให้มีความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Denzin และ Lincoln 1998 , อ้างถึงใน วรรณดี สุทธิธนากร, 2561)

ดังการศึกษาเรื่อง “Sustaining students’ identities within the context of participatory culture. Designing, implementing and evaluating an interactive learning

activity” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมร่วมในการเรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการนำเสนอผ่านวิธีการต่างๆ ที่ผู้เรียนได้คิดริเริ่มที่จะแสดงออกซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ทักษะอัตลักษณ์ เป็นทุนที่อยู่ในตัวตนซึ่งสามารถที่จะนำมาพัฒนาสร้างเป็นนวัตกรรม หรือองค์ความรู้ ที่มีความสำคัญในการกำหนดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม เนื่องจากกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดการผลิตซ้ำของอัตลักษณ์ร่วมกันของผู้ที่อยู่ในบริบทการศึกษา เปรียบเสมือนกับทุนหนึ่งที่เป็นสมบัติติดตัวทุกๆ คนที่ใช้ในการแสดงออกถึงตัวตนผ่านการแสดงตัวตนในช่องทางทางติดต่อสื่อสาร ที่นักเรียนคิดและผลิตขึ้นเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ซึ่งกลายเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมร่วมมากยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลายในสังคม (Moisés, Pilar, Palma, & González-Ceballos, 2020) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างตัวตนผ่านการกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการสะท้อนมุมมองที่ตนเองอาจมองไม่เห็นได้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทที่ต้องการศึกษา เพื่อตระหนักถึงปัญหา หาวิถีทางร่วมกันโดยมุ่งหวังสู่การเปลี่ยนแปลงจากผู้มีส่วนร่วมและเป็นการปลูกพลังศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตน บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ยุติธรรม ดังนั้นบทบาทของนักวิจัยจึงเป็นเพียงผู้ช่วยให้การอำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาและกระตุ้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการครุ่นคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ปัญหาที่ตระหนักรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดข้อสรุปโดยผู้วิจัยจะต้องใช้ความไวเชิงทฤษฎีเข้ามาประกอบการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย แต่การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้นมีหลากหลายรูปแบบและแตกต่างกันไปในแต่ละวิธีการ ขึ้นอยู่กับคำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการค้นหาความรู้ความจริง ซึ่งการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้นสามารถสร้างแรงกระตุ้น เพื่อสร้างจุดตระหนักแห่งปัญหาและได้วิถีทางแห่งการเปลี่ยนแปลง แต่มีเรื่องน่าขบคิดต่อไปว่า จะทำอย่างไรให้การเปลี่ยนแปลงนั้นมีความยั่งยืน มั่นคง ที่จะสามารถยืนหยัดต่อสู้กับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งการศึกษาในรูปแบบหนึ่งที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับความตระหนักรู้ที่สร้างขึ้นมาร่วมกันคือ “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์” (Critical Participatory Action Research : C-PAR) (Kemmis et al., 2014b)

2.4.3 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์” (C - PAR)

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (Critical Participatory Action Research) คือ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่ประเด็นปัญหาในระดับจิตใจ วิธีคิด ความเชื่อ ความรู้ ฯลฯ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคม ที่คนในสังคมเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทต่างๆ และชุดความรู้ที่แพร่กระจายอยู่ในสังคมได้กดทับ ปิดกั้น กดขี่ หรือทำให้ตัวตนสยบยอมและถูกบริหารจัดการชีวิตจากชุดความรู้ต่างๆ จึงต้องใช้การวิพากษ์เพื่อเผยให้เห็นถึงเบื้องหลังของชุดความรู้ที่แพร่กระจาย และเข้ามาใช้อำนาจกระทำกับตัวตนของคนในสังคม (Atkinson, 1997) โดยมีแนวความคิดมาจากการสะท้อนตนเอง ทำให้เกิดการตระหนักในทุกขั้นตอนเพื่อการพัฒนาด้วยการปฏิบัติงาน โดยใช้หลักเหตุผลและความเท่าเทียม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากการตระหนักร่วมกันของทุกคนในสังคมนั้น ผู้วิจัยทำหน้าที่อำนวยความสะดวก และกระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์ การวิเคราะห์ไปพร้อมกันและรับผิดชอบร่วมกัน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักในปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการคิดเชิงวิพากษ์ จะทำให้ได้มุมมองในมิติที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะผลของการเปลี่ยนแปลง เพราะกระบวนการที่จะได้มาซึ่งแนวทางการเปลี่ยนแปลง เกิดจากการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ในทุกขั้นตอนที่มีการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงมือปฏิบัติแล้วค้นพบข้อดีหรือข้อเสีย ข้อผิดพลาดต่างๆ ซึ่งในมุมมองของแต่ละบุคคลมีความหลากหลาย จึงต้องใช้แนวทางการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อสะท้อนปัญหาที่แท้จริง (Mwaanga & Adeosun, 2015; สุเมษย์ หนกหลัง, 2562)

การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์จึงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ด้วยกระบวนการเรียกว่า “วิภาควิธี” ตามแนวคิดของ Friedrich Hegel ด้วยผลแห่งการเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่ความยั่งยืนและถาวร เพราะเนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันตระหนักถึงปัญหา สะท้อนวิถีทางและยอมรับผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน ที่สำคัญเมื่อผลที่เกิดขึ้นร่วมกันแล้วนั้นจะเป็นไปในทางบวกหรือลบ และเมื่อเจอปัญหาใหม่ๆ หรือข้อค้นพบเดิมกลายเป็นปัญหาเมื่อบริบทเปลี่ยนไป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอาวุธทางปัญญาติดตัวไปเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกันในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและถาวร (Kemmis et al., 2014b; McTaggart et al., 2017; วรณดี สุทธิวราร, 2563) จากการศึกษาเรื่อง “Exploring the Implications of White Teacher Identity in a Critical Participatory Action Research Study” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการ

ตระหนักของกลุ่มครูฝึกวิชาชีพในโรงเรียนเอกชนทางตอนใต้ของรัฐ Ontario ประเทศ Canada เพื่อสร้างความเข้าใจอัตลักษณ์ของการเป็นครูฝึกวิชาชีพที่มีต่อนักเรียนวิชาชีพ ที่แสดงออกต่อนักเรียนในชั้นเรียนที่ตนเองสอนผ่านการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความตระหนักต่ออัตลักษณ์ของคนฝึกวิชาชีพและยังเผยให้เห็นถึงการเหยียดผิวผ่านอัตลักษณ์ของคนฝึกวิชาชีพโดยที่ไม่สามารถสังเกตตนเองได้มาก่อน ซึ่งการทำกิจกรรมอาจจะส่งอิทธิพลโดยที่ตนเองไม่รู้ตัว จากการสะท้อนเชิงวิพากษ์ทำให้เห็นในมุมมองที่ตนไม่เคยได้รับรู้ซึ่งเกิดเหตุการณ์ที่แบ่งแยกมนุษย์ด้วยสีผิว ซึ่งปรากฏการณ์นี้ทำให้ตระหนักถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยร่วมกันหาวิธีที่จะให้ครูแสดงออกถึงการไม่เหยียดผิว หรือการปฏิบัติต่อนักเรียนฝึกวิชาชีพอย่างมนุษย์คนหนึ่ง (Kimberly, 2019)

กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงในบริบทผ่านการวิพากษ์ร่วมกัน ซึ่งไม่ใช่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียวซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ซึ่งจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันปัญหาที่เป็นปัจจุบันและร่วมกันแสวงหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน ซึ่งกระบวนการนี้เปรียบเสมือนกับการติดอาวุธทางปัญญาให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด พร้อมทั้งนี้ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เป็นการเปิดโอกาสให้กับทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้แย้ง แสดงออกในมุมมองของตนและหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย ความเท่าเทียม และความเสมอภาค ให้เคารพในเสียงส่วนใหญ่และไม่ละเลยเสียงส่วนน้อย และที่สำคัญจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสเปิดพื้นที่ปลอดภัยความเป็นตัวตน เสริมพลังอำนาจภายในตัวตนที่แสดงออกสู่สังคมเพื่อความเท่าเทียมและการตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Kemmis et al., 2014b)

การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (C – PAR) เป็นการศึกษาเฉพาะบริบทข้อจำกัดจึงเป็นเรื่องของการมีลักษณะเฉพาะพื้นที่ แนวทางการแก้ปัญหาทำให้ไม่สามารถอธิบายสู่บริบทแวดล้อมอื่น กล่าวคือ มีความเฉพาะตัวสูง ด้วยความเป็นวัฒนธรรมในระดับกลุ่มย่อยทำให้ประเด็นในการศึกษามีความแคบลง ซึ่งจะสามารถอธิบายในบริบทย่อยได้เป็นอย่างดี แต่จะไม่สามารถอธิบายในบริบทใหญ่หรือภาพกว้างได้ชัดเจนนัก เพราะการมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน การประกอบสร้างในบริบทนั้นมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ไม่สามารถอธิบายครอบคลุมไปถึงบริบทอื่นได้ แต่เป็นการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงลึกซึ่งจะมีความลึกของในระดับข้อมูลเป็น

อย่างมาก ทำให้ความเป็นเฉพาะพื้นที่ เฉพาะบริบทนั้นมีความจำเป็นต่อการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงคือ เวลาและความต่อเนื่องของการทำการศึกษา เพราะถ้าหากขาดช่วงเวลา และขาดความต่อเนื่องข้อมูล อาจจะไม่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา ตามแต่บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบทได้อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้นิสิตนักศึกษาเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ได้ตลอดเวลา แนวคิดในการผลิตซ้ำมรดกทางวัฒนธรรมนี้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกขณะ (Kemmis et al., 2013)

ดังนั้น การตระหนักในตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อการศึกษาและวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ปัญหาอื่นๆ ในระหว่างการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ความแปรเปลี่ยนของค่านิยมตามยุคสมัย จนถึงการศึกษาเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นเรื่องละเอียดอ่อนต่อการศึกษาวิจัยที่ผู้วิจัยจะต้องพึงตระหนัก และพึงระวังไว้เป็นอย่างดี เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ข้อมูลขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จะต้องตั้งอยู่บนความไม่ประมาทด้วยความที่ทุกสิ่งอย่างสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ซึ่งผู้วิจัยจะต้องสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ในการศึกษา สร้างตัวตนแห่งการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปลดปล่อยตัวตนเหล่านั้นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสู่อิสรภาพทางความคิดและเปิดพื้นที่ให้กับองค์ความรู้อันมีคุณค่าอันนับต่อกลุ่มของตนที่ไม่ได้เคยถูกเผยแพร่ให้เห็นที่ไหนมาก่อนด้วยการศึกษาของพวกเขาเอง (ปวิธ สิริเกียรติกุล, สุเมษย์ หนกหลัง, & กัลพฤกษ์ พลศรี, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระบวนการ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (C – PAR) ที่แตกต่างการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งในกระบวนการ C-PAR เป็นการผสมผสานแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Approach) ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติการ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสปลดปล่อยตน (Emancipation) เองจากพันธนาการทางด้านความคิด ได้เกิดกระบวนการตระหนักในตนเอง และเปิดโอกาสให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้การทบทวนตนเองและเปิดพื้นที่ให้กับตัวตน ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักศึกษา กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะการปฏิบัติการ (Kemmis et al., 2014b) ผลของการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักศึกษากิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน

สถาบันอุดมศึกษา จะมีผลการศึกษาออกมาเช่นไร แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสติดตามดูทางปัญญา เข้าถึงตัวตนที่แท้จริงของตนเอง เข้าใจการผลิตซ้ำของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมอย่างลุ่มลึกและครอบคลุมทุกมิติ มองเห็นศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์ในตัวตนกล้าที่จะเผชิญกับปัญหา มีหลักเหตุผลในการวิพากษ์ ให้ความเคารพต่อเสียงส่วนใหญ่ ไม่ละเลยต่อเสียงส่วนน้อย และประการสุดท้ายที่สำคัญยิ่งคือ การที่ได้ตระหนักถึงความเท่าเทียมในสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาการสร้างสรรคอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยใช้แนวคิดเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ และการสร้างตัวตน ของ Michel Foucault เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าอัตลักษณ์และการสร้างตัวตน จะต้องมาจากการสะท้อนในมุมมองของตนเองโดยเป็นมุมมองที่บุคคลมองอัตลักษณ์แบบอัตวิสัย ในการวิเคราะห์และศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นเพื่อสร้างความหมายผ่านการตระหนักรู้ในตัวตนที่ไม่สยบยอมต่อวาทกรรมกระแสหลักที่เข้ามากระทำต่อตัวตน (Foucault & Hurley, 1986; Hacking, 1986)

ดังนั้นวาทกรรมที่มุ่งหมายและแฝงเข้ามาจัดกระทำต่อตัวตน เป็นความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษากำลังเผชิญอยู่ นั่นคือ แนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย (Modernization) ซึ่งทำให้แนวคิดทุนนิยมขยายตัวไปในวงกว้างผ่านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรวดเร็วโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมในยุคแรกเริ่มไม่ว่าจะไม่การสร้างถนน การพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าด้วยการสร้างเขื่อนและถ่านหิน การนำทรัพยากรเข้าสู่ระบบการผลิตเพื่อส่งเข้าสู่ในระบบอุตสาหกรรม ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมเริ่มส่งผลกระทบต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ทำให้คนในสังคมเริ่มหันมาสนใจและเกิดข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงทำให้เกิดแนวคิด “การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม” (Environmentalization) ที่มาพร้อมกับการบริหารจัดการชีวิต (Governmentality) ด้วยการปกครองคนในสังคมเสมือนหนึ่งว่าคนในสังคมเหล่านั้นได้ปกครองตนเอง ได้คิดเองและได้ตัดสินใจด้วยตนเองในระดับชีวะอำนาจ (Bio Power) ผ่านความรู้ (Discourse) ที่พร้อมกับศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษาและสถานด้านสิ่งแวดล้อม และ

ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยทั้ง 3 ส่วนนี้ได้ประกอบกันอย่างหนักแน่น แนวคิดการปกป้องและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้นมาเพื่อให้คนในสังคมรู้คุณค่าและตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ใส่ใจดูแลสังคมด้วยตัวของพลเมืองเอง

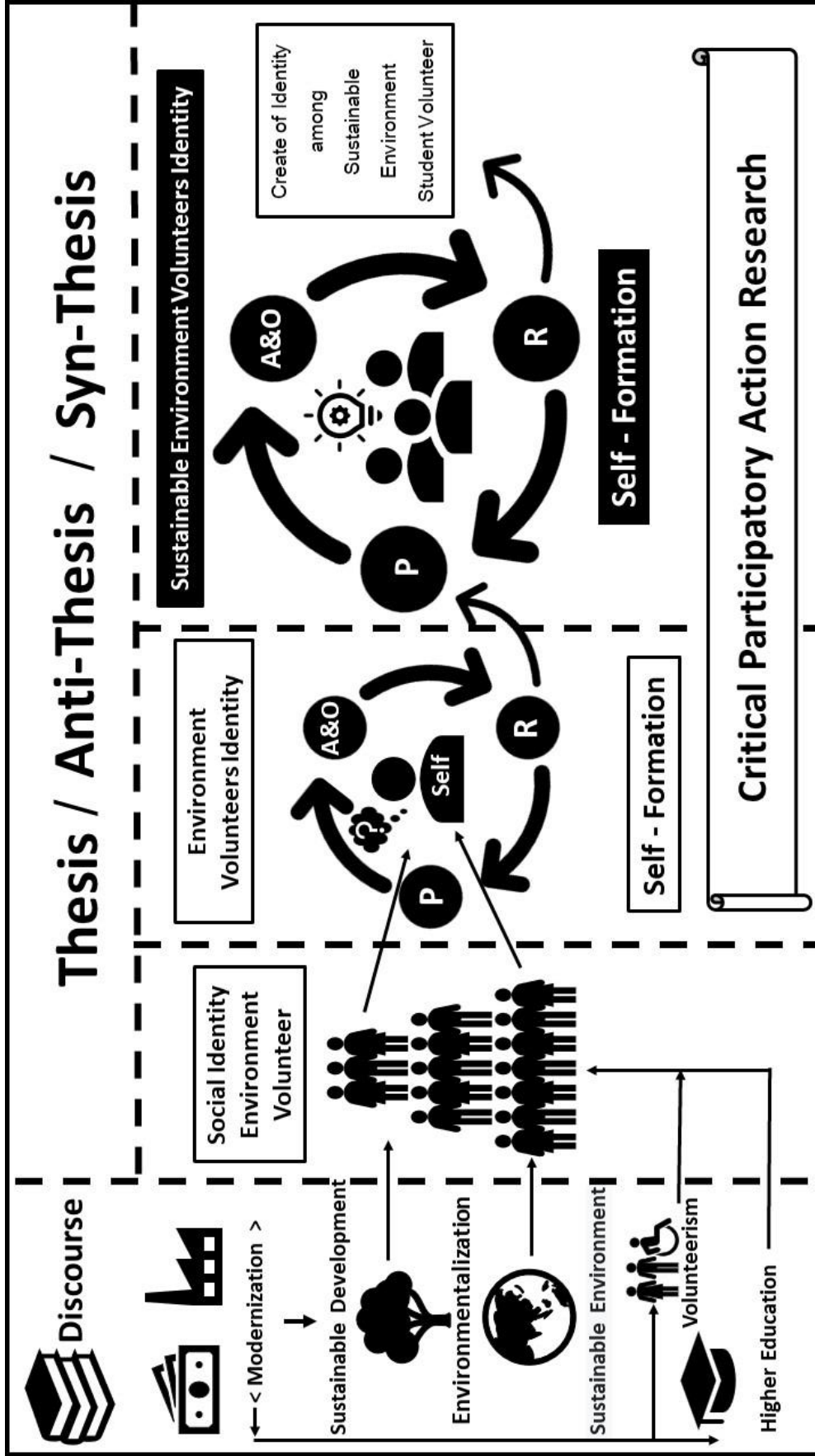
เมื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว พร้อมกับแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่กลับไม่ได้ทำให้วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมนั้นดีขึ้นซ้ำร้ายกลับพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ทำให้การพัฒนาสู่ความทันสมัยนั้นถูกตั้งคำถามเป็นอย่างมาก การพัฒนาสู่ความทันสมัยจึงได้ปรับแนวคิดวิธีการอีกครั้งหนึ่งสู่การพัฒนาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ที่ควบคู่มากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Environment) ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือการพัฒนาพร้อมกับการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยการเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับพัฒนาภาคธุรกิจ การผลิต และด้านอุตสาหกรรมที่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นภาพสะท้อนทางสังคมเพื่อให้ทุกคนในสังคมตระหนักว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคนและทุกคนต้องช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมกลับฟื้นจุดวิกฤติและมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้ตราบนานเท่านาน

จากแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่ได้ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับสามัคคีหรือแนวคิดนักกิจกรรม (Volunteerism) ในบริบทสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการช่วยเหลือสังคม การดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเกิดเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา การทำความเข้าใจถึงกระบวนการหรือแนวคิดความเป็นอาสาสมัครสู่การสะท้อนตัวตนนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษารวมถึงความเสียสละต่อส่วนรวมเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยแนวคิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ในความยั่งยืนนี้เป็นวาทกรรมอีกชุดหนึ่งที่ตกย้ำอำนาจในรูปแบบเดิมที่แฝงเข้ามาทำให้ตัวตนพยายามดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเจริญเติบโตในลักษณะทุนนิยมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งนิสิตนักกิจกรรมเป็นผู้มีตัวตนและพร้อมที่จะสร้างสรรค์อัตลักษณ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

ขั้นตอนการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะใช้แนวคิดการสร้างตัวตน ประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ของ Michel Foucault ด้วยความเชื่อที่ว่าตัวตนที่รู้จัก ตระหนักต่อตนเอง รู้เท่าทันวาทกรรมด้วยการวิเคราะห์ตัวตน (Technology of Self) ผ่านการสะท้อนความหมายนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการผลิตซ้ำความเป็นตัวตน (Self) ผู้สร้างสร้างความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นใหม่ที่ใช้สร้างอัตลักษณ์จากการวิพากษ์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน (Foucault, 1997; สุขเมษย์ นนทหลัง, พีรเดช ประคองพันธ์, อรรถนพ นิยมเดชา, & ณภัสนันท์ เดชาวัตศิริศิริ, 2563) ผู้การสะท้อนความหมาย และการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะปลดปล่อยตนเองเป็นอิสระจากพันธนาการจากปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นสู่การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จึงใช้กระบวนการสร้างตัวตนเพื่อเข้าถึงความหมายและที่มาของตัวตน ผู้การรู้เท่าทันต่อวาทกรรมต่างๆ ที่แฝงเข้ามาจัดกระทำต่อตัวตน ผู้การดำรงอัตลักษณ์ในการสร้างชุดความรู้แห่งตน ที่เชื่อว่าตนเป็นองค์ประธานในการคิด เมื่อตัวตนสามารถสร้างสรรค์อัตลักษณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นิสิตนักกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะไปดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง และจะตระหนักได้ด้วยตนเองทุกเมื่อ ซึ่งจะเป็นอัตลักษณ์ที่ติดตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดไป

การศึกษาการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษาโดยผ่านการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยแนวคิดการวิพากษ์ (Dialectic) ของ Friedrich Hegel ซึ่งเป็นการจุดระเบิดทางความคิด และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนได้ร่วมกันตระหนักถึงปัญหา (Thesis) ระดมสมองเพื่อรวบรวมข้อมูล ในทุกแง่มุมและรอบด้านร่วมกัน (Anti-Thesis) ผู้การวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน (Syn-Thesis) (Julie, 2019) ผ่านกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ตามแนวคิดของ Stephen Kemmis และคณะ (2014) ซึ่งแบ่งกระบวนการเป็น 4 ขั้นตอนคือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด (Kemmis, McTaggart, & Nixon, 2014a) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่จะพาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น เกิดการสร้างสรรค์ไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง เมื่อนำแนวคิดของการวิพากษ์และแนวคิดการมีส่วนร่วมผสานหลอมรวมเข้าด้วยกันจึงเป็นเสมือนแรงขับเคลื่อนในการผลักดันตัวตน ในการสะท้อนตัวตน ผู้การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์กระตุ้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตั้ง ศักยภาพภายในตัวตน และสร้างพลังสร้างสรรค์ในตนเอง ผู้การปลดปล่อยตัวตนทางด้าน ความคิดได้ และสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติ โดยสอดแทรกแนวคิดการ วิพากษ์ในทุกขั้นตอนของการศึกษา ตั้งแต่การเริ่มวางแผนในการศึกษา ในการศึกษาตัวตน การ สร้างความหมาย ผู้การสร้างความรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน และวิพากษ์ผลการปฏิบัติการร่วมกัน และการนำแนวคิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการสร้างสรรค์อัตลักษณ์จึงส่งผลกระทบ ในวงกว้าง และสุดท้ายคือการสะท้อนกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียเกิดการเปลี่ยนแปลงในเอง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักและเกิดการวิพากษ์อยู่ ทุกขั้นตอน อันจะนำซึ่งพลังสร้างสรรค์ทางด้านความคิด ปลดปล่อยตัวตน สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ ตนเอง เชื่อมมั่นในศักยภาพของมนุษย์ กล่าวที่จะเผชิญปัญหาและความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนปฏิบัติ เพื่อการเปลี่ยนแปลง ประการสุดท้ายเพื่อสร้างความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความยุติธรรมขึ้น ในสังคมและเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังกรอบแนวคิดการวิจัยใน ภาพที่ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีวิจัย

3. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยความเชื่อที่ว่า ความรู้ที่อยู่ภายในตัวตนของมนุษย์ จึงได้มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาภายในตัวตน ด้วยความเชื่อในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความรู้จึงเป็นการสร้างสรรค์ในตัวตนของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักกิจกรรมนั้นซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมด้วยพลังของนิสิตนักกิจกรรม (สุวรรณดา เตชะธีระปริดา, สุรัตน์ หงษ์ไทย, & ชิดชนก ปรีชานันท์, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกิจกรรมในระดับอุดมศึกษา จะเป็นการรวมกลุ่มคนที่มีความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์เดียวกัน มาทำกิจกรรมร่วมกันจะเป็นการสร้างพลังในการขับเคลื่อนสังคมได้ ซึ่งทำให้ การศึกษาการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมนั้น จึงต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory action research) การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกัน ด้วยแนวคิดการคิดเชิงวิพากษ์ในทุกขั้นตอน (Critical thinking) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสไตร่ตรอง ตระหนักรู้ และสะท้อนคิดภายในตนเองโดยใช้วิชาวิธี (Dialectic) ของ Friedrich Hegel ทำให้สังเกตเห็นถึง ประเด็นปัญหา (Thesis) เกิดการขัดแย้ง ได้เถียงในมุมมองที่แตกต่างออกไป (Anti-thesis) และ แสวงข้อตกลงใจร่วมกันสู่ทางออกของปัญหา (Syn-thesis) (Julie, 2019; สุพิมล ขอผล et al., 2557; อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, 2560)

การศึกษาการสร้างสรรค์อัตลักษณ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวตน เป็นการศึกษา ความรู้สึกของคนในสังคมเหล่านั้นว่า รู้สึกอย่างไร ทำไมถึงรู้สึกเช่นนั้น อะไรทำให้เกิดความรู้สึก เหล่านั้นเพราะอะไร ฯลฯ ดังนั้น กระบวนการสร้างสรรค์สังคม (Constructivism) ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะ เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่แท้จริงและเหมาะสมกับบริบทการศึกษา จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงใน สภาวะการณ์นั้นๆ แนวคิดการสร้างสรรค์สังคม เป็นแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความที่ เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้สังคมมนุษย์ล้วนถูกประกอบสร้างขึ้นจากความรู้ภายในของตัวมนุษย์ เอง ดังนั้นความรู้จึงมีลักษณะเป็น อัจฉริยะ (Subjective) และให้ความสำคัญกับความหลากหลาย ในตัวตนของมนุษย์ ทำให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งมาจาก

โครงสร้างของจิตใจอันมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของมนุษย์ ความรู้ความจริงที่ได้จากการสร้างสรรค์จึงไม่ได้มีลักษณะเป็นสามัญการ (นภาภรณ์ หะวานนท์, 2550) ความรู้ความจริงที่เกิดขึ้นจึงเป็นการประกอบสร้างขึ้นในบริบท เฉพาะกาลเวลา ความรู้ความจริงชุดใดชุดหนึ่งขึ้นอยู่กับ การสร้างสรรค์ของมนุษย์หรือ สังคมหนึ่งๆ ที่จะประกอบสร้างขึ้นมา บริบททางสังคมจึงมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างความรู้ความจริง ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ไปตามแต่ละ ประสบการณ์และบริบทที่เปลี่ยนไป (Creswell, 2014)

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการสนธิเชิงวิพากษ์ ด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อตอบคำถามการวิจัย เพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้พร้อมกับการเผยให้เห็น เบื้องหลัง ความรู้สิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาบริบทที่เกิดขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดการแก้ปัญหาโดยทันที ประเด็นที่ ตระหนักร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทที่จะศึกษา (นิชคุณ ตูพลาวงกูร, 2561) ประเด็น ปัญหาจะถูกตระหนักและหาทางออกร่วมกันสู่แนวทางการแก้ไข ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลที่จะ เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าความรู้ ความจริง ที่จะเผยให้เห็นได้นั้นจะต้องเกิดจากการสร้างสรรค์ขึ้นของ คนในบริบทนั้น ผ่านการปฏิบัติการ ผ่านการเรียนรู้ ผ่านการวิพากษ์ ผ่านกิจกรรม สู่การเรียนรู้การ แก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการอำนวยความสะดวก รวบรวมประเด็น กระตุ้นให้เกิด กระบวนการคิด ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผลของการศึกษาจะเป็นของทุกฝ่ายร่วมกัน ไม่ใช่ผล การศึกษาของผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียว (Kemmis et al., 2013; วสันต์ สรรพสุข, 2565)

ดังนั้นการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จึงเป็นกระบวนการ ที่เกิดจากการแสวงหาความรู้ความจริงผ่านการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ จะทำให้ ความรู้ที่จะสร้างสรรค์ขึ้น มีความลึกซึ้ง ลุ่มลึก รอบด้านในทุกมิติของข้อมูล เพื่อทำให้นิสิตนัก กิจกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดพร้อมที่จะเป็นผู้มีความรู้เท่าทันต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน บริบทหนึ่งๆ เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา เสริมพลังอำนาจแห่งตัวตนให้ตนเองสามารถ กลายเป็นผู้ตระหนักคิด ตระหนักต่อสถานการณ์ เป็นการปลดปล่อยตัวตนสู่อิสระทางความคิด ของตนอย่างแท้จริง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ในบริบทนั้นได้ เป็นการ สร้างอาวุธทางปัญญาที่จะกลายเป็นอาวุธติดตัวให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลายเป็นเมล็ดพันธุ์แห่ง ปัญญา สู่การดำรงอัตลักษณ์แห่งตนต่อไป (Kemmis et al., 2013; ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล & สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2555; วรณดี สุทธินากร, 2561)

3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และตัวผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการความสะดวกในการศึกษา ซึ่งการเก็บและรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ มีวิธีการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสำรวจ และการทำกิจกรรมปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยสอดแทรกกระบวนการวิพากษ์เข้าสู่กระบวนการศึกษาในทุกขั้นตอน

3.1.1 แนวทางในการเข้าถึงข้อมูล

การศึกษาค้างนี้ใช้แนวคิดวิภาษวิธีของ Friedrich Hegel ผู้การวิพากษ์ถึงประเด็นที่เกิดขึ้น และระดมสมองระดมความคิดแนวทางในการแก้ปัญหา และหาหนทางที่เป็นไปได้หรือข้อโต้แย้ง ผู้กระบวนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเป็นการรวบรวมความเห็นที่มีความแตกต่างกันหรือปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและมีความเข้าใจที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้กับทุกคนได้มีการสนทนาโต้ตอบ สามารถโต้แย้งความคิดเห็นต่างหรือสนับสนุนความคิดเห็น โดยที่มีผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมและควบคุมประเด็น สรุปประเด็นและอำนวยความสะดวกในการสนทนากลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตอบคำถามการได้สมบูรณ์ ครอบคลุมในทุกมิติที่มีความหลากหลาย มีความลุ่มลึกและมีความน่าเชื่อถือได้สูง (เก็จกนก เอ็อวงค์, 2562) นอกจากนี้จะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เมื่อผู้วิจัยพบประเด็นที่ไม่สามารถใช้ในการสนทนากลุ่มได้ อาจจะเป็นประเด็นส่วนที่มีความเปราะบาง เป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวโยงถึงบุคคลอื่น ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่มีการลงรายละเอียด เพื่อทำความเข้าใจกับความหมายหรือปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้งและเข้าถึงข้อมูลมากที่สุด โดยมีแนวของคำถามในลักษณะการเจาะลึกเพื่อมุ่งหวังให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์และความสำคัญของปรากฏการณ์ รวมไปถึงความเชื่อหรือความหมายต่างๆ ของผู้ถูกสัมภาษณ์นั้นอย่างลึกซึ้ง โดยมีแนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศการสัมภาษณ์ที่ไม่ใช่การสัมภาษณ์ คือจะไม่ใช้คำถามเดียวกันทั้งหมด ซึ่งวิธีนี้ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สามารถแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์

ร่วมกับการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จึงควรรับฟังและควบคุมการสนทนาเพื่อมุ่งสู่ประเด็นที่ต้องการ (เอ็ดมพร หลินเจริญ, 2555)

ในการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์นี้ ใช้แนวคำถามนำเพื่อให้ผู้ที่วิจัยเข้าสู่หัวข้อการสนทนาเป็นคำถามปลายเปิด ลดความตึงเครียดในช่วงเริ่มต้น เมื่อเริ่มการสนทนาจะใช้แนวคำถามหลัก (Main Question) เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าก่อนการสนทนากลุ่ม ให้มีความครอบคลุมประเด็นที่ใช้ในการศึกษาและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ โดยแนวคำถามปลายเปิดแบบกว้างๆ นี้ (Interview Guide) เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดปลีกย่อยและสร้างความชัดเจน แต่หากคำตอบที่ได้มายังไม่ชัดเจน หรืออาจจะขาดรายละเอียดไป ผู้ศึกษามีความจำเป็นต้องใช้คำถามเพื่อกระตุ้นรายละเอียดมากยิ่งขึ้น (Probing Questions) และรวบรวมประเด็นเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แนวคำถามที่ใช้ตรวจสอบว่ามีประเด็นที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเพิ่มเติมหรือยังไม่ได้กล่าวถึงที่มีความสำคัญในการสนทนากลุ่ม (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2562) นอกจากนี้ยังมีคำถามในการติดตามประเด็น (Follow-up Questions) จะใช้เมื่อได้พบประเด็นใหม่ที่มีความน่าสนใจมาระหว่างเก็บข้อมูล แต่แนวคำถามสามารถปรับเปลี่ยน และยืดหยุ่นไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูลตามบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป (ปัญญา ธีระวิทย์เลิศ, 2559)

ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observer Participant) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ซึ่งจะใช้ในการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการปฏิบัติในกิจกรรม โดยการสังเกตระหว่างการเก็บข้อมูลในบริบทที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ สถานการณ์เข้าถึงข้อมูล เช่น ผู้วิจัยต้องการเข้าถึงข้อมูลอย่างลึกซึ้งร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติดังกล่าวก็จะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม แต่ถ้าหากผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่มีความเป็นธรรมชาติ ไม่รู้สึกว่ามีคนจ้องมองอยู่ทำให้เกิดอาการประหม่า ก็จะเลือกใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งในการแสดงออกที่บ่งบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึก สีหน้า แววตา ลักษณะท่าทาง หรือสิ่งบอกเหตุต่างที่เป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูล พร้อมกับสังเกตน้ำเสียง จังหวะการพูดคุย ท่วงที น้ำนอง ลีลาการสนทนาผ่านการวิพากษ์อย่างเข้าถึง ความรู้สึกจากการทำกิจกรรม ความเต็มใจ มีความเสียสละ ล้วนแล้ว โดยทำการจดบันทึกในขณะที่มีการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการทำกิจกรรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการปฏิบัติการ ว่ายังมีประเด็นอะไรที่ยังไม่ครอบคลุมโดยจะทำ

การสนทนาเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม กลุ่มเล็ก และรอบด้านต่อไป (อัจฉริยา สุวรรณเชษฐ, ชัยพจน์ รักงาม, & สฎายุ ธีระวณิชตระกูล, 2560)

3.1.2 การเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษา

การเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษา การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จะทำการแบ่งกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นคนนอกและกลุ่มที่เป็นคนในโดยที่กลุ่มที่เป็นคนนอกหมายถึง บุคคลที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษาแต่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบหรือไม่ใช่องค์ความรู้ที่ทำการศึกษา เป็นส่วนช่วยเสริมหรือเพิ่มเติมในการให้แนวคิด อีกมุมหนึ่งที่คนนอกมองเข้ามา เช่น นักวิชาการด้านกิจกรรมนิสิต บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่ดูแลด้านการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมนิสิต นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม นิสิตที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้ทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในองค์กรต่างๆ บุคคลต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือเจ้าหน้าที่ด้านการรักษาป่าไม้ เป็นต้น

ส่วนกลุ่มคนในซึ่งหมายถึง ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของคนในว่า : ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมตระหนักถึงปัญหาและข้อค้นพบที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะให้สร้างอัตลักษณ์ ด้วยความหลากหลาย ครอบคลุมในมิติของการศึกษา (วรรณดี สุทธิวรการ, 2561) ในขั้นตอนการวางแผนนี้จะทำการสำรวจบริบทของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานที่ ที่นักกิจกรรมด้านการอนุรักษ์นั้นเกิดขึ้น บรรยากาศที่สร้างสภาวะอันเกื้อกูลให้นักกิจกรรมดังกล่าว สถานการณ์ของบริบทการศึกษา การทำงานหรือโครงสร้าง การทำกิจกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมมีทิศทางที่เกื้อหนุนหรือไม่ โดยจะทำการสำรวจพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกคนนอก (เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมของนิสิต) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์พื้นที่ วิเคราะห์บริบท และเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

การคัดเลือกคนใน หรือการคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาครั้งนี้จะทำการคัดเลือกแบบเจาะจง นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีประสบการณ์การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม มีการสร้างอัตลักษณ์และผลิตซ้ำอุดมการณ์ด้านการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่สมาชิกของกลุ่มตน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงนักกิจกรรมเหล่านี้มิได้สยบยอมต่อชุดความรู้กระแสหลักเสมอไปแต่เลือกที่จะสร้างตัวตนเพื่อที่จะตอบโต้ว่าทกรรมที่เข้ามาครอบงำและแสดงออกในการไม่สยบยอมด้วยการสร้างชุดความรู้แห่งตนขึ้นมา (Etikan, Musa, & Alkassim, 2016) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ที่เป็นต้นแบบที่ดี (Best Practice) มีภาวะการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มีความเสียสละเวลาความสุขส่วนตัวเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม มีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตซ้ำอุดมการณ์ของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยในกลุ่มสมาชิกของชมรมในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม จนเป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เช่น การได้รับรางวัลนักเรียนเพื่อยกย่องการเสียสละเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การได้รับรางวัลการทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมดีเด่น การสร้างสรรค์ผลงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจนเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอก การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจนสามารถผลิตซ้ำอุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มได้ เป็นต้น

3.1.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ที่มีความเหมาะสมในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาถึงการเป็นต้นแบบที่ดีด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างน้อย 2 – 3 ปี มีบทบาทและหน้าที่ในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับประธาน หรือ รองประธาน และมีผลการเชิงประจักษ์ เช่น ได้รับรางวัล ได้รับใบประกาศ การเข้าร่วมประชุม สัมมนา การยื่นหนังสือต่อหน่วยงาน หรือเป็นการต่อสู้เรียกร้องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสถาบันอุดมศึกษา ที่มีความเหมาะสมในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 6 สถาบัน โดยเลือกนิสิตนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ประธาน หรือ รองประธาน) รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดพอสังเขปของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

1. ภูเขา

ภูเขา เป็นนิสิตชาย อาศัยอยู่ในแถบปริมณฑล แต่มีภูมิลำเนาเกิดอยู่ที่ต่างจังหวัด ที่มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งวิชาเอกที่ศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง ภูเขาเป็นคนที่มีความกล้าคิด กล้าแสดงออก มีทักษะในการพูดโน้มน้าวจิตใจคนได้เป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นในอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ถึงแม้ว่าจะไม่มีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก แต่ก็มีประสบการณ์การทำงานกิจกรรมในระดับมัธยมศึกษา (แต่ไม่ใช่กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม) และเมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาก็ดำเนินการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่กิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูเขา เพิ่งจะมีโอกาสได้ทำเมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาในช่วงก่อนจะจบภาคเรียนที่ 2 เท่านั้น และเมื่อได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนได้รับบทบาทประธานของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีผลงานที่โดดเด่นคือ เป็นผู้นำนิสิตด้านสิ่งแวดล้อมยื่นหนังสือคัดค้านการสร้างเขื่อน และโครงการต่างๆ ที่ถูกตั้งข้อสงสัยในการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร มูลนิธิโลกสีเขียว ด้านเยาวชนรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ภูเขายังได้รับเกียรติบัตรจาก กลุ่มคนรักป่าแม่วงศ์ที่ผ่านการต่อสู้เพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ นอกจากนี้ภูเขาเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนจน ชมรมฯ ยังได้รับรางวัลกลุ่มเยาวชนส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจาก กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2. ต้นกล้า

ต้นกล้า เป็นนิสิตนักกิจกรรมชาย มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 3 ซึ่งกำลังศึกษาเกี่ยวกับด้านภาษา ศาสนา และวรรณกรรม ต้นกล้าเป็นคนกล้าคิด มักจะนำเสนอความคิดใหม่ๆ และชอบหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และเป็นผู้นำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมาเผยแพร่ให้กับคนอื่นๆ

ต้นกล้ามีประสบการณ์ทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในระดับมัธยมศึกษา (ชมรมรีไซเคิล) จนเข้าสู่ในระดับอุดมศึกษา ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยมีบทบาทเป็น รองประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีหน้าที่พิเศษคือการ

ประสานงานกับองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัย บทบาทดังกล่าวทำให้เป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ หน่วยงาน หรือองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นอย่างดี จากประสบการณ์การทำงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่า 2 ปี ทำให้ ต้นกล้า ได้รับรางวัลเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร ได้รับรางวัลเยาวชนส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และได้รับเกียรติบัตรการเป็นผู้เสียสละเพื่อสังคมจากสถาบันอุดมศึกษาของตน 3 ปี ติดต่อกัน

3. ก้อนหิน

ก้อนหิน เป็นนิสิตนักกิจกรรมชาย พักอาศัยในเขตปริมณฑลของกรุงเทพฯ มีภูมิลำเนาเกิดในพื้นที่ต่างจังหวัด แต่อยู่ท่ามกลางโรงงานอุตสาหกรรม โดยกำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ในคณะที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การเมืองการปกครอง โดย ก้อนหิน เป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ และมักจะสร้างประเด็นชวนให้ผู้อื่นร่วมคิดร่วมพูดคุยในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ก้อนหินเป็นผู้ที่สามารถเข้ากับคนได้ง่าย ชอบช่วยเหลือผู้อื่น และมักจะเป็นผู้นำในการเปิดกล่องรับบริจาคเพื่อนำเงินมาสนับสนุนการทำงาน

ประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของก้อนหินมีตั้งแต่ในวัยเด็ก คือ การเป็นผู้นำเยาวชนในท้องถิ่น มักเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จนมาประสบการณ์ในการทำกิจกรรมในระดับมัธยม (กิจกรรมเกี่ยวกับอาสาสมัครและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์) และเมื่อเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา ก็ได้เข้ามาทำกิจกรรมกับชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านทางเพื่อนในสาขาวิชาเดียวกันชักชวนให้ร่วมกิจกรรม ต่อมาได้รับหน้าที่เป็นประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์การทำงานของก้อนหิน เป็นหนึ่งในแกนนำนักศึกษาผู้ร่วมยื่นหนังสือต่อรัฐสภาในการชะลอโครงการที่ยังไม่ผ่านการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมปราศรัยเพื่อขอรายชื่อจากประชาชนในการทำกิจกรรมการแสดงออกทางด้านการเมืองเพื่อสิ่งแวดล้อม และได้รับรางวัลจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร ด้านเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. ไบไม้

ไบไม้ เป็นนิสิตนิสิตชาย อาศัยย่านใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเกิดอยู่ต่างจังหวัดแต่ห่างจากกรุงเทพมหานครไม่มากนัก กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร สาขาวิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไบไม้ มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก มีทักษะในการสื่อสารกับคนจำนวนมาก แต่ในการประชุมงานจะเป็นคนพูดตรงๆ และสามารถตั้งใจได้เป็นอย่างดี

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสมัยเด็กเป็นผู้ที่มีความชื่นชอบในการทัศนศึกษา เข้าค่าย และมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในระดับมัธยม (ชมรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) เมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาไม่ได้มีความตั้งใจจะทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ในที่สุดได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการที่เพื่อนในสาขาวิชาชักชวน ได้รับบทบาท เป็นรองประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งประสบการณ์การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของไบไม้ มีลักษณะการทำกิจกรรมการต่อสู้และผลักดันการทำกิจกรรมของชมรมฯ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเดินรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมนอกมหาวิทยาลัย การร่วมเป็นหนึ่งในแกนนำนิสิตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการต่อต้านโครงการของรัฐบาลที่ถูกตั้งคำถาม การเรียกร้องส่วนพัฒนากิจกรรมนิสิตสนับสนุนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียม เป็นต้น นอกจากนี้ไบไม้ได้รับรางวัล เยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้รับรางวัล กลุ่มชมรมฯ ต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. ดอกไม้

ดอกไม้ เป็นนิสิตหญิง มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพฯ โดยอยู่ใกล้กับสถาบันอุดมศึกษา สาขาวิชาอยู่เป็นสาขาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง ดอกไม้ มีลักษณะมีความมั่นใจในตัวเองสูง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีทักษะการสื่อสารและประยุกต์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรมได้ ในชมรมฯ มีความสัมพันธ์กันแบบครอบครัวในลักษณะกลุ่มความสัมพันธ์ย่อยที่มีอุดมการณ์ร่วมกันด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยในสมัยเด็กมีโอกาสไปท่องเที่ยวและเข้าไปนอนในป่ากับครอบครัว มีความชื่นชอบกับการเที่ยวทะเล จนเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นในการทำกิจกรรม โดยเป็นถึงหัวหน้านักเรียนของโรงเรียน และเมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาเดิมที่ไม่ได้มีความตั้งใจจะทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เพราะคณะที่เลือกเรียน (ก็ไม่ได้ตั้งใจเลือกโดยเลือกไว้เป็นลำดับสุดท้าย) มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจะมีรุ่นพี่ใน คณะ / สาขาวิชา คอยให้คำแนะนำและชักชวนเพื่อเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดอกไม้มีหน้าที่เป็นประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นผู้ให้คำปรึกษากับสมาชิกในชมรมเรื่องการทำกิจกรรม เรื่องความสัมพันธ์ เรื่องการใช้ชีวิตในชมรมอีกด้วย จากประสบการณ์การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของดอกไม้ ได้รับรางวัลผู้นำองค์กรดีเด่น และ ผู้ที่มีความเสียสละในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมในสถาบันอุดมศึกษาของตนเอง นอกจากนี้ยังได้รับรางวัล เยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร และเยาวชนต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิโลกสีเขียว

6. สายลม

สายลม เป็นนิสิตชายโดยอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและกำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่จังหวัดนครปฐม สาขาวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง สายลมกำลังศึกษาในสาขาฟิสิกส์ สายลมเป็นคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในประชุม แต่ถ้าหากเป็นความรู้ด้านวิชาการจะสามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี และมักจะนำความรู้ที่สืบค้นจากแหล่งต่างๆ มาเผยแพร่ให้กับคนในชมรมได้ทราบข้อมูลอีกด้วย

ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสมัยเด็กมีโอกาสไปท่องเที่ยวในสถานที่ธรรมชาติ ในระดับระดับมัธยมศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เมื่อเข้าสู่ในสถาบันอุดมศึกษาจึงได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสาขาวิชาที่ศึกษาที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจะมีรุ่นพี่ใน คณะ / สาขาวิชา คอยให้คำแนะนำและชักชวนเพื่อเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้รับหน้าที่รองประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์การทำกิจกรรม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสายลม ได้รับรางวัลผู้นำผู้ที่มีความเสียสละในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมในสถาบันอุดมศึกษาของตนเอง นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลเยาวชนต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิโลกสีเขียว และเป็นผู้ได้รับรางวัลจากสถาบันสิ่งแวดล้อมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโครงการนวัตกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

7. ก้อนเมฆ

ก้อนเมฆ เป็นนิสิตชาย อาศัยย่านในใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลอุดมสมบูรณ์ โดยกำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานครสลับกับการฝึกงานเขตปริมณฑล โดยศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ก้อนเมฆเป็นผู้รับฟังที่ดี มีความตั้งใจในการทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง พร้อมกับเห็นความสำคัญของกลุ่มเพื่อที่ร่วมทำกิจกรรมกันมา และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนในชมรมอนุรักษ์เป็นลำดับต้นๆ

เริ่มมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับอุดมศึกษา โดยแรกเริ่มไม่ได้มีความตั้งใจจะทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่มีรุ่นพี่ในภาควิชาเดียวกันชักชวนซึ่งอ้างเหตุผลว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งต่อกันเป็นวัฒนธรรมของภาควิชาที่จะต้องดูแลชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในที่สุด ก้อนเมฆดำรงตำแหน่งรองประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เคยผ่านประสบการณ์ในการต่อสู้กับระบบของการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งไม่ให้ความสำคัญกับชมรมฯ เท่าที่ควรนัก จึงต้องมีการหาทุนในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุน แต่พวกเขาก็สามารถจัดกิจกรรมได้นอกจากนี้ยังเคยได้รับรางวัล เยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร และชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังได้รับรางวัล กลุ่มชมรมฯ ต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8. ไบหญ้า

ไบหญ้า เป็นนิสิตหญิง อาศัยในย่านชานเมืองของกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเกิดอยู่ต่างจังหวัด โดยกำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานครสลับกับพื้นที่

ปริมณฑล ทำการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับวิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ไบฮูน่า มีลักษณะเป็นผู้รับฟังที่ดี มีความตั้งใจในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง มีทักษะในการสื่อสารผ่านการอธิบาย และแสดงเหตุผลเชิงวิชาการ เป็นผู้ที่มีความชื่นชอบในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและมักจะประยุกต์สาขาวิชาที่ตนเองศึกษาเผยแพร่ความรู้ในการทำกิจกรรม ประกอบกับเป็นผู้ที่ชอบอ่านหนังสือ สืบค้นข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของตนเองอยู่เสมอ

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เริ่มต้นในระดับอุดมศึกษาก็เข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของคณะ / สาขา โดยไม่มีเป้าหมายที่กิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เพราะสาขาที่ศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับชมรมฯ ซึ่งรุ่นพี่ของสาขาเป็นผู้ก่อตั้งชมรม จึงถูกปลุกฝังและได้รับการชักชวนจากรุ่นพี่ให้เข้ามาทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและดูแลชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป จึงได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในที่สุด จนได้รับตำแหน่งประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมักจะเป็นตัวแทนของชมรมฯ ไปอบรม ประชุม หรือเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ และจะนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์กับการทำกิจกรรมของชมรมฯ อีกด้วย จากประสบการณ์การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของไบฮูน่า นอกจากนี้ ไบฮูน่า เคยได้รับรางวัล เยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร รางวัลผู้นำองค์กรดีเด่นของสถาบันอุดมศึกษา ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังได้รับรางวัล กลุ่มชมรมฯ ต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

9. ไบข้าว

ไบข้าว เป็นนิสิตหญิง อาศัยในย่านใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเกิดอยู่ต่างจังหวัด ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง ไบข้าว มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความกล้าแสดงออก มีทักษะในการสื่อสารเพื่อทำกิจกรรมสื่อความหมาย มีความมุ่งมั่นในการทำงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ เป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และมีความเข้าใจในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี และนำความรู้ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาประยุกต์ เผยแพร่ ให้กับคนในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมของตนได้

ประสบการณ์ในวัยเด็กมีความชื่นชอบในการท่องเที่ยวธรรมชาติ ป่าไม้ ทะเล และ น้ำตก เมื่อครอบครัวได้พาไปท่องเที่ยวก็รู้สึกว่าจะอยากไปอีกบ่อยๆ เมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาก็เข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของคณะ / สาขา แต่ด้วยชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชา จึงได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับการร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนับตั้งแต่เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่กิจกรรมในชมรมฯ ไบซ่าวเริ่มทำกิจกรรมตั้งแต่เป็นผู้ร่วมกิจกรรม ได้รับบทบาทในการช่วยเหลือกิจกรรมทั่วไป จนได้รับตำแหน่งรองประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และตำแหน่งประสานงานกับองค์กรภายนอก ซึ่งในชมรมฯ มีรุ่นพี่ที่ทำงานหรืออยู่ในองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมากทั้งในส่วนของรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จึงทำให้ไบซ่าว มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับองค์กรภายนอกเป็นพิเศษ ซึ่งทำให้สามารถติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนความรู้และโอกาสต่างๆ ในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

จากประสบการณ์การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของไบซ่าว ด้านต่างๆ ทั้งในด้านการปฏิบัติ เช่น ปลูกป่า สร้างฝาย ปลูกป่าชายเลน การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น หรือเป็นกิจกรรมด้านนโยบาย เช่น การยื่นหนังสือต่อหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐ การทำกิจกรรมภายนอกสถาบันอุดมศึกษาเพื่อด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ไบซ่าว การเป็นหนึ่งในตัวแทนของนิสิต นักศึกษา เยาวชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร และประกาศเกียรติบัตรจากมูลนิธิโลกสีเขียว ด้านการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

10. ต้นไม้

ต้นไม้ เป็นนิสิตชาย อาศัยในย่านใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยกำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง ประกอบกับต้นไม้ มีลักษณะที่บ่งบอกถึงความกล้าแสดงออก เป็นผู้ที่มีความชื่นชอบในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และมีอิทธิพลต่อสมาชิกในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเป็นรุ่นพี่ในชมรมที่รุ่นน้องให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก และเป็นผู้เชื่อมประสานความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาของชมรมฯ กับการกำหนดทิศทางการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในสถาบันอุดมศึกษา โดยเป็นที่ได้รับการยอมรับในสังคมนักกิจกรรมเป็นอย่างมาก

ประสบการณ์การทำงานกิจกรรมในระดับมัธยมศึกษา ต้นไม้ เริ่มทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาก็เข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของคณะ / สาขา จึงได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับการร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนับตั้งแต่เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่เป็นผู้ร่วมกิจกรรม ได้รับบทบาทในการช่วยเหลือกิจกรรมทั่วไป จนได้รับตำแหน่งประธานชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสนิท คุ่นเคยกับเจ้าหน้าที่ในส่วนงานการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความราบรื่นในการจัดกิจกรรมของชมรม จากประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของต้นไม้ มีทั้งด้านการปฏิบัติ เช่น ปลูกป่า สร้างฝาย ปลูกป่าชายเลน หรือ เป็นกิจกรรมด้านนโยบาย เช่น การยื่นหนังสือต่อหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐ การทำกิจกรรมภายนอกสถาบันอุดมศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ใบข้าว เป็นหนึ่งตัวแทนของนิสิต นักศึกษาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร ได้รับประกาศเกียรติบัตรจากมูลนิธิโลกสีเขียว ด้านผู้นำในการทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ประกาศเกียรติบัตรด้านการเป็นผู้นำองค์กรนิสิต นักศึกษาดีเด่น และประกาศเกียรติบัตรด้านการช่วยเหลือสังคมจากสถาบันอุดมศึกษาของตน

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นด้วยการทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลต่างๆ โดยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่ การศึกษาข้อมูลและการทำให้เกิดข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยจะนำเข้าสู่ข้อมูลที่ได้มาทำการประมวล และจัดเป็นหมวดหมู่ เนื่องจากข้อมูลมีอยู่หลายรูปแบบ ทั้งจากการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก กิจกรรมปฏิบัติการ ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร โดยจะยังไม่นำมาวิเคราะห์ในทันที แต่จะทำการค้นหาแก่นสาระ และตรวจสอบแก่นสาระของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่อยู่ในรูปของการบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บันทึกการสังเกต และบันทึกช่วยจำ ซึ่งข้อมูลจากการบันทึกเสียงจะนำมาเปลี่ยนให้เป็นข้อมูลตัวอักษรโดยการถอดเทป บันทึกเสียงอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ (Word by word) ให้อยู่ในรูปของข้อมูลสำหรับการอ่าน และทำความเข้าใจ (Braun & Clarke, 2022; J. Smith, Nels, Emery, & Stanley, 2023)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและการแสดงข้อมูล ภายหลังจากการแปลงข้อมูลการบันทึกเสียง ผู้วิจัยจะทำการแยกย่อยข้อมูลที่จัดระเบียบออกเป็นหน่วยการวิเคราะห์ย่อย

(Coding) ตามความหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยและคงลักษณะที่มีความเป็นธรรมชาติ อารมณ์ความรู้สึก (Initial themes) ต่อมาทำการระบุและตั้งชื่อแก่นสาระ (Defining and naming themes) ผู้วิจัยจะเลือกเอาหน่วยย่อยที่มีแก่นสาระตรงกับประเด็นกับเรื่องที่ศึกษา วิเคราะห์ให้ชื่อหรือรหัส โดยการกำหนดรหัสขึ้นมาแทนความหมายสำคัญที่ข้อความนั้นสื่อออกมา ซึ่งจะกำหนดให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อการสรุป ตีความ โดยนำข้อมูลที่แยกเป็นหน่วยย่อย และกำหนดรหัสแล้วมารวมเป็นกลุ่มข้อมูลตามลักษณะของความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยเหล่านั้นที่มีต่อกัน เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์หาความหมาย สู่ข้อสรุป และทำการตีความ (Virginia & Victoria, 2006) ซึ่งเป็นกลวิธีในการสร้างความหมายโดยรวม และทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อสร้างความหมายที่ตีความมานั้นนำไปสู่การสรุปในห้วงของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการความสะดวกในการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลในขณะทำการวิจัยและสรุปผลร่วมกันในกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

3.1.5 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดร่วมกันในความเชื่อว่าคุณค่าความจริงขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรมและประสบการณ์ของบุคคล ยอมรับในความเป็นอัตวิสัยของผู้วิจัยว่าเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการวิจัยที่ไม่อาจกำจัดออกได้โดยสมบูรณ์ และการสะท้อนอัตวิสัยของผู้วิจัย (Reflexivity) เป็นการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ ความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจมิใช่การพิสูจน์ทฤษฎีเพื่อการเชื่อมโยงผลการวิจัยไปยังบริบทอื่นที่คล้ายคลึงกัน (Theoretical Generalizability) ผลการวิจัยเป็นการศึกษาในบริบทเฉพาะ ซึ่งถ้าผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินวิจัยเชิงปริมาณมาใช้กับวิจัยเชิงคุณภาพ ก็อาจทำให้ผลการศึกษามีผิดพลาดและคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไป เนื่องจากความไม่เหมาะสมในการเกณฑ์ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Adler, 2022) ในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 2 รูปแบบ คือ 1.ความไว้วางใจข้อมูล 2.เทคนิคสามเส้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์การสร้างความไว้วางใจ (Trustworthiness) ของ Lincoln and Guba (1985) ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) การเชื่อมโยงผลการวิจัยไปยังบริบทอื่น (Transferability) ความคงที่ (Dependability) และความถูกต้อง (Confirmability) (Lincoln & Guba, 1985) ทำให้งานวิจัยเชิงคุณภาพมีความน่าเชื่อถือซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากข้อมูลที่

รวบรวมมาสอดคล้องตรง ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Stahl & King, 2020) และทำให้ผลการศึกษานี้ที่ยอมรับในวงวิชาการ อันที่จะสามารถสะท้อนผลการศึกษาในครั้งนี้ไปยังการศึกษาในลักษณะเดียวกันในบริบทที่คล้ายคลึงกัน

เทคนิคสามเส้า (Triangulation) เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยในการศึกษานี้ผู้วิจัยใช้ 2 ชนิด คือ เทคนิคสามเส้าข้อมูลจากหลายแหล่งที่มา (Data triangulation) และวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological triangulation) ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล จากหลายแหล่งอ้างอิง จากบุคคลที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไปในแต่ละหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่ต่างกันไป ออกไป เช่น อาจารย์ นิสิต บุคลากร เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ต่างสถานนะหรือบทบาทและหน้าที่ที่ต่างกัน นอกจากนี้เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น โดยจะทำการตรวจสอบแบบสามเส้าอีกหนึ่งด้านคือด้านวิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างกันของแหล่งที่มาข้อมูล (Denzin, 2017; Patricia, Gene, & Lawrence, 2018)

3.1.6 บทบาทของนักวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เป็นกระบวนการเพื่อสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (Co-Construct) ระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) บางครั้งเป็นส่วนหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลเพราะมีความรู้และประสบการณ์ตรงด้านการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยไม่ใช่คนนอกเหมือนในการวิจัยอื่น ที่เพียงสังเกตการณ์แต่ภายนอกเท่านั้นแต่จะมีส่วนร่วมกับประเด็นที่กำลังศึกษาอยู่ด้วย โดยบทบาทนักวิจัยในการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ต้องตระหนักว่าตัวเองยังมีความรู้แต่ก็พร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยนักวิจัยมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำ รวมถึงการสร้างเงื่อนไขการทำกิจกรรม และสร้างสถานะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือในกระบวนการวิจัยตั้งแต่แรกเริ่มและค่อยๆ ลดการช่วยเหลือลง โดยมุ่งหวังว่าเมื่อสิ้นสุดการศึกษาแล้ว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีโอกาสได้ตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพและสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษาจากการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างพลังที่เพียงพอจนกระทั่งสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้โดยลำพังอย่างมีประสิทธิภาพ (Kemmis et al., 2014a)

3.1.7 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในขณะเก็บข้อมูล และภายหลังจากที่ข้อมูลถูกนำเสนอออกไป ผู้วิจัยจึงต้องให้ความสำคัญระมัดระวังและรอบคอบอย่างมาก เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ หรือจิตใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการเรียน การทำกิจกรรมหลัก หรือแม้กระทั่งรบกวนเวลาส่วนตัวมากจนเกินไป ผู้วิจัยจะดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชื่อการวิจัย “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา” รหัสโครงการวิจัย : SWUEC-G-016/2564 ออกให้ ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 รวมถึงการขอความยินยอมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยมีเอกสารลงนามยินยอมเข้าร่วมการศึกษานี้ จึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยการสนทนาในครั้งแรกจะดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา แจ้งถึงขั้นตอนการศึกษา กระบวนการศึกษา และชี้แจงการพิทักษ์สิทธิในการศึกษาครั้งนี้ พร้อมทั้งสอบถามความพร้อมและความสมัครใจทุกครั้งก่อนทำการเก็บข้อมูล รวมไปถึงการขออนุญาตบันทึกเสียงและถ้าหากมีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวจะขออนุญาตและแจ้งให้ทราบล่วงหน้าทุกครั้ง ถ้าหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่สามารถเข้าร่วม หรือไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถไม่ให้ข้อมูลหรือสามารถถอนตัวออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลา และในขั้นตอนการถอดบทสนทนาผู้วิจัยจะใช้นามสมมติ แทนตัวผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนในการเลือกวัน เวลา และสถานที่ จะทำการตกลงกันตามความพร้อมและความเหมาะสมของทั้งสองฝ่าย

ในขั้นตอนการนำเสนอ ผู้วิจัยจะใช้นามสมมติแทนชื่อจริง นามสกุลจริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ข้อค้นพบ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหวหรือสิ่งต่างๆ จะไม่ถูกนำเสนอในรูปแบบวิทยานิพนธ์ ผลการศึกษา และหลักฐานการเก็บข้อมูลทุกอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ในที่ที่ผู้วิจัยเพียงคนเดียวที่สามารถเปิดได้ และจะทำลายทิ้งทันทีหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการศึกษาในทุกขั้นตอน รวมไปถึงการนำผลการวิจัยกลับมาสอบถามยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกครั้ง ว่าข้อมูลดังกล่าวสามารถเผยแพร่ในรูปแบบของงานวิจัยเพื่อให้เกิดความสบายใจของทั้งสองฝ่าย

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1. การศึกษาบริบทการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสำรวจการจัดกิจกรรมและบรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษา 2. การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ แบ่งเป็น 2 วงจร คือ วงจรที่ 1 การวิพากษ์การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา และ วงจร 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1. การศึกษาบริบท : การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา แต่ละสถาบันมีอุดมการณ์และแนวทางการทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน ผ่านการผลิตซ้ำของความรู้ วัฒนธรรม ค่านิยม ก็ย่อมมีแตกต่างกันออกไป จึงต้องทำการศึกษาบริบทด้วยการสำรวจพื้นที่เพื่อที่จะทำให้เข้าใจรูปแบบและบรรยากาศที่เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมต่างๆ ประกอบกับค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายการจัดกิจกรรมของสถาบันอุดมศึกษา และแนวทางการทำกิจกรรมของชมรมด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนิสิตนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีเกียรติประวัติที่ได้รับความเชื่อถือหรือเป็นตัวอย่างที่ดี จนสามารถสร้างสรรค์ตนเป็นให้กลายเป็นนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยนิสิตผู้ที่มีแรงบันดาลใจเป็นแรงขับเคลื่อนตัวตนด้วยการทำกิจกรรม ซึ่งจากประสบการณ์แตกต่างกัน โดยอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจสร้างตัวตนอย่างแท้จริง สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษา เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการในการตระหนักและรู้เท่าทันต่อวาทกรรม การปฏิบัติตัวตนที่มีการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจขึ้นมา ดังนั้นการศึกษาริบทการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงต้องใช้การศึกษาเอกสารเพื่อทำความเข้าใจนโยบายในแต่ละช่วงเวลา แนวทางการบริหาร การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในอดีต โดยร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน ครอบคลุมในทุกมิติ จึงนำมาวิเคราะห์แก่นสาระ เพื่อสร้างสรรค์แก่นความหมายของปรากฏการณ์

3.2.2 วงจรที่ 1 วิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการวิจัยปฏิบัติการแบบกระบวนกรมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยมีขั้นตอนการวางแผน (P: Planning) การปฏิบัติ (A: Action) ศึกษาผลการปฏิบัติ (O: Observation) และสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ (Reflection) ผ่านการวิพากษ์ร่วมกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

การสร้างอัตลักษณ์ผ่านการสร้างความหมายร่วมกัน

การวางแผนในการศึกษา (Planning) เป็นการวางแผนทางและรูปแบบของการศึกษาด้วยกระบวนกรสนทนากลุ่มและการวิพากษ์แบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างการตระหนักถึงประเด็นปัญหาาร่วมกันจากการสะท้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย ผู้วิจัยมีหน้าที่ในการเล่าบริบทต่างๆ จากการวิเคราะห์เอกสารและสำรวจพื้นที่ในขั้นต้นก่อนการปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจถึงที่มาและความสำคัญ โดยผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการวางแผนการและอำนวยความสะดวกในปฏิบัติดังกล่าว ซึ่งจะต้องมีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ที่พร้อมจะผันแปรไปอยู่เสมอ โดยต้องใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าที่มีการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อต้องการทำความเข้าใจอารมณ์ร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำวางแผน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นการสร้างความหมายของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เพราะการให้ความหมายร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไป มีความเข้าใจที่แตกต่างกัน การสะท้อนประสบการณ์ การสะท้อนถึงประเด็นปัญหาแต่สิ่งที่มีเหมือนกันคือ ความ เป็นนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญทุกคนมีความรู้สึกร่วมกันอย่างไรในความเป็นของนักกิจกรรมของตนซึ่งแต่ละบริบทของสถานศึกษามีความแตกต่างกันออกไป รูปแบบและกิจกรรมก็ย่อมแตกต่างกันออกไปเช่นกัน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถที่จะวิพากษ์ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นของกันละกันได้ตลอดเวลา

ด้วยความแตกต่างของประสบการณ์ของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละคนมีการให้ความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่ไม่เหมือนกัน และนำไปสู่การวางแผนร่วมกันในทำกิจกรรมปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในรูปแบบต่างๆ

เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การเข้าถึงวิถีชีวิต หรือเรื่องเล่าต่างๆ หรือกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันวางแผนเพื่อให้แต่ละคนตระหนักในประสบการณ์ของตนเองและพร้อมที่จะวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์ในสถาบันอุดมศึกษาในขั้นตอนต่อไป

กิจกรรมปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กิจกรรมปฏิบัติการ (Action) เพื่อวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการปฏิบัติการที่ได้ออกแบบร่วมกัน เพื่อใช้กิจกรรมต่างๆ เป็นการสะท้อนความหมาย สะท้อนแนวทางการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ที่แต่ละคนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และร่วมกันจัดกิจกรรม เพื่อสะท้อนประเด็นต่างๆ ความหมายและแนวทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสร้างขึ้น โดยจากการปฏิบัติการร่วมกัน ประสบการณ์ที่ได้รับจะนำไปสู่การโต้แย้ง ถึงมุมมองที่ต่างออกไป ในส่วนที่ตนเองคิดไม่ถึง ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบตัวตนอย่างรอบด้านในทุกมิติของข้อมูลอย่างรอบครอบ เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาที่จะบรรลุผลแห่งแนวทางนั้น เนื่องจากการผลิตซ้ำอุดมการณ์สู่การสร้างอัตลักษณ์ เป็นมรดกทางสังคมดังนั้นการผลิตซ้ำอุดมการณ์ของวัฒนธรรมกลุ่มย่อย ซึ่งกระบวนการการประกอบสร้างของแต่ละคนมีแนวทางแตกต่างกัน

ผลการวิพากษ์สร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากกิจกรรมปฏิบัติการวิพากษ์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Observation) โดยหลังจากการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน ผ่านการสะท้อนเชิงวิพากษ์ ซึ่งแต่ละวิธีการอาจจะมีข้อดี ข้อด้อยที่แต่ละคนยอมรับผลของการกระทำนั้นได้แตกต่างกัน และเมื่อพบประเด็นที่มีความน่าสนใจหรือมีความละเอียดอ่อน ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนเชิงวิพากษ์จากประสบการณ์ร่วมกัน โดยที่แต่ละคนมีแนวทางในการต่อสู้กับชุดความรู้ในรูปแบบใด ในส่วนของผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อทำความเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจะใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้บรรยากาศความเป็นธรรมชาติในการเก็บข้อมูล เพราะอาจขาดความเป็นธรรมชาติ ในการทำกิจกรรม และผู้วิจัย

ดำเนินการสรุปเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่ายแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อที่จะนำผลการวิเคราะห์มาแสดงให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนผลการปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป

สะท้อนตนเองจากวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ (Reflection) เพื่อตระหนักถึงผลการจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยผู้มีวิสัยทัศน์ได้นำผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนการปฏิบัติการมาแสดงผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำมาสะท้อนเชิงวิพากษ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อทำการตระหนักผลแห่งการสะท้อนร่วมกันถึงข้อดี ข้อเสียในมุมมองที่แตกต่าง เพื่อร่วมกันสรุปแนวทางการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถูกหลอมรวมทางความคิด ความเชื่อ จนมาถึงการผลิตซ้ำของอุดมการณ์ ความรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาและการต่อสู้กับชุดความรู้ ผ่านการรู้เท่าเท่าจนสามารถเลือกที่จะรับหรือปฏิเสธชุดความรู้นั้น และสร้างชุดความรู้ใหม่ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบถึงท่าที ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะบางครั้งอาจจะเกิดความเกรงใจจนไม่กล้าที่จะแย้งข้อมูลนั้น ในการถามเพิ่มเติมภายหลังจากการสนทนากลุ่ม จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสะท้อนในมุมมองดังกล่าวอย่างครอบคลุม

ทั้ง 3 ขั้นตอนในวงจรการปฏิบัติการที่ 1 เพื่อให้สะท้อนการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนจนถึงการสะท้อนตนเองจากการศึกษา ผู้สร้างอัตลักษณ์ผ่านการวิพากษ์ความรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารต่างๆ และจัดระเบียบข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งผลการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมสิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดเข้าใจประเด็นต่างๆ ของความรู้จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่จะเผยให้เห็นถึงกระบวนการแก้ปัญหาหรือประเด็นที่เกิดขึ้นซึ่งจะนำการสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวางแผนปฏิบัติการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ในวงจรการปฏิบัติการที่ 2 ต่อไป

3.2.3 วงจรที่ 2 : การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

เมื่อสิ้นสุดการศึกษาในระยะที่ 1 ทำให้เห็นภาพร่างกระบวนการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยจะนำแนวทางที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้น มาขับเคลื่อนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยการร่วมกันสร้างความหมายใหม่ที่ปรารถนา ร่วมกัน และแนวทางการเป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อร่วมกัน สะท้อนการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการศึกษาครั้งนี้

ความหมายการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การวางแผน การเตรียมการ และแนวทางในการศึกษา (Planning) ซึ่งในขั้นตอนการวางแผนนี้ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลที่สำคัญที่เกิดขึ้น และทำการทบทวนประเด็นต่างๆ ที่ได้มาจากการสะท้อนผลการปฏิบัติในวงจรที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะวางแผนร่วมกันในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการร่วมกันสะท้อนความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ด้วยการวิพากษ์ร่วมกัน เพื่อนำความหมายที่สร้างขึ้นร่วมกันนี้ใช้เป็นแนวทางในการสะท้อนแนวทางการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งในส่วนนี้จะดำเนินการเตรียมการ สู่การปฏิบัติร่วมกัน เป็นการวางแผนการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรมปฏิบัติการในขั้นตอนการปฏิบัติการต่อไป

การสร้างสรรค้อัตลักษณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมปฏิบัติการ (Action) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำแผนที่ได้วางแนวทางไว้ร่วมกัน จัดกิจกรรมขึ้นเพื่อสะท้อนการสร้างสรรค้อัตลักษณ์ผ่านการปฏิบัติ แต่ละคนมีมุมมองต่อประสบการณ์การจัดกิจกรรมที่ร่วมกันจัดขึ้นเป็นอย่างไร ซึ่งจะเกิดความแตกต่างของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะปรับแผนให้มีความยืดหยุ่นรองรับสถานการณ์เฉพาะหน้า ที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนเกิดการวิพากษ์ร่วมกัน เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Observation) ผ่านการทำกิจกรรมปฏิบัติการที่ได้วางแผนร่วมกัน ด้วยการสนทนากลุ่ม สังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อให้การศึกษาระบบการนั้นมี ความครอบคลุม โดยผู้วิจัยจะร่วมสังเกตการณ์ในการทำกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเข้าถึง อารมณ์และความรู้สึกขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน และจะทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อความ เป็นธรรมชาติของการร่วมกิจกรรม และสรุปผลการสร้างอัตลักษณ์จากมุมมองในส่วนของผู้วิจัย ร่วมกับการสะท้อนผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม ปฏิบัติการ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป

สะท้อนตนเองผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สะท้อนตนเองผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน (Reflection) ผ่านการวิเคราะห์ของผู้วิจัยและจัดระเบียบข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ทำ ความเข้าใจได้ง่าย การวิพากษ์ร่วมกันผ่านการสนทนากลุ่มที่สะท้อนมาตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึง ขั้นตอนสุดท้ายมีลักษณะอย่างไรในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนเป็นอย่างไร แนวทางที่ เกิดขึ้นเป็นเช่นไร การปฏิบัติร่วมกันที่ผ่านมาเป็นอย่างไร เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่จริงพร้อมที่จะแก้ปัญหาได้ในอนาคต เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักต่อ ผลการปฏิบัติร่วมกัน ประกอบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อเข้าใจบรรยากาศการวิพากษ์ร่วมกัน ผู้วิจัยจะรวบรวมผลและนำไปวิเคราะห์เพื่อสรุปผลต่อไป

การสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

การสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งเป็นการสรุปผลด้วยการคิดร่วมกันผ่านการวิพากษ์แบบมีส่วนร่วม จนมาถึงขั้นตอนวิพากษ์ความรู้จากประสบการณ์ ซึ่งแต่ละคนได้วิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน ความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง จนมาถึงในวงจรที่ 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการผลิตซ้ำความรู้สิ่งแวดล้อม ด้วยการปฏิบัติกร่วมกัน จนถึงกระบวนการสุดท้ายเพื่อให้แต่ละคนวิพากษ์กระบวนการมีส่วนร่วม ที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีพัฒนาตัวตนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ในลักษณะและทิศทางใด การพัฒนาดังกล่าวมีผลสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันผ่านการวิพากษ์แบบมีส่วนร่วม และยังเป็นการสร้างพลังสร้างสรรค์ในตัวตน เชื่อมั่นศักยภาพในตนเอง สามารถที่จะก้าวผ่านปัญหา และเผชิญกับการแก้ปัญหา ได้ด้วยความที่เชื่อมั่นในตนเองว่ามนุษย์สามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยพลังที่มีของนักกิจกรรมที่จะสร้างสรรค์เพื่อสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นปัญหาร่วมกันของทุกคน

กระบวนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

สรุปการปฏิบัติกรวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เป็นการเน้นกระบวนการ ที่การลงมือปฏิบัติ โดยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่แทรกซึมอยู่ทุกขั้นตอน คือวิพากษ์แบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการตั้งคำถามในประเด็นต่างๆ เกิดการโต้แย้งและการเกิดแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อติดตามหาแนวทางปัญหา แห่งการเปลี่ยนแปลง ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะเป็นคนนอก หรือคนในก็ตาม เพื่อให้ทุกคนเกิดการตระหนักรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน เกิดการคิด วิเคราะห์จากการลงมือปฏิบัติ เกิดความภาคภูมิใจในการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ยอมรับและเรียนรู้ที่จะปรับปรุงแก้ไขแนวทางที่ทุกคนสะท้อนออกมาาร่วมกัน ในขั้นตอนการวางแผนและการปฏิบัติจะเผยให้เห็นแนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์ ในด้านของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม อุดมการณ์ เมื่อกระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นจะเป็นการสร้างคุณค่าในตนเอง โดยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอาจทราบโดยทันทีว่าสิ่งเหล่านี้ได้สร้างสรรค์อัตลักษณ์ขึ้นภายในตัวตนแล้ว ด้วยศักยภาพที่ตนเองค้นพบ พลังแห่งการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปลดปล่อยตนเองจากความรู้สึดใดชุดหนึ่ง นิสิตนักกิจกรรมจะมีอาวุธทางปัญญาคอยที่จะต่อสู้เพื่อให้ตนได้มีสิทธิ์เลือกสิ่งที่เหมาะสมให้กับตนตาม

ความเหมาะสม รวมไปถึงเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับตัวตน และการคิดเชิงวิพากษ์ที่เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถหาทางออกให้กับปัญหานี้ได้ จะนำวิธีการแก้ปัญหาเช่นนี้มาทำการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อที่จะตระหนักถึงความสำคัญของการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการวิจัยดังภาพที่ 2 – 4

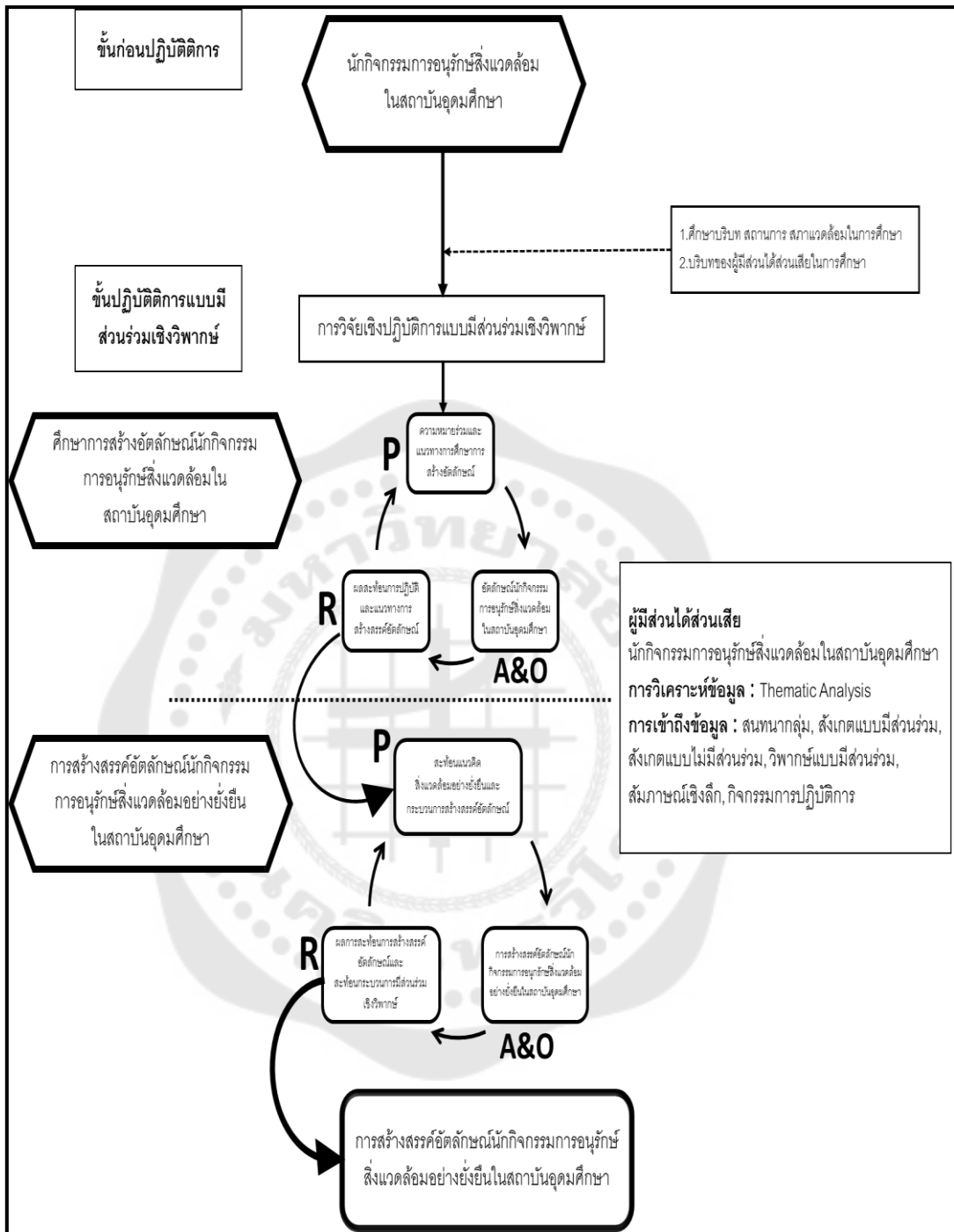

ขั้นตอน	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
บริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา			
ศึกษาริบทหารจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา	1. นักกิจกรรมฯ 2. เจ้าหน้าที่ 3. ที่ปรึกษา ชมรม	1. สัมภาษณ์เชิงลึก 2. วิเคราะห์เอกสาร 3. สำรวจพื้นที่ 4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม	1. บริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 2. บริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
วิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา (วงจรถัด 1)			
สร้างความหมายและวางแผนร่วมกัน	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สนทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. วิเคราะห์เอกสาร	1. ความหมายร่วม "การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม" 2. การวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมจากความคิดเห็นที่ร่วมสร้างขึ้น
กิจกรรมจากความคิดเห็นที่ร่วมกันสร้างขึ้น	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สนทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม 3. กิจกรรมปฏิบัติการ	กิจกรรมปฏิบัติการที่สะท้อนจากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ผลการปฏิบัติ	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สนทนากลุ่ม 2. สังเกตมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	สะท้อนผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา
สะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สนทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	ผลจากการสะท้อนตนเองจากกิจกรรมปฏิบัติการ ทำให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันความรู้ เพื่อสะท้อนคิดสู่การสร้างค่านิยมใหม่และสามารถดำรงอัตลักษณ์จากความคิดเห็นที่ร่วมกันสร้างขึ้น

ภาพประกอบ 2 ภาพตารางแสดงขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (1)

ขั้นตอน	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา (วงจรถี 2)			
การสร้างความหมาย "การอนุรักษ์อย่างยั่งยืน" และการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกัน	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	1. ผลการยืนยันและสะท้อนข้อมูลผลการศึกษาในวงจรถี 1 2. ความหมายร่วม "การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน" 3. แนวทางการจัดกิจกรรมจากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
กิจกรรมจากความหมายการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนและแนวทางที่ร่วมกันสร้างขึ้น	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. กิจกรรมปฏิบัติการ	กิจกรรมปฏิบัติการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา จากความหมายและแนวทางที่ร่วมกันสร้างขึ้น
ผลการปฏิบัติ	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	การรู้เท่าทันชุดความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและมีความเชื่อมั่นในความหมายที่ตนสร้างขึ้น
สะท้อนตนเองจากผล การปฏิบัติ	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	แนวทางการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในสังคมและตนเอง
สะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์	1. นักกิจกรรมฯ 2. ผู้วิจัย	1. สทนากลุ่ม 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	ผลการเปลี่ยนแปลงในตนเองจากการเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

ภาพประกอบ 3 ภาพตารางแสดงขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (2)

ภาพประกอบ 4 กระบวนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
ในสถาบันอุดมศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ 2 วงจร ในวงจรที่ 1 วิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการสร้างความหมายและการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน วงจรที่ 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการต่อยอดความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแนวทางการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และร่วมกันสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อ สะท้อนตัวตนและทบทวนตนเองถึงการเปลี่ยนแปลงไปในการก้าวข้ามความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของตนเองจากการศึกษาครั้งนี้

ส่วนที่ 1 บริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการเปิดเผยให้เห็นเบื้องหลังความแยบยลของแนวทางการพัฒนาสู่ความทันสมัย ที่มีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เช่น การสอดแทรกการประเมินผลการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การประหยัดพลังงานเพื่อลดค่าใช้จ่าย เป็นต้น ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่แพร่กระจายอยู่ทั่วทั้งสังคมและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสถาบันอุดมศึกษา ถูกโยงยึดไว้กับแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน ที่มีตัวชี้วัดและประเมินผลจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม คอยตรวจสอบและประเมินผลการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในระดับ ดังนั้นแนวทางการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงถูกตอกตรึงไว้กับระบบการประเมินทางด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาบริบทนี้จึงเป็นการเผยให้เห็นร่องรอยแห่งอำนาจและความรู้ ของแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการจัดการอุดมศึกษาอย่างแยบยล และสลับซับซ้อน จนในบางครั้งหาก

มองเฉพาะเปลือกภายนอกและไม่ได้ใส่ใจที่จะตระหนักถึงรายละเอียดเบื้องหลัง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็คงจะเป็นความรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ทุกคนควรจะปฏิบัติตาม

แนวคิดการพัฒนาประเทศที่ส่งผลต่อกิจกรรมการพัฒนานิสิต นักศึกษา

การศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในทุกระดับ เพราะประเทศอยู่ในระหว่างการพัฒนาเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมเต็มรูปแบบ จากแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยโดยในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมถือว่ามนุษย์คือทุนชนิดหนึ่งในระบบการผลิต (Human Capital) รัฐบาลจึงให้ความสำคัญและได้ผลักดันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อผลิตพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถเพิ่มรายได้ของตนได้ และช่วยยกฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น (Collin & Weil, 2020) อิทธิพลดังกล่าวได้แพร่กระจายจากโลกตะวันตกไปยังทั่วทุกภูมิภาคของโลก และประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดดังกล่าว แต่ด้วยสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาของประเทศไทยจึงได้ปรับเข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาในขณะนั้นๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา ปรากฏตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ในการส่งเสริมอุดมศึกษาให้สามารถผลิตนักศึกษาสายอาชีพ ให้เพียงพอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

เมื่อสังคมโลกเดินทางเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ทำให้แนวคิดเรื่องการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของโลก มนุษย์หนึ่งในทรัพยากรของสังคมจึงต้องพัฒนาให้บุคคลที่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลัก สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ดังกล่าวเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ มีคุณภาพในสายการผลิตของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาเข้าสู่วงจรการผลิตนิสิตนักศึกษาเพื่อตอบสนองต่อตลาดแรงงาน พัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดการรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีสัดส่วนของสายวิทยาศาสตร์ต่อสายสังคมศาสตร์เป็น 70 :30 (สมหวัง ชีระวิชิตตะกุล, 2565) จากการตรวจสอบสถิติรับเข้าศึกษาประจำปีการศึกษา 2564 ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยนิสิตสายวิทยาศาสตร์สุขภาพมีผู้เข้ามาสมัครเป็นนิสิตมากที่สุดเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ สายวิทยาศาสตร์ สายสังคมศาสตร์ และสายมนุษยศาสตร์ ตามลำดับ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

2565) และในสถาบันอุดมศึกษาอีกแห่งหนึ่งที่มีทิศทางสอดคล้องกัน โดยมีนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์กายภาพเป็นนักศึกษามากที่สุดเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มนุษย์ศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2565)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การปฏิรูปการศึกษา เพราะทุกคนเชื่อว่าการศึกษาคือช่วยให้อุณหภูมิชีวิตดีขึ้น สร้างรายได้ สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ และสร้างความยั่งยืนให้กับสังคม ซึ่งแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละแผนมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับกระแสนิยมของโลกในขณะนั้นที่กำลังตกอยู่ภายใต้ความรู้ชุดใด จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับปัจจุบันได้มีนโยบายทางการศึกษาที่สำคัญกับการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชน เพื่อสนองต่อความต้องการในการพัฒนาอุตสาหกรรม จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ซึ่งมีความต้องการพัฒนาคนในสังคมให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยในภาพรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สรวิสิทธิ์ ชมภูษุท, ทิวากร แสร้สุวรรณ, ศิริจินดา สอนมาดี, & โชติ บดีรัฐ, 2565)

จากการพิจารณาจากดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นผลมาจากการยกระดับการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (UNDP, 2021) สำหรับประเทศไทยมิติด้านคุณภาพของทุนมนุษย์ยังคงเป็นช่องว่างของปัญหาในการพัฒนาการศึกษาชาติ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการขาดแคลน ทักษะแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและทิศทางการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงมุ่งเน้นให้คนไทยทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้และความสามารถโดยรวมเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตกำลังผลิตของแรงงาน (Nogueira & Madaleno, 2021; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

จะเห็นได้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ 1-13 มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ จึงได้นำแนวทางดังกล่าวมาวางแผนทางการพัฒนาแผนการศึกษาชาติในทุกๆระดับ จนมาถึงแผนการพัฒนาระดับอุดมศึกษาซึ่งใช้ระบบการบริหาร

และการจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถพัฒนาทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีแบบแผน และมีประสิทธิภาพ โดยในส่วนของ พรบ.การอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยี การบริหารงาน และการจัดการอุดมศึกษาทั้งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสาขาวิชาการมีความสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นรากฐานในโครงการสร้างการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (สงวน อินทร์รักษ์ & ประเสริฐ อินทร์รักษ์, 2565) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 เป็นต้นมา ที่ปัญหาความสัมพันธ์สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการนำทรัพยากรมาใช้อย่างไม่เหมาะสมจำกัดในการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ จึงทำให้ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมถูกรับรู้ไว้ในกรอบการพัฒนาประเทศ โดยในส่วนของการศึกษาได้นำประเด็นดังกล่าวมาเขียนเป็นหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และได้รับการปลูกฝังการรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษา สังเกตได้จากกิจกรรม โครงการงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในสถาบันด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) ที่จะต้องมีตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน ซึ่งตลอดระยะเวลา 8 ปี (2556 – 2563) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นโดยตลอด เพราะเป็นโครงการที่ตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จนมาถึงปีงบประมาณ 2565 ที่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ทำให้งบประมาณของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว เนื่องจากโครงการต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต้องตอบสนองต่อตัวชี้วัดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกับการพัฒนา (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2565)

การเพิ่มขึ้นของกรอบงบประมาณโครงการของรัฐก็จะมีผลสอดคล้องต่อแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นจากโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด โดยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เป็นต้นมา งบประมาณโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยสถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจหลักคือ การสอน การวิจัย และการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม (Apinunmahakul & Thongpakde, 2016; เอกศิริ นิยมศิลป์ & ศรุดา สมพงษ์, 2562) การศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนบริบทของตนเอง และได้รับบทบาทใหม่จาก

บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยความทันสมัยทั้งทางจากภายนอก (กายภาพ) และจากภายใน (พฤติกรรม) เพื่อยืนยันถึงความทันสมัยของมหาวิทยาลัยในการสร้างความเชื่อความทันสมัยที่อยู่ในกระแสนิยม ทั้งระบบการประเมินผลที่สามารถวัดคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษายังมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลกที่ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ไชเบอร์ และสื่อสังคมออนไลน์ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษา (Blynova, Lappo, Kalenchuk, & Agarkov, 2020)

โดยสถาบันอุดมศึกษาได้จัดองค์ประกอบภายในให้รู้สึกถึงบรรยากาศของความทันสมัย ทั้งในส่วนของกายภาพ เช่น รูปแบบการจัดอาคารและสถานที่ การใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในที่จอดรถ การใช้ระบบบัตรนิสิตเปิดประตูเข้าอาคารเรียน มีการใช้ภาษาอังกฤษบนป้ายโฆษณาและป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และในส่วนของแสดงออกของนิสิตนักศึกษา ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยได้พบ การแต่งชุดไปรเวทตามสมัยนิยม หรือมีการแต่งกายตามในกระแสของสังคม นิสิต นักศึกษามีความมั่นใจ กล้าแสดงออก เปิดเผยความเป็นตัวตนมากขึ้น และยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น เช่น การรณรงค์หยุดสูบบุหรี่ เพื่อขอความร่วมมือให้นิสิต นักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งนี้ยังมีการจัดกิจกรรม แยกขยะ ทิ้งขยะ ลดปริมาณขยะด้วย

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการปกครองคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ใช้กำลังบังคับกดขี่คนในให้ปฏิบัติตาม ผู้การให้คนในสังคมมีอิสระเสรีทางความคิด ซึ่งความจริงแล้วคนในสังคมถูกทำให้เชื่อว่า ตนเองเสมือนมีโอกาสคิดไตร่ตรอง และปกครองตนเอง สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมต่างหันมาสนใจความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงถูกสร้างเพื่อชี้ให้เห็นว่าการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศเป็นจำนวนมาก หากยังมีการไม่บริหารจัดการ ผลกระทบที่จะตามมาก็คือทรัพยากรหมดลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลสุดท้ายที่เป็นจุดวิกฤติคือ มนุษย์บนโลกทุกคนจะอาศัยอยู่บนโลกไม่ได้ คนส่วนใหญ่ในสังคมจึงหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และพร้อมที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Buonamano, 2010) จากประสบการณ์นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดังกล่าวได้ โดยจากความคิดเห็นของ **ต้นหญ้า** กล่าวว่า “.....หากไม่ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากร ผลกระทบดังกล่าวก็คงหลีกเลี่ยงไม่ได้การช่วยโลกใบนี้ด้วยการปรับพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงตนเองเสียก่อน.....”

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนำพาชีวิตของคนในสังคมภายใต้ระบบการปกครองที่มองไม่เห็น หรือการปกครองที่เสมือนไม่ถูกปกครอง รัฐจะเข้ามามีบทบาทกับกระบวนการทางสังคม น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ การปกครองด้วยการบริหารจัดการชีวิต การสร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม (Environmentalization) คนในสังคมถูกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมจัดการให้เชื่อเชื่อ จึงทำให้คนมีความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนในสถาบันการศึกษามีหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก แต่ก็เป็นสาขาย่อยเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม ผ่านกลไกที่จะเอื้อให้เกิดภาพการช่วยเหลือสังคม และมีผู้เชี่ยวชาญยืนยันความถูกต้อง ชี้นำสังคมควรจะไปทิศทางใด คิดเห็นอย่างไร (Campos, Vaccaro, & Beltran, 2015; Quimbayo Ruiz, 2018) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงทำให้คนในสังคมตระหนักถึงผลกระทบที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และลุกขึ้นมาปฏิบัติสิ่งต่างๆ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสมดุลของระบบนิเวศ ฯลฯ ถึงแม้ไม่มีกฎหมาย กติกา คอยกวดขัน คนในสังคมให้ปฏิบัติตาม ร่างกายที่สยบยอมภายใต้วาทกรรมสิ่งแวดล้อม จะลุกขึ้นมากระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ดังส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้สิ่งแวดล้อมของนักกิจกรรมไว้ว่า “.....เงินทำกิจกรรมไม่พอ จึงตกลงกันว่าเงินที่ทำงานพิเศษ 10 เปอร์เซ็นจะเข้าสู่ชมรมเพื่อให้ทุกคนได้ทำกิจกรรมต่อไป ซึ่งทุกคนก็เห็นด้วย.....” **ภูเขา**

ความรู้วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเข้ามากำหนด ประเมินผล และควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้คนในสังคมเชื่อว่าการดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องตระหนักและร่วมกันรักษา (Edwards & Nicoll, 2007; Ris, 2021) แต่ด้วยความก้าวกระโดดของการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการปกครองก็ต้องปรับตัว โดยการผสมผสานการให้อำนาจในการปกครองตนเองกับคนในสังคมมากขึ้น ประกอบกับการให้ความรู้เพิ่มขึ้นและเหตุผลในการตัดสินใจต่างๆ ตามความปรารถนาของมนุษย์เพิ่มขึ้นตามลำดับ การพัฒนาสู่ความทันสมัยจึงถูกตั้งคำถาม และยังไม่ตอบโจทย์กับเหตุผลในมิติสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควรนัก จึงมีการเสนอรูปแบบการพัฒนาในรูปแบบใหม่ที่เน้นเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทำให้การพัฒนานั้นสอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันนำไปสู่การแนวคิดที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมโลกให้การยอมรับคือ “การพัฒนาสู่ความยั่งยืน (Sustainable Development)” (Barbier & Burgess, 2017)

เป้าหมายของการพัฒนาสู่ความยั่งยืนนับได้ว่าเป็นแนวคิดกระแสหลักที่กำลังเป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลก ผ่านองค์ที่มีความน่าเชื่อถือระดับโลกไม่ว่าจะเป็น องค์การสหประชาชาติ

(UN) องค์การสิ่งแวดล้อมโลก (WNO : World Nature Organization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมการพัฒนาของโลกอย่าง “โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้วางกรอบแนวคิดการพัฒนาสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ (SDGs17: Sustainable Development Goals 17 : SDGs17) โดยในกรอบแนวคิดดังกล่าวมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 5 ประการ ประกอบไปด้วย 1.การบริหารจัดการน้ำและสุขภาพ 2. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน 3. การรับมือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ 4. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล 5. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (United Nations Development Plan - UNDP, 2020) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยจึงมีแนวคิดที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดดังกล่าว ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาได้ปรับบทบาทให้มีความพร้อมในการที่จะแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจของโลก ที่จะต้องคำนึงถึงการสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Mawonde & Togo, 2019)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของการบริหารจัดการชีวิตกับความแยบยลของความรู้เข้าควบคุมคนสังคม โดยการสร้างความจริงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างอิทธิพลต่อคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในขั้นสุดท้ายก่อนที่พวกเขาเหล่านั้นจะออกสู่สังคม รัฐจึงเข้ามาจัดการองค์ความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อกำหนดว่าอะไรคือสิ่งที่นิสิตนักศึกษาควรรู้ ควรตระหนักคิดผ่านการเรียนการสอน และตีกรอบขอบเขตการศึกษาตามหลักสูตรเท่านั้น รวมไปถึงกิจกรรมนอกหลักสูตรที่จะต้องมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินที่รัฐกำหนดให้ ซึ่งเชื่อได้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นตามเจตจำนงของอำนาจที่อยู่เบื้องหลังการบริหารจัดการชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม (มิเชล พูโกต์, 2561)

การจัดการสถาบันอุดมศึกษาในบริบทการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตลอดระยะเวลาของการใช้กรอบการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ การพัฒนาของประเทศไทยได้มีการระดมใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัดไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดจำนวนลงและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ป่าไม้ลดจำนวนลง และคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลวิกฤติต่อแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัย (Pachauri &

Reisinger, 2017) สำหรับในประเทศไทยนักวิชาการหลายท่านต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ประเทศไทยกำลังเข้าสู่จุดวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยที่สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ หากประชาชนยังไม่ตื่นรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยที่ถือว่าเป็นปัจจัยหลักของประเทศไทยก็สูญสลายไปเช่นกัน จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ ครอบคลุมทุกมิติ” (ธรณ์ อารังนาวาสวัสดิ์, 2559; มุลินธิ สืบ นาคะเสถียร, 2562; สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2561)

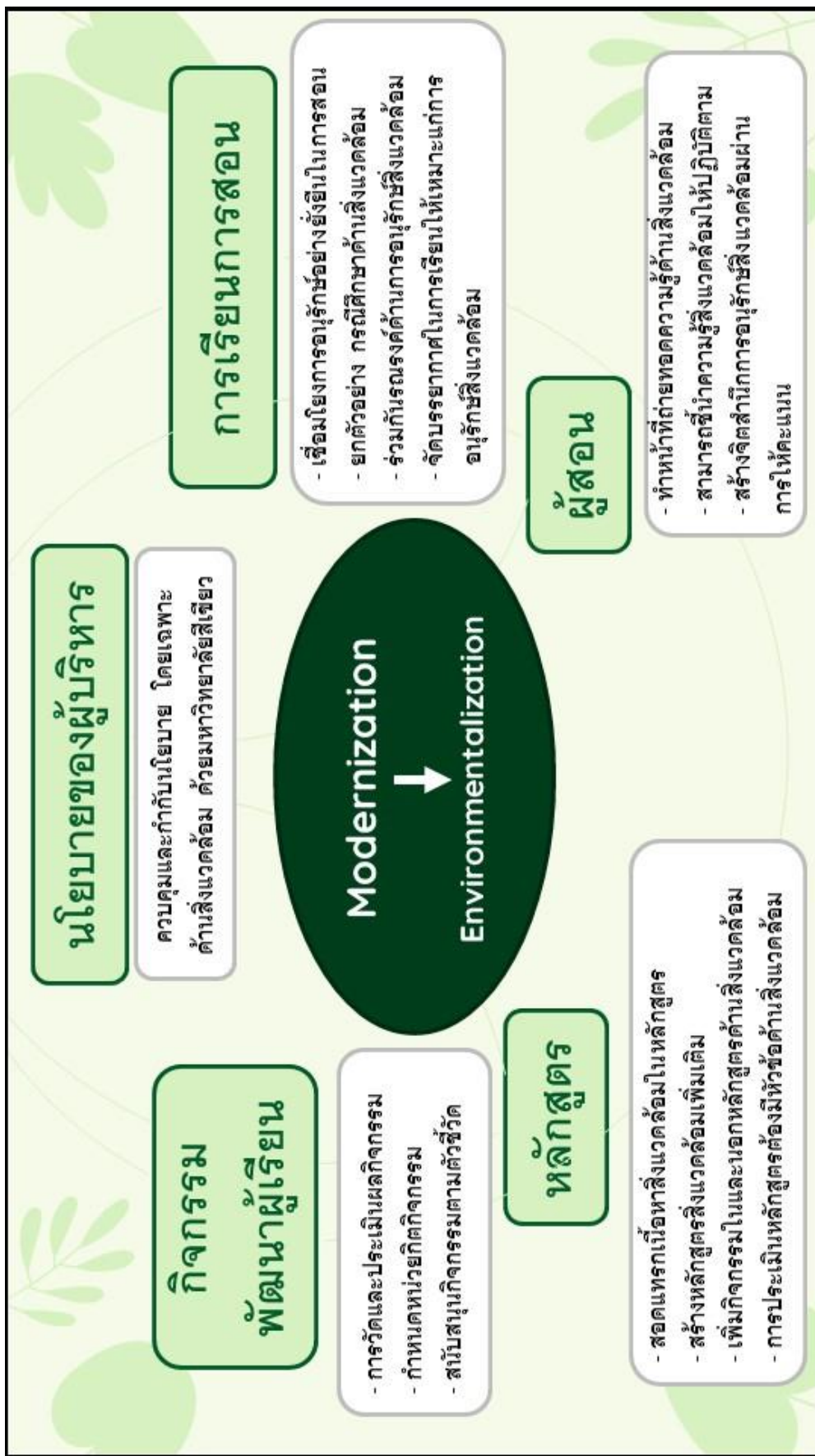
จากรายงานมาตรฐานการพัฒนาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นโยบายของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตอบสนองต่อแนวคิดการพัฒนารูปแบบความยั่งยืนด้วยการอนุรักษ์พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของการขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสถาบันอุดมศึกษาได้นำนโยบายดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีแกนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยด้านหนึ่งที่สำคัญนั้นคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562) การพัฒนาจึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน สถาบันอุดมศึกษาจึงมีนโยบายสอดคล้องไปกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยในสถาบันอุดมศึกษามีการรณรงค์ประหยัดพลังงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ภายในอาคารเรียนมีการออกแบบด้วยนวัตกรรมที่ใช้แสงจากธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งทำให้ลดการใช้พลังงานไฟฟ้า การปฏิเสธพลาสติกและกล่องโฟม มีพื้นที่สีเขียว มีการปลูกต้นไม้สอดแทรกบนพื้นที่ว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก ภายในสถาบันอุดมศึกษา

การรักษาสมดุลของระบบนิเวศที่เกื้อกูลต่อสังคมมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม โดยสถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวต่อยอดเชิงนโยบายสู่การขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมโดยใช้นโยบาย “มหาวิทยาลัยสีเขียว” (Green University) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การศึกษา การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการบูรณาการความรู้สู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ที่มีการสอดแทรกความรู้เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงาน การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าไปในการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัยด้วยความเป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่หนุนเสริมให้มหาวิทยาลัยรักษาสภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติควบคู่กันไป (มณี จันทรีย์คนง & ศรุตยา สุขเดช, 2563) ซึ่ง**บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา**ก็ได้กล่าวถึงนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวในทำนองเดียวกันว่า “.....มหาวิทยาลัยสีเขียวเป็นยุทธศาสตร์หลักมหาวิทยาลัย.....ตัวชี้วัดกิจกรรมมีความซับซ้อนและมีเกณฑ์การประเมินมากขึ้น.....”

การประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียวเป็นการสร้างเกณฑ์การรักษาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานที่กำหนด โดยประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร กิจกรรมพัฒนานิสิต การวิจัย การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคารสถานที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย โดยสิ่งที่สำคัญคือการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างจิตสำนึกให้กับผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา อาจารย์ นักศึกษา โดยคำนึงถึงการใช้พลังงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษานุช, 2564) โดยกระทรวงอุดมศึกษาได้นำการประเมินการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเกณฑ์ประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ทำให้ทุกสถาบันการศึกษานำมาปรับใช้เป็นนโยบายหลักในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา (เวรดี พานิช, 2564) นอกจากนี้ยังมีการจัดลำดับในแต่ละภูมิภาค ซึ่งใช้เป็นแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งโลก โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรสหประชาชาติ เป็นผู้ให้ความคิดเห็นและตรวจสอบการประเมิน ซึ่งนิสิต นักศึกษาผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายดังกล่าว **ที่ห้องฟ้า**ให้ข้อคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “....เจ้าหน้าที่เปลี่ยนแปลงแบบการประเมินต้องให้เขียนโครงการเพื่อให้เข้ากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและมีตัวชี้วัดในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ.....”

นโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ทุกสถาบันอุดมศึกษานำมาปรับใช้ เป็นหนึ่งในการควบคุมให้ทุกสถาบันอุดมศึกษา ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่มีการวัดและประเมินผลผ่านตัวชี้วัดขององค์การสหประชาชาติตรวจสอบและควบคุม ด้วยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้ามาบริหารจัดการชีวิต จนทำให้คนในสังคมหลงคิดไปเสียว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือ การสร้างความเป็นปกติ (Normalization) ในมิติของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษามุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ตามเกณฑ์การประเมินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้นิสิตถูกกระบวนการทำให้เป็นปกติแทรกซึมเข้ามาบริหารจัดการชีวิตโดยที่ไม่รู้ตัว (Ball, 2013; Taylor, 2009) ทำให้นิสิตมุ่งเน้นไปที่การใช้ความรู้สิ่งแวดล้อมในการดูแลรักษาธรรมชาติเท่านั้น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาได้ ดังภาพที่ 5

ภาพประกอบ 5 สรุปบริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

มาตรฐานการพัฒนา และการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาไทยดำเนินนโยบายการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ แผนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในทุกฉบับ มุ่งเน้นการพัฒนาประชากรให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและของโลก โดย มหาวิทยาลัยของรัฐมีวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวไว้ใน พรบ.มหาวิทยาลัยของรัฐ คือ การสอน การวิจัย และการบริการทางวิชาการ ในขณะที่สถาบันราชภัฏกำหนดให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อผลิตครู บุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาท้องถิ่น ส่วนสถาบันราชภัฏกำหนดให้ผลิตบุคลากรใน วิชาชีพต่างๆ ทำให้อุดมศึกษาเป็นสถาบันแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันทั้งในอุดมการณ์ แผนและนโยบายการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา หากจะการยึดถือเอาแนวทางการจัด การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “การจัดการ อุดมศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนา ตนเอง การจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และเต็มตาม ศักยภาพ” ประกอบไปด้วย 1. ด้านการพัฒนาผู้เรียน 2. ด้านผู้สอน 3. ด้านการเรียนการสอน 4. ด้านหลักสูตร 5. ด้านการบริหาร (สำนักงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา, 2557)

การพัฒนาผู้เรียน (นิสิต นักศึกษา)

นิสิต นักศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งบ่ม เพาะความรู้ให้คนในสังคม โดยถือว่ามีมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนสังคม แต่ใน ขณะเดียวกันก็ถูกมองว่ามนุษย์เป็นทุนชนิดหนึ่ง ภายใต้แนวคิดเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ จึงต้อง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ทางวิชาการ และมีประสบการณ์ชีวิตหรือมีทักษะสังคม สถาบันอุดมศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างให้นิสิต นักศึกษาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ถูก พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ สามารถขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจได้ โดยถือได้ว่าเป็นทุนที่สามารถสร้าง ผลผลิตทางเศรษฐกิจ จะต้องมีความรู้ ทักษะความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ (Becker, 2002; เอลวิส โคตรชมภู & จุฬารัตน ภาณุพันธ์, 2565) นอกจากนี้ทักษะทางด้าน วิชาการแล้ว ทักษะด้านสังคมก็มีความจำเป็นต่อการพัฒนามนุษย์ไม่น้อยไปกว่าการพัฒนา ด้าน วิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นความรู้หลักของสังคม คนในสังคมจึงต้องมี ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความรู้เชิงสร้างสรรค์คนในสังคมจึงมีโอกาสปฏิเสธได้ที่จะไม่ปฏิบัติ

ตามได้ ไม่เพียงเท่านั้นคนในสังคมยังลุกขึ้นมาเพื่อเรียกร้อง กระตุ้นเตือน ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ปกครองในการขับเคลื่อนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมโดยตนเอง

การบริหารจัดการชีวิตผ่านความรู้สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จึงมีระบบการพัฒนานิสิต นักศึกษาให้มีความรู้สิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษา (ในหลักสูตร) และประสบการณ์ (กิจกรรมนอกหลักสูตร) โดยประสบการณ์จะเป็นการส่งเสริมทักษะด้านสิ่งแวดล้อมให้นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้จากการเรียน สู่การปฏิบัติในพื้นที่จริงไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง เพื่อสร้างประสบการณ์ผ่านการลงมือปฏิบัติ ประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น นิสิต นักศึกษาจึงเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างไม่รู้ตัวและไม่สามารถปฏิเสธได้ ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยในสถาบันอุดมศึกษาทำให้เห็นถึง ความตั้งใจในการทำกิจกรรม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ทำกิจกรรมตามที่ตนเองต้องการทั้งหมด โดยที่สังเกตพบ เช่น ความจริงจัง มุ่งมั่น มีความกระตือรือร้น การชักชวนนิสิตคนอื่นที่มีอุดมการณ์เดียวกันร่วมทำกิจกรรม นอกจากนี้ต่างก็มีความยินดีที่จะเสียสละเพื่อสังคม โดยที่ไม่หวังผลตอบแทน จากการได้รับฟังแนวคิดของนิสิต โดย**ทองฟ้า** นักกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ได้เล่าไว้ว่า

“.....ถ้าพวกหนูเหนื่อยใครจะทำละ การทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมมันเหนื่อยไม่ได้ ธรรมชาติเราถูกทำลายในทุกๆ วัน..... อย่างน้อยหนูคิดว่าถ้าคนที่มาค่าย เขากลับไปปิดน้ำปิดไฟกันบ้างพวกหนูคิดว่าก็ประสบความสำเร็จแล้วละ.....”

ถึงอย่างไรก็ตามความซบซ้อน และแยบยลของการบริหารจัดการชีวิตยังไม่หยุดเพียงแค่นั้น การขีดชูปบุคคลในสังคมที่ยึดวิถีการปฏิบัติตามความรู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้รางวัลนิสิตนักกิจกรรมที่มีการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่น การขีดชูปคนดีด้านสิ่งแวดล้อม การยกย่องนิสิตที่ทำคุณประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมให้สถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น เมื่อนิสิต นักศึกษาได้ใช้ความรู้ที่อยู่ในห้องเรียนในการช่วยเหลือดูแลสังคม ดูแลชุมชนรอบสถาบันอุดมศึกษา ดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการลงมือปฏิบัติในสถานที่จริงจนสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ให้ดีขึ้น เช่น การเก็บขยะแล้วพื้นที่สะอาดขึ้น การปลูกต้นไม้แล้วในเวลาต่อมาเกิดขึ้นเป็นผืนป่า หรือสามารถใช้ความรู้เรื่องการบำบัดน้ำเสียสู่ชุมชนจนชุมชนนั้นทำน้ำเสียให้ใสสะอาด เป็นต้น ความภาคภูมิใจในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้ นำมาซึ่งความปลื้มปิติ และมีความยินดีที่จะปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ต่อไป เสมือนเป็นการผลิตซ้ำความรู้ เพื่อให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติตาม ซึ่งจะเป็นการสร้างความแกร่งและขยายความรู้นี้ออกไปในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายคนในสังคมก็จะถูกความรู้เข้ามาจัดกระทำโดยที่ตัวตนของนิสิต นักศึกษา ดังนั้นจึงต้องรู้เท่าทันต่อความรู้ชุดดังกล่าว เพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสได้ต่อสู้ต่อรองกับ

อำนาจเหล่านี้ ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ได้เห็นถึงความตั้งใจ เสียสละ และมีความมุ่งมั่นเมื่อได้ทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ประกอบกับความรู้ในการอธิบายข้อมูลต่างๆ ทำให้รู้สึกถึงพลังในตนเอง ผ่านแววตา สีหน้า ท่าที ที่มีความมุ่งมั่น และรู้สึกมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ในบรรยากาศความจริงจังยังแฝงไปด้วยรอยยิ้ม ความสุข ความภาคภูมิใจที่ตนเองได้ทำเพื่อสิ่งแวดล้อม หรือได้ทำตามที่ตนเองต้องการ

ผู้สอน และการเรียนการสอน

อาจารย์ผู้ทำให้หน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในสถาบันอุดมศึกษา ผู้ที่มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนิสิต นักศึกษา ผู้สอนจึงส่งต่อและแพร่กระจายความรู้ตามหลักสูตรที่ได้รับมอบหมาย ในรายวิชา ที่มีมาตรฐานการกำกับและควบคุมให้เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยการบูรณาการวิชาแขนงต่างๆ เข้าด้วยกัน ทั้งการศึกษาในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จะเห็นได้ว่าในหนึ่งรายวิชาการมีกิจกรรมที่นิสิต นักศึกษาต้องประยุกต์เอาองค์ความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดงานด้านวิชาการสู่ชุมชน ในบริบทของมหาวิทยาลัยสีเขียว ซึ่งจะต้องมีการบริการวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนในโอกาสเดียวกันด้วย หรือวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนก็เป็นหนึ่งในประชากรที่สยบยอมต่อความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่เบื้องหลังประสบการณ์เชิงเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ในสังคม ทำให้มีความเชื่อกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่สังคมให้การยอมรับ ภายใต้บทบาทอาจารย์ (ผู้เชี่ยวชาญ) สามารถชี้ให้เห็นว่าสิ่งใดควรทำเพราะทำแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้บทบาทความเป็นผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นอย่างมาก เพราะอำนาจของผู้สอนจึงทำให้นิสิต นักศึกษามีโอกาสเชื่อได้โดยที่อาจจะละเลยการไตร่ตรอง (ส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความเป็นปกติธรรมดา) โดยประสบการณ์ของนิสิตที่มีโอกาสได้รับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

“.....อาจารย์กฎหมายก็พูดถึงสิ่งแวดล้อมบ้าง เช่น การตัดไม้ในพื้นที่ป่าสงวน การปล่อยของเสียลงแม่น้ำ ยกกรณีศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขึ้นมาหลายครั้ง ซึ่งวิชานั้นไม่ใช่วิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วยซ้ำไป.....”

ภูเขา

นอกจากบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนภายในห้องเรียนแล้ว อาจารย์ยังมีอีกหน้าที่หนึ่งในการควบคุม กำกับและดูแลชมรมกิจกรรมนิสิต นักศึกษาให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความเชี่ยวชาญในศาสตร์และประสบการณ์ที่สามารถสนับสนุน

การทำกิจกรรมต่างๆ แต่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ทำให้ความรู้สิ่งแวดล้อมได้เข้ามาสร้างความเชื่อในชมรมหรือองค์กร ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาชมรม ที่ถูกกำกับโดยเบื้องหลังของประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม หรือเคยได้รับความรู้จากสิ่งแวดล้อมเป็นประสบการณ์จนสามารถชี้แนะแนวทางที่ควรจะเป็นที่สังคมต้องการให้กับนิสิต นักศึกษาในชมรมที่ตนเองดูแล ซึ่งจากการถ่ายทอดเรื่องราวของ **บอล** นักกิจกรรมชมรมกีฬา ได้เล่าถึงประสบการณ์กับอาจารย์ที่ปรึกษาได้สอนการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

“.....อาจารย์เน้นเรื่องความสะอาดอยู่เสมอ ใส่ใจการเก็บขยะ ของทุกอย่าง ต้องเก็บให้เรียบร้อย.....ซึ่งสอนว่าแค่การเก็บขยะยังทำไม่ได้ ก็คงการซ่อมกีฬาได้.....”

การจัดการหลักสูตร

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่แฝงมากับนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวในหลักสูตรการศึกษา เป็นการปลูกฝังแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการสอดแทรกเนื้อหาค้นคว้าในหลักสูตร และนอกหลักสูตร โดยตัวอย่างของการศึกษาในหลักสูตร เช่น มีตัวชี้วัดรายวิชาในการประเมินนิสิต นักศึกษาที่เรียนในวิชาต่างๆ โดยเนื้อหาของวิชาจะมีการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเข้ามาโดยที่นิสิต นักศึกษาไม่รู้ตัว หลักสูตรการศึกษาทั่วไปเป็นวิชาภาคบังคับที่นิสิต นักศึกษาต้องเรียน การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงถูกบรรจุไว้ในหลักสูตร นิสิต นักศึกษาทุกคนต้องได้รับการประเมิน (เรียนแล้วสอบ) และต้องมีกิจกรรมภาคบังคับของนิสิต นักศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีการลงปฏิบัติในพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมจริง โดยยกตัวอย่างวิชาในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง คือ วิชา “วิทยาศาสตร์ กุญแจสู่การอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่าง เพื่อให้นิสิตสามารถคิดวิเคราะห์ และใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2565)

การบูรณาการความรู้สิ่งแวดล้อมผนวกเข้ากับรายวิชาอื่นๆ ในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาในอีกหลายวิชา เช่น วิชามนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ , สิ่งมีชีวิตกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ , การท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน , การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม , ค่ายพัก เป็นต้น (สำนักบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2564) **จากการสังเกตการ**

เรียนในสถาบันอุดมศึกษา การเรียนเปิดโอกาสให้นิสิต นักศึกษาได้ทำกิจกรรมสร้างจิตสำนึก การเสียสละเพื่อส่วนรวม ผ่านการลงชุมชนเพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน และมีการลงมือปฏิบัติเพื่อร่วมกันหาทางออกร่วมกับชาวบ้านในชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของความรู้ในสาขาที่ตนศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว

การศึกษาในหลักสูตรเปรียบเสมือนกับการสร้างองค์ความรู้ในสาขาที่ตนเองศึกษา เช่น หลักสูตรนิติศาสตร์ แต่จะมีการสอดแทรกความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีเกณฑ์การประเมินหลักสูตรที่จะสอดคล้องกับนโยบายและตัวชี้วัดของสถาบันอุดมศึกษา นอกจากการศึกษาในหลักสูตรที่กล่าวมาในข้างต้นแล้ว การศึกษานอกหลักสูตรก็ยังเป็นส่วนขยายหนึ่งของอิทธิพลของความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพนิสิตในด้านการช่วยเหลือสังคม ด้านวิชาการ ด้านการกีฬา ฯลฯ มีการปลูกฝังความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านตัวชี้วัดการทำกิจกรรม เช่น มีการใช้สิ่งของจากธรรมชาติ การรักษาความสะอาด มีการรณรงค์ เป็นต้น ซึ่งทางสถาบันอุดมศึกษาจะมีหน่วยงานที่ควบคุมการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์การประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว และมีหน่วยงานด้านการพัฒนาศักยภาพนิสิตนักศึกษาผ่านการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบขององค์การสหประชาชาติ ที่กำหนดให้ในสถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ และสร้างการรับรู้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด **จากการสังเกตกิจกรรมภายในสถาบันอุดมศึกษา** หลังจากจบการแสดงของชมรมศิลปะพื้นบ้าน มีการประกาศจากพิธีกรบนเวทีให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดำเนินการเก็บขยะในพื้นที่ให้สะอาดเรียบร้อย ถึงแม้ว่าจะมีผู้ร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากทุกคนก็ให้ความร่วมมือในการดูแลสถานที่ให้สะอาด โดยมีกลุ่มนักแสดงบนเวทีเดินถือถุงดำเก็บขยะเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา (ผู้บริหาร)

ผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนผู้นำในการขับเคลื่อนนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาได้ปรับใช้นโยบายการบริหารที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงมีนโยบายที่สอดคล้อง

กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs 17) กระทรวงอุดมศึกษา ได้นำแนวคิด “มหาวิทยาลัยสีเขียว” เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียวที่มุ่งพัฒนาใน 3 มิติคือ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติทางสังคม และ มิติทางเศรษฐศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในสังคม ให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกภาคส่วน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจระยะยาวต่อเนื่อง และคำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติและเอื้อประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์เป็นสำคัญ โดยมีกรอบการประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว 6 เป้าหมาย 1) การมีส่วนร่วมของประชากรภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบ 2) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและการมีบรรยากาศความเป็นสถาบันการศึกษา 3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน 4) การรักษาสภาพแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน การจัดภูมิทัศน์ภายในมหาวิทยาลัย การลดมลภาวะต่างๆ และการลดใช้รถยนต์ส่วนบุคคล 5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการใช้พลังงานทดแทน 6) การส่งเสริมเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยรอบ โดยการพัฒนาล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน (Zhao & Zou, 2015; ปิยศักดิ์ ถีอาสนา, 2560)

นโยบายการบริหารสถาบันอุดมศึกษา “มหาวิทยาลัยสีเขียว” ส่งผลกระทบต่อประชากรในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับตั้งแต่นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากร จนไปถึงประชาชนรอบสถานศึกษา ที่จะต้องปรับตัวตามนโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลงไป กิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาตามภารกิจ เช่น การเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การพัฒนาศักยภาพนิสิต เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว ทุกภาคส่วนจึงต้องปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว โดยหนึ่งในผู้รับผลกระทบโดยตรงคือ นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา **จากการสังเกตโดยผู้วิจัย** กิจกรรมที่นิสิตมีความประสงค์อยากจะทำกิจกรรมหรือเป็นความต้องการของนิสิตเอง การจัดกิจกรรมก็จะมี ความตั้งใจโดยเห็นได้จากการนำเสนอ การแสดงออกมาสีหน้า แววตาที่ส่งผ่านออกมา หรือจากการเสียสละทั้งเงินส่วนตัวหรือเวลาส่วนตัวที่ได้มาทำกิจกรรม ส่วนกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยผ่านตัวชี้วัดและประเมินผลของมหาวิทยาลัย นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ลักษณะคล้ายกับถูกบังคับเข้าร่วมกิจกรรม เพราะการร่วมร่วมกิจกรรมนั้นได้รับหน่วยกิตกิจกรรม (เข้าร่วมกิจกรรมผ่านหน่วยกิตตามกำหนดจึงจบการศึกษา ทำ

ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ให้ความสนใจ หรือไม่ตั้งใจร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร ประกอบกับทัศนคติของเจ้าหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวไว้ว่า

“.....แต่ก่อนก็ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร แต่ตอนนี้มีการประเมินกิจกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมที่ละเอียดขึ้น ก็ต้องปรับตัวกันไปนั่นแหละ มันเป็นงานของพวกเขาที่ในการ ทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบาย.....” **เจ้าหน้าที่สนับสนุนกิจกรรม**

การใช้นโยบายการพัฒนาศักยภาพนิสิตด้วยการประเมินผลชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอาจจะมีไม่มากนัก ซึ่งการประเมินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ทำให้นิสิต ต้องมีชั่วโมงการร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยทำสังคมคุ้นชินกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งคำถาม การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจึงถูกจำกัดอยู่ภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดเท่านั้น การประเมินผลเพื่อตอบสนองต่อนโยบาย “มหาวิทยาลัยสีเขียว” ของสถาบันอุดมศึกษา ผ่านหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจ คือ ส่วนงานที่ทำหน้าที่พัฒนาศักยภาพนิสิต เพื่อพัฒนาคุณภาพของนิสิตให้มีประสบการณ์การเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนทางด้านวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย ทักษะชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม การเสียสละเพื่อสังคม และการบริการวิชาการแก่ชุมชน (รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์, 2565) แต่จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน เจ้าหน้าที่เน้นไปที่การขับเคลื่อนนโยบายของสถาบันอุดมศึกษามากกว่าการฟังความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษา โดยที่นิสิต นักศึกษาก็ต้องใช้เทคนิควิธีการ ความสามารถของตนในการต่อรองและประสานการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ซึ่งในมุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้คัดกรองโครงการ และนิสิต ที่จัดโครงการต่างก็แสดงความคิดเห็นในมุมมองได้อย่างน่าสนใจโดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

“.....กิจกรรมที่เสนอต้องสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย เพราะนิสิต เสนอมาเยอะ ก็ต้องเลือกโครงการที่เป็นประโยชน์จริงๆ.....” **เจ้าหน้าที่กิจกรรม**

“.....ถ้าอยากให้โครงการผ่านเร็วๆ ก็ทำตามที่มีมหาวิทยาลัยกำหนด ผมก็ว่าดีก็ให้ครบทุกหัวข้อก็ได้แล้ว.....การเขียนโครงการมันจะต้องใส่เกณฑ์การประเมิน ถ้าขาดอะไรไปที่เจ้าหน้าที่เขาก็จะเรียกเราไปแก้.....” **ก้อนเมฆ**

สรุปบริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentalization) ผ่านแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Environment) ที่มาพร้อมกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย (Modernization) จึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกระแสนิยม อีกทั้งตั้งแต่ ค.ศ.2000 เป็นต้นมาองค์การสหประชาชาติวางกรอบแนวทางเป้าหมายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้ทุกประเทศในโลก โดยประเทศไทยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2001) ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยเองก็ใช้นโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกระดับ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จนมาถึงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและนำมาสู่แผนพัฒนาอุดมศึกษา จึงเกิดนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ทุกสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2550 เพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษา (Satean, 2017) หลักสูตรการศึกษาด้านการสิ่งแวดล้อมที่มีการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนผ่านการสร้างความรู้และประสบการณ์ การเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมลงไปในรายละเอียดของรายวิชา ครู อาจารย์ทำหน้าที่แพร่กระจายความรู้สิ่งแวดล้อมให้ขยายไปในวงกว้าง และด้วยสถานะของผู้เชี่ยวชาญทำให้ครู อาจารย์สามารถชักชวน ชี้นำนิสิต นักศึกษาให้เชื่อมั่นในความรู้สิ่งแวดล้อม และ การพัฒนาศักยภาพนิสิต นักศึกษาผ่านการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกกำหนดตัวชี้ที่สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา โดยจะได้รับงบประมาณและการอำนวยความสะดวกมากกว่ากิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับนโยบาย ประการสุดท้ายคือ นโยบายของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ทำให้หลักสูตร การเรียนการสอน ครู อาจารย์ การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ถูกทำให้สอดคล้องกับนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว ทุกส่วนของสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องปรับใช้ตามนโยบายดังกล่าว

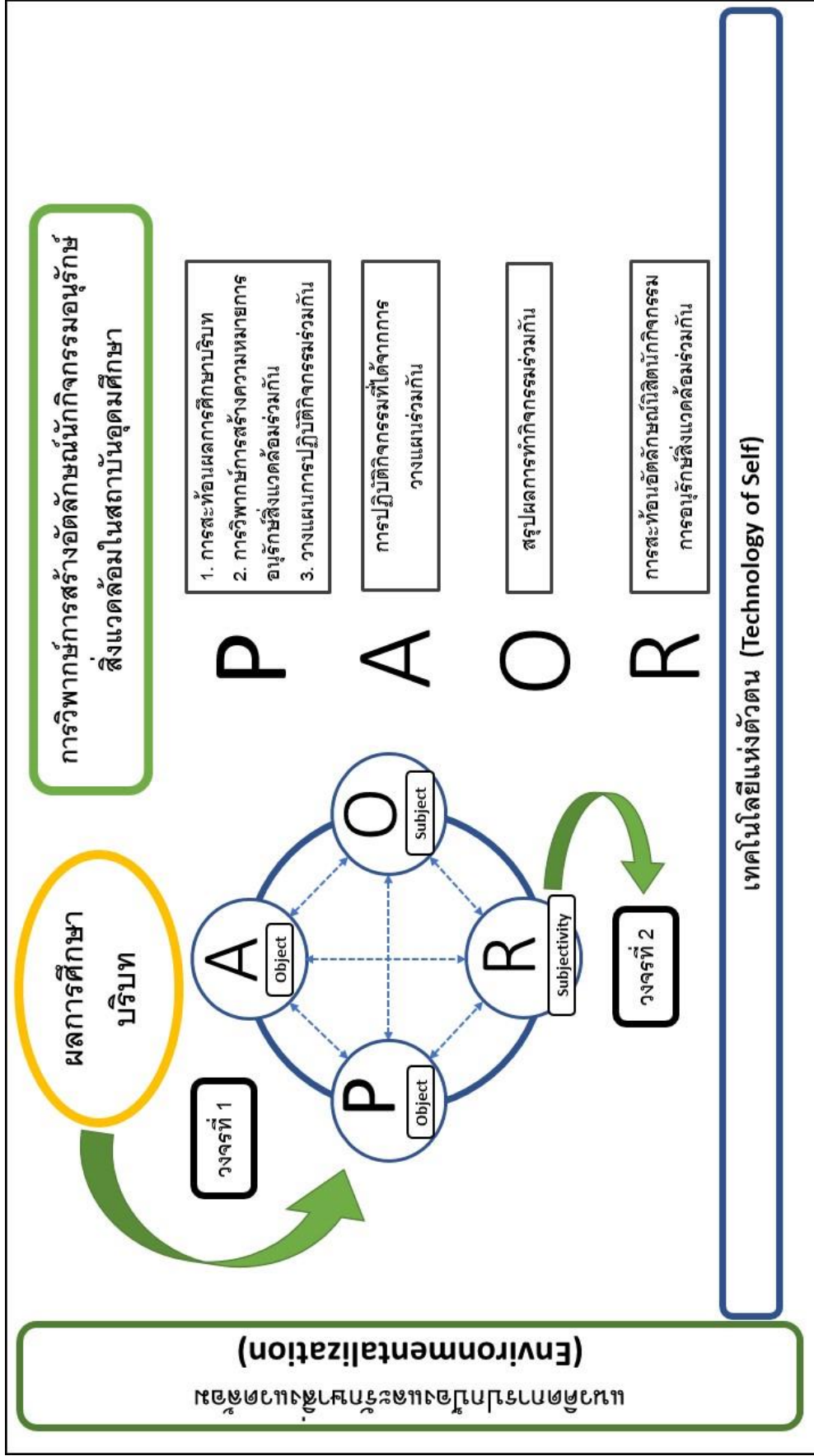
ดังนั้นการสร้างเสริมประสบการณ์และความรู้สิ่งแวดล้อมเพื่อให้คนในสังคมเป็นมีจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และลุกขึ้นมาปกป้องสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง แสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการของความรู้ที่มีผลต่อคนในทุกระดับ จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษานำนโยบายดังกล่าวมาปรับใช้ นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงทำกิจกรรมตามความรู้เหล่านั้นเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม จึงถูกกำหนดด้วยการประเมินผลตามนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว เพราะความรู้สิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย จึงทำให้การทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ถูกจำกัดแค่เพียงการทำตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยแทบทั้งสิ้น

ส่วนที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมวิพากษ์

การวิจัยในส่วนที่ 2 เพื่อวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา และสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ 2 วงจร โดยในวงจรที่ 1 เป็นการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนในการสร้างความหมายใหม่ร่วมกันของคำว่า "การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่การสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมา" และในวงจรที่ 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ที่นิสิตนักกิจกรรมค้นพบร่วมกันสู่ โดยจะนำผลวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นแนวคิดตั้งต้นในการสร้างความหมายของคำว่า "สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน" สู่การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป

วงจรที่ 1 การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ใช้แนวคิด PAOR คือ การวางแผน (P) การปฏิบัติการ (A) ผลการปฏิบัติการ (O) และการสะท้อนตนเองผลการปฏิบัติ (R) โดยในขั้นตอนของการวางแผนผ่านการสร้างความหมายของคำว่า "การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม" ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนได้ตระหนักและสะท้อนความหมายเหล่านั้นร่วมกันผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการร่วมกันคิดกิจกรรมปฏิบัติการที่สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น โดยสรุปผลการปฏิบัติการณ์ร่วมกัน และร่วมสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติดังกล่าว ซึ่งในทุกขั้นตอนนี้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น สะท้อนคิด และวิพากษ์ร่วมกันถึงผลการปฏิบัติและสรุปผลที่เกิดจากการสะท้อนตนเอง เมื่อสิ้นขั้นตอนในวงจรที่ 1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาคืนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากมีประเด็นใดที่เกิดความเข้าใจผิดหรือมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเพิ่มเติมประเด็นต่างๆ เพื่อสะท้อนประเด็น หรือข้อคิดเห็นต่างๆ ร่วมกันและสรุปผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป โดยสามารถสรุปประเด็นการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ในวงจรที่ 1 ได้ ดังภาพที่ 6

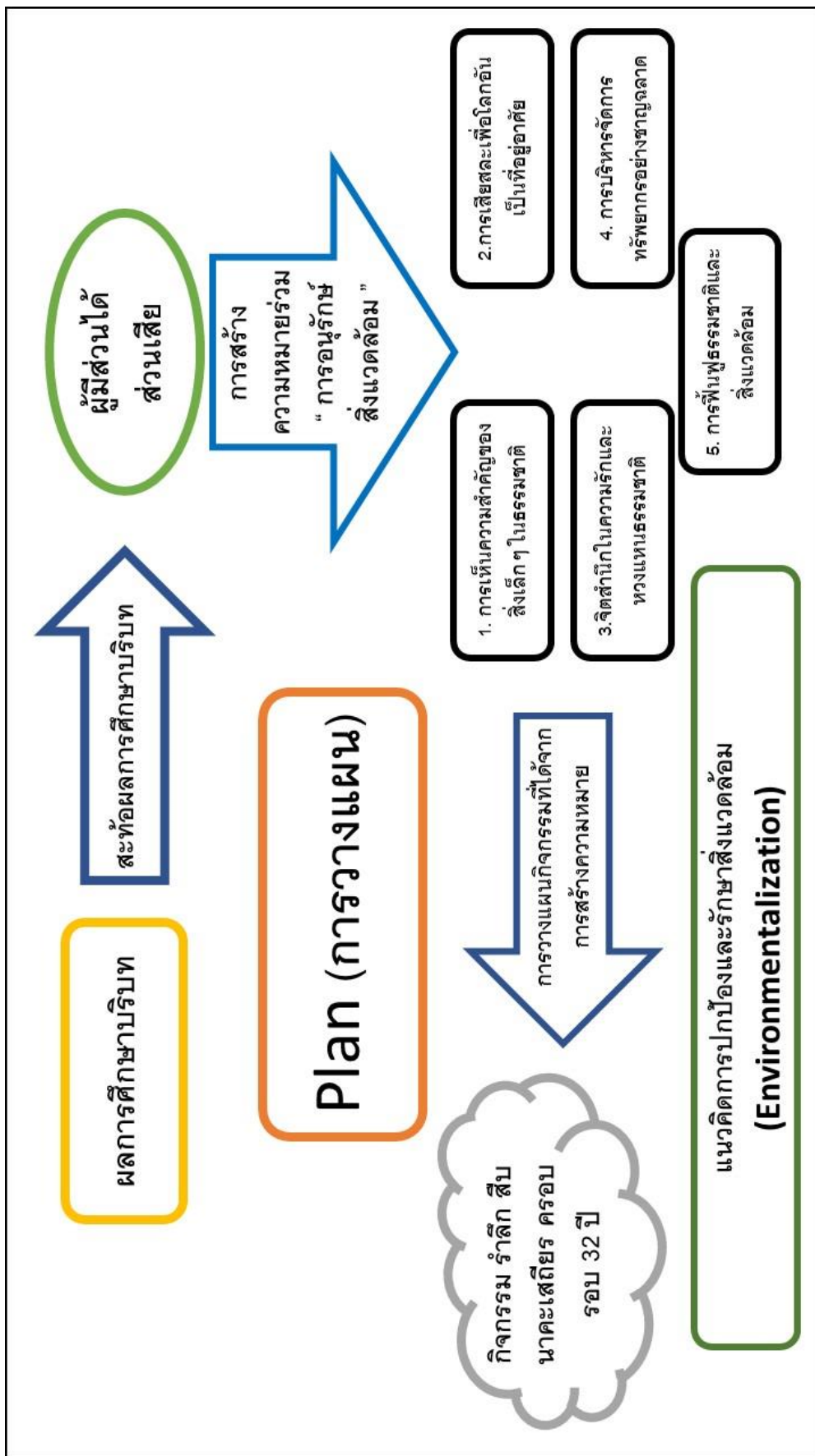

ภาพประกอบ 6 ภาพสรุปการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

1. การวางแผนการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การวางแผนการปฏิบัติเพื่อสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในวงจรที่ 1 จากการวางแผนร่วมกันผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ร่วมกับแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตัว (Technology of Self) แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ ประเด็นที่ 1 การสะท้อนผลการศึกษาริบทโดยผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาริบทมาชี้แจงข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบข้อมูลดังกล่าว ผ่านการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง ประเด็นที่ 2 คือการสร้าง ความหมายร่วมกันของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยการสนทนากลุ่มและทำกิจกรรมปฏิบัติการ (Parcticum) และ การสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง และ ประเด็นที่ 3 คือการวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ด้วยการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง โดยสรุปรวมการประชุมจำนวน 7 ครั้ง รวมระยะเวลา 3 เดือน โดยสามารถสรุปขั้นตอนการวางแผนร่วมกันได้ ดังภาพที่ 7

ผู้วิจัยดำเนินการสะท้อนผลการศึกษาริบทที่เกิดขึ้นก่อนเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนต้องมีความเข้าใจบริบทของการศึกษาเพื่อร่วมสร้างความหมายการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในฐานะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยเป็นผู้อธิบาย บรรยาย ชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ขั้นตอนกระบวนการ แบ่งปันประสบการณ์ และบริบทการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจนเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีการแนะนำตัว ตำแหน่งหน้าที่ในชมรม และสถาบันที่ศึกษา แนะนำตนเองเบื้องต้นพร้อมกับเล่าประสบการณ์การทำกิจกรรม / การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาให้ทุกคนได้รับทราบ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการถามถึงประสบการณ์เพิ่มเติมพร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือมุมมองในการทำกิจกรรมระหว่างกัน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีการพัฒนาสัมพันธในเชิงบวก มีความเข้าใจในพื้นฐานการทำกิจกรรมของคนอื่นจึงทำให้มีความเข้าใจถึงประสบการณ์ของเพื่อนได้เป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งเป็นเพราะทำกิจกรรมในรูปแบบและลักษณะรวมถึงวัตถุประสงค์ที่ใกล้เคียงกัน ทำให้สามารถเข้าใจอัตลักษณ์ของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้อื่นได้

ภาพประกอบ 7 ภาพสรุปการวางแผนเพื่อสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

1.1 สะท้อนการศึกษาบริบทผ่านอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยชี้แจงข้อมูลที่สำคัญจากการสังเคราะห์ก่อนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แนวคิดอาสาสมัคร และแนวความคิดการจัดการสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้ประเด็นในการสนทนากลุ่มร่วมกันเกี่ยวกับ ประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 รู้สึกว่าได้รับผลกระทบในการจัดกิจกรรมจากหรือไม่ว่างไร ประเด็นที่ 2 การสนับสนุนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร ประเด็นที่ 3 การจำกัดหรือ การตั้งกฎเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร (Rodrigues, 2012)

โดยจากทั้ง 3 ประเด็นข้างต้นนั้นถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการทำทำความเข้าใจ แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการเรียนรู้และเกิดการตั้งคำถามกับสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปฏิบัติมาตลอด แต่มิได้ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะแนวความคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนได้ใช้ประสบการณ์ตรงในการสะท้อนเรื่องราวของตนเอง เป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองทัศนคติ ทำให้เกิดกระบวนการตระหนักคิดในเรื่องที่ไม่เคยได้คิดมาก่อน ทำให้สามารถทำกิจกรรมด้วยความเชื่อมั่น เชื่อใจซึ่งกันและกันในที่ทำงาน ตรวจสอบและไตร่ตรองแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมที่ตนปฏิบัติมา จนมีความเข้าใจร่วมกันกับการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1.1.1 การเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

“การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” นับได้ว่าเป็นความรู้ที่แพร่หลายในสังคมมาเป็นเวลานาน โดยคำนี้เป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมคนในสังคมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกคนในสังคมจึงเชื่อและปฏิบัติตามความรู้นั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยในสถาบันอุดมศึกษาที่รับเอานโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแผนหลักในการบริหารจัดการอุดมศึกษา การส่งเสริมให้เกิดการรักษา ฟื้นฟู รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย ดอกไม้ ชี้ให้เห็นว่า “.....หากไม่รู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สักวันหนึ่งในอนาคต เราคงไม่มีทรัพยากรใช้.....” สถาบันอุดมศึกษาจึงมีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม

“.....ความรู้(สิ่งแวดล้อม)จำเป็นต่อการทำกิจกรรมฯ เพราะความรู้จะเป็น
สื่อกลางในการให้คนเข้าใจถึงความจำเป็นต้องรักษาธรรมชาติ เป็นการชี้ให้เห็นถึง
ความสำคัญของความรู้(สิ่งแวดล้อม)ที่มีผลในระยะยาว.....” **ไบหย้า**

ด้วยความแยบยลของแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้
คนในสังคมได้ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต โดยยกประเด็นเรื่องผลกระทบที่มี
ต่อมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ เช่น ทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย ทำให้มนุษย์ขาด
แคลนที่อยู่อาศัย และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นหลักประกัน
ความสะดวสบายของมนุษย์ที่แลกมากับการทำลายธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนล้วนต้องการความ
ปลอดภัย ความอึดท้อง ความปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและความสะดวสบาย แนวคิดนี้จึงเป็น
ทางเลือกที่ทุกคนนำมาปฏิบัติและพร้อมที่จะเผยแพร่แนวคิดดังกล่าว **จากการสังเกตโดยผู้วิจัย**
ได้เห็นบรรยากาศการสนทนากลุ่ม “.....มีท่าทีที่ไม่เห็นด้วยเมื่อผู้วิจัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และ
วิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแง่ลบ เช่น การโต้แย้ง การแสดงความคิดเห็นในมุมมองของตน สืบค้นข้อมูลเชิง
วิทยาศาสตร์เพื่อยืนยันข้อมูล เป็นต้น.....” โดยเฉพาะในกลุ่มนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำ
กิจกรรมเป็นสื่อกลางในการส่งสารการอนุรักษ์ธรรมชาติ ผ่านการทำกิจกรรมทั้งใน
สถาบันอุดมศึกษาและในพื้นที่อื่นๆ ของสังคม

การผลิตซ้ำความรู้สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการของความรู้ที่มี
ต่อนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยศาสตร์ที่แพร่กระจายอยู่ในสังคมระบบ ผ่านประสบการณ์ที่ได้รับ
จากกิจกรรมต่างๆ และมีครูอาจารย์ หรือ ผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดด้านสิ่งแวดล้อมหรืออีกนัยหนึ่ง
ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ขัดเกลาและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม จนทำให้นัก
กิจกรรมตระหนักว่าต้องทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งว่า
เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา ด้วยประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบ
การเรียนการสอน กิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร โดยมีสถาบันอุดมศึกษาให้แนวทางการจัด
กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและอำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น อาจารย์ผู้ที่มี
ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมหรือแม้กระทั่งรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์มาก่อน คอยให้การสนับสนุนหรือเป็นที่
เล็งคองให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมอยู่ ทำให้เกิดการผลิตซ้ำความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
และเป็นการรับประกันความสำเร็จในการผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมยังคง
ดำเนินต่อไป เพื่อให้คนในสังคมร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งต่อแนวคิดดังกล่าว

1.1.2 ผลจากความรู้การจัดการอุดมศึกษาต่อกิจกรรมสิ่งแวดล้อม

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมนับได้ว่าเป็นที่ให้การยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความรู้ที่จึงแทบจะไม่มี การตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติการใดๆ แนวคิดดังกล่าว ทำให้การจัดการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่ถูกตั้งคำถามจากผู้ปฏิบัติ ทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เจ้าหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา และผู้บริหาร นอกจากนี้จะไม่ตั้งคำถามเท่านั้นแต่ ยังเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความรู้สิ่งแวดล้อมเสียเอง โดยการจัดการศึกษาในด้านที่มีอิทธิพล ต่อการจัดการกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาประกอบไปด้วย การพัฒนาผู้เรียน ผู้สอน การเรียนการสอน หลักสูตร และการบริหารงาน ซึ่งจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียล้วนแล้วแต่ ถูกบริหารจัดการชีวิตภายใต้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดย **ก๊อนเมซ** เล่าไว้อย่างน่าสนใจว่า “.....พอ มีค่ายสิ่งแวดล้อมก็รีบมาสมัครส่วนหนึ่งก็เพราะอาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ.....” สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็น แหล่งปลูกฝังแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ผ่านความรู้ที่แพร่กระจายไปทุกวันในสังคม และทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลายเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จาก ประสบการณ์ของ **ดอกไม้** ที่ได้สะท้อนผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....การเรียนสิ่งแวดล้อม และอยู่ชมรม อนุรักษ์ฯ ซึ่งเอาความรู้ไปส่งต่อให้กับคนที่สนใจได้ ทำให้รู้สึกว่าการเรียนมีคุณค่าขึ้นมาทันที.....”

การจัดการอุดมศึกษาผ่านนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน การจัดการอุดมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของนโยบายการจัดการอุดมศึกษา ที่ได้รับผลจาก ความรู้การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ที่มาพร้อมกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่นำมาสู่การ สร้างรูปลักษณ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ทำให้สถาบันอุดมศึกษาจำกัดการทำกิจกรรมเพื่อมุ่งสู่การ ตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าว ผ่านการวัดและประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อม (Ensslin et al., 2022) ประเด็นดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อการทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การทำกิจกรรมกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมุมมองเชิงนโยบาย การบริหารจัดการอุดมศึกษา เป็นเพียงความต่อการหรือการตอบสนองต่อนโยบายการบริหาร จัดการอุดมศึกษาเท่านั้น แต่หากพิจารณาความต้องการของนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กลับไม่ สอดคล้องกับนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวมากเท่าที่ควรนัก ซ้ำร้ายกลับพบว่าการจัดการกิจกรรมด้าน สิ่งแวดล้อมถูกจัดให้มีตามนโยบายเพื่อการผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผลของ สถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น ดัง **ภูษา** ได้เล่าประสบการณ์ให้ฟังว่า “.....อยากให้โครงการผ่านก็ไปแก้ เอกสารเสนอโครงการให้กิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัดและประเมินผลของมหาวิทยาลัย.....”

1.1.3 การทำกิจกรรมตามกรอบที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับจากการบริหารจัดการ อุดมศึกษาได้แทรกซึมเข้าไปในชีวิตการเรียนในระบบอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนซึ่ง จัดให้มีวิชาบังคับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่นิสิต นักศึกษาทุกคนต้องได้เรียน และอาจารย์ผู้สอนต้อง สอดแทรกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปในเนื้อหาบทเรียนในวิชาที่สอน หรือหลักสูตรต่างๆ ของ สถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องบูรณาการความรู้สิ่งแวดล้อมในวิชาเรียนเพื่อสอดคล้องกับนโยบาย การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดย **สายลม** กล่าวถึงการเรียนการไว้ดังนี้ “.....วิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็น วิชาบังคับที่ให้ทุกคนได้เรียนตอนปี 1.....” นอกจากนี้ยังมีนโยบายการจัดการสถาบันอุดมศึกษา โดย มุ่งเน้นการส่งเสริมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จึงทำให้กิจกรรมต่างๆ ถูกจัดขึ้นภายใต้กรอบนโยบายที่ถูก กำหนดไว้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตซ้ำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยที่ไม่รู้ตัว ดังเช่นประสบการณ์ของ **ต้นกล้า** เล่าไว้ว่า “.....มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล ที่ชัดเจน แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นกิจกรรมในเมือง ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการเท่าไร แต่ได้งบประมาณเยอะ.....”

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จากการเรียนการสอนในห้องเรียน จากการบอก เล่าของครู อาจารย์ เพื่อน รุ่นพี่ และจากประสบการณ์ที่ได้ทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา ทำให้สิ่งสมควรรู้สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นความรู้กระแสหลักของการ ปฏิบัติการของความรู้สิ่งแวดล้อม (Discursive practice) โดยมีสถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่เป็น สถาบันที่ผลิตสร้างความรู้ให้กับคนในสังคม โดยมีศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่ได้รับความน่าเชื่อถือเป็น อย่างมาก ประกอบกับความเชี่ยวชาญของอาจารย์ นักวิจัย หรือแม้กระทั่งรุ่นพี่ใน สถาบันอุดมศึกษาต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการดังกล่าว ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลายเป็น พื้นที่แห่งการต่อสู้ช่วงชิงซึ่งความหมาย ร่างกายถูกทำให้เป็นสนามแห่งความรู้โดยที่ไม่สามารถ ต่อสู้ และตั้งคำถามกับความรู้เหล่านั้น จนตระหนักตนเองว่า สิ่งที่ตนคิดมาจากความต้องการของ ตนเองซึ่งเป็นความปรารถนาที่ตนตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อจากตน ร่างกายจึงเปรียบเสมือนเป็น ร่างกายที่สยบยอม (Docile Body) ต่อความรู้สิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำ แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมออกสู่สังคมอย่างไม่รู้ตัว (Peci, Vieira, & Clegg, 2009)

1.2 การสร้างความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ร่วมกัน

หลังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเข้าใจบริบทของการศึกษาเป็นอย่างดีและมีโอกาสทำความรู้จักและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ยังได้แลกเปลี่ยนมุมมองการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของตน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสะท้อนความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตระหนักในความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านประสบการณ์ของตนเอง และการได้รับความรู้สิ่งแวดล้อมจากสถาบันต่างทางสังคมที่ส่งสมมา โดยในขั้นตอนการตระหนักความหมายร่วมกันจะดำเนินการโดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงความคิดเห็นและสะท้อนคิดในความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตัวเอง โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความหมายร่วมกัน โดยมีประเด็นคำถามคือความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนเองเข้าใจ จากประสบการณ์การจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจากการสนทนากลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายจนได้สรุปร่วมกันเกี่ยวกับความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีบรรยายภาพการสนทนากลุ่ม ดังภาพที่ 8

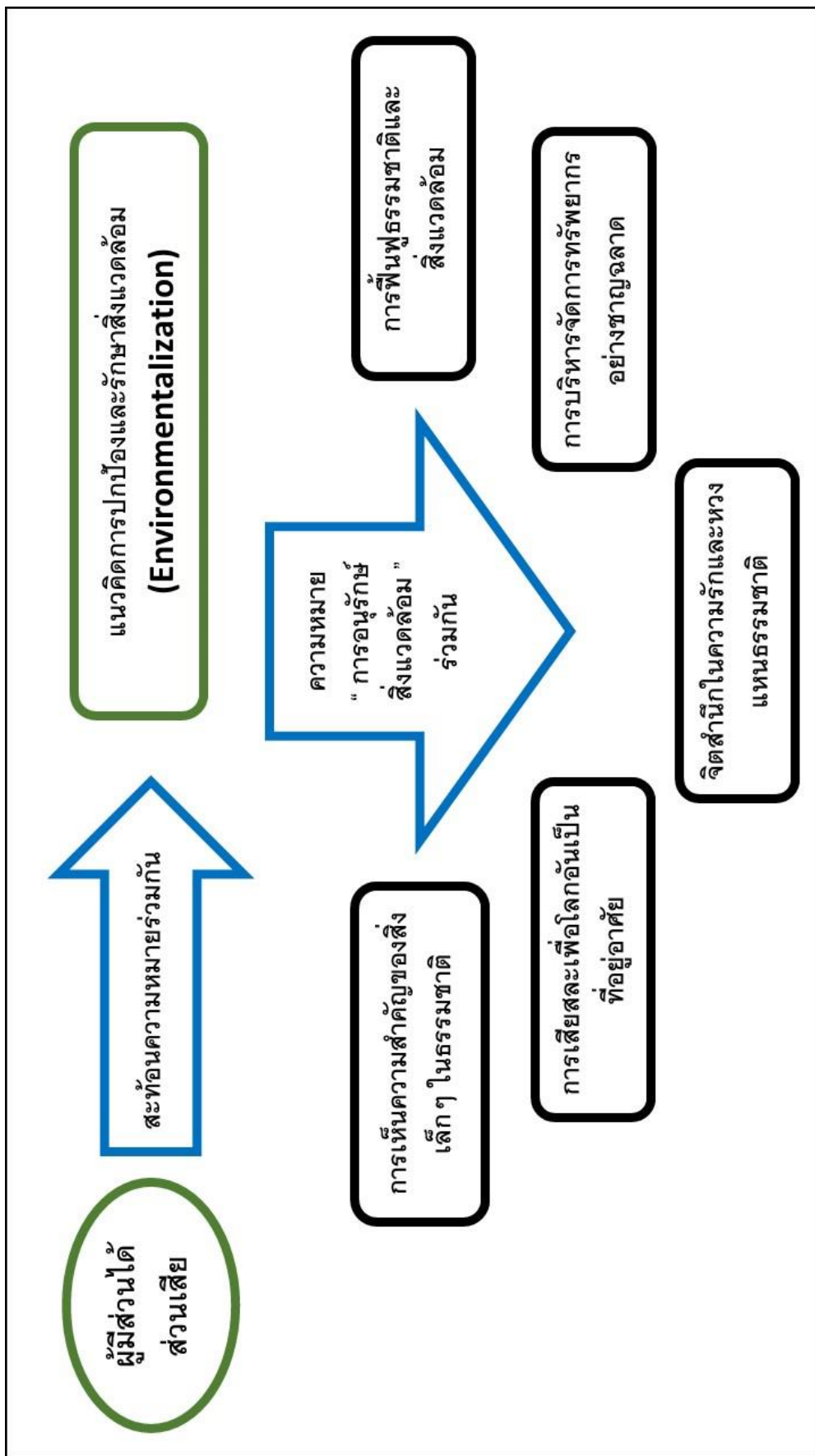

ภาพประกอบ 8 ภาพการสร้างความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ร่วมกัน

จากวิพากษ์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมผ่านการให้ความหมายร่วมกันของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยสามารถสรุปได้ 5 ความหมาย ดังนี้ 1. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเริ่มจากการเห็นความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติ 2. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการปลูกจิตสำนึกรักและหวงแหนธรรมชาติ 3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือการเสียสละเพื่อโลกมนุษย์ 4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างชาญฉลาด 5. การ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือการฟื้นฟูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศ ซึ่งสามารถอธิบาย
ความหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักร่วมกันได้ ดังภาพที่ 9

ภาพประกอบ 9 การสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน

1.2.1 การเห็นความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติ

“....โลกเกิดจากจุดเล็กๆ บนก้อนหิน...การอนุรักษ์ฯ จึงต้องเริ่มจากการใส่ใจ
เล็กๆ ที่อยู่รอบตัวเสียก่อน” **ไบญ่า**

สิ่งมีชีวิตทุกสายพันธุ์บนโลกล้วนเกิดขึ้นจากสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่ได้เติบโต และหลอมรวมกันเป็นหลากหลาย จนกลายเป็นผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ หนึ่งในกรทำให้ความหมายของคำว่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมล้วนเกิดจากจุดเล็กๆ ในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติคือการหลอมรวมกันของทุกสรรพสิ่ง จุดเล็กๆ จุดหนึ่งอาจจะไม่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศหนึ่ง แต่อาจจะมี ความสำคัญต่ออีกระบบนิเวศหนึ่ง ในมุมมองนี้ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบนี้ล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การไปทำลายสิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ไม่รู้คุณค่าอาจจะส่งผลกระทบตามมาอย่างรุนแรง ความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ที่นอกจากจะเป็นจุดกำเนิดของทุกสรรพชีวิตแล้ว ยังมีความสำคัญกับวัฏจักรการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะทุกส่วนได้ ธรรมชาติมีความสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบถึงกันเสมอ

ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่แผ่มาในรูปของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมผ่าน ระบบการศึกษาและสังคมในการดำรงชีวิต หลักการทางวิทยาศาสตร์ถูกนำมาวิจัย ทดลองจน สามารถศึกษาย้อนหลังไปถึงต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ และขีดเขตแดนในสังคมให้เห็นถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การชี้ให้เห็นถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ ผ่านสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษามีการสอนเรียนการสอนความรู้ สิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ปูทางค่านิยมด้วยการเชิญชวนที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่าเป็นคนดี คนที่ทำ เพื่อสังคม และข้อมูลที่มีผู้เชี่ยวชาญสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีและการวิจัย สิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติจึงเป็น สิ่งที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ ซึ่งได้รับอิทธิพลของศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

1.2.2 ความรักและความหวงแหนธรรมชาติ

การให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับคน ในสังคมทุกระดับตั้งแต่เด็กผ่านระบบการศึกษาด้วยหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้าน สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังให้คนในสังคมเกิดความการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีความจำเป็นในการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ และมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การอยู่ร่วมกับป่าของ ชุมชนชายขอบป่า โดยเปิดโอกาสให้ทุกชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม่ให้เกิดความ เสื่อมโทรม เพื่อให้ทุกคนในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายขอบป่าได้ประโยชน์ในการ

ดำรงชีวิต ซึ่งจะต้องมีการประสานการปฏิบัติร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้กับชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจ ในการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เพื่อให้ป่าไม้ยังคงเป็นแหล่งอาหารให้กับคนและสัตว์ รวมถึงการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ในการปกป้อง คุ้มครอง การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ความรู้วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมจึงยังคงจำเป็นต้องประยุกต์ใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เช่น การนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศขั้นสูงมาวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ให้มีการประหยัดพลังงานมากขึ้น การวิจัยเพื่อลดของเสียจากภาคการผลิต การผลักดันโครงการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพราะความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่เข้าใจได้โดยง่ายผ่านเหตุผลทางวิทยาศาสตร์

ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกสะท้อนความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของการปลูกต้นไม้ สร้างฝาย ปลูกป่าชายเลน การทำโป่ง การเดินลาดตระเวนเผ่าระวางการตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการปลูกต้นไม้หรือการสร้างฝาย คือ การสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่จะต้องตระหนัก พร้อมกับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินชีวิตของคน เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความสะอาดสวยงาม การปรับการใช้ชีวิตควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อม การเผยแพร่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ เป็นต้น เพราะจิตสำนึกจะทำให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม โดยที่ไม่มีใครบังคับให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มาจากจิตสำนึกในตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ **ก้อนหิน** ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจ

“.....การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่ใช่แค่ไปปลูกต้นไม้หรือไปสร้างฝาย การปลูกต้นไม้ก็คือการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับโลก เพิ่มออกซิเจน แต่การอนุรักษ์คือการปลูกต้นไม้ในใจคน เพราะคนเหล่านั้นก็จะไปปลูกป่าด้วยตัวเอง.....”

จิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นความหมายในเชิงลึกที่เปรียบเสมือนกับการทำให้คนในสังคมหันมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง โดยที่ไม่ต้องมีใครบังคับหรือทำให้คนในสังคมมีความเชื่อว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน และเกิดการป้องกันธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างไม่มีเงื่อนไข โดยจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ในการหล่อหลอมกลมกล่อมเกล้าคนในสังคมให้รู้สึกรักและหวงแหนต่อธรรมชาติ เพราะรู้สึกว่าการธรรมชาติมีความสำคัญต่อมนุษย์หากไม่มีธรรมชาติ มนุษย์จะไม่สามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ ความเชื่อนี้ถูกสร้างขึ้นภายใต้เหตุผลทางด้านนิเวศวิทยาในเรื่องการพึ่งพาอาศัยของสิ่งมีชีวิต จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ควบคู่กับมนุษย์ ซึ่งแนวคิด

ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกผลิตซ้ำขึ้นในสังคมและแพร่กระจายผ่านสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาทุกระดับมีการสอดแทรกความรู้สิ่งแวดล้อมเข้าไปในการเรียนการสอน การทำกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ทำให้จิตสำนึกการอนุรักษ์ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดให้กับคนในสังคม

1.2.3 การเสียสละเพื่อโลกอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์

“.....ถ้าโลกเปรียบเสมือนหนังสือ เราเป็นเพียงแค่หนังสือไม่ถึง 1 หน้าแต่ทำลายธรรมชาติที่สร้างกันมานับล้านปีในเวลาไม่ถึงสองร้อยปีที่ผ่านมา.....” **ภูเขา**

โลกในอีกความหมายหนึ่งก็คือบ้านอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ทุกคนบนโลก โลกเกิดขึ้นจากสสารอันหลากหลายหลอมรวมกันเป็นบ้านให้เราอยู่อาศัย จนมาถึงเมื่อ 200 ปีที่ผ่านมา จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างไม่จำกัดและไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นผลทำให้เกิดวิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตทุกชีวิตบนโลก การนำทรัพยากรมาใช้เพื่อกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มุ่งหวังเพื่อการสร้างความมั่งคั่งให้กับมนุษย์ แต่มิได้ตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เมื่อสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมกำลังเข้าขั้นวิกฤติ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเริ่มส่งผลกระทบต่อมนุษย์มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมจึงถูกนำมาใช้เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำทรัพยากรมาใช้อย่างไม่จำกัด ซึ่งถ้าหากไม่มีการบริหารจัดการจะเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจึงผลิตซ้ำความรู้สิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งในระบบการศึกษา การปลูกฝังในครอบครัว การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทุกชนิด ทำให้คนในสังคมรับรู้ เรียนรู้และถูกปลูกจิตสำนึกในทุกช่วยวัย นอกจากนี้ก็จะมีผู้ได้ชื่อว่ามีรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น นักวิชาการ ครู อาจารย์ หรือ ผู้มีความน่าเชื่อถือด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงถูกทำให้เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมปฏิบัติตามอย่างไม่มีเงื่อนไข

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงหมายถึงการเสียสละเพื่อโลกอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์เพื่อทุกคนอยู่อย่างมีความสุข หากสิ่งแวดล้อมดีย่อมนำพาชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามไปด้วย แต่ถ้าหากสิ่งแวดล้อมแย่ มนุษย์ก็จะพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากการทำลายธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกคนในสังคมจึงต้องสละทรัพย์สิน เงินทอง ความสะดวก

ความสบายเพื่อช่วยกันรักษารวมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะธรรมชาติคือบ้านและเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญที่สุดและมนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากขาดธรรมชาติ จากประสบการณ์ของ **ก้อนเมฆ** ที่สะท้อนผ่านประสบการณ์ในการให้ความหมายไว้ดังนี้ “.....การอนุรักษ์มันทำยากและเห็นผลช้า แต่ต้องใช้เวลาและความร่วมมือของทุกคน นำไปสู่การปรับการใช้ชีวิตของตนเอง.....”

1.2.4 การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างชาญฉลาด

“.....การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่ใช่การไม่ใช้ แต่ใช้อย่างไรให้เกิดคุณค่าสูงสุด การปิดน้ำปิดไฟ คือ คนส่วนใหญ่ก็จะซึ่เกลียดไม่ลุกไป เพราะคิดว่าจ่ายค่าไฟได้ แต่จริงๆ ไม่ใช่เรื่องเงินแต่คือพลังงานที่สูญเสียไป.....” **ก้อนเมฆ**

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลกทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลงในห้วงเวลาหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปไปอีกห้วงเวลาหนึ่งสิ่งมีชีวิตก็ลดลงเนื่องจากทรัพยากรลดน้อยลง เนื่องจากขาดทรัพยากรธรรมชาติ กลายเป็นวัฏจักรการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตบนโลก แต่ไม่ใช่สำหรับมนุษย์ที่เป็นจุดบนสุดของห่วงโซ่อาหาร กล่าวคือมนุษย์คือผู้บริโภคลำดับสุดท้ายไม่มีสิ่งมีชีวิตใดบริโภคมนุษย์ได้อีกต่อไป ไม่เพียงแต่เป็นจุดบนสุดของห่วงโซ่อาหารเท่านั้น มนุษย์ยังคงเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่มีวิวัฒนาการทางด้านการมองเห็นที่สามารถสร้างความรู้ในการกอบโกย กักเก็บ และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดสามารถอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น หมี่จะกินปลาที่ว่ายทวนน้ำขึ้นมาโดยจะกินเป็นจำนวน 30 ตัว ถึงจะอิ่มและดำรงชีวิตอยู่ได้ตลอดฤดูหนาว และได้นำปลาที่หาได้อีกประมาณ 3-4 ตัว กลับไปกินยังถิ่นที่อยู่อาศัย แต่มนุษย์แตกต่างไปจากนั้นอย่างสิ้นเชิง มนุษย์มีความต้องการบริโภคปลาด้วยวิธีการล่าที่ละเป็นปริมาณมากจากการใช้อวนตาถี่ และเครื่องมือทางด้านการประมง ถ้าหากไม่สามารถบริโภคได้หมดทันเวลาก็ยังมีการนำปลามาใส่กระป๋องเพื่อเพิ่มระยะเวลาการเก็บรักษา นอกจากนี้มนุษย์ยังไม่เลือกช่วงเวลาในการล่าแม้แต่ช่วงฤดูวางไข่ทำให้สิ่งมีชีวิตเผ่าพันธุ์อื่นๆ สูญสิ้นไปเพราะการกอบโกยทรัพยากรของมนุษย์ จากตัวอย่างที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามนุษย์จะใช้ทรัพยากรแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บนโลก ซึ่งจะใช้และกอบโกยเพียงอย่างเดียวอย่างต่อเนื่องโดยไม่เปิดโอกาสให้ทรัพยากรธรรมชาติได้ฟื้นฟูกลับคืนมา เพราะปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างไม่จำกัด ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดลงอย่างรวดเร็วในทุกชนิด จึงเป็นเหตุให้คนในสังคมทุกคนต้องหันมาใส่ใจทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังลดลงในทุกขณะ

ทรัพยากรธรรมชาตินับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปเพื่อการดำรงชีพเพื่อความอยู่รอด ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็จะไม่ถูกทำลายไปอย่างรวดเร็ว ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสื่อมโทรมจนเกิดวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม แต่มนุษย์กับใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ กอบโกยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบการผลิตทุกด้าน ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถฟื้นฟูกลับคืนมาได้ เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิอากาศขึ้นทุกภูมิภาคของโลก สร้างความแปรปรวน และปัจจัยเร่งให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ จนทำให้มนุษย์บนโลกได้รับผลกระทบทางด้านแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร และที่อยู่อาศัย หากถ้าสถานการณ์ยังคงดำเนินเช่นนี้ต่อไป ก็จะทำให้เผ่าพันธุ์มนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ได้และเข้าสู่ภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในที่สุด มนุษย์จึงคิดค้นวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรให้มีโอกาสฟื้นฟูกลับคืนมาจากการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ ดังการบอกเล่าของ ดอกไม้ ว่า

“...สัตว์ที่ไม่ได้มีความต้องการกอบโกยทรัพยากร ปัจจัยทางธรรมชาติมีการเพิ่มขึ้นและลดลงเป็นวัฏจักร แต่มนุษย์กอบโกยทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง จนไม่ให้อุณหภูมิได้ฟื้นตัวและทำให้หมดลงอย่างรวดเร็ว เพราะความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างไม่จำกัดแต่ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงต้องการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด....”

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในความหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด จากแนวความคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการทำให้คนในสังคมเกิดการตระหนักรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัดว่ากำลังจะหมดไป ศาสตร์สิ่งแวดล้อมจึงชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างยาวนาน จึงต้องเกิดการคิดค้นวิธีการผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างคุ้มค่าที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมได้กล่อมเกลาคคนในสังคมมาอย่างยาวนานผ่านระบบการศึกษาและสถาบันทางสังคม จึงทำให้คนในสังคมเชื่อว่าการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็น การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ วิธีการหรือแนวทางการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น การนำกลับมาใช้ใหม่ วัสดุที่ย่อยสลายง่าย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่ทำให้คนในสังคมเชื่อถือและปฏิบัติตาม จึงทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติและต้องช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยการทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2.5 การฟื้นฟูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศ

“...เมื่อก่อนเด็กเคยได้ยินเสียงนกร้องบ้านที่ต่างจังหวัด แต่เมื่อปีที่แล้วผมได้
กลับบ้านที่ต่างจังหวัด เสียงนกที่เคยได้ยิน ตอนนี้ไม่มีแล้วกลับเป็นกลิ่นการของโรงงาน
อุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นมาใหม่ และกลิ่นตลาดสด.....” **ดอกไม้**

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบต่อธรรมชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบนิเวศและการดำรงชีวิตของมนุษย์ การสร้างความตระรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายสังคมแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกระดับและทุกภาคส่วนของประเทศ ถึงแม้ว่าการอนุรักษ์สามารถทำเพียงคนเดียวได้แต่ถ้าหากคนในสังคมร่วมกันตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกคนในสังคมก็จะช่วยกันปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมทำให้ธรรมชาติถูกทำลาย ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความหมายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางตรง คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือกระทำสิ่งใดให้เกิดผลโดยทันทีต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งให้ผลลัพธ์เกิดขึ้นทันทีหรือโดยเร็วในระยะเวลาอันใกล้ เช่น การใช้อย่างประหยัด การใช้เท่าที่จำเป็น การใช้ซ้ำ และการซ่อมแซม เป็นต้น แนวทางที่ 2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางอ้อม คือ การกระทำให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษา ฟื้นฟู ปรับสภาพ ไม่ให้สูญเสียความสมบูรณ์ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันสรุปแนวทาง คือ การให้ความรู้กับคนในสังคมเรื่องสิ่งแวดล้อมทุกระดับผ่านระบบการศึกษาตามหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การอยู่ร่วมกันระหว่างป่ากับชุมชน การประยุกต์ใช้ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การกำหนดนโยบายของรัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม

ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการฟื้นฟูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนร่วมกัน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางตรงและทางอ้อม โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการปกป้องรักษาและรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการกระบวนการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับการนำเทคนิควิธีการ เทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเข้ามาแยกประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการสร้างความหมายร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม

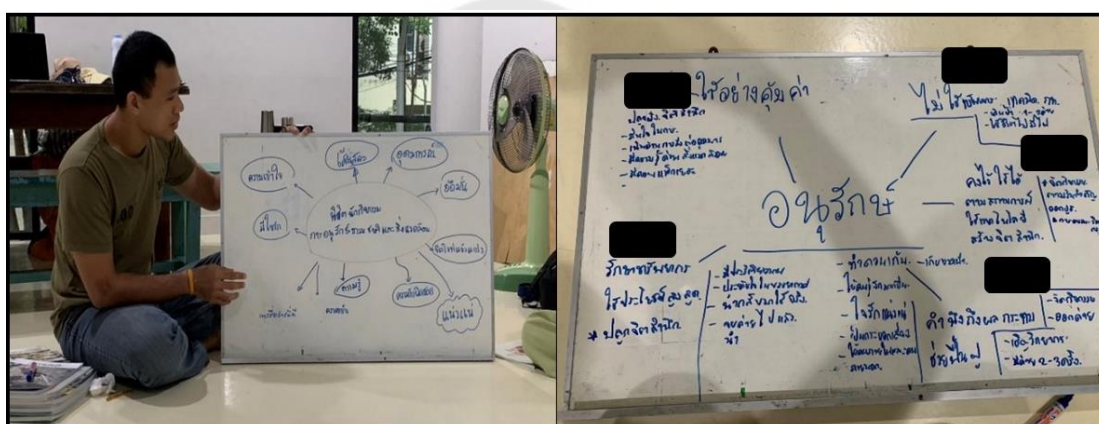
ได้เข้ามามีผลกระทบต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชื่อว่า ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงนโยบายของรัฐที่จะต้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านเงื่อนไขที่รัฐบาลตั้งขึ้น เพียงแต่ขาดการกำกับดูแลอย่างจริงจังเท่านั้น

ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สรุปการสะท้อนความหมายร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการสะท้อนมุมมองของความหมายเชิงพื้นที่ในมุมมองที่ถูกกดทับโดยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้จากพื้นที่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จากภาพสะท้อนของสังคมได้อย่างชัดเจน เพราะทำให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางสังคม และตระหนักถึงโครงสร้างทางอำนาจที่ปะปนและร่วมสร้างความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังสามารถทำให้รู้ได้ว่าอำนาจเหล่านั้นแสดงอำนาจต่อสังคมนั้นได้อย่างไร และ ส่งผลกระทบได้แค่ไหน ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึก ความคิดและความเชื่อที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมนั้นจะถูกกดทับด้วยความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับเอาความหมายเหล่านั้นมาเป็นแนวทางการปฏิบัติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการตั้งคำถามต่อความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้การสะท้อนความหมายใหม่ร่วมกัน เพื่อใช้ในการต่อรองกับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม ผ่านแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ พิจารณา ไตร่ตรองร่วมกันอย่างรอบครอบ (Miller, 2015)

จากกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยสามารถสรุปความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5 ความหมายคือ 1. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเริ่มต้นจากการเห็นความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติ 2. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการปลูกจิตสำนึกในความรักและห่วงแหนธรรมชาติ 3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การเสียสละเพื่อโลกอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ 4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างชาญฉลาด 5. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การฟื้นฟูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศการ จากความหมายดังกล่าวด้วยการสะท้อนความหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการนิยามความหมายผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมในกระบวนการสร้างความรู้สู่การจัดการชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างความสำคัญและความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติให้กับคนในสังคมให้ดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการมี

ความรู้ซึ่งแวดล้อมและสิ่งสำคัญคือการคำนึงถึงการกระทำของมนุษย์ในมิติต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อไม่ให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็วอันจะนำมาซึ่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อระบบนิเวศและมนุษย์ จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนออกมาพร้อมกันล้วนได้รับอิทธิพลจากศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้เข้ามาแอบแฝงบริหารจัดการชีวิตคนในสังคมให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีบรรยายภาพการสร้างควมหมายร่วมกันของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ดังภาพที่ 10

ภาพประกอบ 10 การสรุปความหมายร่วม “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”

1.3 การคัดสรรกิจกรรมเพื่อสร้างอัตลักษณ์จากควมหมายร่วมกัน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักร่วมกันแล้วว่า ความหมายที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม จึงได้มีการเสนอกิจกรรมออกมาใน 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมเชิงวิชาการและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ คือ จัดนิทรรศการและบรรยายความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากควมหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนในเขตเมือง และ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ โดยผู้มิตเลือกกิจกรรมเชิงวิชาการ เพราะเห็นตรงกันว่าต้องการถ่ายทอดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนที่อาศัยในเมือง เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน โดย **ไบไม้** แสดงความคิดเห็นว่า “..... เพราะอยากให้คนเมืองได้รับรู้เรื่องราวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวที่อาจจะคิดไม่ถึง ซึ่งเป็นเรื่อง que ทุกคนทำได้....” โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง โดยรอบพื้นที่จัดกิจกรรม ซึ่งมีการประชุมเลือกรูปแบบกิจกรรม วิธีการ หัวข้อการนำเสนอ และแบ่ง

หน้าที่ในการจัดกิจกรรม โดยเลือกจัดนิทรรศการ “.....คน.....ป่า....เขื่อน.....” ซึ่งเชื่อมโยงถึงการใช้ชีวิตของคนในยุคปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อป่าไม้ จากการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่ทำให้ป่าไม้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว โดยเขื่อนถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการพัฒนาในยุคแรกเริ่มผ่านการใช้พลังงานไฟฟ้า ทำให้ผืนป่ากลายเป็นผืนน้ำ โดยมีการบรรยายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในเมืองที่ส่งผลกระทบต่อป่าไม้ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจด้านสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวมากขึ้น ถ้าทุกคนช่วยกันก็จะทำให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวงกว้าง ดังภาพที่ 11

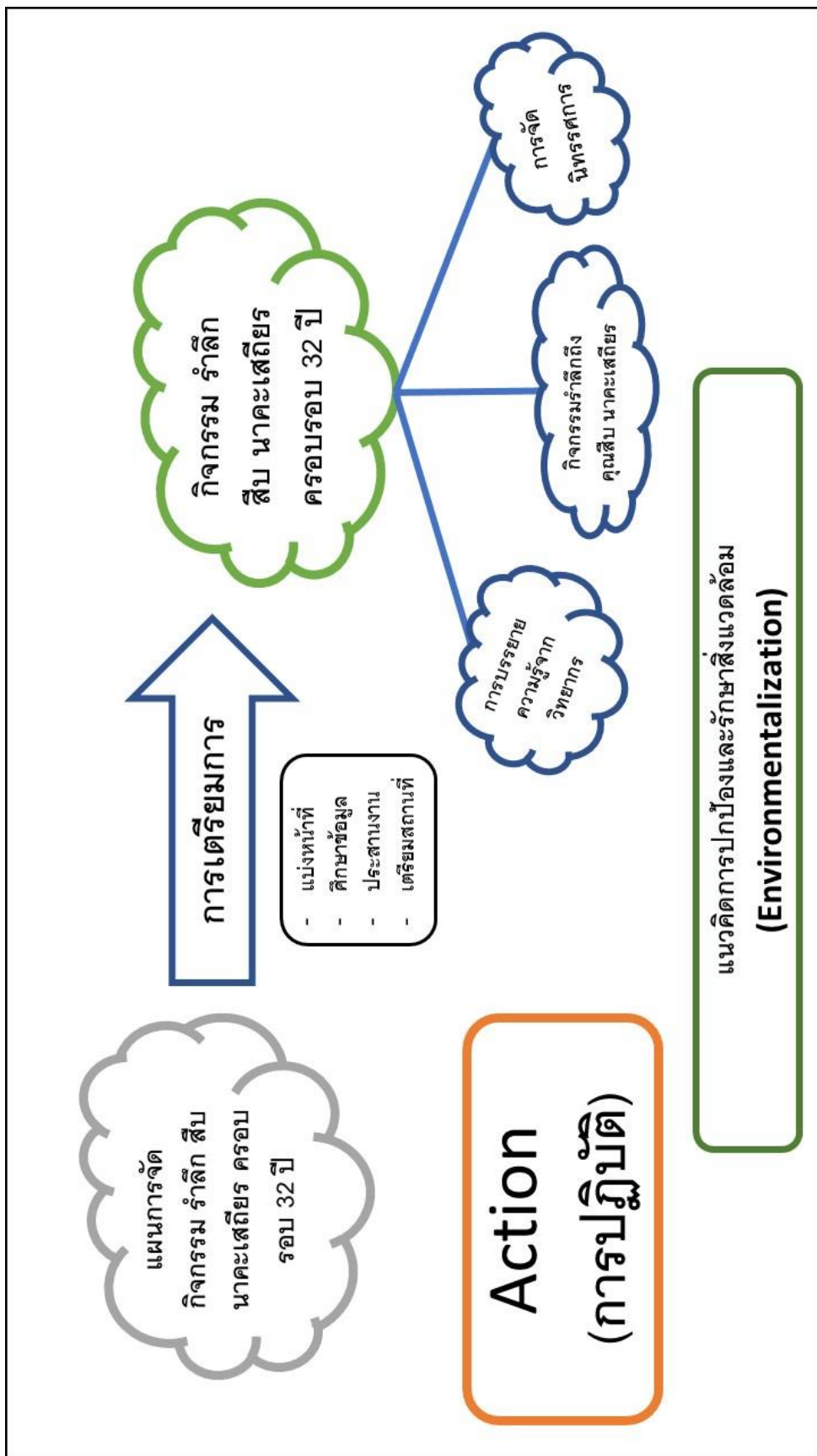
ภาพประกอบ 11 ภาพผลการประชุมเลือกกิจกรรม

2. การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมจัดกิจกรรมที่ร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรม จำนวน 5 ครั้ง รวมระยะเวลาในขั้นตอนการปฏิบัติการ 1 เดือน โดยจัดกิจกรรมนิทรรศการวันรำลึก “สืบ นาคะเสถียร ปีที่ 32” ซึ่งได้ลงมติร่วมกันที่จะดำเนินการในวันที่ 7 – 9 กันยายน 2565 ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ผ่านการอภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน สะท้อนคิดผ่านการประชุมการวางแผนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจำนวน 2 ครั้ง โดยมีประเด็นในการสนทนากลุ่มคือการจัดกิจกรรมเพื่อร่วมกันตระหนักเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเมืองได้อย่างไร วิธีการใดบ้าง และมีแนวทางการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร จากความคิดเห็นของ

สายลม ที่ได้ให้ไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “.....ในสัปดาห์ที่หน้านี้เป็นวันครบรอบการจากไปของคุณสืบฯ ที่สำคัญก็เป็นแรงบันดาลใจให้พวกเราหลายคน.....” โดยได้เลือกประเด็นในการนำเสนอคือด้วยสร้างการรับรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบจากการใช้ชีวิตของคนในเมืองที่มีต่อป่าไม้ สัตว์ป่า แม่น้ำหรือท้องทะเลที่อยู่ห่างไกลออกไป โดยสามารถสรุปขั้นตอนการปฏิบัติการได้ดังภาพที่ 12

ภาพประกอบ 12 กิจกรรมการสร้างอัตลักษณ์กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

2.1 การเตรียมกิจกรรมสู่การสร้างความหมายผ่านการปฏิบัติ

ครั้งที่ 1 ใช้ระยะเวลา 7 วัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้นัดหมายการเตรียมการจัดเตรียมสถานที่ จัดเตรียมข้อมูล และการประชาสัมพันธ์ โดยมีระยะเวลาในการเตรียมการ 1 สัปดาห์ก่อนวันจัดกิจกรรม โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายในหน้าที่ต่างๆ ได้ดำเนินการวางแผนในส่วนที่ตนเองได้รับมอบหมาย ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดเตรียมข้อมูลการบรรยาย การจัดบอร์ดนิทรรศการ การเตรียมหัวข้อที่จะนำเสนอ และการสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอในการประชุมครั้งสุดท้าย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในกลุ่มชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและบุคคลภายนอกที่มีความสนใจกิจกรรมดังกล่าว ผ่านการสื่อสารช่องทางของตนเอง นอกจากนี้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ยังมีหน้าที่เชิญวิทยากรที่จะเข้าร่วมการบรรยายและประสานงานภาคประชาสังคม มูลนิธิ องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรม ฝ่ายเตรียมการ / สถานที่ ดำเนินการจัดซื้อ จัดหาและประสานงานยืมอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยมีหัวหน้าโครงการเป็นผู้ควบคุมโดยประสานงานกับประธานชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดเตรียมจัดกิจกรรม ตั้งแต่เวลา 09.00 นาฬิกา ซึ่งเตรียมการแล้วเสร็จในเวลา 22.00 นาฬิกา ดังตารางที่

ขั้นตอนการดำเนินการ	หัวหน้าโครงการ	วิชาการ	ประสานงาน / ประชาสัมพันธ์	สถานที่ / เตรียมการ
ประชุมวางแผน	ควบคุมการประชุม	เตรียมข้อมูลการนำเสนอรูปแบบกิจกรรม	วางแผนกติดัดและการประชาสัมพันธ์	วางแผนเรื่องการเตรียมอุปกรณ์และสถานที่
เตรียมการ	ควบคุมการดำเนินกิจกรรม	นำข้อมูลวิชาการมานำเสนอเพื่อร่วมกันจัดเตรียมนิทรรศการและข้อมูลเพื่อบรรยาย	ประสานงานวิทยากรและประชาสัมพันธ์ให้กับนิสิตและประชาชน	ยืมอุปกรณ์ เตรียมเครื่องเสียง ทำความสะอาดและจัดสถานที่
การดำเนินกิจกรรม	กำกับดูแลกิจกรรม	การอธิบายความรู้จากนิทรรศการ และเป็นผู้ให้ข้อมูล	เป็นพิธีกร เชิญชวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	เตรียมสถานที่ให้มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา
หลังจากดำเนินกิจกรรม	เตรียมการประชุมเพื่อสรุปกิจกรรม	สรุปในส่วนของวิชาการจากมุมมองของผู้เข้าชมนิทรรศการ	สรุปงานที่เกี่ยวข้องกับประสานงานและการประชาสัมพันธ์	สรุปผลการจัดกิจกรรมในด้านการเตรียมการและสถานที่

ภาพประกอบ 13 ภาพตารางสรุปหน้าที่การดำเนินกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.2 การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการจัดกิจกรรม

ครั้งที่ 2 – 4 ใช้ระยะเวลา 3 วัน การจัดกิจกรรมนิทรรศการวันรำลึก “สืบ นาคะเสถียร ปีที่ 32” โดยผู้มีส่วนได้ส่วนได้แบ่งกิจกรรมเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การบรรยายความรู้จากวิทยากร ส่วนที่ 2 การจัดนิทรรศการ ส่วนที่ 3 การรำลึกถึง คุณสืบ นาคะเสถียร

2.2.1 กิจกรรมที่ 1 การบรรยายความรู้จากวิทยากร

การบรรยายความรู้เรื่อง “คน.....ป่า.....เขื่อน” ได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร ในการบรรยายความรู้ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยบรรยายถึงความสำคัญของป่าไม้อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญไม่ใช่เพียงแต่กับมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อโลก ต่อสัตว์ การบรรยายครอบคลุมถึงความสำคัญของป่าไม้ต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิต แต่มนุษย์กลับเลือกที่จะพัฒนาด้วยการสร้างเขื่อนและทำลายป่าไม้ในยุคของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ผลกระทบดังกล่าวทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมาก ผลจากการสร้างเขื่อนทำให้มีการทำลายป่าไม้เป็นจำนวนมาก เพื่อให้พื้นที่ป่ากลายเป็นอ่างขนาดใหญ่เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ แต่หากลองศึกษาย้อนอดีตไปทำให้พบว่า ปัญหาเรื่องไฟฟ้ากับการบริหารจัดการน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้งก็ได้ถูกแก้ไข ซึ่งการสร้างเขื่อนก็ยังไม่ได้ตอบโจทย์หรือแก้ปัญหาให้การพัฒนาประเทศ แต่กลับเป็นการทำลายแหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์ของโลก ทั้งความหลากหลายของระบบนิเวศ แหล่งออกซิเจน

โดยการบรรยายสิ้นสุดลงที่ประเด็นการใช้ชีวิตของคนในเมืองที่จะช่วยเหลือป่าไม้ได้อย่างไร ซึ่งเป็นการชวนผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายได้ติดตามและร่วมตอบคำถาม โดยมีประเด็นหลักสำคัญคือการเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบเดิมในสังคมแบบคนเมืองและหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ลดความสะดวก ลดความสบายด้วยการใช้ชีวิตบนพื้นฐานใส่ใจสิ่งแวดล้อม ใส่ใจทุกชีวิตบนโลกถึงแม้ว่าคนที่อาศัยอยู่ในเมืองจะอยู่ห่างไกลพื้นที่ป่า แต่การกระทำของมนุษย์ทุกคนบนโลกย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้แทบทั้งสิ้น พฤติกรรมที่ไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมอาจจะนำมาซึ่งผลกระทบที่คาดไม่ถึง ถ้าหากปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้ถูกทำลายมนุษย์ก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้เช่นกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมได้ร่วมตระหนักคิดไปพร้อมกันและนำไปสู่การตระหนักคิดที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเอาไว้ไม่มากนักน้อย ซึ่งบรรยากาศของการบรรยายความรู้และประสบการณ์จากวิทยากรในการถ่ายทอดแนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้การใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตในเมือง ดังภาพที่ 14

ภาพประกอบ 14 บรรยายภาคกิจกรรมการบรรยายความรู้จากวิทยากร

2.2.2 กิจกรรมที่ 2 การบรรยายความรู้จากการจัดนิทรรศการ

นิทรรศการในหัวข้อ “คน...ป่า...เชื่อม...กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของคนเมือง” โดยเนื้อหาที่เกี่ยวกับผลกระทบของการใช้ชีวิตในของคนในสังคมเมืองที่ไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม รักความสะอาดสบายและมองว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งไกลตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้และสัตว์ป่ามักจะเป็นเป็นสิ่งที่มักจะถูกมองข้ามอยู่เสมอ การนำจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ป่าไม้ สัตว์ป่าและความหลากหลายของระบบนิเวศ อันเป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำสะอาด แหล่งออกซิเจน ผู้เข้าชมนิทรรศการจะได้รับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่กำลังเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุหลักเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย การใช้สิ่งของอย่างไม่รู้คุณค่า การล่าสัตว์เพื่อเป็นกีฬา ฯลฯ ซึ่งทำให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้ตระหนักถึงความสำคัญและเข้าใจสถานการณ์ที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเผชิญอยู่กับการกระทำของมนุษย์ โดยมีบรรยายภาคการจัดกิจกรรม ดังภาพที่ 15

ภาพประกอบ 15 ภาพบรรยากาศการจัดกิจกรรมนิทรรศการที่ร่วมกันจัดขึ้น

นิทรรศการบอร์ดความรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมของคนเมือง จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่คนในสังคมเมืองสามารถทำได้หรือมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็จะสามารถทำให้รักษาสิ่งแวดล้อมได้ไม่มากนักน้อย โดยการแนะนำแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำแนวทางที่สามารถทำได้โดยง่ายและสามารถนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในทันที และเมื่อเข้าสู่บอร์ดในช่วงสุดท้ายของนิทรรศการ โดยจะเป็นการชี้ให้เห็นว่าหากเราปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบคนเมืองเพียงเล็กน้อย จะสามารถช่วยเหลือธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไรได้บ้าง ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเช่นไร โดยจะมีบอร์ดให้เขียนคำสัญญาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีข้อความว่า “ฉันสัญญาว่าฉันจะ.....(พฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลง).....” โดยให้ผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการได้ทำสัญญากับตนเองคนละ 1 อย่าง ที่สามารถทำได้ โดยมีภาพบรรยากาศการทำกิจกรรม ดังภาพที่ 16

ภาพประกอบ 16 ภาพการเขียนความรู้สึกและสัญญาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน

2.2.3 กิจกรรมที่ 3 การรำลึกถึง คุณสืบ นาคะเสถียร

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมกิจกรรมพิธีการรำลึกถึงคุณสืบ นาคะเสถียร ผู้ที่เป็นต้นบุคคลต้นแบบแห่งนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ที่จัดโดยชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับองค์กรภาคประชาสังคมด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร , มูลนิธิโลกสีเขียว , เครือข่ายรักษ์ผืนป่าตะวันตกและเครือข่ายนิสิตนักศึกษาเพื่อธรรมชาติ โดยมีการเสวนาถึงการจากไปของคุณสืบ นาคะเสถียร ที่สร้างคุณูปการต่อสิ่งแวดล้อม และเยาวชนคนรุ่นหลังสามารถต่อยอดการดูแลสิ่งแวดล้อมตั้งปณิธานของคุณสืบ นาคะเสถียรได้อย่างไร หลังจากนั้นจะมีการเปิดวีดิทัศน์อัตชีวประวัติและชีวิตการทำงานของ คุณสืบ นาคะเสถียร พร้อมกับการกล่าวคำไว้อาลัยแก่การจากไปอย่างไม่มีวันกลับ หลังจากนั้นจะร่วมกันจุดเทียนเพื่อรำลึกถึง คุณสืบ นาคะเสถียร ครอบรอบการจากไปปีที่ 32

3. ผลการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมที่ร่วมกัน

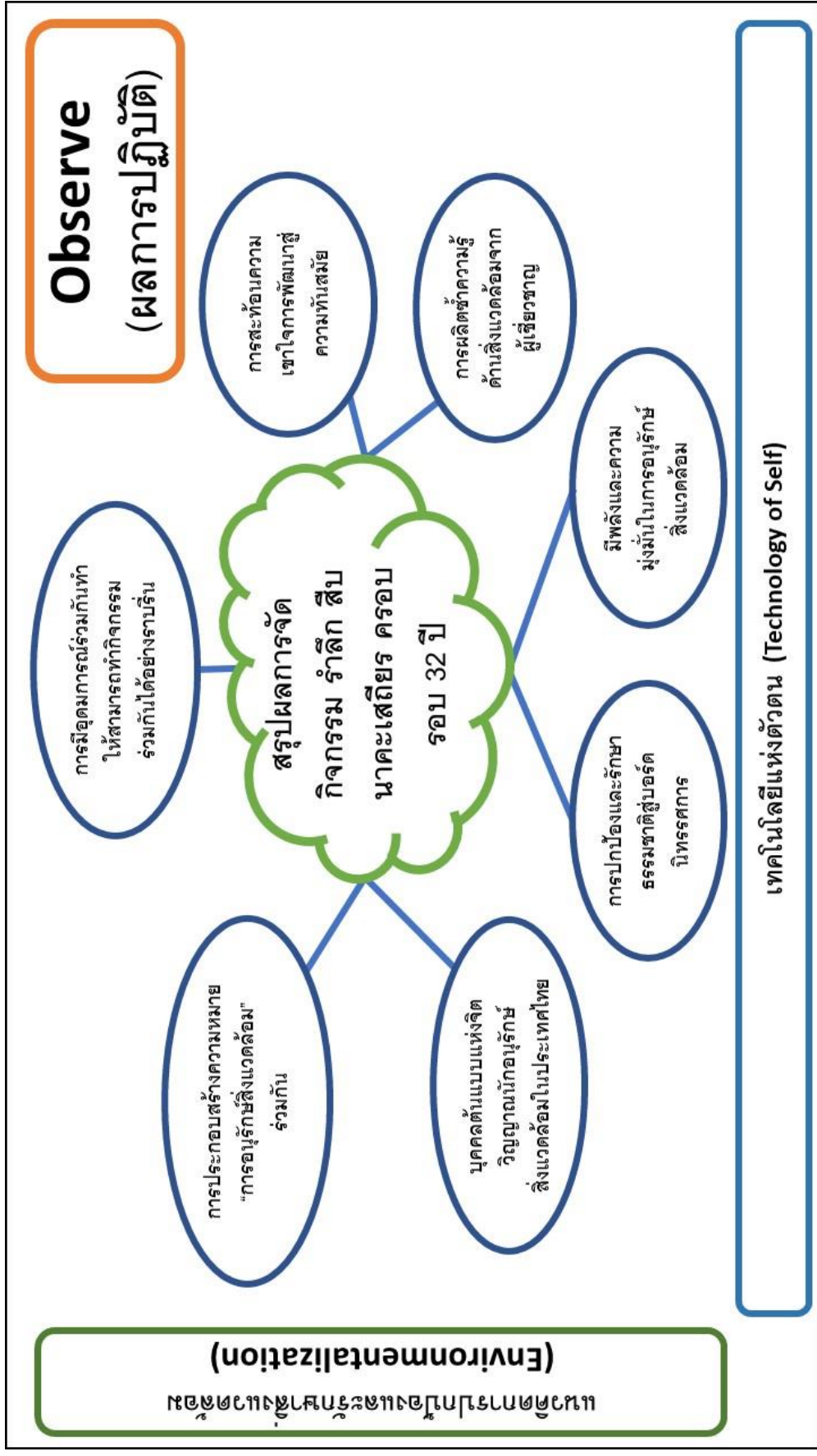
จากมีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรมนิทรรศการวันรำลึก “สืบ นาคะเสถียร ปีที่ 32” โดยมีการจัดกิจกรรมในตั้งแต่วันที่ 7 – 9 ก.ย. 65 ระยะเวลา 3 วัน ของการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยในฐานะคนในและผู้อำนวยการความสะดวกเข้าร่วมตลอดกิจกรรม ทำให้ได้เห็นถึงการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการจัด

กิจกรรมร่วมกัน การสะท้อนความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลังจากจบกิจกรรมผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันการประชุมสรุปผลการทำกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตและจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการทำกิจกรรมนำเสนอกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผู้วิจัยจะดำเนินการสรุปผลการสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นที่เกิดขึ้นเพื่อสะท้อนกลับมาสะท้อนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตรวจสอบ จำนวน 3 ครั้ง ดังภาพที่ 17

ภาพประกอบ 17 การประชุมเพื่อสรุปผลการทำกิจกรรม

การสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผลการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมที่ร่วมกัน โดยมีประเด็นในการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็น คือ 1.กิจกรรมนี้ได้ประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร รู้สึกอย่างไร เกิดขึ้นในรูปแบบใด เกิดขึ้นในขั้นตอนใด 2.เกิดการพัฒนาดตนเองอย่างไร ในรูปแบบใด 3.สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นหรือไม่อย่างไร โดยให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ด้วยการแลกเปลี่ยนเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งมีผลการสนทนากลุ่มโดยสรุปผลที่สำคัญได้ 7 ประเด็น ดังภาพที่ 18 อธิบายได้ดังนี้

ภาพประกอบ 18 ผลการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมที่ร่วมกันจัดขึ้น

3.1 มีอุดมการณ์ร่วมกันในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม

อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Ideology of Environment) คือภาพความเชื่อและความคาดหวังที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่ผ่านการกลั่นกรองภายในตนเองจากความรู้และประสบการณ์การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้นำมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างอุดมการณ์ในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ผ่านถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ผลการปฏิบัติผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนล้วนมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการศึกษาและยินดีที่จะให้ข้อมูลต่างๆ เพราะเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาตนการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง และแลกเปลี่ยนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับสถาบันอื่น อุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีร่วมกันทำให้เกิดพลังและเกิดความรู้สึกร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนอุดมการณ์ของตนผ่านการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการใช้ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมา หลอมรวมกลายเป็นอุดมการณ์ของแต่ละคน และนำมาวิพากษ์ร่วมกันผ่านการทำกิจกรรม โดย **สายลม** ได้สะท้อนประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมไว้ดังนี้ “....ทำให้เรารู้จักเพื่อนที่อื่นบ้าง ได้แลกเปลี่ยนแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งนำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมของชมรมได้....”

จากการสังเกตโดยผู้วิจัย ทำให้เห็นถึง “....ทุกคนต่างก็แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างออกอรรถรส บรรยากาศเต็มไปด้วยความผ่อนคลายและทุกคนก็ให้ความสนใจ เนื่องจากทุกคนอยากจะทำเพื่อนที่อื่นเขาทำกิจกรรมอะไรกันบ้าง แต่ละคนทำค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกันอย่างไร ในรูปแบบไหน ซึ่งทุกคนมีความตั้งใจเป็นอย่างดี....” ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันจัดกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงการมีอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ผ่านการนำความรู้และประสบการณ์การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของตนเอง รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนทัศนคติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมกับแสดงความคิดเห็นที่ร่วมกันสร้างขึ้นผ่านการจัดกิจกรรมที่ได้ร่วมกันจัดขึ้นมา ซึ่งถ้าหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีความเชื่อหรือไม่มีอุดมการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะไม่สามารถจัดกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ แต่กิจกรรมที่ผ่านมาสามารถดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อยนั้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนล้วนแล้วแต่มีอุดมการณ์การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็จะมีอุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่แตกต่างกัน หรือมีวิธีการเฉพาะตนแตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นมีอย่างน้อยที่สุดก็คือแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่ฝังอยู่ในตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน

3.2 เริ่มมีการตั้งคำถามกับแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัย

การพัฒนาสู่ความทันสมัย (Modernization) ที่มาพร้อมกับระบบเศรษฐกิจในรูปแบบทุนนิยม การดำเนินชีวิตของคนในสังคมจึงถูกยึดโยงไว้กับระบบเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งปัจจัยสี่ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็ถูกผูกติดกับระบบเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงมีแนวโน้มและเป็นขั้วตรงข้ามกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย เพราะอีกฝ่ายหนึ่งต้องการนำทรัพยากรเข้าสู่ระบบการผลิต ซึ่งต้องมีการทำลายสิ่งแวดล้อม อีกฝ่ายหนึ่งกลับไม่อยากจะนำทรัพยากรมาใช้เพราะมองว่าเป็นการทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว จาก การสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาสู่ความทันสมัย อาจไม่ใช่คำตอบที่ดีที่สุดของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน จากการเล่าประสบการณ์ร่วมกิจกรรมของ **ก้อนหิน** ความว่า “....บางอย่างก็ไม่เคยรู้มาก่อนเลย ไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร แต่สุดท้ายไม่ว่าจะทำอย่างไรเราก็มาทำกิจกรรมการอนุรักษ์เหมือนกันอยู่ดี....” โดยทุกคนมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่อาจจะต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ

ผู้วิจัยดำเนินการเล่าเรื่องราวชวนคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัย ด้วยการตั้งคำถาม โดยพยายามให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีโอกาสคิด สะท้อนความคิดเห็นในระหว่างที่มีการอธิบายถ้าหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดคำถาม เกิดความสงสัยในการ หรือไม่เข้าใจประการใด ผู้วิจัยทำการชี้แจงอธิบายให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน แต่จะเป็นการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดเองเป็นหลัก และที่สำคัญคือผู้วิจัยจะไม่ยึดถือเอาแนวคิดหรือทฤษฎีเป็นที่ตั้งแต่จะเชื่อถือเอาความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แสดงออกมาเป็นหลักในการประชุม ผลการปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังคงยึดติดกับความรู้กระแสหลักด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพัฒนาอย่างยั่งยืนที่กำลังเป็นที่นิยมไปทั่วโลก ซึ่งพัฒนาอย่างยั่งยืนมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เช่น การใช้เทคโนโลยีที่ลดการใช้พลังงาน การศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การผลิตไฟฟ้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังคงมีความเชื่อในความรู้กระแสหลักอยู่และเชื่อว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นทางออกที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการที่ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเริ่มมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจัดขึ้นก็คงอยู่ภายใต้ความรู้เหล่านั้นและยังคงเชื่อว่าการพัฒนายังเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต่อสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก

เพราะจากกิจกรรมที่ร่วมกันจัดขึ้นแสดงให้เห็นถึงการยึดโยงกับการพัฒนาบนพื้นฐานของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมลุ่มลุ่มทั้งสิ้น แต่ก็เริ่มที่จะตั้งคำถามกับการพัฒนาที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดย **ต้นกล้า** ได้สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ว่า “....การพัฒนาประเทศก็สำคัญ เพราะคนต้องกินต้องอยู่ สิ่งแวดล้อมก็สำคัญ คนอยู่ได้สิ่งแวดล้อมอยู่ได้ คนอยู่ไม่ได้สิ่งแวดล้อมก็อยู่ไม่ได้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้นน่าจะเป็นคำตอบที่ดีที่สุด....” ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องที่ผิดปกติแต่อย่างใดที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าใจในลักษณะเช่นนี้ เพราะแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับการพัฒนานั้นได้หยั่งรากฝังลึกให้กับคนในสังคมผ่านปฏิบัติการของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมโดยที่คนในสังคมไม่รู้ตัวและยากที่จะถอนตัว ดังภาพที่ 19

ภาพประกอบ 19 นิทรรศการส่วนที่ชวนให้เกิดการตั้งคำถามถึงการพัฒนาสู่ความทันสมัย

3.3 ผู้แสดงอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางความคิด

ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายไปทั่วสังคมนั้น เป็นที่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า บุคคลผู้ที่ได้รับความน่าเชื่อถือจากคนในวงการสิ่งแวดล้อม (Significant Other) เป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยในฐานะผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อมูลโน้มน้าวและให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (คนที่มีอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) เชื่อถือและยึดเอาเป็นแนวทางปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง ผลการปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีเครือข่ายนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้ระยะเวลาอันสั้นในการติดต่อประสานงาน ผ่านเพื่อน รุ่นพี่ หรือคนคุ้นเคย ที่มีความใกล้ชิดและเคยทำงานในองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยเนื้อหาของการบรรยายเป็นการเล่าถึงประสบการณ์ในการทำงานองค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งวิทยากรก็เคยเป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย เหมือนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน รู้สึกมีแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรม และเห็นถึงความน่าสนใจ

ในประสบการณ์ของวิทยากรที่ได้ถ่ายทอดออกมา (Frias, Casafont, Cabrera, & Zabalegui, 2022) จากความคิดเห็นของ **สายลม** “.....อึ้งกับที่เขาที่ได้เงินเดือนไม่ถึง 8,000 บาท ในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม.....ส่วนผมก็อยากจะถ่ายทอดการอนุรักษ์ และปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....”

การบรรยายของวิทยากรในช่วงแรกอาจจะเป็นการเล่าถึงความสำคัญของป่าของสัตว์ป่า ซึ่งเป็นเรื่องทั่วไปที่ผู้เข้าฟังการบรรยายอาจจะทราบกันมาบ้างแล้ว แต่พอมีการเล่าถึงประสบการณ์ในการทำงาน ทำกิจกรรมทั้งในองค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและในขณะที่เป็นนักศึกษา ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรู้สึกอารมณ์ร่วมกัน โดย **ผู้วิจัยสังเกตการทำกิจกรรม** “.....ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรมนี้เป็นอย่างมาก และมีอารมณ์ร่วมทุกครั้งที่วิทยากรได้พูดถึงประสบการณ์ของตนเอง และมีอาการตกใจเมื่อได้รับทราบถึงความเสียหายละเมิดสิทธิตนเพื่ออุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของวิทยากร.....” ทำให้เห็นถึงบรรยากาศการสร้างแรงบันดาลใจด้านสิ่งแวดล้อม ตระหนักได้ถึงความเสียหาย การละเมิดสิทธิตนเพื่อสิ่งแวดล้อมซึ่งแสดงให้เห็นว่าก็ยังคงอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในผู้มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม

3.4 ความต้องการถ่ายทอดแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการจัดนิทรรศการในหัวข้อ “...คน...ป่า...เขื่อน...” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรม (ส่วนใหญ่เป็นคนที่อาศัยอยู่ในเมือง) เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้ สัตว์ป่าและระบบนิเวศธรรมชาติ ถึงแม้จะเป็นสิ่งไกลตัวจากคนเมือง แต่การกระทำของทุกคนที่อยู่ในเมืองก็ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในป่าแทบทั้งสิ้น หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในป่าก็สามารถส่งผลให้กับคนที่อาศัยอยู่ในเมืองได้ จากการจัดนิทรรศการดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประยุกต์ใช้ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่ออุดมการณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการนำความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ ความหลากหลายของระบบนิเวศภายในป่า รวมไปถึงคุณค่าของทรัพยากรในป่าที่มีสร้างคุณค่าอันนับไม่ถ้วนให้กับทุกชีวิตบนโลก ซึ่งการเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวอาจจะคล้ายกับว่าเป็นการผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่สิ่งเหล่านั้นผ่านการตระหนักในตนเอง โดย **ภูเขา** แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างน่าสนใจว่า “.....เราไม่สามารถทำให้ทุกคนให้คิดเหมือนเรา แต่เราสามารถให้ความรู้สิ่งแวดล้อมบอกคนอื่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรม เพราะถ้าเขาเข้าใจเขาก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลสิ่งแวดล้อมเอง.....” ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึก

ถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนบางที่สามารถทำได้ (เขียนลงกระดาษคำสั่งสัญญา) เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในป่าได้ โดยผู้วิจัยได้สังเกตบรรยากาศการจัดกิจกรรมดังนี้

“.....มีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรม เมื่อมีผู้ให้ความสนใจ นิทรรศการ ก็จะเป็นมักคุเทศก์อธิบายแต่ละบอร์ด รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นใน ส่วนถัดไป ถ้าหากในพื้นที่นั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รับผิดชอบไม่ว่าง หรือแนะนำ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นอยู่ ก็จะมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เห็นและรีบเข้ามาแนะนำต่อทันที นอกจากนี้ยังมีการยังมีการสอดแทรกความสนุกสนานด้วยมุขตลกเพื่อทำให้ไม่เกิดความน่าเบื่อในการเข้าชมนิทรรศการ.....”

ด้วยความเชื่อมั่นอันแรงกล้าของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสู่การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ด้วยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาทำ ทำให้เกิดการผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม (Reproduction) ด้วยความรู้และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับ และความแยบยลของการบริหารจัดการชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม และส่งต่อแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมสู่สังคม แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ได้ถือเอาความรู้เหล่านั้นมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนแต่อย่างไร ด้วยการผสมกลมกลืนกับความรู้สึกภายในจิตใจของพวกเขาที่มุ่งหวังอยากให้ใบไม้โลกดีขึ้น อยากให้ธรรมชาติฟื้นฟูกลับคืนมาอย่างรวดเร็ว อยากให้มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่เป็น อยากให้ป่าไม้ สัตว์ป่า และธรรมชาติดำรงอยู่คู่กับมนุษย์ตลอดไป ถึงจะตกอยู่ภายใต้ความรู้สิ่งแวดล้อมก็ตาม พวกเขาก็ยังคงจะคงไว้ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ และเปลี่ยนเป็นพลังในการสร้างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป (Kallunki, 2023)

3.5 เชื้อในจิตวิญญาณของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การรำลึกถึงการจากไปของคุณสืบ นาคะเสถียร ครบรอบปีที่ 32 บุคคลต้นแบบแห่งจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยมีการเปิดวิดิทัศน์ความยาวประมาณ 3 นาที ที่เล่าเรื่องราวของคุณสืบ นาคะเสถียร กล่าวคำอาลัยถึงคุณูปการแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรู้สึกร่วมกับกิจกรรมนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นบุคคลในประสบการณ์ หรือมีอิทธิพลทางความคิด ด้วยความที่เป็นบุคคลในอุดมคติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้กิจกรรมนี้เป็นการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องบุคคลที่มีความสำคัญแห่ง

อุดมการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นอิทธิพลหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเสรี โดยความรู้สึกของ **ภูเขา** ได้เล่าผ่านประสบการณ์การทำงานไว้ว่า “.....แสงเทียนที่ดับมอดของคุณสืบฯ ได้จุดเทียนเล่มน้อยๆ ในใจของพวกเราทุกคน คนๆ เดียวไม่สามารถทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นได้ แต่ถ้าเราช่วยกัน ความหวังในการดูแลสิ่งแวดล้อมก็จะประสบความสำเร็จ.....”

บุคคลสำคัญแห่งอุดมการณ์การอนุรักษ์เป็นความรู้สึกและความผูกพันระหว่างบุคคลที่มีความหมายต่อแนวทางการใช้ชีวิตและเข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ตัวตนในฐานะผู้รู้คิดสามารถเลือกที่จะรับเอาแบบอย่างนั้นมายึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับการสะท้อนย้อนคิดและการตระหนักในตนเอง ถึงแม้ว่าจะมีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของพวกเขาเพียงใด ก็สามารถเลือกรับเอาอุดมการณ์นั้นมาเพื่อสร้างอัตลักษณ์ โดยที่สามารถนำอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ได้นั้นหลอมรวมในการสร้างตนเองจากความหมายที่ตนปรารถนา (Kruglanski et al., 2022)

3.6 การเสริมพลังในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การเสริมพลังในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือความสามารถในกำกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสามารถตัดสินใจ และควบคุมสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตของตนเอง พลังด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากการขับเคลื่อนสังคม พลังนี้ไม่สามารถที่จะส่งต่อกันได้แต่จะต้องร่วมกันสร้างขึ้นมา โดยทั่วไปเรียกว่า “การเสริมพลัง” (Empowerment) (Achuo, Asongu, & S Tchamyu, 2022) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเริ่มมองเห็นคุณค่าของตนเอง เพราะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องเกิดความร่วมมือร่วมใจของคนทั้งสังคม การเสริมพลังแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกปลูกฝังความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านทางสังคม และระบบการศึกษาตั้งแต่ในวัยเด็ก จนเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาทำให้ความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ เป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาภูมิทัศน์ การเก็บขยะ การเข้าค่ายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดนิทรรศการ การจัดเวทีเสวนาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และแสดงให้เห็นถึงพลังแห่งการอนุรักษ์ที่มีอยู่ในตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ประกอบกับแนวคิดเรื่องของการมีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม มีจิตใจเพื่อ

ช่วยเหลือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังความรู้สึกของ **ภูเข** ที่แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....พวกเราสามารถทำได้ ถ้าพวกเราช่วยกันไม่ว่าจะยากแค่ไหนหรือมีเวลาจำกัดแค่ไหนผมคิดว่าเราทำได้.....”

การเสริมพลังการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันทำให้เกิดความรู้สึกรักและห่วงหา
ทรพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะเป็นแรงผลักดัน ขับเคลื่อนสังคมให้ช่วยกันดูแล
รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ได้ยาวนานเท่านาน ด้วยความรู้สึก
ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังภายในจิตใจที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำกิจกรรมของผู้
มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะทุกคนได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
และได้รับการปลูกฝังแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งความรู้
สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นอันจะนำมาสู่การสร้างพลังในตนเอง ด้วยพลังแห่งความ
มุ่งมั่นและแน่วแน่ จากการทำนิสิตแต่ละคนมีความรู้สึกถึงพลังในการตระหนักคิด และเลือกที่จะใช้
พลังแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของร่วมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้เข้าใกล้สภาพเดิมมากที่สุด ซึ่ง
จากการสังเกตโดยผู้วิจัยทำให้เห็นการแสดงออกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังนี้

“.....ทุกคนแสดงออกถึงพลังในการทำกิจกรรม แวดต่าที่มุ่งมั่น มีพลังงานขับเคลื่อน
อยู่ภายใน ซึ่งทุกคนเต็มทีกับหน้าที่ กระตือรือร้น ทำให้รู้สึกถึงความอยากในการทำกิจกรรม ซึ่งไม่ได้
ทำเฉพาะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้นมีการทดแทนหน้าที่ของเพื่อนคนอื่นได้.....”

ความรู้สึกมีพลังแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างแสดงความ
ตระหนักร่วมกันว่า การเปลี่ยนแปลง ฟื้นฟูและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์
มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งความรู้สึกมีพลังแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแต่ละคนล้วนมีความ
แตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนรู้สึกและตระหนักได้ว่า การขับเคลื่อนตนเองและปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมแนวคิดของคนในสังคมซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงในจุดเล็กๆ จนไม่ส่งผลต่อ
ภาพรวมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ แต่อย่างน้อยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนได้มีโอกาส
ทำในสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าควรจะทำ การตระหนักต่อปัญหาเป็นสิ่งที่สังคมรับทราบแต่จะมีสักกี่คนที่
ลงมือทำอย่างจริงจัง ด้วยความรู้สึกที่มีพลังการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่เสมอและตระหนักว่าการลง
มือทำย่อมดีกว่าการอยู่เฉยๆจนสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปและไม่สามารถกลับคืนใกล้เคียงกับ
ความสมบูรณ์ได้ ด้วยเหตุนี้เองความรู้สึกมีพลังแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นอัตลักษณ์ที่
ขับเคลื่อนนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

3.7 มีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความรู้สึถึงความมุ่งมั่นในอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ถูกหล่อหลอมมาจากศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่หลากหลายและได้แทรกซึมกลายเป็นความรู้กระแสหลัก ทำให้คนในสังคมให้สร้างการรับรู้และความเข้าใจ ผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงคุณค่าในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงทำให้ความเชื่อเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงออกผ่านการทำกิจกรรมที่จัดร่วมกัน จากการทำกิจกรรมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป แต่ทุกคนมีความถนัดในกิจกรรมแตกต่างกัน ซึ่งในความคิดเห็นของ ต้นไม้ เล่าผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....ขอให้สนุกกับการทำกิจกรรม ไม่ได้คิดว่าเหนื่อยอะไรมากเท่าไรนัก เพราะถ้าเราอยากทำมันจะทำให้เราไม่เหนื่อย.....” ซึ่งมีการแสดงออกผ่านการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ทั้งนี้เพราะแต่ละคนมีทั้งประสบการณ์ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันหรือมีความมุ่งมั่นที่จะหล่อหลอมด้วยอุดมการณ์การอนุรักษ์ของตนเองซึ่งแม้จะมีแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันในแง่ของวิธีการแต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียล้วนมีความมุ่งมั่นอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองอย่างเปี่ยมล้น พร้อมทั้งจะปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรม จากการสังเกตโดยผู้วิจัย ทำให้เห็นถึงบรรยากาศการมีส่วนร่วม ดังนี้ “.....ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงออกให้เห็นถึงความเชื่อมั่นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตน ถึงแม้จะเจอปัญหาหรือมีอุปสรรคก็ยังคงเต็มใจและพร้อมที่จะร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อกิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะมีการถกเถียงกันเล็กน้อยแต่ก็เป็นบรรยากาศการทำงานร่วมกัน.....”

ความมุ่งมั่นในอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้ตระหนักร่วมกันต่อคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และพร้อมที่จะปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่กับสังคมมนุษย์ โดยแต่ละคนก็มีความมุ่งมั่นในอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับที่มาของความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละคนได้รับไม่เหมือนกัน แตกต่างกันในวิธีการ แนวคิดและการส่งต่ออุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในความหมายที่ตนเองต้องการจะเป็นแรงขับเคลื่อนจากภายใน ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองต้องการ แม้จะอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลนทั้งจากงบประมาณ หรือการอำนวยความสะดวก แต่ก็สามารถขับเคลื่อนแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมของตนเองได้และพร้อมที่จะเสียสละด้วยความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. การสะท้อนผลการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

การสะท้อนผลการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยผลจากการประชุมสรุปผลการทำกิจกรรมนิทรรศการ รำลึก สืบ นาคะเสถียร ครบรอบ 32 ปี “.....คน.....ป่า.....เขื่อน.....” เพื่อเป็นสะท้อนผลการสะท้อนการสร้างอัตลักษณ์ ผ่านการวิพากษ์ผลการทำกิจกรรมร่วมกัน สิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง การพัฒนาตนเอง การพัฒนาแนวความคิดที่มีต่อการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา หรือในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นเพิ่มเติมหรืออยากจะทำเพิ่มหรือลดประเด็นให้มีความเหมาะสมที่สุดก็สามารถทำได้ โดยจะนำผลการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันในครั้งนี้ไปสู่การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

การวิพากษ์สร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จากการตระหนักในความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใหม่ที่ร่วมกันสร้างขึ้น

ตลอดระยะเวลากว่า 8 เดือน นับตั้งแต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนทัศนคติในการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จนสามารถจัดกิจกรรมนิทรรศการ “รำลึก 32 ปี สืบ นาคะเสถียร” เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งไว้ทุกประการ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมสะท้อนความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ซึ่งเป็นการให้ความหมายใหม่ในรูปแบบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักขึ้น ผ่านการทำกิจกรรมด้วยการประชุมวางแผนเพื่อคิดกิจกรรม ร่วมกันเตรียมกิจกรรม เตรียมข้อมูล เตรียมสถานที่ เตรียมการประชาสัมพันธ์ และได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ โดยตลอดระยะเวลาของการทำกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่การประชุมครั้งแรก จนดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นล้วนมีเรื่องราวที่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน การแสดงออกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนที่แสดงถึงอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาออกมาอย่างหลากหลาย เป็นการเผยให้เห็นถึงการปฏิบัติการของความรู้เข้ามากระทำต่อคนในสังคมด้วยการเข้ามาบริหารจัดการชีวิต โดยการสร้างบรรทัดฐานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคมและภาพสะท้อนนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยใช้ประเด็นคำถามสืบเนื่องจากผลจากกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันในประเด็น ความรู้ลึกที่มีต่อตนเองจากการร่วมกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ผ่านกิจกรรมที่ร่วมกันคัดสรร โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำเสนอการสะท้อนตนเอง และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

ผลการสะท้อนตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ผ่านการทำกิจกรรมที่ได้ร่วมกันตระหนักขึ้น
 ผู้การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่
 ขั้นตอนที่ 1 การตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม : การทำลายกำแพงแนวคิดการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม จุดเปลี่ยนสู่เส้นทางนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนัก
 กิจกรรมนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการสร้างความหมายใหม่เพื่อการต่อสู้
 ต่อรองเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับความหมายใหม่ที่สร้างขึ้น และประการสุดท้ายการสรุปวิเคราะห์ผลการ
 สร้างอัตลักษณ์ในแต่ละปฏิบัติการอย่างชัดเจนถึงการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การรู้เท่าทันความรู้ : ความรู้ที่มากำกับอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง

“.....การอนุรักษ์ เป็นเรื่องดี มีประโยชน์ต่อส่วนรวม ทุกคนควรทำให้เป็น
 หน้าที่ ผมไม่เคยได้ยินว่าการอนุรักษ์เป็นเรื่องไม่ดีเลย.....” ดอกไม้

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคมเป็นภาพสะท้อนทางสังคม แห่งการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อม ที่สังคมสร้างขึ้นมาด้วยแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดจากความรู้ด้าน
 สิ่งแวดล้อมที่อยู่เบื้องหลังได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการชีวิตของคนในสังคม ทำให้คนใน
 สังคมเชื่อถือว่สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ถูกต้องและยากที่จะปฏิเสธความเชื่อเหล่านั้น หรือ
 สามารถมองเห็นความสลบซับซ้อนของความรู้เหล่านั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ด้าน
 สิ่งแวดล้อม จากบทสนทนาของ **ไบหย้า** สะท้อนถึงภาพสะท้อนของสังคมต่อการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อม “.....การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นงานของทุกคน และเป็นสิ่งที่ทุกคนควรทำให้เป็นนิสัย.....” โดย
 สังคมมีความมุ่งให้นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นตัวแทนของคนในสังคมใน เพื่อสร้างความตระหนักรู้
 ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม จัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับ
 เด็กและเยาวชน ใหู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ และใช้ได้นานที่สุดและสูญเสีย
 ทรัพยากรน้อยที่สุด หรือเรียกว่าการใช้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงต้องมีตัวคนในสังคมที่รับหน้าที่
 ดังกล่าว หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดภาพ
 สะท้อนของสังคมที่มองว่านักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรมีรูปแบบหรือ ถูกกำหนดให้อุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมในทิศทางเดียวกันกับที่สังคมต้องการ

เมื่อตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียล้วนตกอยู่ภายใต้ภาพสะท้อนแห่งสังคมการ
 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้วยความแยบยลชอบแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม การลุก
 ขึ้นมาตั้งคำถามต่อความรู้การสิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก แต่กระบวนการมีส่วนร่วม

เชิงวิพากษ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันวิพากษ์ความรู้สิ่งแวดล้อมผ่านแนวคิด เทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of Self) ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นความสลับซับซ้อนของ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ที่สร้างให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแบบที่ความรู้นั้น ชี้นำให้เป็นไป แต่ด้วยการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเริ่มคิด ตั้งคำถาม สะท้อน ย้อนคิดร่วมกัน นำไปสู่การสร้างความหมายใหม่ และเลือกที่จะใช้ความหมายใหม่นี้ต่อสู้กับความรู้อ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม (Hernández-Ramírez, 2017; Luke, 2022)

4.1.1 การตั้งคำถามกับกรอบคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกระแสหลัก

อำนาจความรู้สิ่งแวดล้อม (Power of Knowledge) นับว่าเป็นกำแพงสูงชันและสลับซับซ้อน ความรู้สิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งที่แทรกซึมอยู่ในสังคมอย่างแพร่หลาย ซึ่งไม่ได้สื่อถึงผู้ที่มีอำนาจอยู่เบื้องหลังโดยตรงทำให้เป็นการยากที่จะเห็นภาพเบื้องหลัง ความรู้ดังกล่าวจึง เต็มไปด้วยความแยบยลภายใต้เหตุผลและความจำเป็นที่คนในสังคมจะต้องปฏิบัติตามอย่าง หลีกเลียงไม่ได้เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม การตั้งคำถามจะเป็นการทำลายกำแพงดังกล่าวจึงเป็นเรื่อง ยากยิ่งนัก หากจะกล่าวจะไม่สามารถทำลายกำแพงนั้นได้อาจจะไม่จริงเสียทีเดียว แต่จะต้องใช้ การสะท้อนคิด ตรวจสอบตนเอง ไตร่ตรองความรู้ที่อยู่เบื้องหลังของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ ภาพสะท้อนของสังคมที่มีที่ถูกสร้างขึ้น ซึ่งจะทำให้เข้าใจปฏิบัติการของความรู้และต้องมีความเชื่อ ในความปรารถนาอันของตนเอง จึงจะสามารถปลดปล่อยพันธนาการทางความคิด การตั้งคำถาม กับกรอบคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมจึงอาจไม่ใช่เรื่องไกลเกินตัวนัก **โดยไปไม้** ได้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมว่า

“.....รู้สึกว่าจะเรามีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมน้อยอยู่ แล้วเราก็ไม่รู้ว่าจะเอาอะไร ไปถ่ายทอดให้คนอื่น หรือถ้าเราพูดไปแล้วผิดเขาจะเชื่อไหม ความรู้สิ่งแวดล้อม แล้วมัน ก็หาง่ายตามเว็บไซต์หรือตามสื่อสังคมออนไลน์แต่จะมีใครสักคนที่สนใจเข้าไปดู.....”

ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม กลายเป็นความสลับซับซ้อนของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมไม่กล้าตั้งคำถามกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่าไม่ใช่อะไร เพราะทุกการกระทำเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมล้วนแล้วแต่เป็น สิ่งที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมแทบทั้งสิ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของ **ก๊อนเมฆ** ทำให้ได้ อีกมุมมองหนึ่งว่า “.....การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคิดว่าทุกคนในโลกได้ประโยชน์เพราะ เราก็ไม่ได้ทำเพื่อใครคน ใดคนหนึ่งแต่เราทำให้ธรรมชาติ ทำให้สิ่งแวดล้อมฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมให้กลับคืนมาอย่างรวดเร็ว.....” เพราะแยบยลของความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงกลายเป็นกำแพงสูงชันที่นักกิจกรรมอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมต้องให้ความสนใจที่เท่าทันในการสะท้อนย้อนคิดในตนเองเพื่อทำความเข้าใจภายในตนเอง ซึ่งก่อนจะเข้าใจตนเองได้นั้นจะต้องทราบถึงภาพสะท้อนของสังคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเสียก่อน เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงมุมมองที่รอบด้านหรือสิ่งที่ไม่เคยรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนและนำมาตระหนักในตนเอง

4.1.2 การสะท้อนคิดและการต่อรองกับความรู้อื่นสิ่งแวดล้อม

ทุกสรรพสิ่งในโลกเกิดขึ้นได้ก็เพราะมีเหตุผลในตัวของมันเอง ไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างไร้ต้นสายปลายเหตุหรือเกิดขึ้นมาอย่างไร้ตรรกและเหตุผล เหตุผลดังกล่าวล้วนแล้วแต่อยู่ภายใต้ขอบเขตของการบริหารจัดการชีวิตและความหมายที่เป็นภาพสะท้อนของสังคมแทบทั้งสิ้น สังคมได้สร้างความหมายและควบคุมให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ซึ่งไม่ว่าแต่อดีตลักษณะของมนุษย์ เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม อดีตลักษณะของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นภายใต้บรรทัดฐานในบริบทของสังคมนั้น ทำให้ผู้คนในสังคมมักจะมีใจในคุณค่าและความหมายของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ จากเรื่องราวของ **ต้นไม้** ได้สะท้อนประสบการณ์ไว้อย่างน่าสนใจว่า “...เคยได้รางวัลจากชุมชนตอนร่วมกิจกรรมเก็บขยะ แต่ชุมชนก็ยังสกปรกอยู่เพราะคนก็ยังทิ้งขยะผมคิดว่าต้องเปลี่ยนจิตสำนึกคนก่อนเก็บขยะ.....” อดีตลักษณะจึงถูกสังคมสร้างขึ้นเพื่อตอกตรึงบุคคลให้สยบยอม ด้วยการสร้างความหมายและคุณค่าที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางสังคมตามความเป็นจริงในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อัตลักษณ์มีความซับซ้อน ไม่สม่ำเสมอ ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุดและสามารถเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาความ อัตลักษณ์จึงมีส่วนสำคัญในการทำให้มนุษย์เชื่อและปฏิบัติจนร่างกายเป็นพื้นที่ในการต่อสู้ของปฏิบัติการความรู้สิ่งแวดล้อมเห็นได้จากประสบการณ์ของ **ต้นกล้า** จากการเข้าร่วมกิจกรรม

“.....เคยถามน้องที่เข้าค่ายว่า คาดหวังอะไรจากค่าย น้องตอบว่า
ปลูกต้นไม้ มาเรียนรู้ธรรมชาติ ทำให้รู้สึกว่าคุณรับรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมแค่มุมเดียว อันที่จริง
การอนุรักษ์ฯ มีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมอง.....”

จากความคาดหวังของสังคมในฐานะที่เป็นนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่สังคมต้องการ การทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จึงเกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิด ระเบียบ กฎเกณฑ์ รูปแบบที่ถูกกำหนดขึ้นโดยในลักษณะของการเป็นนโยบาย สั่งการหรือการวางแผนทางการจัดกิจกรรมก็จะเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามในเชิงประจักษ์ แต่สิ่งที่มีความแยบยลและมีความน่าสะพรึงกลัวคือการสร้างอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการควบคุมการบริหารจัดการชีวิต ทำให้นักกิจกรรมที่ถูก

สร้างขึ้นตามความคาดหวังของสังคมลูกขึ้นมากระทำปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่ต้องมี การบังคับหรือสั่งการ ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลไม่สามารถถอนตัวหรืออยู่ในสถานะที่จำเป็นต้องเชื่อตาม บรรทัดฐานของสังคมที่เห็นว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดีและเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ได้ สังคมจึงเชิดชูคนที่ทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่าเป็นคนดี คนเก่ง คนที่เสียสละ ด้วยการยกย่องมอบรางวัลเพื่อให้นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดความภาคภูมิใจในการเสียสละอุทิศ ตนเพื่อนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้กลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสุขและจะยินดีทำ กิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไปอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย

4.1.3 ตั้งคำถามต่อการพัฒนาสู่ความทันสมัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืนนับได้ว่าเป็นเป้าหมายหลักในปัจจุบัน ที่ทั่วโลกหันมาให้การยอมรับสู่การมีเป้าหมายเดียวกันของทุกประเทศในโลก คือ การพัฒนาควบคู่ กับการสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยไม่ว่าจะเป็นการ พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนา การศึกษาและการวิจัย ฯลฯ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นตรงกันว่าเห็นด้วยกับการพัฒนาใน ทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับ ทุกคน แต่จากการร่วมทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายใหม่ที่ร่วมกันสร้างขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วน เสียเริ่มเกิดการตั้งคำถามกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน **ไบทญา** ได้แสดงความคิดเห็นว่า “.....เมื่อก่อนเราถูกสอนว่าให้ปิดน้ำ ปิดไฟเพราะกลัวเปลืองค่าไฟ แต่กลับไม่มีใครสอนว่าให้ปิดน้ำปิดไฟเพราะประหยัดพลังงาน.....” การพัฒนา ประเทศจึงมีความจำเป็นจะต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เพราะทุกคนในสังคมไม่สามารถ ปฏิเสธการพัฒนาประเทศที่ส่งผลต่อปากท้องของคนส่วนใหญ่ได้ ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงเป็น สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการนำทรัพยากรขึ้นมาใช้และสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แนวคิด การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม หรือการใช้ทรัพยากรที่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็น สำคัญ แนวคิดดังกล่าวจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อทำให้คนในสังคมตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ ลดผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

การตั้งคำถามกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยจึงถูกหยิบยกเข้ามาเป็น ประเด็นในการสนทนากลุ่มระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในมุมมองของการทำกิจกรรมด้านการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านเศรษฐกิจ ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำมาจัดนิทรรศการ อธิบาย เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยโดยที่ไม่ใส่ใจผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยหนึ่งในความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มของ ดอกไม้ ว่า “....เรายังคงต้องการเขื่อนจริงหรือ? เขื่อนแก้ไขปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งได้จริงหรือ? เราต้องนำเสนอออกมาให้คนที่มาเข้าชมนิทรรศการได้เข้าใจว่าทำไมเขื่อนถึงไม่ควรมีในป่า.....” ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักร่วมกันแล้วว่า ถ้าหากพัฒนาประเทศที่สร้างคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และชาวบ้านในพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบก็สามารถทำได้ โดยหลายฝ่ายอาจมองว่านักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีแต่จะคัดค้านเสียอย่างเดียว บางครั้งโครงการไหนที่มีประโยชน์พวกเขาก็เห็นควรด้วย เนื่องจากศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ในทุกส่วนของสังคม ทำให้คนในสังคมสังคมนิยมแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ในวัยเด็กจนเข้าสู่ในสถาบันอุดมศึกษา แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป พวกเขาเหล่านั้นต่างเลือกที่จะตั้งคำถามกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากหรือน้อยเพียงใด มีความคุ้มค่ากับการสูญเสียไปหรือไม่ และจะเลือกตัดสินใจที่จะเชื่อภายใต้การไตร่ตรองอย่างรอบครอบด้วยการพิจารณาบนพื้นฐานของการรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

4.2 การสร้างความหมาย : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง

จากการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ลงบนแผ่นกระดาษ หลังจากนั้นจึงให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมานำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของความหมายดังกล่าวร่วมกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการประชุมเพื่อสรุปผลการสร้างความหมายร่วม ผลการปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นการสะท้อนความหมายที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล ซึ่งบางคนอาจจะมาจากมหาวิทยาลัยเดียวกันแต่ก็มีความคิดเห็นแตกต่างกัน บรรยายการประชุมจากการสังเกตโดยผู้วิจัยทำให้เห็นถึง “....การถกเถียงถึงความหมายแต่ละคนก็เสนอในมุมมองของตนเองเป็นหลัก แต่ก็มีการรับฟังเหตุผลของคนอื่น ถ้าความหมายใกล้เคียงกันสามารถนำมารวมกันได้....” โดยแต่ละคนแสดงความคิดเห็นและร่วมกันสรุปความหมายผู้วิจัยทำการสรุปผลและขอฉันทามติในที่ประชุมในการยืนยันความหมายที่สร้างร่วมกันในครั้งนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นในมุมมองของตนเอง ประสพการณ์การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือ แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติของตน เพื่ออธิบายให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจากการประชุมกลุ่มร่วมกันทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สร้างความหมายร่วมกันผ่านการตระหนักรู้ในตนเอง ในขั้นตอนการวางแผน 5 ประเด็น ดังนี้ 1. การเห็นความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติ 2. การปลูกจิตสำนึกในความรักและห่วงแหนธรรมชาติ 3. การเสียสละเพื่อโลกอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ 4. การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างชาญฉลาด 5. การฟื้นฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศ โดยจะใช้ทั้ง 5 ประเด็นเป็นส่วนหนึ่งในการตั้งคำถามกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสะท้อนการสร้างอัตลักษณ์ในกระบวนการสร้างความหมายใหม่

4.2.1 ประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ในการอธิบายเรื่องสิ่งแวดล้อม

เมื่อการอนุรักษ์ในรูปแบบเดิมสร้างแนวคิดเดิมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การสร้างฝาย การปลูกป่าชายเลน หรือการใช้ฉลากประหยัดไฟเบอร์ 5 การทิ้งขยะให้ลงถัง การแยกขยะเป็นต้น หากตรวจสอบในข้อเท็จจริงแล้วก็ยังคงมีวิธีอีกมากที่เป็น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายในวิธีการตามแต่ความเชื่อของแต่ละคน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสวงหาหนทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่ที่ต้องการร่วมกัน โดยที่อาจจะมียุทธศาสตร์ในรูปแบบเดิมก็ได้ แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่จะเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองและตรงตามความปรารถนาของตนเองมากที่สุดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม **ไบหย้า** ได้เล่าไว้อย่างน่าสนใจว่า “.....แต่คนถนัดต่างกัน บางคนถนัดอธิบาย บางคนถนัดการทำงานเบื้องหลังแต่ทุกคนก็เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....”

การแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเองจึงต้องอาศัยการมองย้อนกลับไปว่าความปรารถนาที่แท้จริงในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนคืออะไร เพราะอะไรหรือมีจุดใดที่ทำให้ตนเองอยากจะถูกขึ้นมาเปลี่ยนแปลง หรือมีกิจกรรมใดบ้างที่ทำให้ตนเองสามารถเปลี่ยนความคิดและเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด หรือมีผู้มีอิทธิพลทางความคิดใดเป็นผลต่อความเชื่อในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าว 4 ประการดังนี้

1) จุดเปลี่ยนสู่เส้นทางนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การสะท้อนภาพอัตลักษณ์ของนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้สะท้อนให้เห็นถึงฉันทามติแห่งจุดเปลี่ยนการก้าวข้ามความรู้ที่เข้ามาบริหารจัดการชีวิต สู่อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตน จนกระทั่งเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาและได้มีโอกาสรวมกลุ่มทำกิจกรรม จุดเปลี่ยนที่ต่างกักลับถูกหลอมรวมกันด้วยอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดถือในบรรทัดฐานนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคมมองข้ามไปอย่างสิ้นเชิง พวกเขากลับเลือกที่จะตระหนักในอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพวกเขาเท่านั้น โดย **ดอกไม้** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....พวกเราอยากให้โลกใบนี้ให้เป็นบ้านของเราตลอดไป วิธีการใดที่จะช่วยธรรมชาติได้ก็ควรทำ เราเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ.....” การขับเคลื่อนอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายใต้บรรทัดฐานการทำกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเลือกใช้กลยุทธ์และวิธีการ เพื่อทำทำกิจกรรมได้ตามอุดมการณ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งแต่ละคนมีจุดเปลี่ยนที่แตกต่างกัน หากแต่ก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อมทางสังคมที่สร้างนิสิตนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามที่ตนปรารถนา ซึ่งจากการโต้แย้งของ **ต้นกล้า** ในประเด็นดังกล่าวว่า “.....เคยได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาที่มุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สัตว์กินแล้วอิม แต่มนุษย์กินแล้วเก็บ เก็บไม่พอ ยังกอบโกยทรัพยากรเพื่อการค้า.....”

ความรู้และประสบการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมที่ถูกภาพสะท้อนของสังคมกำกับสร้างนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแบบที่สังคมต้องการ เมื่อมีโอกาสตระหนักคิดภายในตนเอง เพื่อไตร่ตรองมองถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบกับจุดเปลี่ยนที่จะนำพาตนเองหลุดพ้นจากความหมายของคำว่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเก่าที่ถูกปกคลุมด้วยแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม จากความคิดเห็นของ **ภูเขา** ในการสนทนากลุ่มในประเด็นนี้ว่า “.....แทบจะไม่เคยคิดเลยว่าในอีกมุมหนึ่งมันก็ยังมึอะไรอยู่เบื้องหลังกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่พวกเราทำกันมา ซึ่งผมคิดว่าก็เป็นสิ่งแปลกใหม่และน่าตกใจอยู่เหมือนกัน.....” จุดเปลี่ยนสู่การเลือกเส้นทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการตระหนักรู้ในตนเอง จะเป็นการเลือกสร้างความหมายในรูปแบบที่ตนเองเชื่อหรือตนเองตระหนัก ถึงแม้ว่าการเลือกเส้นทางดังกล่าวจะเป็นเส้นทางเดียวกันกับความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในความหมายเดิม แต่เปรียบเสมือนเป็นความหมายใหม่ที่ร่วมกันตระหนักขึ้น และได้เลือกความหมายตามที่ตนเองปรารถนาอย่างรู้เท่าความรู้สิ่งแวดล้อม

2) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

ศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ในทุกส่วนของสังคมทำให้คนในสังคมได้รับแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงผ่านระบบการศึกษาและทางอ้อมผ่านสถาบันทางสังคม เกิดการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ในวัยเด็ก เมื่อเข้าสู่ในระดับอุดมศึกษาและได้มีโอกาสเข้าร่วมกลุ่มสังคมที่มีความเชื่อกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบเดียวกัน ผ่านการทำกิจกรรมยิ่งทำให้เป็นการผลิตซ้ำ (Reproduction) ของความรู้สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ซึ่งการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้รู้สึกว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งที่สมควรทำเพื่อให้ธรรมชาติคงอยู่ควบคู่กับมนุษย์ตลอดไป ทุกคนในสังคมจึงได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กเมื่อได้มีโอกาสไปสัมผัสสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การไปทัศนศึกษา การไปเข้าค่ายลูกเสือ เป็นต้น เพื่อให้ในวัยเด็กได้มีโอกาสซึมซับของความรู้สึกที่ดีที่มีต่อธรรมชาติ และเมื่อเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ยังคงมีอิทธิพลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจนนำมาสู่การพิจารณาตนเป็นนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดมาจากจิตสำนึกการทำเพื่อปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม (Lappé, Jeffries Hein, & Landecker, 2019) โดย ก้อนหิน ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....พอกลับมาจากค่ายผมเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่าง เช่น ไม่ใช้ถุงพลาสติก หรือ พยายามแยกขยะ ซึ่งมันก็ไม่ได้ยากอะไรเลย.....” ซึ่งมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกับ **ภูเขา** ว่า

“.....ความหมายที่สะท้อนร่วมกัน มากกว่ากิจกรรม คือ การปลูกจิตสำนึกให้คนในเมือง และเรากำลังสร้างพลังการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตัวของพวกเขา.....”

การมีโอกาสได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติผ่านการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการทำกิจกรรมทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความรู้สึกมีความสุขในการทำกิจกรรม เกิดความรู้สึกรักและห่วงแหนต่อธรรมชาติ จนสามารถสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นภายในตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจะเกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อยในลักษณะของการค่อยเป็นค่อยไปในตนเอง สั่งสมและเกิดขึ้นผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ หลากหลายมากขึ้น ยังมีสัมพันธ์กับธรรมชาติผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้ยังเกิดความรู้สึกต่อธรรมชาติ มีความปรารถนาที่จะรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของพลังแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมออกสู่สังคม

3) แรงบันดาลใจจากบุคคลสำคัญด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จุดเริ่มต้นในมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือ การได้เข้าเข้ามามีโอกาสทำกิจกรรม โดยจะมีตัวอย่างหรือบุคคลต้นแบบในหลายๆ ด้านที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นแบบอย่างหรือเป็นต้นแบบของความคิดความเชื่อสู่การปฏิบัติตามบุคคลที่มีความสำคัญนั้น ซึ่งการให้ความหมายของบุคคลต้นแบบมีหลายระดับมีในรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้แรงบันดาลใจที่เกิดจากบุคคลต้นแบบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคน ก็มีความแตกต่างกัน เป็นอัตลักษณ์เป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลและอาจมีการส่งต่อจนกลายเป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มที่ขยายออกไปได้ โดยแรงบันดาลใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระรู้และเริ่มลงมือทำเพื่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับจิตใจและในระดับการปฏิบัติ บุคคลที่มีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชื่อถือและยึดเอาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยจากประสบการณ์ของ **ต้นไม้** ได้เล่าไว้ดังนี้ “.....วิชาสังคม ได้รู้จักคุณสืบฯ ซึ่งตอนนั้นคิดว่าจะมีใครยอมสละชีวิตเพื่อป่าไม้ เพื่อปกป้องผืนป่า ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการมาเรียนสิ่งแวดล้อม และอยู่ชมรมอนุรักษ์.....”

นอกจากบุคคลสำคัญที่เป็นแบบอย่างในการขับเคลื่อนอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ยังมีแบบอย่างในรูปแบบของความสัมพันธ์ของกลุ่มชมรมอนุรักษ์ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการทำกิจกรรม คือ รุ่นพี่ภายในชมรม ซึ่งจะเป็นแบบต้นแบบของแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรม เพราะแสดงให้เห็นถึงความจริงจัง ความมุ่งมั่นในอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เสียสละ ท่วมเทีในการทำกิจกรรมและเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเป็นต้นแบบแห่งแรงบันดาลใจ คือ การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีได้ เช่น การสอนคนอื่นตนเองต้องทำให้ได้เสียก่อน การตรงต่อเวลา การรับฟังความคิดเห็นของรุ่นน้อง การให้เกียรติคนอื่น การรู้จักหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น จากการเล่าประสบการณ์ของ **ก้อนเมฆ** ภายในชมรมของตนว่า “.....จะสอนคนอื่นได้ต้องทำให้เขาดูให้ได้ สำคัญคือเรามีหน้าที่ความรับผิดชอบของเราเอง การอนุรักษ์คือความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม.....” ซึ่งต้นแบบที่เกิดขึ้นภายในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเป็นแรงขับเคลื่อนการทำกิจกรรม เสมือนเป็นแรงขับภายในอีกทางหนึ่ง ประกอบกับประสบการณ์ในการถ่ายทอดแรงบันดาลใจของ **ใบหญ้า** ที่ได้เล่าให้ฟังไว้ว่า “.....ผมมีรุ่นพี่ในชมรมเป็นแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรม เราไปเรียนแล้วกลับบ้านทำอยู่อย่างนี้ ซ้ำๆ ไม่เบื่อหรือไง มันได้ประโยชน์อะไร มาทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม มันมีประโยชน์กว่าการนั่งเล่นเกมนะ.....”

บุคคลที่มีความสำคัญด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเป็นแรงผลักดันหนึ่งสู่การสร้างแรงบันดาลใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บุคคลต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเหมือนที่ชี้แนะแนวทางโดยที่ไม่ได้มีการอบรมสั่งสอนหรือมีบุคคลนั้นมาถ่ายทอด แต่เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติของบุคคลนั้น หรือมีความเชื่อในลักษณะเดียวกัน ซึ่งในฐานะนี้ทำให้บุคคลที่มีความสำคัญด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเปรียบเสมือนกับผู้เชี่ยวชาญในการชี้แนะ ชี้แนะสังคม ให้ปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นไปตามความเชื่อของความรู้กระแสหลัก โดยที่อาจจะมาในรูปแบบของบุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดทางสังคมระดับโลก บุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดของกลุ่มชมรม ซึ่งอาจจะป็นรุ่นพี่ หรือเพื่อน ซึ่งการจะมีความเชื่อในบุคคลต้นแบบนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยง่าย แต่หากจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความเชื่อในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างหนักแน่น จนสามารถสร้างการความเชื่อในลักษณะเดียวกับการศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมกระแสหลัก ที่สังคมทำให้เชื่อว่าเป็นคนดีด้านสิ่งแวดล้อม เป็นคนเก่งที่มีความสามารถด้านสิ่งแวดล้อมที่คนในสังคมตกลงร่วมกันว่าจะยกย่องและเชิดชู จึงทำให้เป็นบุคคลสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมจะกลายเป็นบุคคลต้นแบบหรือบุคคลตัวอย่างด้านสิ่งแวดล้อมในที่สุด

4) การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับการแนวทางของตน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมบนพื้นฐานความเชื่อ ความตระหนักของตนเองและความรู้สึกที่ตนเองมีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ ผสานหลอมรวมกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรม ด้านจิตอาสา และการช่วยเหลือสังคม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงออกผ่านกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งการมีความรู้อันหลากหลายแขนงวิชา หรือการมีความสามารถในการประยุกต์องค์ความรู้สู่การนำไปปฏิบัติใช้ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองที่สุด โดยที่ความรู้ที่ได้รับมาก็มาจากหลายแหล่งที่มา ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมาในอดีต การแสวงหาความรู้จากแหล่งที่มาของข้อมูล หรือได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ หรือรุ่นพี่ภายในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่เปรียบเสมือนผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ ในการทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม **ต้นไม้** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “ ผมว่าจะต้องใช้ความรู้หลายอย่าง ใช้ความรู้จากอินเทอร์เน็ตคงจะไม่เพียงพอ ถ้าได้ความรู้จากวิทยากรที่มีความน่าเชื่อถือก็จะได้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง.....”

ด้วยความแตกต่างกันของวัตถุประสงค์ แนวคิด และวิธีการจัดกิจกรรม แวดล้อม ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเลือกแนวทางการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับตนเอง โดยต้องรู้ว่าตนเองชอบอะไรหรือไม่ชอบอะไร สิ่งใดเหมาะสมกับตนเองในการทำกิจกรรมมากที่สุด ซึ่งเป็นการต่อสู้ ต่อรองกับความรู้ ความกล้า และความกลัว จนตนเองสามารถเอาชนะสิ่งต่างๆ ได้ และได้มีโอกาสทดลองการทำกิจกรรมในรูปแบบที่ตนเองไม่ถนัด หรือสามารถเลือกทำกิจกรรมที่ตรงกับความปรารถนาของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างก็มีอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่วัตถุประสงค์อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เช่น การปลูกป่านำมาซึ่งการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การเก็บขยะนำมาซึ่งการปรับภูมิทัศน์ การสร้างฝายนำมาซึ่งการเพิ่มความชุ่มชื้น หรือการทำกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งบางคนไม่ถนัดแต่ก็สามารถทำออกมาได้เป็นอย่างดี แต่ทุกคนล้วนยอมรับในการตัดสินใจของเสียงส่วนใหญ่ และสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อบรรลุความปรารถนาของตน ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยในการจัดกิจกรรมทำให้เห็นบรรยากาศดังนี้ “.....คนที่มีความถนัดบรรยายก็ทำได้ดี และมีความน่าสนใจ แต่ผู้ที่ไม่ถนัดในกิจกรรม สังเกตได้จากน้ำเสียง การพูดแผ่วไปด้วยความกังวล และคนที่ไม่ถนัดในกิจกรรมก็มีความพร้อมที่จะทดลองทำให้สิ่งแปลกใหม่ที่ตนเองยังไม่มีประสบการณ์เคย เป็นการแสดงออกถึงการเลือกกิจกรรมที่ตนเองปรารถนาและมีความเหมาะสมกับความสามารถของตน.....”

ด้วยแรงปรารถนาในการบรรลุอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ตนเองได้สั่งสมมา นำมาสู่การเลือกกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด เพราะทุกกิจกรรมมีรูปแบบ วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน บางกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย บางกิจกรรมเป็นการปฏิบัติ หรือบางกิจกรรมเป็นการใช้ความรู้สื่อความหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล ถ้าหากต้องการเรียนรู้กิจกรรมใหม่ก็พร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้ แต่ก็ต้องคำนึงถึงความถนัดและความเหมาะสมของตนเองให้มากที่สุด ในการทำกิจกรรมร่วมกันในสังคมจะต้องอาศัยการประชุมกลุ่มเพื่อตกลงใจในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีทักษะในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้ที่ประชุมมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับวัตถุประสงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง โดยใช้เหตุผลเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของวัตถุประสงค์ที่ตนนำเสนอในรูปแบบของตนเองถนัด เหมาะสมกับตนเองและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์แห่งอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนได้

4.2.2 ผู้ประสานโครงข่ายสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม

การทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการทำบนความเชื่อ ความปรารถนาแห่งตนเพียงลำพังสามารถทำได้ก็จริงอยู่ แต่อาจจะเห็นผลได้ช้าหรือแทบจะไม่ได้ สร้างผลกระทบที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ซึ่งการรวมตัวกันเพื่อประสานงานโครงข่าย นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นการทำให้คนที่มีแนวคิดในลักษณะเดียวกันมารวมกันสร้างผลิตซ้ำ ความรู้การอนุรักษ์ในรูปแบบที่ตนเองปรารถนาด้วยกัน ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งจะเป็น เหมือนหรือมีลักษณะในรูปแบบเก่าก็เป็นได้ แต่ทุกกิจกรรมผ่านการตระหนักในตนเองแล้วทั้งสิ้น โครงข่ายนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงหมายถึงนักกิจกรรมที่ทำหน้าที่อื่นๆ ในวงการการอนุรักษ์ที่มี อยู่ในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นในระดับองค์กร เช่น มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร มูลนิธิโลกสีเขียว มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย เป็นต้น ในระดับกลุ่มคน / ชมรม เช่น กลุ่มรักษ์ผืนป่าตะวันตก กลุ่มรักษ์ช้าง ไทย กลุ่มใบไม้ กลุ่มต้นกล้าเยาวชน กลุ่มเพื่อสัตว์ป่า กลุ่มผู้พิทักษ์ป่าไม้ เป็นต้น ในระดับเยาวชน ซึ่งก็คือ นิสิต / นักศึกษา ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย และ ในโรงเรียนที่มีชมรม กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และในระดับบุคคล หรือเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ เช่น นักวิชาการ ดารานักแสดง นักพูด ยูทูบเบอร์ เป็นต้น 4 ประการ ดังนี้

1) ชมรมสิ่งแวดล้อมศูนย์รวมอุดมการณ์อนุรักษ์ธรรมชาติ

การรวมกลุ่มกันเพื่อจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา (Environmental Club) โดยการทำกิจกรรมในชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแหล่งรวมตัวของคนที่มีความคิด ความเชื่อ ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เหมือนกัน หรืออาจกล่าวได้ว่ามีอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหมือนกันมารวมตัวกันเพื่อ ตอบสนองต่อความปรารถนาในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดอุดมการณ์การ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แพร่กระจายออกไปสู่สังคม ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นแหล่งรวมของ ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหมือนกัน พร้อมทั้งจะแสดงอัตลักษณ์ของตนด้วยการทำ กิจกรรม ผ่านการหลอมรวมความคิดความเชื่อด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบริบทของชมรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่รายล้อมด้วยความสัมพันธ์ในระดับของบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ความเชื่อ เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงมีจุดเริ่มต้น จุดผูกพัน การรวมตัวของอุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

หรือแม้กระทั่งบทบาทในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อบริบทในชมรมอนุรักษ์นั้นเปลี่ยนแปลงไป (W. Smith, 2019) ซึ่งจาก **สายลม** ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกิจกรรมไว้ว่า “.....พอทำกิจกรรมในชมรมอนุรักษ์ฯ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าได้ทำประโยชน์ให้กับธรรมชาติ แล้วจึงมาทำค่ายเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อม ยิ่งทำให้รู้สึกว่าตัวเราเองก็สามารถช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมได้.....”

ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มของสมาชิกชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีลักษณะของความเป็นพี่น้องและเพื่อนที่มีความใกล้ชิดกันเป็นอย่างมาก เพราะการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการทำกิจกรรมในระยะยาวและต้องอาศัยความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม ซึ่งไม่ได้เสร็จในหนึ่งระยะเวลาอันสั้น ความรู้สึกดี การเรียนรู้ชีวิตซึ่งกันและกัน การเห็นความยากลำบากระหว่างการทำกิจกรรม ความอดทนและความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จในการทำกิจกรรม ล้วนแล้วก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในส่วนของอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น จากความการแลกเปลี่ยนระหว่างการสนทนากลุ่ม **ภูเขา** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....ชมรมทำให้เราได้เพื่อน ได้พี่ ได้น้อง ชมรมจึงเปรียบเสมือนครอบครัวหนึ่งของเรา.....” ส่วนนี้เองทำให้การขับเคลื่อนอุดมการณ์ผ่านการทำกิจกรรมในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะเป็นส่วนหนุนเสริมให้เกิดพลังที่คอยสนับสนุนและช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง หรือมีกลุ่มคนที่คิดคล้ายกับเราคอยช่วยเหลือสนับสนุนเราอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ชมรมอนุรักษ์ยังเป็นพื้นที่ในแสดงออกผ่านกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้นิสิตที่มีความปรารถนาในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาท มีโอกาสในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในแบบที่ตนเองต้องการ

2) จากเพื่อนเที่ยวสู่เพื่อนร่วมอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เพื่อนร่วมอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา คือคนที่มีความคิดเดียวกัน มีความตระหนัก มีความเชื่อเหมือนกันในการดูแลรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาจึงถูกตั้งขึ้นเพื่อเป็นจุดศูนย์รวมของผู้ที่มีความรักในธรรมชาติเหมือนกัน มารวมกันทำกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่จุดเริ่มต้นของเพื่อนร่วมอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็มีที่มาแตกต่างกันออกไป โดยบางคนอาจจะไม่ได้เริ่มต้นจากการมีอุดมการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ก็ได้เพื่อนที่ร่วมกลุ่มทางสังคมเดียวกันเป็นผู้ชักชวนให้มาร่วมทำกิจกรรม หรือเป็นเพื่อนชักชวนเพื่อนที่รู้จักกันในสถาบันอุดมศึกษา จนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ “เพื่อน

ร่วมอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ” ในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการทำกิจกรรมในชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเพื่อนร่วมอุดมการณ์จะคอยสนับสนุนความคิดเห็นหรือเห็นต่างด้วยเหตุผล ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในเพื่อนร่วมอุดมการณ์ในการทำกิจกรรม นอกจากนี้เพื่อนร่วมอุดมการณ์ คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำกิจกรรม และให้กำลังใจเมื่อรู้สึกเหนื่อยหรือรู้สึกท้อใจในการขับเคลื่อนแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ที่ต้องเจอกับปัญหาจนถึงขั้นอาจจะล้มเลิกอุดมการณ์ ซึ่งจากทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการชี้ให้เห็นถึงอำนาจของความรู้ที่ต่อยอดให้คนในสังคมเชื่อมั่นในแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมให้กลายเป็นความรู้กระแสหลัก นำมาสู่ผลิตผลที่เข้าอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแพร่กระจายในวงกว้าง จนทำให้เพื่อนร่วมอุดมการณ์เป็นส่วนสำคัญในการร่วมกันขับเคลื่อนแนวคิดปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ผ่านการทำงานในชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

ความเชื่อมั่นที่มีต่อเพื่อนร่วมอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จะทำให้เกิดความรู้สึกต่อเพื่อนที่จะคอยช่วยเหลือยามท้อใจ ให้คำปรึกษายามที่จะต้องเผชิญปัญหา คอยประคับประคองให้เพื่อนร่วมอุดมการณ์ยังคงตั้งมั่นในอุดมการณ์เดียวกัน เพื่อบรรลุความมุ่งหวังในอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าเพื่อนร่วมอุดมการณ์เกิดความเหนื่อยล้าจากการทำกิจกรรม อาจจะยอมแพ้ในการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนนั้น จากการสะท้อนของ **ภูษา** ที่ได้เล่าประสบการณ์ในการทำกิจกรรมไว้ อย่างน่าสนใจว่า “.....จุดเริ่มต้นการเข้าชมรมแตกต่างกันออกไป เพื่อนชวนกันไปค่ายโดยที่ยังไม่รู้เลยว่าค่ายอะไร สุดท้ายคือมารู้ทีหลังว่ามันเป็นชมรมอนุรักษ์.....” เพื่อนร่วมอุดมการณ์ซึ่งจะให้กำลังใจ พร้อมที่จะช่วยเหลือแบ่งเบาภาระที่เกิดขึ้นด้วยความเชื่อมั่นในเพื่อนร่วมอุดมการณ์จะเป็นอัตลักษณ์หนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

3) บทบาทและหน้าที่จุดเริ่มต้นอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การอยู่ในชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการทำงานอย่างเป็นระบบในลักษณะคล้ายองค์กรขนาดเล็ก (Sub-Cultural) มีการบริหารจัดการภายในองค์กรในลักษณะของการแบ่งหน้าที่ ซึ่งมีตำแหน่งในการทำงานภายในชมรมอนุรักษ์ออกไปใน สอง ลักษณะคือ หนึ่ง ตำแหน่งแบบเป็นทางการ คือ ตำแหน่งที่มีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ และ สอง ตำแหน่งที่ไม่เป็นทางการ คือ ตำแหน่งที่ได้มา

พร้อมกับบทบาททางสังคม เช่น ความเป็นพี่น้อง เพื่อน หรือระดับความสัมพันธ์อื่นๆ การเป็นแบบอย่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Izadi, Mohammadi, Nasekhian, & Memar, 2020) ซึ่งจากความคิดเห็นของ **ต้นกล้า** สรุปการทำกิจกรรมร่วมกันว่า “.....การทำงานในตำแหน่งวิชาการ ต้องหาความรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่ใช่แค่การจัดกิจกรรม แต่ต้องทำให้ความรู้ที่เข้าใจยาก อธิบายให้ง่ายขึ้นด้วย.....”

บทบาทที่ถูกแต่งตั้งขึ้นในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจนและมีระยะเวลาที่กำหนดในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อได้รับมอบหมายแล้วก็จะมีการศึกษาหน้าที่ของตนเองซึ่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนี้จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการทำซ้ำ เกิดความเคยชินจากการปฏิบัติจนซึมซับแนวความคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างไม่รู้ตัว ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นแต่การค่อยๆ ซึมซับแนวคิดดังกล่าวก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นภายในตนเองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังประสบการณ์ในการทำกิจกรรมของ **ใบข้าว** ที่แสดงความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มไว้ว่า “.....เป็นประชาสัมพันธ์ ก็จะต้องติดต่อกับคนอื่น มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดกับคนอื่นที่และนำมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนๆ คนอื่นได้.....” อุดมการณ์การด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นแรงผลักดันในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป **จากการสังเกตโดยผู้วิจัย** ทำให้เห็นบรรยากาศในการทำงานได้ดังนี้ “.....การทำกิจกรรมเต็มไปด้วยความอบอุ่น มีการให้กำลังใจช่วยเหลือกันเตรียมงานหรือในการทำกิจกรรม รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องเป็นอย่างดี คอยให้คำแนะนำประสบการณ์การทำกิจกรรม มีบรรยากาศความตึงเครียดบางครั้งที่มีความจริงจังจนถึงมีการดู หรือ มีการดักเตือนในระหว่างการเตรียมการ แสดงให้เห็นถึงความเอาใจจริงเอาใจในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี.....”

ตำแหน่งที่มาพร้อมกับบทบาททางสังคมของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นองค์กรที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมมาอย่างยาวนาน ดังนั้นการถ่ายทอดอุดมการณ์ย่อมมีการส่งต่อกันรุ่นสู่รุ่น การปลูกฝังแนวความคิดการปกป้องและรักษาธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมย่อมเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี โดยเฉพาะบทบาทการเป็นตัวอย่งที่ดีให้กับรุ่นน้องในชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดย **ต้นไม้** ได้แบ่งปันประสบการณ์ผ่านการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้ “.....เมื่อก่อนก็เคยใช้ถุงพลาสติก ใช้โฟม ใช้หลอดนั้นแหละ แต่พอเป็นรุ่นพี่แล้วถ้าเรายังใช้อยู่เราจะสอนเขาอย่างไร ความเป็นรุ่นพี่มันจะบังคับให้เรามีจิตสำนึกเอง.....” ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้องได้ปฏิบัติตาม ถึงแม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่

ไม่ได้เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เมื่อได้มีโอกาสเป็นรุ่นพี่หรือมีความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นบทบาทของการแนะนำรุ่นน้อง การเป็นแบบอย่างที่ดีก็เป็นส่วนหนึ่งของบทบาทนั้น อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเริ่มก่อตัวขึ้นมากจากบทบาททางสังคมนั้นเอง

4) พลังอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

การทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมิใช่เพียงแค่การเข้าร่วมหรือจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น ทุกคนเริ่มมีการทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตั้งแต่วัยเด็กตั้งแต่เริ่มมีการรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบตัว จนมาถึงเข้าสู่ระบบการศึกษามีการทำความรู้จักรธรรมชาติมากขึ้น การไปทัศนศึกษา การเรียนรู้อีกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่ได้หล่อหลอมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี เกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่รู้ตัว จากประสบการณ์ของ **ไบไม** ที่เล่าไว้ว่า “.....ตอนเด็กๆ เราเผื่อใจที่จะได้ไปทัศนศึกษาเพราะเราอยากไปเที่ยวธรรมชาติ ใครคิดเหมือนผมบ้าง พอมาย้อนคิดดูก็รู้สึกว่ามันทำให้เราเริ่มรักธรรมชาติมาตั้งแต่ตอนนั้น.....” เพราะเป็นสถาบันทางสังคมและระบบการศึกษามีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในสังคมถูกปลูกฝังความรู้ สร้างความเชื่อ และถ่ายทอดคุณค่าของสังคม ชี้นำสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมไปถึงการสร้างการรับรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม ด้วยประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้ความตระหนักในสิ่งแวดล้อมก็แตกต่างกันออกไปเช่นกัน แต่ละคนก็จะยึดมั่นในประสบการณ์ของตนเอง และสิ่งที่ตนเองถนัดเป็นหลัก จากการแสดงความคิดเห็นของ **ไบข้าว** ในการสนทนากลุ่มที่แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....แต่แต่ละคน แต่ละชมรม มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับใครถนัดกิจกรรมแบบไหน การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่จำกัดรูปแบบ ไม่จำกัดวิธีการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อธรรมชาติ....”

การนำความรู้จากประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนต่างก็มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มีลักษณะหลากหลายไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง บางคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมก็ยอมเป็นไปในแบบกิจกรรมของการได้ลงพื้นที่จริง การเปลี่ยนแปลงหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม หรือการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ หรือบางคนประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านทางทฤษฎี ผ่านการบรรยายผ่านการศึกษ การทำกิจกรรมก็มุ่งแนวคิดด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเชิงวิชาการเป็นหลัก โดย

อาศัยแนวคิดทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องยืนยันความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ โดยจากการให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่ม **ไบไม** ได้เล่าว่า “.....ฟิสิกส์คือสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมของเราสามารถอธิบายได้ด้วยกฎของฟิสิกส์ ดังนั้นหากเราเข้าใจพื้นฐานของกฎธรรมชาติ การปรับแนวคิดหรือปรับวิธีการในการทำกิจกรรม อาจจะทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น.....” ซึ่งแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการสร้างความตระหนักที่เกิดขึ้นภายในตนเองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยประสบการณ์หรือการได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้การทำกิจกรรมถูกผสมผสานกับความยึดมั่นในประสบการณ์ของตนเอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงมีแนวคิดหรือวิธีการในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมได้แพร่กระจายไปทุกส่วนของสังคมผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมของศาสตร์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ส่งสมผ่านประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งแต่ละบุคคลก็ได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไปทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมย่อมแตกต่างกัน ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยในการสนทนากลุ่ม “.....การเสนอแนวความคิดในการจัดกิจกรรมแล้วแต่เป็นวิธีการที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแทบทั้งสิ้น มีการนำเสนอข้อเสนอของตนเองและทุกคนล้วนมีเหตุผลของตนเอง ถึงแม้ว่าจะมาจากชมรมฯ เดียวกันแต่ก็มีแนวทางที่เสนอแตกต่างกัน.....” ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักคิด สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่ในการทำกิจกรรมกับคนส่วนใหญ่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกเอาเพียงวิธีการเดียวในการปฏิบัติ จึงมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่ตนเองเสนอพร้อมเหตุผลประกอบเพื่อเป็นการแสวงข้อตกลงใจการใช้แนวทางในการทำกิจกรรม แต่นักกิจกรรมย่อมมีแนวคิดการประยุกต์แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อประสานหลอมรวมแนวทางของทุกคนเพื่อให้ได้ข้อสรุปการทำกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่แทรกซึมจนสามารถเปลี่ยนประสบการณ์ที่ตนเองมีกับสิ่งที่ต้องการได้ โดย **ภูเข่า** ได้ให้ข้อโต้แย้งในการสนทนากลุ่ม ในประเด็นกล่าวไว้ดังนี้ “.....ไม่อยากจะให้ทุกคนยึดติดเพียงแค่เหตุผลของตนเอง เพราะสุดท้ายแล้วกิจกรรมที่พวกเราทำก็เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น.....” อิทธิพลของแนวคิดดังกล่าวนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

4.2.3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนในทุกขณะ

เมื่อความหมายที่ถูกสร้างจากความปรารถนาของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ จำเป็นต้องมีพื้นที่ในการเปิดเผยตัวตนเหล่านั้นออก พื้นที่ในความหมายนี้มีได้หมายความว่าเพียงแค่พื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น เพราะพื้นที่ทางกายภาพสามารถสังเกตเห็นได้เชิงประจักษ์และสร้างสามารถควบคุมได้โดยง่าย แต่พื้นที่ที่สำคัญในความหมายคือพื้นที่ทางสังคมที่จะเป็นพื้นที่ในการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม ผ่านการทำกิจกรรมและการถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ผ่านการสะท้อนย้อนคิดในตนเองด้วยการทบทวนถึงที่มาที่ไป เหตุและผลในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการตระหนักตนในความปรารถนาของตนเอง โดยความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับศาสตร์สิ่งแวดล้อม กฎ ระเบียบ และการบริหารจัดการชีวิต เพื่อสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนปรารถนา 2 ประการ ดังนี้

1) การต่อรองกับระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษา

การจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษามีหลายปัจจัยในการจัดกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จตามที่นักกิจกรรมต้องการ ปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญคือการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพนิสิต การสนับสนุนการจัดกิจกรรมจึงเป็นหนึ่งในภารกิจที่สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องสนับสนุนให้นิสิต การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งพัฒนาทั้งศักยภาพทางด้านร่างกายและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แต่สิ่งนี้นักกิจกรรมต้องเผชิญคือการถูกกำหนด กฎเกณฑ์ สร้างตัวชี้วัดเพื่อจำกัดกิจกรรมให้ไปในแนวทางที่สถาบันอุดมศึกษาต้องการด้วยการตีกรอบการพิจารณาการอนุมัติโครงการและงบประมาณในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างยิ่งของนักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา โดยที่ความคิดเห็นของ **ต้นกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “....การอนุมัติโครงการยากขึ้น มีตัวชี้วัดการจัดกิจกรรมมากขึ้น มีการประเมินผลมากขึ้น ถ้าโครงการไหนไม่ผ่านตัวชี้วัดที่มหาวิทยาลัยกำหนดก็จะไม่ได้รับการพิจารณาโครงการและงบประมาณ.....” ทำให้การริเริ่มกิจกรรมในวัตถุประสงค์หรือมีรูปแบบที่นิสิตต้องการจึงเป็นไปได้ยากสำหรับการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา

การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการอุดมศึกษา ตามนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว ที่มุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษา

คำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การลดการใช้พลังงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อที่สถาบันอุดมศึกษาจะสนับสนุนกิจกรรมที่ตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าวเป็นสำคัญ ทั้งในแง่ของการอำนวยความสะดวกและการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งทำให้การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ต้องการนั้นเป็นไปได้ยากและไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรนัก แต่นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผู้ที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ถึงแม้จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษามากเท่าที่ควรนัก แต่ด้วยไฟแห่งการอนุรักษ์ที่ยังคงเป็นแรงผลักดันในการขับเคลื่อนตนเองให้ต่อสู้ ฝ่าฟัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วยการประยุกต์ศาสตร์ในหลากหลายแขนง ประสานหลอมรวมจนกลายเป็นกิจกรรมจนสามารถจัดกิจกรรมได้ในรูปแบบที่ต้องการ โดย**ไบไม่** ได้เผยแพร่ผลการปฏิบัติงานร่วมกับส่วนงานด้านกิจกรรมของสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้ “.....ถ้าทำนอกแผนของกองกิจฯ ก็ไม่มีเงิน รถก็ไม่ได้ เราเลยต้องเก็บเงินส่วนตัวลงขันทำค่าย บางคนทำงานก็แบ่งเงินมาทำค่าย ขอรับบริจาคจากรุ่นพี่ เปิดกล่องที่สะพานลอยหรือโรงอาหาร.....”

การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาจากการสะท้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นตรงกันว่า โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษามากเท่าที่ควรนัก เนื่องนิสิตชมรมอนุรักษ์ส่วนใหญ่มีความต้องการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่ตนเองต้องการ ทั้งในเรื่องการจัดกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ซึ่งแฝงไปด้วยการชี้วัดและการประเมินผล ถ้าหากจะได้รับการสนับสนุนหรือได้รับการอำนวยความสะดวกจะต้องทำกิจกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ซึ่ง**ก้อนหิน** ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า “.....มหาวิทยาลัยอยากให้เราทำค่ายรอบๆ พื้นที่รับผิดชอบ แต่มันก็ไม่ใช่ต้องการของพวกเรา เราก็เลยไม่ทำ พอเราขออนุมัติโครงการไปก็มีการส่งกลับมาให้พิจารณาใหม่ 2 - 3 ครั้ง พวกเราก็พยายามเขียนโครงการให้มัน เข้าเกณฑ์มันก็ผ่านนะแต่ใช้เวลาพอสมควรอยู่.....” ดังนั้นหากจะมองว่าสถาบันอุดมศึกษาไม่สนับสนุนการทำกิจกรรมอาจจะไม่เป็นธรรมดามากนัก สถาบันยังคงสนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพนิสิต และพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป แต่ด้วยนโยบายการจัดการอุดมศึกษาภายใต้นโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องบังคับวิธีการจัดกิจกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่สถาบันอุดมศึกษาต้องการเช่นกัน เนื่องจากมีการวัดและประเมินผลในระดับของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นผู้ประเมินสถาบันอุดมศึกษาอีกทางหนึ่ง

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นการต่อสู้ของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา จึงผ่านการต่อสู้ต่อรองและใช้ทักษะของนักจัดกิจกรรมที่ดีคือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการปรับความต้องการให้เข้ารับการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสามารถยืดหยุ่นยืดความต้องการ แนวคิด อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองได้ โดยการทำกิจกรรมอาจจะไม่ได้ตรงตามความต้องการทั้งหมด มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่แตกต่างออกไป การดำเนินโครงการ การเขียนโครงการ สรุปโครงการที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว แต่การต่อสู้ดังกล่าวทำให้ได้รับการอำนวยความสะดวก การสนับสนุนงบประมาณ แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้พวกเขาต่อสู้เพื่อการจัดกิจกรรมคือ “หัวใจของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ซึ่งทุกคนมีความตระหนักเหมือนกันจึงสามารถร่วมแรงร่วมใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ได้เป็นผลสำเร็จ ด้วยอิทธิพลของแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการร่วมแรงร่วมใจเพื่อจัดกิจกรรมให้ได้สำเร็จ

2) การต่อรองกับตนเองในการเอาชนะความสะดวกสบายแบบการพัฒนาสู่ความทันสมัย

การดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในยุคที่ผ่านมา ทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ถูกกำกับด้วยความความสะดวกสบาย การยึดติดความง่ายและการลดขั้นตอนการปฏิบัติ การใช้โดยยึดติดความชอบส่วนบุคคลมากกว่าที่จะเลือกมองเหตุผลทางด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่รู้คุณค่าซึ่งเท่ากับว่าเป็นการทำลายธรรมชาติในทางอ้อม ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำ หรือมีความจำเป็นต้องปฏิบัติเพราะบทบาทและหน้าที่ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเป็นการต่อสู้ต่อรองกับความความสะดวกสบายที่แฝงมาในรูปแบบของทุนนิยม นอกจากการได้รับบทบาทนิสิตนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ทำให้ต้องปฏิบัติตนเองให้สามารถเป็นต้นแบบให้กับบุคคลได้แล้ว ยังต้องมีการปฏิบัติตนเองให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นอีกด้วย ถึงแม้จะไม่มีผู้ใดพบเห็นอุดมการณ์แห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะสามารถสร้างอัตลักษณ์ให้เป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้ตระหนักถึงคุณค่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แท้จริง ด้วยการเอาชนะตนเองให้เกิดการปฏิบัติที่ตรงกับอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนเองปรารถนา

การต่อสู้ต่อรองกับตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความ สะดวกสบายสู่การปฏิบัติตนตามอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงต้องอาศัยพลังที่เป็น แรงผลักดันในตนเองให้ปฏิบัติตามอุดมการณ์ ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดแรง กระตุ้นภายในตนเองในตนเองให้ลุกขึ้นมาทำบางสิ่งบางอย่างดีกว่าการอยู่นิ่งเฉย โดยเฉพาะอย่าง ยิ่งนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะมีคือพลังหรือที่เรียกว่า “ไฟแห่งการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม” ที่เป็นแรงผลักดันตนเอง โดย **ภูษา** ได้แสดงความคิดในกระเด็นดังกล่าวไว้อย่าง น่าสนใจดังนี้ “.....ที่จริงผมเป็นคนขี้เกียจ แต่พอเป็นเรื่องชมรมอนุรักษ์ฯ แล้วผมเต็มที่นะ ความขี้เกียจมันถูก แทนที่ด้วยหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการอนุรักษ์ของพวกเขา” ไฟแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะ สร้างความกระตือรือร้นและความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่ในตนเองแสดงออกผ่านการทำกิจกรรมด้วยความมุ่งมั่น ซึ่งจะเป็นพลังสิ่งแวดล้อม เพื่อ พัฒนาสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้เกิดความรู้สึกรักและห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือสังคมด้านการดูแลสุขภาพธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน นอกจากนี้ **ต้นกล้า** ก็ยังได้เล่าถึง ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมของตนไว้ว่า “.....งานชมรมมันเหนื่อย เสียโอกาสหลายอย่างแต่เชื่อว่าทุก คนรู้สึกอยากทำค่าย ซึ่งผมอยู่ชมรมปีนี้เข้าปีที่ 4 แล้ว ผมก็ยังหาคำตอบให้กับตนเองไม่ได้เลย.....”

ในฐานะนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการสร้างความตระหนักรู้เพื่อเอาชนะตนเองกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่มาพร้อมกับการสร้างความสะดวกสบาย คือ ไฟแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตนเองที่แสดงออกผ่านจิตสำนึกในการปฏิบัติตนเองเพื่อช่วยให้ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ฟื้นฟู รักษาสิ่งให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะ เป็นด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยบทบาทและหน้าที่ หรือการใช้ชีวิตประจำวันด้วยความ ตระหนักคิดบนวิถีแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแต่ละ คนล้วนมีความแตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนตระหนักได้ว่าการขับเคลื่อนตนเองและ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแนวคิดของคนในสังคมซึ่งอาจจะเป็นเปลี่ยนการเปลี่ยนแปลงในจุดเล็กๆ แต่ อย่างน้อยก็ได้มีโอกาสทำในสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าควรจะทำ ซึ่ง **ต้นไม้** ได้กล่าวขึ้นระหว่าง การสนทนากลุ่มว่า “.....เราต้องเป็นตัวอย่างทำให้เขาดู ถ้ามันดีเขาจะทำตาม..... ถึงแม้มันไม่มีใครเห็นแต่ตัวผม เองนั้นเห็น และมันจะพูดได้ไม่เต็มปาก.....” จึงทำให้ตนเองตระหนักว่าการลงมือทำย่อมดีกว่าการอยู่นิ่ง เฉย จนทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปและไม่สามารถกลับคืนใกล้เคียงกับความสมบูรณ์ได้ ด้วย เหตุนี้เองความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นอัตลักษณ์ที่ขับเคลื่อนนิสิตนักกิจกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

4.3 การดำรงอัตลักษณ์จากความหมายใหม่ : การสร้างความยั่งยืนอุดมการณ์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากความหมายใหม่

อัตลักษณ์เปรียบเสมือนกระจกที่อนความคิดความเชื่อที่ผู้หนึ่งยึดถือผ่านการสั่งสมจากประสบการณ์ทำให้ผู้หนึ่งแสดงออกผ่านวิถีชีวิตและกิจกรรมต่างๆ อัตลักษณ์จึงมีความหลากหลายและมีความสิ้นไหลสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาด้วยความเชื่อและบริบททางสังคม อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นภาพสะท้อนความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ที่มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ที่ทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนถึงเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา จึงได้มีโอกาสรวมกลุ่มคนที่มีความเชื่อในอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมารวมกันทำกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ ถ่ายทอด ส่งต่อแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมล้วนแล้วแต่เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์แทบทั้งสิ้น แต่ด้วยความรู้เท่าทันต่อความรู้สิ่งแวดล้อม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงสามารถร่วมสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมาใหม่ และสามารถดำรงอัตลักษณ์ที่ตนเองร่วมสร้างขึ้นมาใหม่ได้ในบริบทของสังคมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดย **ภูเขา** ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมไว้ว่า “.....การทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอาจจะมีผลประโยชน์อยู่เบื้องหลัง หรือมีคนได้ประโยชน์จากการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ของเราที่จริงอยู่ ดีกว่าที่จะไปสนใจเรื่องใครได้ประโยชน์ หรือใครเสียประโยชน์.....”

การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการทำกิจกรรมที่ได้ผ่านการสะท้อนคิดในตนเอง ซึ่งล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์ที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนและแอบแฝงมาในรูปแบบของความรู้อย่างแยบยล ซึ่งการแสดงบทบาทนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองออกมา ก็มีถูกต้องเสมอไปว่าจะเข้าไปในรูปแบบที่สังคมต้องการหรืออาจจะเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมก็ย่อมได้ แต่การกระทำดังกล่าวต้องเกิดขึ้นมาจากความปรารถนาของผู้ นั่นเอง ถึงแม้ศาสตร์แห่งความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด เพื่อเอื้อให้การบริหารจัดการชีวิตนั้นเข้ามาควบคุมผู้คนในสังคมตามแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลับเลือกที่จะสร้างตนเองตามความปรารถนาของตน การต่อสู้ต่อรองกับความรู้ผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันของ **ก้อนหิน** ในการสนทนากลุ่มโดยมีใจความว่า “.....เราไม่ได้งบประมาณในการทำกิจกรรม พวกเราก็หางานพิเศษและแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรม.....” การสร้างความหมายใหม่ในตนเอง ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือ นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องตระหนักคิดในตนเองและเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ตามความปรารถนาของตน

4.3.1 เชื้อมั่นในความหมายใหม่ที่ตนเองสร้างขึ้น

แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมได้หล่อหลอมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งแต่เกิดจนถึงระดับอุดมศึกษา ล้วนแล้วแต่ถูกกระทำโดยความรู้สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ต่างกัน ซึ่งประสบการณ์ในวัยเด็กจะสร้างการรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี เกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่รู้ตัว โดยที่สถาบันทางการศึกษาส่งผลโดยตรงต่อการสร้างประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสถาบันทางสังคมและระบบการศึกษามีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในสังคมถูกปลูกฝังความรู้ สร้างความเชื่อ และถ่ายทอดคุณค่าของสังคม ชี้นำสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมไปถึงการสร้างการรับรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม เมื่อได้เข้าสู่ระดับอุดมศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ยังคงถูกหล่อหลอมด้วยประสบการณ์ในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ความตระหนักในความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันออกไปเช่นกัน จึงทำให้ความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการยึดมั่นประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละระดับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัย ทำให้เห็นถึงบรรยากาศระหว่างการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้ “.....เมื่อเห็นขยะ หรือสิ่งที่วางอยู่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยก็จะจัดการเก็บขยะไปทิ้ง ถ้าหากมีเศษอาหารก็จะดำเนินการแยกและนำภาชนะไป ซึ่งเห็นโดยตลอด 3 วันของกิจกรรม.....”

การประยุกต์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่สั่งสมมาจากประสบการณ์มาสร้างอัตลักษณ์ในรูปแบบของตนเองปรารถนา ให้กลายเป็นความตระหนักในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งประสบการณ์ที่แตกต่างกันจะสร้างความตระหนักในรูปแบบที่แตกต่างกัน บางคนเชื่อในความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ต้องลงมือปฏิบัติ หรือบางคนเชื่อในความรู้สิ่งแวดล้อมในรูปแบบของทฤษฎีผ่านการบรรยาย ซึ่งแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมนำมาสู่การสร้างความตระหนักที่เกิดขึ้นภายในตนเองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้ผ่านประสบการณ์ที่แตกต่างกัน หรือการได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทำให้ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกผสมผสานกับความยึดมั่นในประสบการณ์ของตนเอง ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเชื่อในแนวคิดหรือวิธีการที่แตกต่างกันออกไป

จากการแพร่กระจายของศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสั่งสมผ่านประสบการณ์จากทั้งสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับการปกป้องและรักษา

สิ่งแวดล้อมย่อมแตกต่างกัน ความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ถูกเสนอมาในการจัดกิจกรรมล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแทบทั้งสิ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่ในการทำกิจกรรมจำเป็นที่จะต้องเลือกเอาเพียงวิธีการเดียวเป็นแนวทางการปฏิบัติ จึงมีการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงทัศนคติเกี่ยวกับวิธีการที่ตนเองเสนอพร้อมเหตุผลประกอบเพื่อเป็นการแสวงข้อตกลงใจการใช้แนวทางหรือวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แม้ในบางครั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะตกอยู่ภายใต้ของศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมหรือศาสตร์อื่นๆ เข้ามาเปลี่ยนความคิด แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็หลอมรวมเอาความรู้ผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในรูปแบบที่ตนเองสร้างขึ้นผ่านการทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

4.3.2 พร้อมที่จะส่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากความหมายใหม่

การอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์นั้นเป็นส่วนสำคัญทำให้ที่ ทำให้คนในสังคม มีความเชื่อร่วมกันว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดควรปฏิบัติหรือควรละเว้นจนกลายเป็นความเชื่อร่วมกันของสังคม การที่สังคมรับเอาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นความรู้กระแสหลัก ประกอบกับการได้รับการยืนยันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและต้องปฏิบัติตาม โดยหลอมรวมคนที่มีความเชื่อ ความตระหนักในสิ่งเดียวกันมารวมกลุ่มจนกลายเป็นสังคมแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เกิดขึ้นในรูปแบบของ กลุ่ม / ชมรม ที่จะเป็นเป้าหมายของความเชื่อของคนในบริบทนั้นให้เป็นไปตามความมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้ง แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงเหมือนเดิมคือ แกนกลางความเชื่อด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ซึ่งจากการแสดงความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มของ **สายลม** ได้แสดงความคิดเห็นว่า “....ก่อนการทำกิจกรรม มีการซักซ้อม การเตรียมข้อมูลเพื่อให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม หรือการทวนกิจกรรมในที่ประชุม เพราะ การสื่อสารต่อไป เราก็ต้องทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจได้ง่าย เข้าถึงความรู้สึก กินใจ และเห็นประโยชน์แก่ธรรมชาติสูงสุด....”

การส่งผ่านอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใหม่ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งหลอมรวมกับความเป็นอาสาสมัครในการช่วยเหลือสังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นผลมาจากการผลิตซ้ำของแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ที่กลายเป็นความรู้กระแสหลักจนทำให้คนในสังคมตระหนักช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับโดยทั่วกันว่าการทำเพื่อสังคมส่วนรวมเป็นสิ่งที่ดี สังคมให้การยกย่องและถือว่าเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือสังคมด้านการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม ยิ่งเป็นการตอกย้ำถึงบริบททางสังคมที่ชี้ให้เห็นถึงคนในสังคม เสี่ยงต่อความสุขส่วนตัว ทรัพย์สินและเวลาเพื่อประโยชน์ของคนในสังคมในการที่จะทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่กับมนุษย์เท่าที่จะเป็นไปได้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมิได้หมายรวมถึงการที่คนในสังคมนั้นพร้อมที่จะเสียสละและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม แต่รวมถึงการส่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปสู่คนในสังคม ซึ่งสถาบันด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหน่วยงานของทางราชการและภาคประชาสังคมได้ร่วมผลิตซ้ำความรู้และให้รางวัลยกย่องเชิดชู กลุ่มคน หรือ ชุมรมที่มีการถ่ายทอดอุดมการณ์ การเสียสละเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าการทำประโยชน์เพื่อสิ่งแวดล้อมแทนคนในสังคมเป็นสิ่งที่ดีควรได้รับการยกย่อง ซึ่งจากความคิดเห็นของ **ต้นกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ตอนสรุปผลการทำกิจกรรมว่า “.....การปรับพฤติกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมือง ถ้าเราสามารถส่งสารไปถึงคนเหล่านี้ได้ก็จะช่วยลดผลกระทบ โดยทำให้มีความน่าสนใจและอาจเป็นจุดเปลี่ยนที่ดีให้ในสังคมก็ได้.....”

ความสัมพันธ์ในทุกระดับของกลุ่มคนที่มีความเชื่อเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหมือนกันในสถาบันอุดมศึกษา มีการส่งผ่านความรู้ ความเชื่อ ความรู้สึกและอุดมการณ์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในแบบ พี่ น้อง เพื่อน คนรู้จัก บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความสัมพันธ์ในแบบผู้ใหญ่สั่งสอนเด็ก ครู อาจารย์ให้คำแนะนำศิษย์ เพื่อผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถนำไปสู่การถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม / ชุมรมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นอันหนึ่งเดียวกัน อันเนื่องมาจากการมีอุดมการณ์เดียวกันทำให้ถ่ายทอดไปในทิศทางเดียวกัน และพร้อมที่จะส่งต่ออุดมการณ์จากรุ่นสู่รุ่นต่อไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นการผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมให้แพร่กระจายไปในสังคม เป็นการตอกย้ำว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดีและเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งจากประสบการณ์ของ **สายลม** ในระหว่างการทำกิจกรรมที่ได้สะท้อนให้ฟังว่า “.....ได้แลกเปลี่ยนกับชมรมอนุรักษ์ฯ ที่อื่นบ้าง เรานำข้อดีของหลายๆ ชมรมมารวมกันและนำไปแนะนำรุ่นน้องต่อได้ ซึ่งอยากให้ทุกคนนำข้อดีที่เราทำร่วมกันไปเผยแพร่ให้กับคนที่ไม่ได้มาร่วมกิจกรรม.....” นอกจากนี้ **ผู้วิจัยยังได้สังเกต** การทำกิจกรรมทำให้เห็นถึง “.....เมื่อเห็นผู้ให้ความสนใจกิจกรรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะรีบนำแผ่นพับโครงการและตรงเข้าไปหา โดยแนะนำเบื้องต้นเพื่อสร้างความน่าสนใจ จนทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมขึ้นไปฟังการวิทยากรในห้องประชุม.....”

แนวทางการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมนับได้ว่าถูกถ่ายทอดผ่านทางสถาบันทางสังคมในหลายรูปแบบ หล่อหลอมคนในสังคมให้สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมได้รู้คุณค่าในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รูปแบบการถ่ายทอดแนวทางการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนแตกต่างกัน เพราะแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งประสบการณ์ในอดีต ภูมิปัญญา การได้รับการเลี้ยงดู เป็นต้น การถ่ายทอดแนวทางการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านการทำกิจกรรมเพื่อสร้างแรงกระตุ้นในความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนมาจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน เกิดที่เดียวกัน ก็มีความแตกต่างกันในแง่ของวิธีการ แต่ทุกคนก็ล้วนตระหนักในสิ่งเดียวกันคือ “อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” และมีความพร้อมในการถ่ายทอดการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกไปสู่สังคม ด้วยความภาคภูมิใจจากความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ร่วมกันสร้างขึ้น

4.3.3 เชื่อมมั่นในศาสตร์ที่ตนเองศึกษาเป็นแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความรู้สิ่งแวดล้อมที่ถูกปลูกฝังในระบบการศึกษาและสอดแทรกในหลักสูตรการศึกษา ตลอดจนการปลูกฝังของครู อาจารย์ และกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้สิ่งแวดล้อมผ่านการเรียนและกิจกรรมต่างๆ ในระดับมัธยมศึกษาต่อมาเมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาก็ยังคงได้รับความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ผ่านการเรียนการสอน ผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตรของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น กฎหมาย วิศวกรรมศาสตร์ ปรัชญา วนศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น โดยแทรกแนวทางการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมเข้าไปในเนื้อหาหลักสูตรอย่างแยบยลจนสร้างสามารถสร้างความเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองเรียนต่อวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือในเนื้อหาวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ก็ยังประยุกต์เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าอำนาจของศาสตร์สิ่งแวดล้อม ได้แผ่ขยายไปทุกส่วนของสังคม ในแขนงวิชาความรู้ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองศึกษาสู่การสร้างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากความคิดเห็นของ **ต้นกล้า** ที่ได้เสนอความคิดการเลือกกิจกรรมว่า “....อยากนำเสนอแผนที่การเปลี่ยนแปลงของป่าไม้ด้วยแผนที่ดาวเทียม ผมเคยเห็นที่มูลนิธิสืบฯ ผ่านวิถีทัศนียภาพในงานเพื่อดึงดูดความสนใจ....” และ ความคิดเห็นของ **สายลม** ที่สนับสนุนว่า “....จิตสำนึกอนุรักษ์ฯ เขาต้องเห็นประโยชน์จากสิ่งที่ทำก่อน ผมเรียนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จึงอยากเสนอการใช้พลังงานทดแทน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการลดการใช้พลังงานจากธรรมชาติ....”

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอุดมศึกษามีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเชื่ออย่างหนักแน่นเกี่ยวกับศาสตร์ที่ตนเองศึกษา และพร้อมที่จะทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับความรู้ที่ตนเองได้ศึกษา โดยประยุกต์กับความรู้สิ่งแวดล้อมเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม แต่การทำกิจกรรมในชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ถึงแม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอุดมการณ์เดียวกันแต่ก็มีวัตถุประสงค์และวิธีการที่แตกต่างกัน หรืออาจจะมีรายละเอียดปลีกย่อยของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องมีการ แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางการทำกิจกรรมโดยเสนอแนวทางให้สอดคล้องกับความเชื่อของตน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีโอกาสโน้มน้าวใจให้ผู้อื่นเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองศึกษา โดยยกเหตุผลที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาประกอบเพื่อที่จะมาสนับสนุน ซึ่งเป็นการหล่อหลอมความรู้ที่ตนเองศึกษา จากประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมาผสมผสานกับความเชื่อเข้าด้วยกันด้วยความเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองได้ศึกษา **โดยผู้วิจัยได้สังเกตเห็น**ระหว่างการทำกิจกรรมทำให้เห็นถึงบรรยากาศดังนี้ “....อธิบายนิทรรศการในด้วยศาสตร์ที่ตนเองศึกษา และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม....” เพื่อให้ศาสตร์ที่ตนเองศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่นำมาสู่การสร้างเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองศึกษา ทำให้ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการหล่อหลอมความรู้ที่ตนเองศึกษา จากประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมาผสมผสานกับ ศาสตร์ที่ตนเองศึกษา จนเป็นอัตลักษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

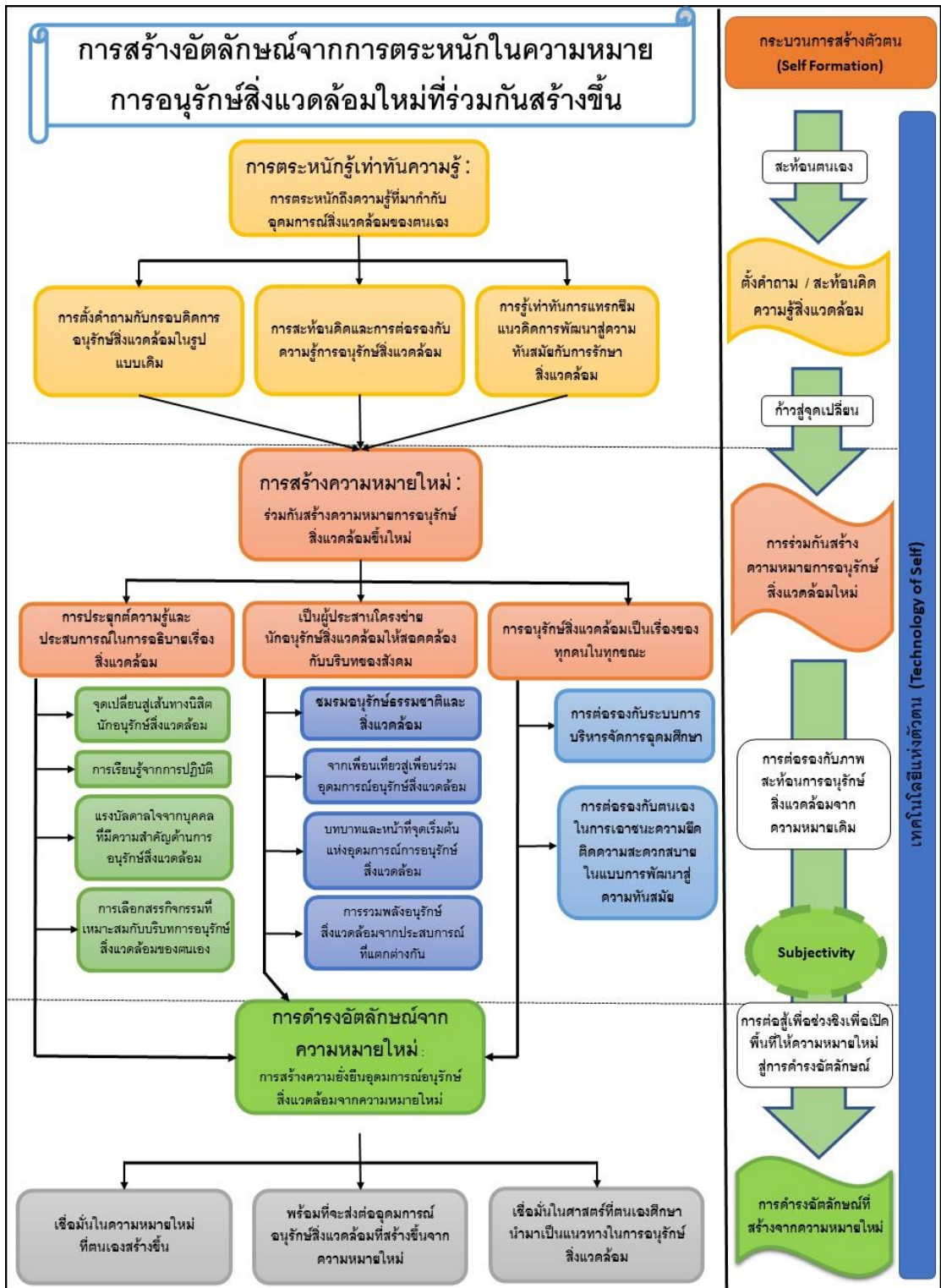
สรุปผลการศึกษาในวงจรที่ 1

ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม ที่แพร่กระจายอยู่ในทุกส่วนของสังคมทั้งทางตรงผ่านระบบการศึกษาและทางอ้อมผ่านสถาบันทางสังคม ทำให้คนในสังคมเริ่มสั่งสมความรู้และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ในวัยเด็กจนเข้าสู่ในสถาบันอุดมศึกษา จึงได้มีโอกาสเข้าร่วมกลุ่มที่มีอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมแบบเดียวกัน เมื่อได้มาทำกิจกรรมร่วมกันและการได้ลงมือปฏิบัติ ถือว่าเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองจะทำให้เกิดความรู้สึกรักและห่วงแหนธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ซึ่งการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้รู้สึกว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งที่สมควรทำเพื่อให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นคงอยู่ควบคู่กับ

มนุษย์ตลอดไป ทุกคนในสังคมจึงได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กเมื่อได้มีโอกาสไปสัมผัส ธรรมชาติ เพื่อให้ในวัยเด็กได้มีโอกาสซึมซับของความรู้สึที่ดีที่มีต่อธรรมชาติ เมื่อยังได้มีโอกาส ศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงทำให้มาทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเกิดมาจากประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ตลอดระยะเวลาของการร่วมกิจกรรมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แสดงให้เห็นถึงความรู้กระแสหลักจากแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หลอมรวมเป็นเหตุผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเชื่อว่าต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาโลกซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ยาวนานเท่านั้น จนสิ่งเหล่านี้กลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการตระหนักรู้สู่การทำกิจกรรมเพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวให้กับผู้อื่นในสังคมได้ปฏิบัติตาม ด้วยความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบของความรู้กระแสหลักที่ได้รับกลับไม่ได้ปรากฏออกมาอย่างเด่นชัด แต่กลับเป็นความหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสร้างขึ้นมา ที่เป็นการสะท้อนเป็นอัตลักษณ์แห่งความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น ความต้องการที่จะทำกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีโอกาสตระหนักคิดถึงข้อดี ข้อเสียและเบื้องหลังของความรู้เหล่านั้นแล้ว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ยังคงยืนยันอย่างหนักแน่นในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพวกเขาต่อไป ด้วยความปรารถนาแรงปรารถนาในการเป็นนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถยื่นหยัดต่อผู้ในการตั้งคำถามเกี่ยวกับความรู้สิ่งแวดล้อมที่มาในรูปแบบการบริหารจัดการชีวิต โดยจากการทำกิจกรรมร่วมกันแสดงถึงความเป็นตัวตนผู้รู้คิด ด้วยการไม่ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของพวกเขา และสะท้อนคิดถึงที่มาที่ไปและเหตุผลในการที่พวกเขาจะเลือกเชื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดและเลือกที่จะทำสิ่งใดก็มาจากการตัดสินใจของตนเอง โดยที่นำความรู้สิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ทุกส่วนในสังคมหลอมรวมในการสร้างตนเองให้เป็นนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แม้ว่าอัตลักษณ์ของพวกเขา นั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกรับการบริหารจัดการชีวิต ในกระบวนการผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่อุดมการณ์ภายในตนเองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน สามารถรู้เท่าทันและเลือกที่จะรับเอาแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ เพื่อสร้างความหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนขึ้นมาใหม่ ด้วยการใช้ประโยชน์จากแนวคิดดังกล่าวขับเคลื่อนอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตนปรารถนา โดยสามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 20

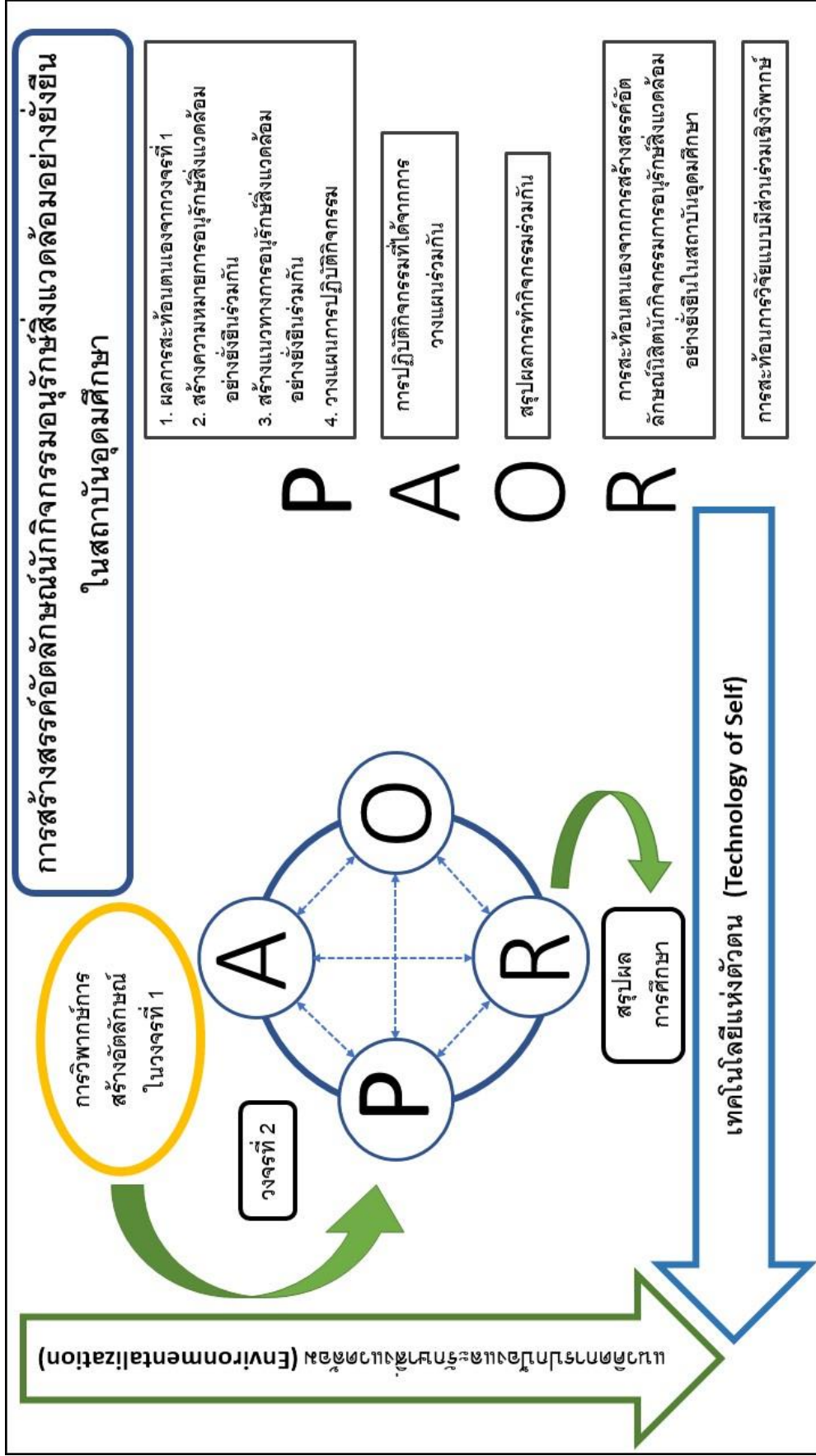
ภาพประกอบ 20 ผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

วงจรถูกที่ 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

การวิพากษ์การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากความหมายใหม่ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักขึ้น การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ร่วมกัน โดยอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา มีหัวใจสำคัญ 3 เรื่อง คือ 1.การตระหนักถึงความรู้ที่มากำกับอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง 2.การร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นใหม่ 3. การสร้างความยั่งยืนอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากความหมายใหม่

การตั้งคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมหรือสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่มากขึ้น และเกิดการตระหนักมากขึ้นว่าการทำกิจกรรมต่างๆ บนพื้นฐานของประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมส่วนรวมมีที่ไปที่ไปอย่างไร มีแนวคิดอะไรอยู่เบื้องหลัง ถึงแม้จะไม่ใช้การตระหนักในรูปแบบของการสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ แต่ก็แสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเริ่มมีการตั้งคำถามกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองมากขึ้น และก่อนที่จะทำกิจกรรมหรือการสะท้อนคิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็จะเกิดความตระหนักต่อคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” มากขึ้น และสามารถเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองที่สุดในอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ตนปรารถนา

จากสรุปผลการทำกิจกรรมในวงจรถูกที่ 1 ในช่วงท้ายๆ ของการสะท้อนผลการทำกิจกรรม ได้มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งคำถามไว้อย่างน่าสนใจและเป็นประเด็นในเดียวกับทิศทางของการศึกษาในครั้งนี้คือ “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้คำตอบดังกล่าวเป็นประเด็นในการตระหนักคิด และร่วมกันสร้างตัวตนเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในความหมายที่ร่วมกันขึ้นมาใหม่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ดังภาพที่ 21

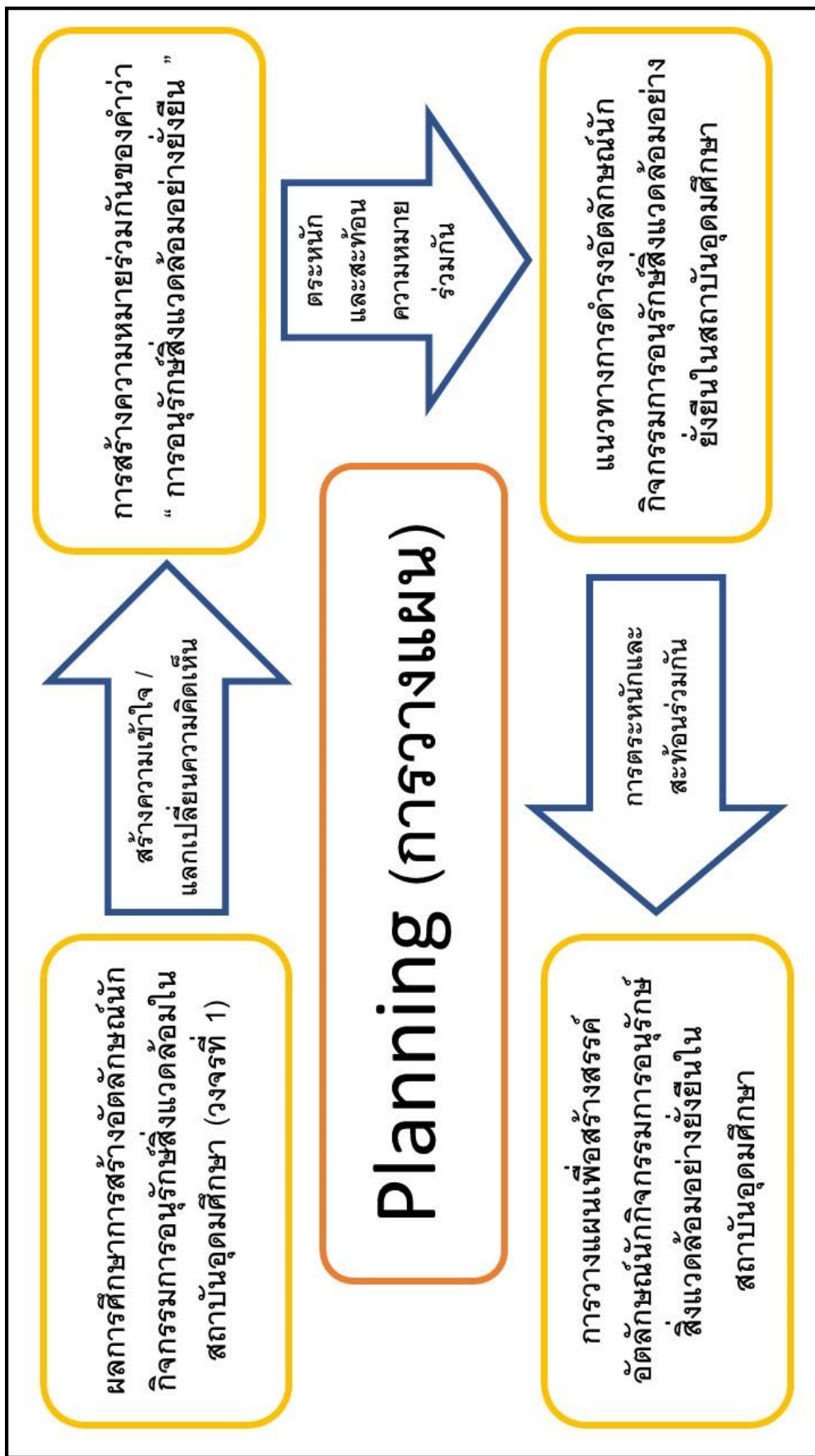
ภาพประกอบ 21 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1. การวางแผนสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

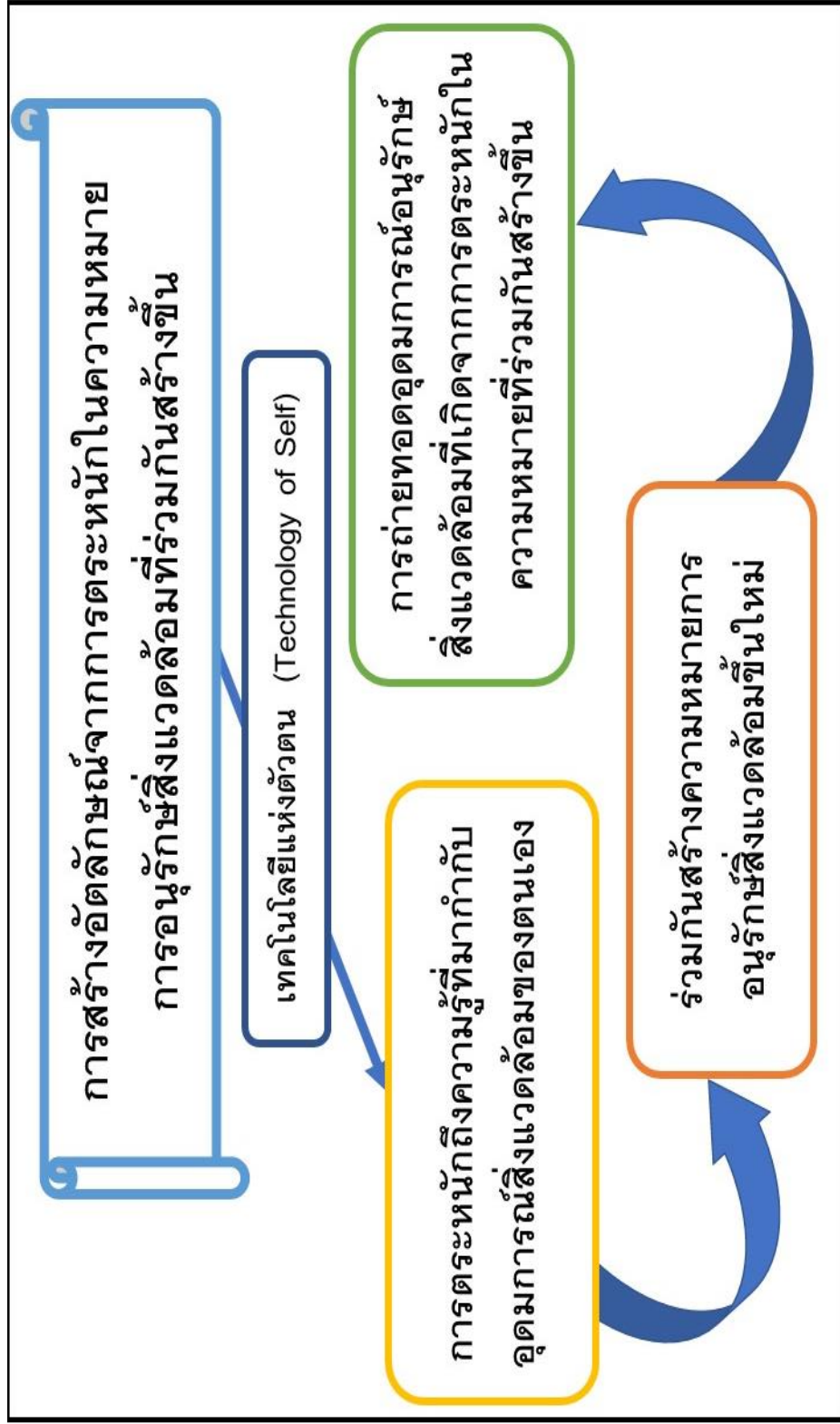
การวางแผนในวงจรที่ 2 แบ่งออกเป็น 4 ส่วน รวมเป็นจำนวน 6 ครั้ง ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ สะท้อนการวิเคราะห์ผลการศึกษาวงจรที่ 1 เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้าใจกับข้อมูลดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในวงจรที่ 2 ผ่านการสนทนากลุ่มจำนวน 2 ครั้ง ส่วนที่ 2 คือการสร้างความหมายร่วมของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ ส่วนที่ 3 แนวทางการเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการสนทนากลุ่มและทำกิจกรรมปฏิบัติการ (Practicum) และ จำนวน 3 ครั้ง ส่วนที่ 4 คือ การวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมสร้างขึ้น ด้วยการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง โดยสรุปดังภาพที่ 22

1.1 ผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการสะท้อนที่ทำให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นก่อนเข้ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (C-PAR) นั้นได้ทำกิจกรรมภายใต้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและยินยอมที่จะปฏิบัติตามอำนาจการบริหารจัดการชีวิตที่เข้ามากระทำต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ภายหลังจากที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ได้เรียนรู้การตระหนักถึงผลกระทบ ข้อดี ข้อเสีย และความรู้ที่อาจจะอยู่เบื้องหลังการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้ประเด็นในการนำเข้าสู่บทสนทนา 3 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1 รู้สึกอย่างไรกับการทำกิจกรรมที่ได้ร่วมกันคิดและร่วมกันทำกิจกรรม ประเด็นที่ 2 คิดเห็นอย่างไรกับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ร่วมกันสร้างขึ้น และ ประเด็นที่ 3 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่มีต่อการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดกระบวนการตระหนักคิดและเลือกที่จะสร้างอัตลักษณ์แห่งตนเองบนความเชื่อมั่นในการคิด การทำกิจกรรมในรูปแบบที่ตนเองปรารถนา อันจะนำมาสู่แนวทางการเผยแพร่อุดมการณ์ที่ตนสร้างขึ้นเพื่อดำรงความมุ่งหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองไว้ ดังภาพที่ 23 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 22 การวางแผนการสร้างสรรคัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

ภาพประกอบ 23 ผลการวิจัยการสร้างสรรค์ลักษณะนิสัยนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

1.1.1 ตระหนักความรู้ที่มากำกับอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตน

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมนับได้ว่าเป็นความรู้ที่สามารถเข้ามาบริหารจัดการชีวิตของคน กล่าวคือ เป็นความรู้ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน อยู่ในบทเรียน และอยู่รอบตัว มีการเรียนการสอนในโรงเรียน มีการสร้างแรงบันดาลใจในจากบุคคลสำคัญ และได้ร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยความรู้สิ่งแวดล้อมจะชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ถ้าหากไม่ร่วมกันดำเนินการ คนในสังคมก็จะรับผลกระทบที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความตระหนักและหันกลับมาดูแลสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่ต้องมีผู้ใดมากระตุ้น มาบังคับ หรือมาสั่งการ แต่ตัวตนที่ไม่สยบยอมต่อความรู้ดังกล่าว จึงลุกขึ้นมาตระหนักถึงความรู้ที่มากำกับอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตน ด้วยการทำลายกรอบแนวคิดความรู้สิ่งแวดล้อมกระแสหลัก เพื่อให้รู้เท่าทันการถูกกำกับและการกำกับตนเองจากแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม

ก่อนที่เข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา ด้วยความรู้สิ่งแวดล้อมที่เข้ามากำกับกิจกรรมให้เป็นที่ไปในแนวทางที่เกื้อหนุนต่อผลิตซ้ำแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่ภายหลังจากที่เข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสเห็นถึงเบื้องหลังของความรู้สิ่งแวดล้อม และร่วมกันตระหนักว่าความรู้สิ่งแวดล้อมที่เชื่อนั้นอาจจะไม่เป็นไปในรูปแบบ วิธีการ และวัตถุประสงค์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งใจไว้ แต่กลับเต็มไปด้วยความแยบยลเชิงอำนาจที่ทับซ้อนกันอยู่ จากความคิดเห็นของ **ต้นกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มว่า “.....ไม่เคยได้คิดเหมือนกันว่ากิจกรรมที่ทำกันก็มีอีกมุมหนึ่งที่เป็นด้านลบ ผมทำกิจกรรมมา 3 ปี ยังไม่เคยคิดถึงเรื่องนี้เลย” จึงทำให้เกิดการตั้งคำถามกับการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของตนเองว่า เป็นความต้องการที่ตนนั้นเลือกที่จะทำหรือถูกจัดกระทำให้เป็นไปในรูปแบบและแนวทางที่ถูกกำกับไว้ นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการทำกิจกรรมด้วย ซึ่ง **สายลม** ได้ให้ข้อคิดเห็นสนับสนุนว่า “.....แสดงว่าเราถูกกำหนดให้ทำกิจกรรมมาโดยตลอดโดยที่พวกเราไม่รู้ตัว มีนาถึงมีการหีบประมาทเพิ่มในกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยเสนอให้ทำ.....” จึงเกิดเป็นคำถามกับการทำกิจกรรมการที่ผ่านมามีสิ่งใด คือ ความปรารถนาของตนและสิ่งใดถูกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจัดกระทำ

การตั้งคำถามเกี่ยวกับการความรู้สิ่งแวดล้อมจึงเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพราะการตั้งคำถามจะนำไปสู่การสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย การตระหนักถึงเบื้องหลังความรู้สิ่งแวดล้อมที่เข้ามาบริหารจัดการชีวิต โดย **ภูเขา** ได้เล่าไว้ในสนทนากลุ่มว่า “.....อย่างน้อยตอนนี้ก่อนจะทำ

กิจกรรมอะไรก็เริ่มคิดแล้วว่ามันมีเบื้องหลังอะไรบ้าง.....แต่สุดท้ายยังงี้ก็ต้องเพื่อสิ่งแวดล้อมต่อไป....." การตั้งคำถามจึงเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นในการรู้เท่าทันชุดความรู้ ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนคิดในตนเอง เพื่อที่จะไตร่ตรองชุดความรู้และเลือกที่จะรับเอาความรู้มาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ หรือปฏิเสธเพื่อไม่ให้เข้ามามีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.1.2 ร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมาใหม่

ผู้มีส่วนได้ส่วนได้รู้เท่าทันความรู้และเลือกที่จะไม่เชื่อในความรู้สิ่งแวดล้อมกระแสหลักเดิมนั้นอีกต่อไป โดยร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใหม่ ด้วยการประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองกลายเป็นผู้ประสานโครงข่ายนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม และสร้างความเข้าใจในการทำการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนในทุกขณะ ผู้การต่อยอดความหมาย "การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน" ด้วยตระหนักในความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผ่านประสบการณ์ของตนเองในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างตระหนักรู้เท่าทัน โดยในขั้นตอนการตระหนักความหมายร่วมนี้จะดำเนินการ แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทัศนคติ ไตร่ตรองอย่างรอบครอบจากการทำกิจกรรมในวงจรที่ 1 ได้สื่อถึงความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในความเชื่อของตนเองปรารถนาหรือไม่ อย่างไร

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเริ่มมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อเกิดการตั้งคำถามจะทำให้ตนเองการสะท้อนคิดถึงผลกระทบ ข้อดี ข้อเสีย แสวงหาคำตอบประกอบต่างๆ ที่สร้างเป็นความรู้สิ่งแวดล้อม ที่แฝงเข้ามาบริหารจัดการชีวิต จากการสนทนากลุ่ม **ภูเขา** ได้แสดงความคิดเห็นประเด็นดังกล่าวว่า ".....ก็สงสัยเหมือนกัน ว่าทำไมมหาวิทยาลัยถึงให้เงินสนับสนุนบางโครงการมากเป็นพิเศษ แต่ก็ไม่ได้สนใจอะไร แต่ตอนนี้รู้แล้วว่า เป็นโครงการที่ส่งผลต่อการประเมิน....." โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งการสะท้อนคิดในตนเองจะทำให้เห็นมุมมองที่แตกต่างกันออกไปที่ไม่ใช่เพียงแต่มุมมองเดิมซึ่งเป็นการมองความรู้ผ่านแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการความรู้เท่าทันซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการตั้งคำถามและการสะท้อนคิดในตนเองเสียก่อน และจึงเลือกสร้างความหมายใหม่ให้กับตนเอง

จากการตั้งคำถามสู่การสะท้อนคิดในตนเองทำให้เกิดการแสวงหาคำตอบอย่างครอบคลุมในทุกมิติของความรู้สิ่งแวดล้อม ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ร่วมเชิงวิพากษ์จะกันอุดรอยรั่วระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการวิพากษ์ร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงทัศนคติ การโต้แย้งด้วยการหาข้อมูลเพื่อสรุปเชิงเหตุผลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนเห็นตรงกัน โดย **ต้นไม้** แลกเปลี่ยนความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....ข้อดีของการที่เรา มาร่วมทำกิจกรรมกันทำให้พวกเราได้เห็นถึงจุดบอดหรือสิ่งเล็กๆ ที่พวกเราพลาดไป ที่พวกเราไม่เคยรู้.....” ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการคิดอย่างรอบครอบในการตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล่อมเพื่อร่วมกันสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันสร้างขึ้นในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา ที่ถูกหล่อหลอมโดยแนวคิดการปกป้องและรักษา สิ่งแวดล้อม ผ่านทางหลักสูตร การเรียนการสอน แม้วิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมผ่านครู อาจารย์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญได้ รวมไปถึงหลักสูตรที่มี กิจกรรมในและนอกหลักสูตรที่จะถูกกำหนดด้วยมาตรฐานที่จะต้องให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทางสถาบันอุดมศึกษาก็มีความจำเป็นต้องออกนโยบายให้สอดคล้องกับ ข้อกำหนดดังกล่าว จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรม การพัฒนาผู้เรียน แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็มีได้เชื่อในความรู้ที่เสียที่เดียว พวกเขากลับมีการ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบครอบนำมาสู่การตั้งคำถาม และเลือกที่จะสร้างความหมายของการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแบบที่พวกเขาปรารถนา ซึ่งจากการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์ในวงจรที่ 1 ทำให้ผู้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง เกิดการตั้งคำถาม และร่วมสร้างความหมายใหม่ เคารพ ความคิดเห็นของผู้อื่น และเชื่อในการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ด้วยความเชื่อมั่นในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมที่ตนปรารถนาจะสามารถสร้างสรรคการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้

1.1.3 การดำรงอัตลักษณ์จากการความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น

อัตลักษณ์เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนความคิดที่ถูกสั่งสมจากความรู้ และประสบการณ์ ทำให้บุคคลแสดงออกผ่านวิถีชีวิตและกิจกรรมต่างๆ การดำรงอัตลักษณ์จึงเป็นการส่งต่อแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมจากความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งจากการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสะท้อนแนวทางการดำรงอัตลักษณ์เพื่อ ส่งต่ออุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยประกอบไปด้วยความเชื่อมั่นในความหมายใหม่ที่ตนเอง สร้างขึ้นจากการรู้เท่าทันความรู้ร่วมกัน รวมถึงมีความพร้อมที่ส่งต่ออุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่สร้างขึ้นจากความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นตลอดเวลา และมีความเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองศึกษานำมาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม จึงสามารถร่วม

สร้างความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมาใหม่ และสามารถดำรงอัตลักษณ์ที่ตนเองร่วมสร้างขึ้นได้

การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ทำให้โอกาสตั้งคำถามกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการทำกิจกรรมที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ผู้การสะท้อนคิดอย่างรอบด้านในการหาข้อมูล โดยไตร่ตรองอย่างรอบครอบและนำมาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการเลือกว่ากิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่กำลังปฏิบัติมาจากความปรารถนาของตนเอง ผู้การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน โดย **ไบหญ้า** ได้สะท้อนความหมายไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “...ทุกคนสามารถนำกิจกรรมชมรมของตนประยุกต์กับกิจกรรมที่คิดร่วมกันได้...” อัตลักษณ์จึงเป็นหนึ่งในการสะท้อนความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ที่เกิดจากการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมจากการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์ในวงจรที่ 1 จึงเกิดเป็นอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3 ประการ คือ ประการที่ 1 การประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ในการอธิบายเรื่องสิ่งแวดล้อม ประการที่ 2 เป็นผู้ประสานโครงข่ายนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ประการที่ 3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนในทุกขณะ ซึ่งทำให้ **ต้นกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า “...จะทบทวนมากขึ้น เพราะเมื่อก่อนแทบไม่ได้คิดเลย เขาสั่งอะไรก็ทำ แต่ถ้าเป็นเรื่องการอนุรักษ์ ยังไงก็ต้องทำ ไม่ว่าใครได้ประโยชน์ ยังไงก็ต้องทำ”

การดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถใช้ความรู้สิ่งแวดล้อมจากการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับความปรารถนาของตน ด้วยการไตร่ตรองในตนเองอย่างรอบครอบและได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และด้วยความมุ่งมั่นในการถ่ายทอดอุดมการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นที่มีในตนเองร่วมกัน เปรียบเสมือนกับได้ปลดปล่อยตนเองจากพันธแห่งความรู้สิ่งแวดล้อม และใช้การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ไปแก้ไขอื่นๆ ได้ อัตลักษณ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้นนี้จะเป็นพลังหนึ่งในการต่อรองกับภาพสะท้อนทางสังคม หรือสามารถตั้งคำถามและต่อรองกับการบริหารจัดการชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยความเชื่อว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคนในทุกขณะ ทำให้ อัตลักษณ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้นสะท้อนตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี

1.2 การสะท้อนความหมายร่วมกัน “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

จากการวิพากษ์การศึกษาการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ในวงจรที่ 1 ซึ่งทำให้ได้ความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยในการศึกษาในวงจรที่ 2

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะร่วมกันสะท้อนความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” โดยทำการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง ด้วยการประยุกต์ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ในลักษณะของการเป็นผู้ประสานโครงข่ายด้านสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม และร่วมกันตระหนักว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนในทุกขณะ ซึ่งการศึกษาในวงจรที่ 2 จะเป็นการต่อยอดจากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่ “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ผ่านประสบการณ์ของตนเองในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรู้เท่าทัน (Limonad, 2021) โดยในขั้นตอนนี้จะดำเนินการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทัศนคติ และวิพากษ์ร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความหมายร่วมกัน ซึ่งจากการสนทนากลุ่มได้ร่วมกันจนได้ข้อสรุปความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีบรรยายการประชุมสนทนากลุ่มร่วมกัน ดังภาพที่ 24

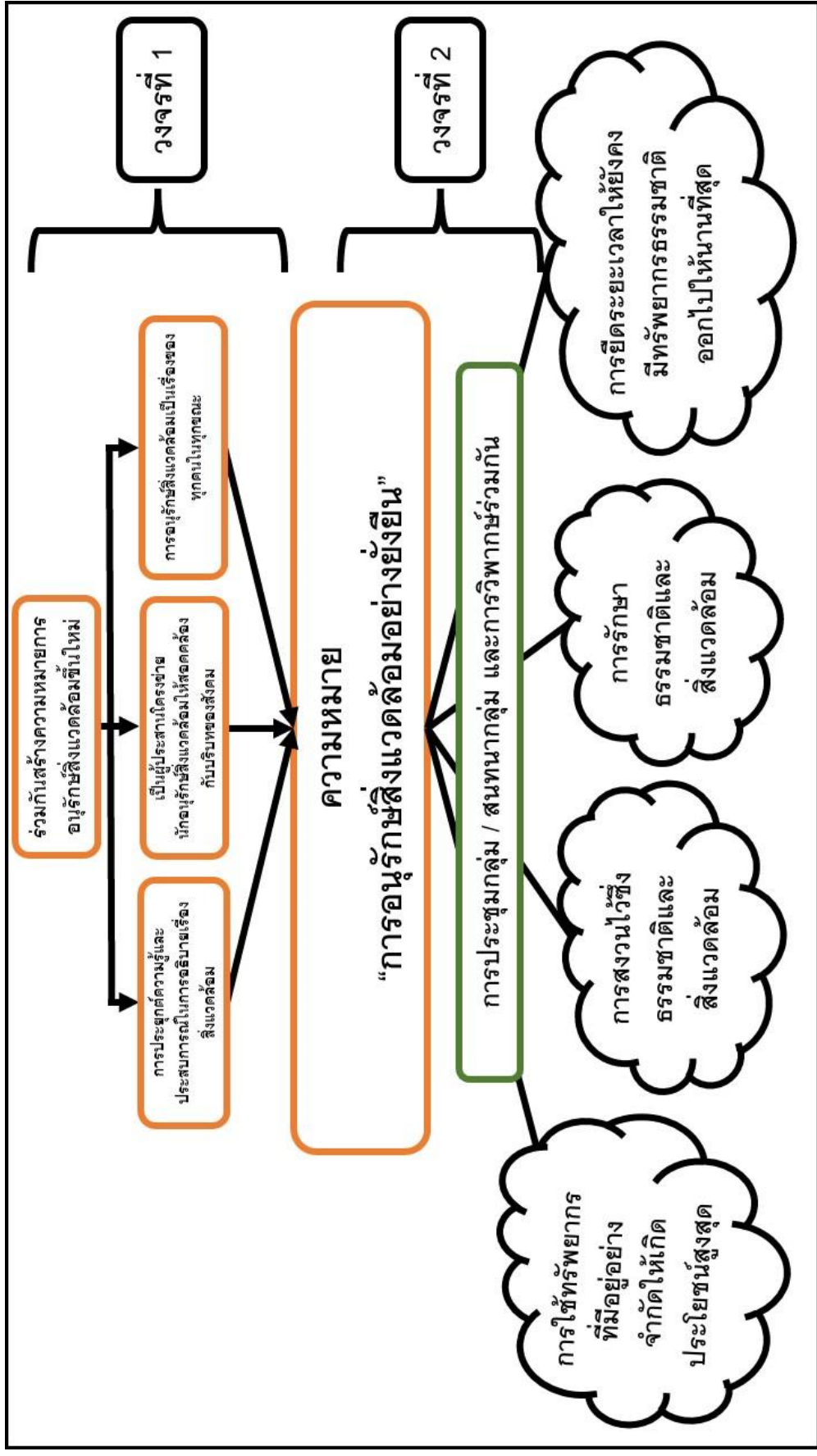

ภาพประกอบ 24 ภาพการประชุมเพื่อร่วมกันสะท้อนความหมาย

จากการตั้งคำถามสู่การสะท้อนคิดในตนเองทำให้เกิดการแสวงหาคำตอบอย่างครอบคลุมในทุกมิติของความรู้สิ่งแวดล้อม ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ จะเป็นการร่วมกันอุดรอยรั่วระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะใช้การสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์เป็นสำคัญจึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงทัศนคติ การโต้แย้งด้วยการหาข้อมูลเพื่อสรุปเชิงเหตุผลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนเห็นตรงกัน ด้วยกระบวนการนี้ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการคิดอย่างรอบครอบในการตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมเพื่อร่วมกันสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันตระหนักและร่วมกันสร้างความหมายของคำว่า “ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ” ได้ 4

ประเด็น ประกอบด้วย 1. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. การสงวนไว้ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. การยืดระยะเวลาให้ยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติออกไปให้นานที่สุด ดังภาพที่ 25

ภาพประกอบ 25 การสะท้อนความหมายร่วมกัน “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

1.2.1 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อยู่อย่างจำกัด และมีวันหมดไปถ้าหากยังคงมีการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง แต่กว่าจะถึงวันที่ทรัพยากรหมดลงทรัพยากรก็จะถูกทำให้เสื่อมโทรมลงจนไม่สามารถฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพเดิมได้อีก การดำรงชีวิตในสังคมมนุษย์ล้วนแล้วแต่ต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติแทบทั้งสิ้น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตระหนักรู้ไตร่ตรองอยู่เสมอถึงการนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในรูปแบบใดก็ตามแต่จะต้องผ่านการตระหนัก ไตร่ตรองอย่างรอบครอบและคำนึงถึงผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นลำดับแรก โดยไม่ปล่อยให้การใช้ทรัพยากรถูกใช้อย่างสูญเปล่า ซึ่งจากการสะท้อนความหมายร่วมกัน **ก๊อน** มีมุมมองว่า “.....สิ่งสำคัญของการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ไม่ใช่แค่การไม่ใช้ แต่ต้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสร้างความอย่างยั่งยืนในระยะยาวได้.....”

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผ่านการรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ในความหมายของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งไม่ใช่การนำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมาประเมินค่าและวัดมูลค่าของธรรมชาติ แล้วนำมาคำนวณหาความคุ้มค่าสูงสุด ปริมาณสูงสุด หรือ การใช้ประโยชน์สูงสุด ฯลฯ โดยจากประสบการณ์ของ **สายลม** ได้แสดงความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....การตีมูลค่าของป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นสิ่งสมมุติขึ้นทั้งนั้น มันวัดได้จริงหรือป่าว ลูกวางหนึ่งตัว กับลูกเสือหนึ่งตัว ราคาที่ถูกตีค่ามาอาจจะไม่เท่ากันแต่ทุกคนชีวิตคือหนึ่งชีวิตเท่ากัน.....” ซึ่งถูกนำมาวัดด้วยศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม แต่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนร่วมกัน คือ การให้ความสำคัญกับการไตร่ตรอง หาเหตุผล ทำให้ไม่ถึงใช้ทรัพยากรนั้น และถ้าจำเป็นต้องใช้จะมีรูปแบบหรือมีวิธีการใดในการใช้ประโยชน์เพื่อทำลายธรรมชาติน้อยที่สุด และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการสูญเสียทรัพยากรต่างๆ ไปอย่างเปล่าประโยชน์ และพยายามคิดอยู่เสมอว่าจะต้องมีวิธีการอื่นๆ ที่ดีกว่าการทำลายสิ่งแวดล้อม หรือถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ต้องหาวิธีการอื่นๆ ทดแทนเพื่อกิจกรรมหรือการกระทำของคนในสังคมส่งผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุด

1.2.2 การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า คือ การสงวนไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญ กล่าวคือ การเลือกประเภทหรือชนิดที่มีคุณค่าพิเศษควรที่จะเก็บรักษาไว้ เพราะหากไม่เก็บรักษาทรัพยากรนั้นก็หมดไปหรือสูญพันธุ์ไปในที่สุด เช่น สัตว์

ป่า พืช ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น และการเก็บรักษาหมายถึง การที่มนุษย์ไม่เข้ามาใช้ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ซึ่งหากเข้าไปรบกวน มีการใช้งาน หรือมีการเปลี่ยนแปลงไป ทรัพยากรธรรมชาติก็จะเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การท่องเที่ยว ธรรมชาติ การล่าสัตว์ เป็นต้น โดย **ไบโม่** ได้เล่าให้ทุกคนฟังว่า “....ถ้าไม่ใช่ทรัพยากร ธรรมชาติก็ไม่เสื่อมโทรม หากโลกนี้ไม่มีมนุษย์ธรรมชาติก็ยังคงอุดมสมบูรณ์ไม่ถูกทำลาย....” การสงวน การเก็บรักษา ธรรมชาติจึงเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพราะทำให้ทรัพยากรยังคงดำรงอยู่กับโลกนี้ ตลอดไป ซึ่งในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เห็นตรงกันว่า การใช้ทรัพยากรของมนุษย์มักจะเกิน ขอบเขต เกินขีดจำกัดกว่าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะรับมือกับความต้องการของ มนุษย์ได้ จึงต้องมีการสงวนทรัพยากรบางชนิดและเก็บรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็น จุดเริ่มต้นในการสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของ **ไบ ช้าว** สะท้อนเรื่องของตนเองไว้ว่า

“....จะให้ไม่ใช่ทรัพยากร พลังงานเลยก็คงเป็นไปไม่ได้ แต่คิดว่าความยั่งยืน คือ การเก็บรักษา ก่อน เพราะถ้ายังใช้อยู่จะเอาความยั่งยืนมาจากไหน เพราะถ้าส่วนไหนที่ จำเป็นจริงๆ ก็ต้องใช้ เช่น ไฟฟ้าไปกับห้างสรรพสินค้าที่เปิด 24 ชม. หรือเพื่อการทำมาหากิน ในทุกรูปแบบ ซึ่งยังไม่จำเป็นที่ต้องใช้ขนาดนั้น จึงต้องมีการควบคุมการใช้....”

จากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คือ การสงวนและ เก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ทรัพยากรที่นำออกมาใช้ก็มีความสำคัญต่อการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ การเก็บรักษาทรัพยากรอาจจะเป็นความมุ่งหวังสูงสุด การนำทรัพยากรที่มี ความจำเป็นออกมาใช้จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องปลูกฝังการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ซึ่ง คนในสังคมต้องตระหนักรู้กันอย่างแท้จริงถึงความจำเป็นและวิธีการใช้ในการใช้ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์สูงสุด เพื่อไม่ให้สูญไปโดยเปล่าประโยชน์ จาก **กิจกรรมฐานสมดุลพลังงาน** สรุปได้ดังนี้ “....พลังงานต่างๆ เราสามารถใช้ได้ แต่จะต้องใช้ให้น้อยที่สุด เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้อย่างถูกวิธี....” การ สงวนและการเก็บรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นความหมายหนึ่งของการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่สามารถปรับได้ตามบริบทของสังคม

1.2.3 การรู้คุณค่าประโยชน์ของทรัพยากรและเลือกใช้อย่างเหมาะสม

การรู้ และการเลือก การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปอาจ หมายถึง การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การลดการใช้ทรัพยากรเพื่อมิให้ธรรมชาติเสื่อมโทรม และทำ ให้ฟื้นคืนกลับสู่สภาพเดิมได้ โดยอาศัยความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์

สร้างขึ้นเข้ามาช่วยดำเนินการซ่อมแซมส่วนที่เสียหาย จนทำให้สิ่งแวดล้อมสามารถกับสู่สภาพเดิมได้อีก เช่น การใช้เทคโนโลยีในการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานให้กลับเป็นน้ำสะอาด เป็นต้น แต่ความหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างรู้เท่าทันนั้นแตกต่างกันออกไป การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม หรือไม่ได้ลดการใช้ แต่คือ การรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ผ่านการรู้เท่าทัน และไตร่ตรองอย่างรอบครอบ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การคิดก่อนใช้และคิดก่อนทำ” ซึ่ง **ต้นไม้** ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “....เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมหาได้ง่าย และทุกคนเข้าถึงได้ แต่ที่ไม่มีคือ จิตสำนึก คนส่วนใหญ่จะอนุรักษ์ เพราะกระแสนิยม ทำโดยไม่เข้าใจ ทำตามๆ กัน และพุงนี้เขาก็จะลืม การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนจึงหมายถึงทำให้คนเข้าใจว่าจะอนุรักษ์ ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไรจะเกิดประโยชน์สูงสุดและสืบเปลี่ยนทรัพยากรน้อยที่สุด.....”

การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือการรู้คุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญ ผ่านการรู้เท่าทัน ซึ่งทำให้การใช้ทรัพยากรทุกครั้งมีคำตอบเมื่อเกิดคำถามว่า ใช้ไปทำไม ใช้เพื่ออะไร ใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง **ต้นกล้า** เล่าไว้ในสนทนากลุ่มว่า “....คนสมัยนี้คิดว่าสามารถจ่ายเงินเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ยอมใช้จ่ายเงินแพงขึ้นเพราะอยากแค่คำว่ารักษาสิ่งแวดล้อม แต่ไม่เคยคิดว่ามันดียังไง มีวิธีอื่นที่ดีกว่านี้ไหม.....” หากได้มีโอกาสและพร้อมที่จะตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม เพื่อการทำความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับความหมายการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติก็มีได้มีเพียงแค่การตระหนักผู้คิดก่อนใช้เท่านั้น แต่ก็ยังรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อีกหลายวิธี โดยต้องผ่านกระบวนการคิดก่อนเพื่อสร้างความเข้าใจที่แท้จริงก่อนใช้หรือไม่ใช้ทรัพยากรต่างๆ

1.2.4 การยืดระยะเวลาให้ยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติออกไปให้นานที่สุด

การพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถช่วยสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้ออกมาเป็นจำนวนมาก เช่น วัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดไฟเบอร์ 5 การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การผลิตที่ลดการปล่อยของเสีย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากการนำความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมสิ่งแวดล้อมมาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการผลิต ให้ผ่านมาตรฐานการผลิตในรูปแบบที่มีการควบคุมเกี่ยวกับการปล่อยของเสีย หรือ การผลิตเพื่อตอบสนองตลาดที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมากขึ้น เพราะคนในสังคมเริ่มหันมาสนใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามกระแสของตลาดสีเขียว (Green Market) โดย **ดอกไม้** ได้แสดงความ

คิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มว่า “....คนยอมจ่ายแพงขึ้นเพื่อซื้อสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพราะเขาคิดว่าอยากช่วยสิ่งแวดล้อม แต่ไม่รู้เลยว่ามันช่วยจริงไหม ซึ่งเรากำลังโดนการตลาดเล่นงานอยู่....” การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงถูกสร้างให้เป็นกระแสเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งทางการตลาดในการขยายฐานการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังคงมีส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม คือ ด้วยความรู้และเทคโนโลยีสามารถลดการปล่อยมลพิษ ลดการใช้พลังงาน ลดการสร้างขยะ และ บางอย่างสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ จึงเป็นการยืดระยะเวลาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติออกไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งในการสนทนากลุ่ม **ก๊อนเมฆ** ได้สรุปตามความคิดของตนไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

“.....จะมีสักกี่คนที่จะจ่ายเงินเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยที่ไม่มีเรื่องกระแสสังคมเกี่ยวข้อง เราไม่ต้องซื้อผลิตภัณฑ์ พวกนี้เลย แคะหันมาใช้แก้วน้ำส่วนตัว หรือ หันมาใช้กล่องข้าว แทนกล่องชานอ้อยที่ถูกมองว่าไร้พิษโลก สุดท้ายกล่องนี้แหละ ไปสร้างปัญหาต่อ เพราะกล่องถูกเคลือบด้วยสารเคมีผสมพลาสติก ทำให้ย่อยสลายไม่ได้ คือตัวกล่องย่อยสลายได้จริง แต่สารเคลือบกล่อง มันไม่ได้ย่อยสลายไปพร้อมกับกล่องนะแต่เขาบอกเราไม่หมด.....”

ความรู้และเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นที่นิยมในกระแสสังคม เพื่อสร้างความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยใช้กระแสความการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน การใช้ชีวิตของคนในสังคมก็หันมาเน้นไปที่การใช้ชีวิตสีเขียว หรือการปรับวิถีชีวิตในการใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ธรรมชาติได้รับการฟื้นฟูจากความเสื่อมโทรม แต่สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมกลับไม่ได้ดีขึ้น ความรู้และเทคโนโลยีอาจจะทำได้เพียงการไม่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้แก้ปัญหาที่แท้จริง ซึ่ง **ไบไม่** ได้เล่าเกี่ยวกับประเด็นไว้ว่า “.... เราแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ พอขยะเยอะก็ลดการใช้ขยะ ใช้สิ่งของย่อยสลายได้ พอน้ำเสียก็ลดการปล่อยน้ำเสีย หรือ น้ำมันแพง ก็ขอให้ลดการใช้พลังงาน.....” ต้นเหตุของปัญหาเหล่านี้ คือยังขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ถ้าเราตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เราจะช่วยกันประหยัดพลังงาน ลดการใช้ ลดขยะ ทุกคนจะช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่ต้องมีการรณรงค์ หรือ การขอความร่วมมือ เพราะต่างก็ตระหนักในสิ่งเดียวกัน คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมมือกันในการดูแลรักษาธรรมชาติ

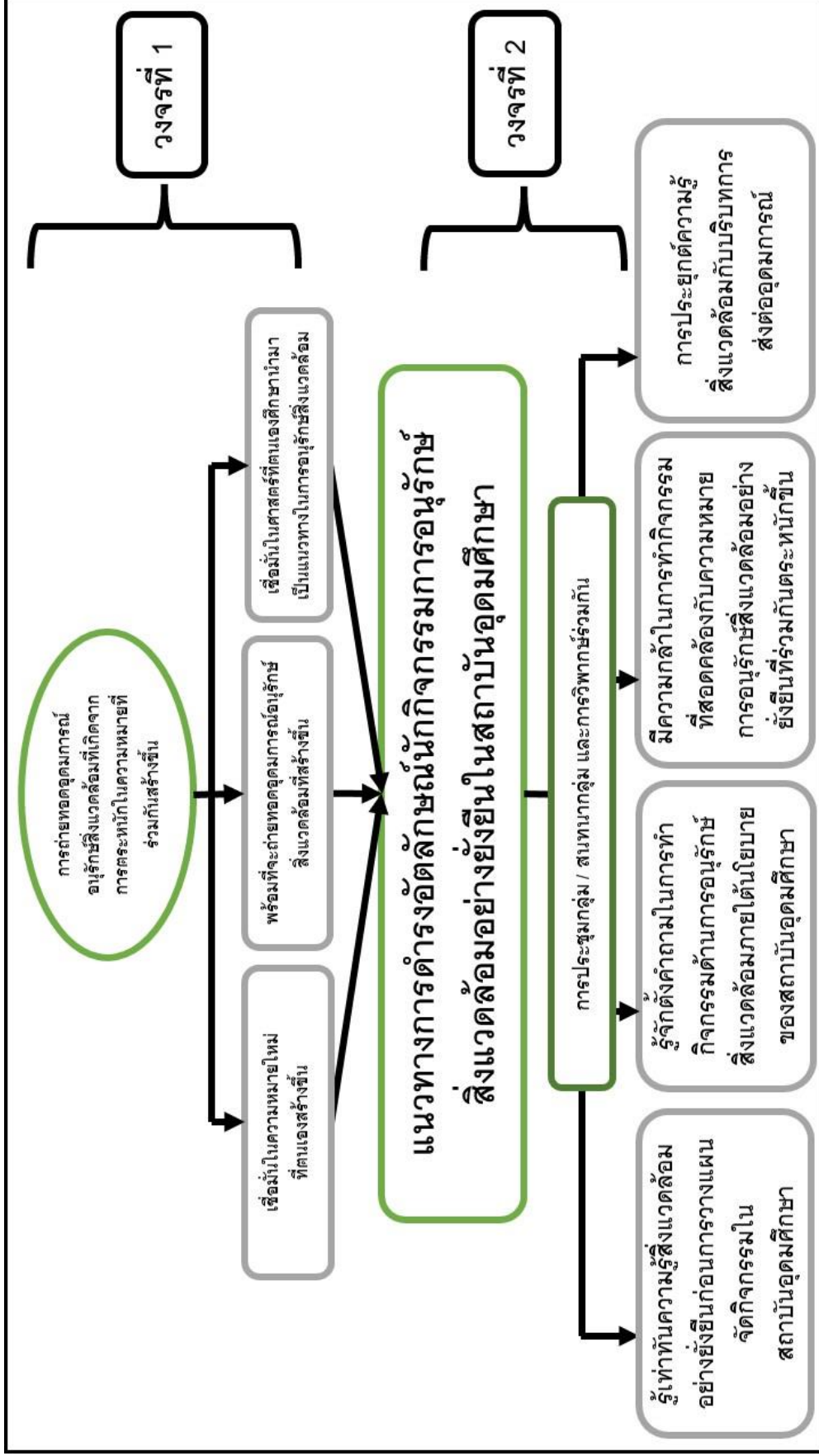
การยืดเวลาการใช้ทรัพยากรให้นานที่สุด จึงเป็นความหมายหนึ่งของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนร่วมกันผ่านการจัดกิจกรรม ซึ่งอาจมีวิธีการที่หลากหลาย หรือต้องใช้ความรู้และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง การยืดเวลาการใช้ทรัพยากรจึงต้องมาจากจิตสำนึกของคนในสังคม เพราะการดูแลรักษา ฟื้นฟู ลดผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม หากคนในสังคมมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการก่อนใช้ให้คิด คิดก่อนทำให้

คิดก่อนทิ้ง ก่อนที่จะสายเกิดไปจนไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ จะเป็นการสร้างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยวิธีการสร้างความยั่งยืนในจิตใจของคนในสังคม

1.3 แนวทางการดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แนวทางการถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการตระหนักในความหมายร่วมกัน ผ่านการวิเคราะห์ตนเองด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตน เพราะจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการวิพากษ์ตนเอง สะท้อนคิดภายในตนเอง และสร้างความหมายร่วมกันผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ ในวงจรที่ 1 ประกอบด้วย ความเชื่อมั่นในความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนเองสร้างขึ้น มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ และมีความเชื่อมั่นในศาสตร์ที่ตนเองศึกษานำมาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษาวงจรที่ 2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ต่อยอดแนวทางสู่การดำรงอัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งความยั่งยืนในที่นี้มีความหมายด้วยกันสองความหมาย หนึ่งคือ ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และ ความยั่งยืนในการเป็นผู้รู้คิด มีแนวคิดเชิงวิพากษ์เป็นอาวุธทางปัญญาติดตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

การร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา การดำรงอยู่ของความหมายของที่ร่วมกันสร้างขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีกระบวนการถ่ายทอดอุดมการณ์ที่ความเหมาะสมกับบริบทและอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การร่วมกันสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเชิงวิพากษ์ ถึงแนวทางการเป็นนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา โดยในประเด็นนี้ **ใบข้าว** ได้อธิบายว่า “...อนุรักษ์ กับ อนุรักษ์อย่างยั่งยืน แตกต่างกันว่า คนยั่งยืน หรือธรรมชาติยั่งยืน คนยั่งยืนคือคนอยู่ได้มีทรัพยากรไว้ใช้ แต่ธรรมชาติยั่งยืนคือคนไม่ใช้ธรรมชาติไม่ถูกทำลาย....” ทำให้สามารถสรุปแนวทางการดำรงความเป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 4 แนวทาง ประกอบไปด้วย แนวทางที่ 1 ตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนก่อนการวางแผนจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา แนวทางที่ 2 ตั้งคำถามในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายใต้นโยบายของสถาบันอุดมศึกษา แนวทางที่ 3 มีความกล้าในการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันตระหนักขึ้น แนวทางที่ 4 การประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมกับบริบทการถ่ายทอดอุดมการณ์ ดังภาพที่ 26 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพประกอบ 26 แนวทางการดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

1.3.1 รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืนก่อนการวางแผนจัดกิจกรรม

ความรู้ด้านสิ่งแวดลอมที่อยู่ในสังคมอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยึดถือเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืน เพราะความรู้สิ่งแวดลอมเป็นความรู้ที่เข้าในรูปแบบของการบริหารจัดการชีวิต ซึ่งการจัดกิจกรรมด้วยความรู้สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืนจึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรถ้าหากเป็นความเป็นความปรารถนาของผู้จัดกิจกรรมนั้น แต่ซึ่งหนึ่งที่สำคัญคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีความตระหนักและรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม **ต้นกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นว่า “.....จะต้องมีการคุยกันถึงวัตถุประสงค์กิจกรรม ไม่ใช่แค่จัดเพราะเห็นว่ามันดีหรือมันมีประโยชน์กับสิ่งแวดลอม.....” การรู้เท่าทันต่อความรู้ด้านสิ่งแวดลอม ด้วยการรู้เท่าทันในการวางแผนจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดลอม

กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืนที่ผ่านการประชุมวางแผน โดยมีการสะท้อนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านสิ่งแวดลอม กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักขึ้นผ่านประสบการณ์ และเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น เพื่อสะท้อนมุมมองในข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสมในการถ่ายทอด ประโยชน์เพื่อด้านสิ่งแวดลอม “.....ผมก็มองว่ากิจกรรมไม่ได้แตกต่างจากเดิมเท่าไร ที่แตกต่างคือเราได้คิดกันก่อนที่จะวางแผน ทำให้มันเห็นภาพกว้างขึ้น และทบทวนที่มาที่ไป ทำไมต้องทำ ทำไมมหาลัยต้องสั่งแบบนี้ ก่อนทำกิจกรรม.....” **ใบไม้** ซึ่งก็ไม่แตกต่างอะไรจากกิจกรรมในรูปแบบเดิม แต่สิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันออกไปคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเมื่อได้ตระหนักถึงความปรารถนาของตนและได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นความหมายของอนุรักษ์สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืนที่ตนเองสร้างขึ้น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดลอมต่อไปเพราะเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักว่าเป็นความปรารถนาที่แท้จริงของตน รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดลอมก่อนที่วางแผนทำกิจกรรม จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

การสร้างความตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดลอมก่อนที่จะวางแผนทำกิจกรรม โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดลอมผ่านส่วนพัฒนาศักยภาพนิสิต โดยมีนโยบายของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาคอยกำกับและควบคุมให้สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดลอมได้สร้างเกณฑ์การชี้วัดและประเมินผลด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมในการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงต้องรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดลอมที่มีอิทธิพลต่อสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมิให้กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืน กลายเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการชีวิตด้าน

สิ่งแวดล้อม จึงต้องร่วมกันคิด ร่วมกันการตั้งคำถาม และแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนที่ปรารถนา ร่วมกัน ด้วยการพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบครอบ ทำให้ได้เห็นมุมมองการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในทุกมิติ และเพื่อให้การเลือกจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมตามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนา อย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ เสริมพลังอำนาจในตนเองอย่างสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

1.3.2 ตั้งคำถามกับการทำกิจกรรมภายใต้นโยบายของสถาบันอุดมศึกษา

การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขึ้นภายในตนเอง จากเดิมกิจกรรมจะดำเนินการทันทีตามแบบแผนที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการส่งต่อแนวคิด กระบวนการ วิธีการกันในกลุ่มของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือปฏิบัติกันมาในลักษณะเดิมโดยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีโอกาสได้คิดหรือมีโอกาสได้ตั้งคำถามต่อ การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว แต่เมื่อได้มีเข้ามาร่วมการศึกษาโดยการติดต่อหาทาง ปัญหา ด้วยแนวคิดเชิงวิพากษ์และการชี้ให้เห็นถึงการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม โดย **ต้นกล้า** ได้ แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า “.....ไม่เคยคิดว่าเขาให้บเรา ให้อิสระเราคิดกิจกรรมแล้ว แต่คิดอีกที่ กิจกรรมที่เขาให้ทำก็แทบกำหนดไว้ทุกอย่าง.....” ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้จักตั้งคำถามกับสิ่งที่ไม่ได้คิด มาก่อน และเมื่อได้ตั้งคำถามก็จะได้มีการตระหนัก สะท้อนคิด เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความสงสัย ดังกล่าว ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยทำให้เห็นบรรยากาศดังนี้

“.....เริ่มมีการพูดที่ชี้เข้าไปสู่การตั้งคำถามต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น คู่มือความจริงจัง ในลักษณะของการประชุมเชิงวิชาการอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งคำถาม ของบางคนเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยไม่เคยตระหนักถึงเช่นกัน แต่ทุกคนก็พยายามหาจุดบกพร่อง ของตนเอง ด้วยแววตาอันมุ่งมั่นที่จะร่วมแสดงความคิดเห็น.....”

การตั้งคำถามจึงเป็นคุณสมบัติที่ดีของนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน เพราะใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในทุกขั้นตอน ด้วย การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม ทำให้กิจกรรมที่ร่วมกันจัดขึ้นเป็นกิจกรรมตามความปรารถนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย “.....พอเริ่มตั้ง คำถามกับกิจกรรมที่เคยทำมากขึ้น มันทำให้ได้คิดและปรับกิจกรรมของเราง่ายขึ้น เพราะบางอย่างอาจจะไม่ เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับบริบทแล้ว เพราะกิจกรรมมันถูกคิดมานานมากแล้ว” **ก้อนหิน** การตั้ง คำถามนำมาสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะผลที่วัตถุประสงค์ที่คาดหวังจาก การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมอาจจะไม่ตรงตามความปรารถนา แต่ด้วย

การปรับเปลี่ยนรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป การทำกิจกรรม วิธีการใหม่ในการทำกิจกรรม ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากการมีความกล้าในการตั้งคำถาม การตั้งคำถามจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

การจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาถูกจัดขึ้นภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาศักยภาพนิสิตให้มีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ออกสู่สังคม ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างให้คนในสังคมมีความรู้และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งใน การประเมินและชี้วัดการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในส่วนของรูปแบบ วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการจัดกิจกรรม และงบประมาณ เพื่อให้ได้ผ่านการประเมินตามที่สถาบันอุดมศึกษา ต้องการ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องรู้จักตั้งคำถามในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และร่วมกันคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะทำได้เห็นในทุกมุมมองของกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แล้วจึงร่วมกันตัดสินใจที่จะเลือกทำกิจกรรมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือในลักษณะเดียวกันกับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนา

1.3.3 มีความกล้าในการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันตระหนักขึ้น

การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ตายตัวโดยที่สามารถเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดได้เล็กน้อย ที่ถูกถ่ายทอดการทำกิจกรรมผ่านทั้งกลุ่มชมรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือ ผ่านแนวทางการจัดการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยความที่การจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษามีระบบ ระเบียบ วิธีการ มีการวางแผน มีขั้นตอน วัตถุประสงค์ และมีผลลัพธ์ที่ต้องการชัดเจน รูปแบบการจัดกิจกรรม แนวคิด วิธีการจึงมิได้ถูกเปลี่ยนแปลง นิสิตนักกิจกรรมจึงไม่มีโอกาสได้ถูกคิดและตั้งคำถามกับกิจกรรมที่เคยปฏิบัติมา จึงไม่กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่างๆ โดย **สายลม** ได้เล่าผ่านการสนทนากลุ่มว่า “...มันเปลี่ยนยากมาก พอจะเปลี่ยนก็จะมีรุ่นพี่มาบอกว่าอันเก่าดีกว่าแล้วจะไปเปลี่ยนทำไม และประโยคที่ว่าที่เตือนแล้วนะ ทำให้พวกเราแทบไม่กล้าเปลี่ยนอะไร” แต่หากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถทะลวงกำลังของการจัดกิจกรรมในรูปแบบเดิม ด้วยความเชื่อมั่นในความปรารถนาของตนเอง กล้าคิด กล้าลองผิดลองถูกบนพื้นฐานของการรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงจะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ ทั้งในตนเอง และกลุ่มของตน ซึ่งทำให้ **ภูเข่า** ได้ยืนยันถึงความเชื่อดังกล่าวไว้ว่า

“.....กิจกรรมที่ทำร่วมกัน ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่ดีก็ไปทำเหมือนเดิม แต่ก็อยากให้มีมันดีขึ้น ซึ่งเราได้ลองทำสิ่งใหม่ร่วมกัน เรากล้าลองผิดลองถูก.....”

การกล้าลองผิดลองถูกจึงต้องอาศัยความเชื่อมั่นในตนเองและความมั่นใจที่จะเปลี่ยนแปลง โดยที่ไม่สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ เพราะทั้งความเชื่อมั่นและความมั่นใจในตนเองเกิดจากความปรารถนาของตนเองที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจึงต้องการเปลี่ยนแปลง การสร้างความยั่งยืนให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มต้นจากการตั้งคำถามและการไตร่ตรองในตนเองมาแล้วเป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะทดลองในการทำกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่ตรงกับความปรารถนาของตนเอง ดัง ดอกไม้ ได้สะท้อนเรื่องราวไว้ว่า “.....ช่วงมัน มันอาจจะไม่ดีก็ได้ เราก็แค่มีความตั้งใจความปรารถนาดีต่อธรรมชาติ ผมก็ว่ายังไงมันก็ดี แต่มันจะดีในแบบที่ถูกใจเราแต่ไม่ถูกใจคนอื่นหรือเปล่าเท่านั้น” ดังนั้นเมื่อเรียนรู้การตั้งคำถาม พร้อมกับไตร่ตรองสะท้อนคิด ถึงความปรารถนาของตนเองและด้วยความมั่นใจ ความเชื่อมั่นในตนเองสู่ความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกล้าที่จะลองผิดลองถูกในการทำกิจกรรม ซึ่งการลองผิดลองถูกจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

การทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา บางครั้งความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนา อาจจะไม่ได้อสอดคล้องกับแนวคิดหรือนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา แต่ด้วยการตระหนักในความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันสร้างขึ้น จึงมีการต่อสู้ต่อรองเพื่อแย่งชิงพื้นที่ในแสดงออกอัตลักษณ์ผ่านส่วนงานที่ควบคุมการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา เช่น การไม่ทำตามรูปแบบของกิจกรรมที่กำหนดจึงไม่ขอรับงบประมาณ , การไม่ใช้กลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบาย, การไม่ใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมตามที่กำหนด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความยากลำบากที่เพิ่มขึ้นในการจัดกิจกรรม แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนก็พร้อมที่จะเผชิญด้วยความกล้าที่จะลองผิดลองถูกกับกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ถึงแม้ว่าการทำตามนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาจะได้รับการอำนวยความสะดวก ได้รับงบประมาณ ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เชื่อมั่นและศรัทธาในการตระหนักรู้เท่าทันความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเลือกสร้างสรรค์อัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามที่ตนปรารถนา นำมาถือเป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างเต็มภาคภูมิ

1.3.4 การประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมกับบริบทการถ่ายทอดอุดมการณ์

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกปลูกฝังผ่านสถาบันทางสังคมในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยหลักการ ทฤษฎี โดยมีเหตุผลรองรับ ทำให้สังคมมีความเข้าใจ และมีการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่สามารถจับต้องได้ สามารถวัดค่าได้ ประเมินค่าได้ ตรวจสอบได้ ความรู้ลักษณะนี้จึงแพร่หลายในสังคมอย่างรวดเร็ว เพราะทำความเข้าใจได้ง่าย โดยมีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือและที่สำคัญคือสามารถรับรู้ถึงผลกระทบที่จะตามมาอย่างชัดเจน ทำให้คนภาพสะท้อนความเชื่อด้านสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงกับข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงออกมาในลักษณะข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย **ไบไม** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....เราเปลี่ยนความเชื่อให้คนยาก เขาสนใจว่าพื้นที่ป่าไม้ลดลงก็เปอร์เซ็นต์หรือค่าออกซิเจนในน้ำสะอาดอย่าง.....” แต่ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกันนั้นแตกต่างกันออกไป และสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปได้เสมอ ซึ่งความรู้จะไม่อยู่ที่องค์ความรู้สิ่งแวดล้อมแต่จะอยู่ที่ผู้ใช้ความรู้สามารถตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม และไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบครอบจนสามารถเลือกปฏิบัติตามที่ตนปรารถนาได้

เมื่อความปรารถนา ร่วมกันในการสร้างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน วิธีการหนึ่งที่จะบรรลุผลแห่งความปรารถนานั้น คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องสามารถประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมกับบริบทการถ่ายทอดอุดมการณ์ได้เป็นอย่างดี ด้วยการใช้ประโยชน์จากความรู้เชิงประจักษ์ที่จับต้องได้ถ่ายทอดให้กับคนในสังคม เพื่อสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นจึงเริ่มปลูกฝังรู้เท่าทัน การตั้งคำถาม การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบ และการเลือกปฏิบัติตามความปรารถนาของตน “.....ปัจจุบันทุกชมรมก็ใช้ความรู้สิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวเลข เพราะเข้าใจง่าย อธิบายแล้วมันน่าเชื่อถือ พอเริ่มสนใจแล้ว จึงทำความเข้าใจการอนุรักษ์อย่างลึกซึ้ง.....” **ภูเข** ซึ่งไม่ได้มีเพียงแคความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องสามารถประยุกต์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมบริบทในการถ่ายทอดอุดมการณ์ในรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมตามสถานการณ์ โดย **ตันไม้** ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวไว้ว่า “.....จุดเด่นของเราคือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เอาตัวรอดเก่ง โดยต้องสังเกตว่าเขาสนใจอะไร ชอบแบบไหน ไม่ชอบอะไร ถ้าสารที่สู่มันแต่เขาชอบ เขาก็จะไม่สนใจ สิ่งที่เราเตรียมมาอย่างดีมันก็ไม่มี.....”

ความรู้สิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ในสังคมมีรูปแบบที่หลากหลายและสามารถเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้คนในสังคมก็เช่นกันไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคมหรือแม้แต่ประเพณี ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของคนในสังคมทั้งสิ้น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องสามารถประยุกต์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมกับบริบทในการถ่ายทอดอุดมการณ์ เพราะความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คือ การ

ส่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับทุกคน ดังนั้นการเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทจึงเป็นสิ่ง ที่สำคัญและเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1.4 การวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสะท้อนผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ในวงจรที่ 1 ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็มีความเข้าใจร่วมกันเป็นอย่างดี หลังจากนั้นจึงร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักร่วมกัน และร่วมกันสร้างแนวทางการเป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงดำเนินการวางแผนการเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมายและแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว โดยมีภาพการประชุมการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 27

ภาพประกอบ 27 ภาพการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1.4.1 การจัดกิจกรรมค่ายศึกษาระดมความคิด

การประชุมร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องและร่วมกันสรุปการเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหมาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและแนวทางการเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ประชุมสรุปพร้อมกันว่าจะจัดกิจกรรมในรูปแบบของการเข้าค่ายเพื่อ

การศึกษาธรรมชาติ โดย **ไบฮญา** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....อยากให้นักธรรมชาติจะต้องสัมผัสกับธรรมชาติ เขาต้องรู้สึกว่ามันเป็นสิ่งมีคุณค่าและจะต้องรักษา” การจัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อศึกษาธรรมชาติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่สอดคล้องกับแนวทางการเป็นนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจากการสังเกตโดนผู้วิจัยทำให้เห็นถึง “.....แววตาแห่งมุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรม ทุกคนแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและแสดงถึงความอยากที่จะทดลองความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นผ่านกิจกรรมสื่อความหมาย ซึ่งเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับทุกคน มีการเสนอกิจกรรมใหม่ๆ มีอาการตื่นเต้นและประหม่าสังเกตได้จากการอธิบายที่ไม่มั่นใจจากเดิมที่เป็นคนมีความมั่นใจสูง มีการแสดงออกถึงท่าทาง การแสดงตัวอย่างเพื่อให้ทุกคนเข้าใจในสิ่งที่ตนเองจะสื่อ หาข้อมูลประกอบ บางคนโทรถามรุ่นพี่เพื่อขอคำแนะนำ ทำให้รู้สึกว่าทุกคนมีอารมณ์ร่วมในการประชุมเพื่อเลือกกิจกรรมเป็นอย่างมาก.....”

ภายหลังจากการประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบการทำกิจกรรมในการเข้าค่ายศึกษาธรรมชาติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยที่ประชุมตกลงใจใช้ “ กิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ” เป็นสื่อกลางในการส่งสารไปถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะกิจกรรมสื่อความหมายจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ด้วยการแทนค่าเชิงสัญลักษณ์และการเปรียบเทียบพร้อมทั้งลงมือปฏิบัติ ในบรรยากาศของธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนธรรมชาติ เพราะกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะเปรียบเทียบกับมนุษย์กับการทำลายธรรมชาติและอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติ โดยจะชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วและถูกทำลายในระยะเวลายันสั้น โดย **ก๊อนเมฆ** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....การใช้กิจกรรมสื่อความหมายคนที่ร่วมกิจกรรมจะเกิดการตั้งคำถามในตอนนั้นว่าทำไปทำไม ทำไปเพื่ออะไร และสุดท้ายเขาจะได้คำตอบด้วยตัวเขาเองผ่านการปฏิบัติ ซึ่งจะชี้ให้เห็นโทษของการทำลายสิ่งแวดล้อมที่เขาจะต้องรู้สึกด้วยตัวเอง.....” โดยร่วมกันเลือกกิจกรรมสื่อความหมายที่สอดคล้องกับความหมายร่วมกันสร้างขึ้นได้และสอดคล้องกับการทำกิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติ

1.4.2 การคัดสรรกิจกรรมสื่อความหมาย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันคัดสรรกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันสร้างขึ้น โดยผ่านการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมด้วยการอภิปราย สะท้อนคิด ไตร่ตรองอย่างรอบครอบถึงเพื่อคัดสรรกิจกรรมที่สอดคล้องกับ

ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อจัดกิจกรรมให้กับนิสิตในสถาบันอุดมศึกษา “.....เสนอกิจกรรมปัจจัยจำกัด เพราะเป็นกิจกรรมที่สื่อถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด ทำให้ทรัพยากรหมดไปอย่างรวดเร็ว ผมคิดว่าสอดคล้องกับความหมายที่เรา ร่วมกันสร้างขึ้น” **สายลม** ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่ในเมือง กิจกรรมจึงถูกคัดสรรให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้**ไบข้าว** ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “.....อยากเสนอกิจกรรมฐานพลังงาน 4 ฐานย่อย คือ น้ำ อากาศ ชยะ สมดุล เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า ซึ่งเหมาะสมกับการผู้ร่วมกิจกรรมที่มีหอพักอยู่ในเมือง.....” จากการผลการประชุมสามารถคัดสรรกิจกรรมสื่อความหมาย 4 กิจกรรม คือ 1 กิจกรรมปัจจัยจำกัด 2 กิจกรรมอนุรักษ์พลังงาน ประกอบด้วย ฐานน้ำ ฐานอากาศ ฐานชยะ ฐานสมดุลพลังงาน 3 กิจกรรมคนปลูกต้นไม้ และ 4 กิจกรรมไบข้าวจากเมือง

1.4.3 การเตรียมกิจกรรม

ภายหลังจากดำเนินการคัดสรรกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมให้กับนิสิตที่เข้าร่วมค่ายศึกษาระดมชาติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำเสนอรูปแบบในการจัดกิจกรรมให้กับที่ประชุมรับทราบ เพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยให้ผู้รับผิดชอบกิจกรรมมีการซักซ้อม รูปแบบ ลำดับขั้นตอน วิธีการ ข้อมูล ท่างาน น้ำเสียง และที่ การสรุปกิจกรรมสื่อความหมาย สามารถนำความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันประยุกต์เข้ากับกิจกรรมได้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักในวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนาที่จะส่งข้อความนี้ไปถึงผู้รับ ซึ่ง **ก้อนหิน** ได้แนะนำแนวทางการนำกิจกรรมสื่อความหมาย ดังเช่น “.....ตอนสรุปกิจกรรมอยากให้ใส่อารมณ์ร่วมกับใส่ความรู้สึกลงไปด้วย เพราะจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกกับการอนุรักษ์จริง เพราะบรรยากาศในธรรมชาติก็เอื้อให้เราอยู่แล้ว ถ้าเราใส่อารมณ์ร่วมไปด้วยจะทำให้เขารู้สึกต่อธรรมชาติมากยิ่งขึ้น.....” ซึ่งความถนัดในการจัดกิจกรรมของแต่ละบุคคลที่มีแตกต่างกันออกไป บางคนอาจจะไม่ถนัดในการเป็นผู้นำกิจกรรม หรืออาจจะมีความถนัดในด้านอื่นๆ แต่ทุกคนมีความพยายามเหมือนกันในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ประกอบกับ**การสังเกตโดยผู้วิจัย** การซ้อมกิจกรรมทำให้เห็นถึง “.....บรรยากาศการเตรียมตัว แสดงให้เห็นถึงความพยายามและความทุ่มเทในการทำกิจกรรม ซึ่งบางคนไม่มีความถนัดเลย แต่ก็มี การซักซ้อม ยื่นพูดคนเดียว เขียนบทพูด และยังคงคอยเป็นกำลังใจให้กัน ผลัดกันซ้อมเพื่อสร้างความมั่นใจให้เพื่อน และ ซักซ้อมผิดพลาดเพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับในข้อเสียของตนเอง.....” โดยสามารถสรุปกิจกรรมได้ดังภาพที่ 28

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขั้นตอน กระบวนการ	สรุปกิจกรรม
ปัจจัย จำกัด	เห็น ความสำคัญ ของทรัพยากร ธรรมชาติ	- แบ่ง 2 ม้ง (ปัจจัย และ สิ่งมีชีวิต) - ให้ทำสัญลักษณ์ 3 แบบ (น้ำ อาหาร ที่อยู่) ถ้าทำเหมือนกันจับคู่ กัน ใครไม่มีคู่ออกจากเกมรอบนั้น - เล่นกิจกรรมจำนวน 10 รอบ แต่ละ รอบทำการจดบันทึก - แสดงเป็นกราฟให้เห็นระหว่าง ปัจจัยในธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต	1. การใช้ทรัพยากรของสิ่งมีชีวิตบนโลก 2. ทรัพยากรบนโลกมีเพียงพอสำหรับ ทุกชีวิตถ้าหากมีการใช้อย่างรู้คุณค่า และใช้เท่าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต 3. มนุษย์กอบโกยทรัพยากรเพื่อความ สะดวกสบายและความมั่งคั่ง 4. ความต้องการของมนุษย์มากขึ้น ซึ่ง สวนทางกับทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อม โทรมลงทุกวันอย่างรวดเร็ว
รู้จัก พลังงาน	ตระหนักใน การประหยัด พลังงานและ การใช้ พลังงานอย่าง รู้คุณค่า	กิจกรรมแบ่งเป็น 5 ฐาน 1. น้ำ 2. อากาศ 3. ชยะ 4. สมดุลพลังงาน 5. สรุปฐาน พลังงานโดยแต่ละฐานจะเป็น กิจกรรมบรรยายประกอบกับกิจกรรม ที่ทำให้รู้สึกลำบากและได้รับผลจาก การไม่ประหยัดพลังงาน	1. พลังงานที่มีในโลกถูกใช้แล้วหมดไป และสามารถเสื่อมโทรมจนใช้ไม่ได้ 2. หากไม่ประหยัดพลังงานมนุษย์จะ ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการ ดำรงชีวิต 3. เราจะช่วยกันประหยัด พลังงานและรักษาสิ่งแวดล้อมมิให้ เสื่อมโทรมที่เหมะสมกับวิถีชีวิต
คนปลูก ต้นไม้	การรักษา ต้นไม้ผู้การ ปลูกต้นไม้ใน ใจคน	1. เขียนประวัติของต้นไม้คนละ 1 ข้อ และนำไปติดที่ต้นไม้จำลอง 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมปาขวดน้ำให้ล้ม ลง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเกราะ ป้องกันไม่ให้ขวดน้ำนั้นล้มลง 3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกทีมหนึ่ง พยายามปาขวดน้ำให้ล้มลง	1. ขวดตั้งได้ยากเปรียบเหมือนคนปลูกที่ กว่าต้นไม้จะโตใช้เวลานาน 2. คนปาขวดทำให้ล้มได้ง่ายและ รวดเร็ว เมื่อไรก็ได้ เปรียบกับคนตัด ต้นไม้ที่ตัดได้เร็วและใช้เวลาไม่นาน 3. ต้องเลือกจะเป็นคนปลูกหรือคนตัด และจะต้องช่วยกันรักษาต้นไม้
ใบไม้จาก เมือง	การส่งต่อ อุดมการณ์ การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	1. เขียนความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ จากการได้เข้ามาสัมผัสธรรมชาติ 2. เขียนสิ่งที่อยากจะทำเพื่อช่วย รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. เขียนสิ่งที่อยากบอกเพื่อน หรือคน รอบข้างให้มาดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน	1. ทุกคนที่มาเข้าค่ายศึกษาระบบชาติ เปรียบเสมือนใบไม้แห่งการอนุรักษ์ฯ 2. ขอให้ทุกคนนำประสบการณ์ที่ด้าน การอนุรักษ์ธรรมชาติไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน 3. ส่งต่ออุดมการณ์อนุรักษ์ฯ และเผยแพร่ แนวคิดการอนุรักษ์ฯ ไปในสังคม

ภาพประกอบ 28 ภาพสรุปกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ได้คัดสรรร่วมกัน

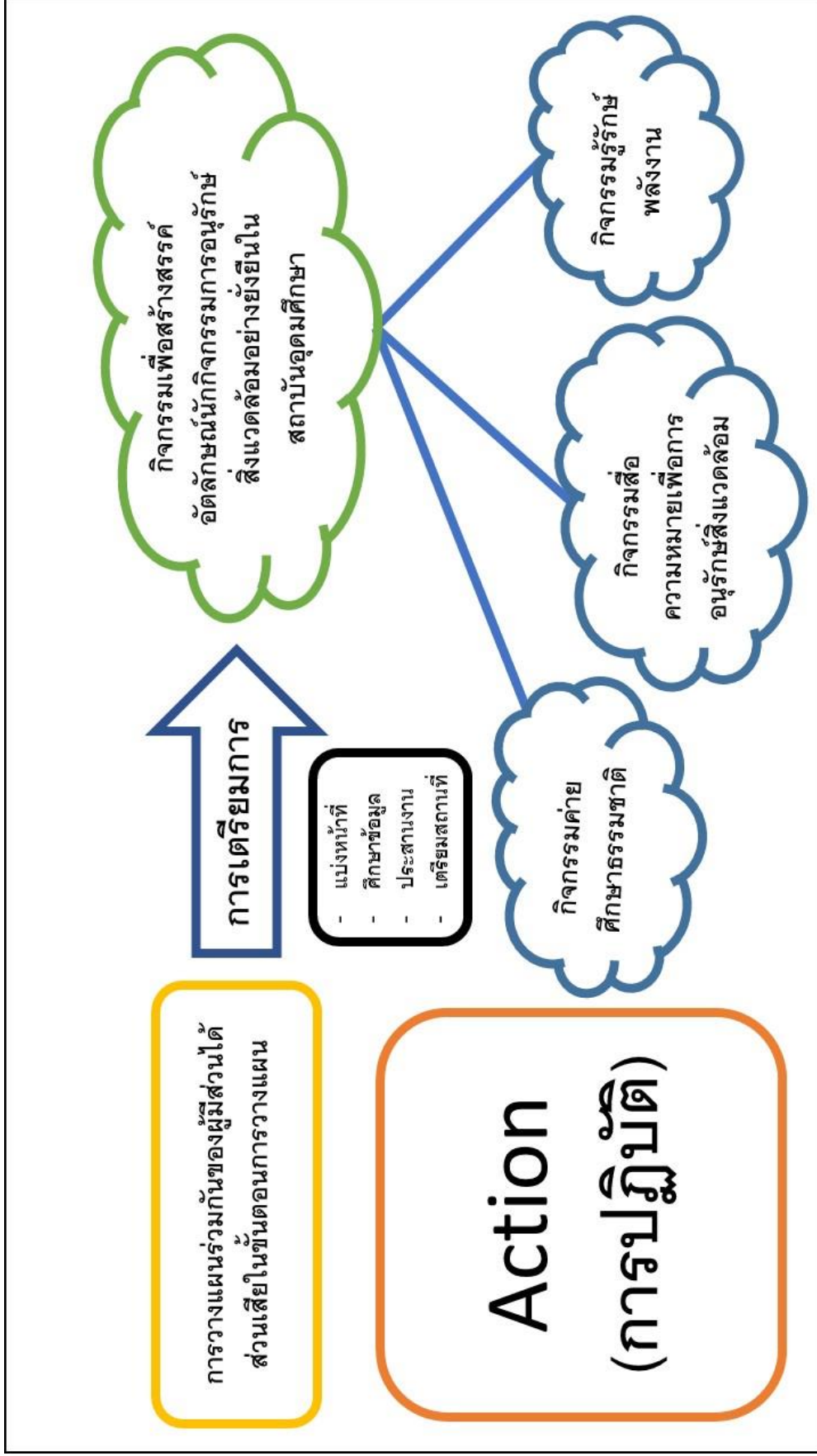
การวางแผนเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์จากความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น

การวางแผนร่วมกัน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผลการวิพากษ์ การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดการรู้เท่าทันความรู้ที่มากำกับ อุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตน จึงร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมา ใหม่ และ การดำรงอัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากการตระหนักในความหมายที่ร่วมกัน สร้างขึ้น ซึ่งนำความหมายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความหมายการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสงวนไว้ ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ การยืดระยะเวลาการใช้ ทรัพยากรให้นานที่สุด และร่วมกันสะท้อนแนวทางนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 4 แนวทาง 1.รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนก่อนวางแผนจัดกิจกรรม 2.ตั้งคำถามกับการจัด กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 3.มีความกล้าในการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความหมายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันตระหนักขึ้น 4.การประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อม กับบริบทการถ่ายทอดอุดมการณ์เพื่อมาวางแผนจัดกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการวางแผนร่วมกัน จะนำผลการวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และแนวทางการเป็นนักกิจกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ร่วมวางแผนเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยผลการวางแผนจัดกิจกรรม 3 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การจัดกิจกรรมค่าย ศึกษาธรรมชาติ ขั้นที่ 2 การคิดสรรกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ขั้นที่ 3 การ เตรียมการและชักชวนการเป็นผู้นำกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. กิจกรรมการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติเป็นกิจกรรมที่นำนิสิตที่มีความสนใจธรรมชาติเข้าไปทำพื้นที่ ธรรมชาติจริงๆ เช่น ป่า ภูเขา แม่น้ำ หรือในเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สัมผัสธรรมชาติจาก ประสบการณ์โดยตรง พร้อมกับกิจกรรมสื่อความหมายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการถ่ายทอด ประสบการณ์การทำงานของผู้พิทักษ์ป่า เพื่อสะท้อนมุมมองการทำงานปกป้องผืนป่า โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งของธรรมชาติและใช้กิจกรรมสื่อความหมาย เป็นสื่อกลางในการสร้างจิตสำนึกแห่งการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมดำเนินการปฏิบัติรวมทั้งสิ้น 9 ครั้ง โดยใช้ระยะเวลา รวมกว่า 2 เดือน โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 29

ภาพประกอบ 29 การปฏิบัติการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

2.1 ค่ายศึกษารวมชาติ

ค่ายศึกษารวมชาติเป็นความร่วมมือของชมรมสิ่งแวดล้อม 6 สถาบันอุดมศึกษา ในวันที่ 19 ถึง 25 ธันวาคม 2565 ณ หน่วยพิทักษ์ป่าน้ำตกวังครก ต.บ้านคา อ.บ้านคา จ.ราชบุรี เป็นสถานที่ที่มีความพร้อมในการเป็นพื้นที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสธรรมชาติได้อย่างใกล้ชิด บรรยายภาคโดยรอบมีน้ำตกวังครกไหลผ่านเป็นลำธารสายยาว สร้างความสดชื่นและสร้างความรู้สึกเย็นสบายให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ชื่นชอบและเก็บเกี่ยวความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ โดยมีบรรยายภาคกิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติดังภาพที่ 30

ภาพประกอบ 30 ภาพบรรยายค่ายศึกษารวมชาติ

2.2 กิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ครั้งที่ 1 – 3 ครั้งละ 1 วัน รวมระยะเวลา 3 วัน (ตัวอย่างกิจกรรมใน ผนวก ข) กิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์ที่จะเปิดเผยความหมายของสิ่งหนึ่งและความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นที่มีต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ ผ่านความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีสื่อประกอบ เช่น วัตถุจริง รูปภาพ หรือการสัมผัส เป็นวิธีการศึกษารวมชาติ โดยอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่พบเห็น มาเป็นสื่อกลางในการอธิบาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตลอดจนความสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ค่ายศึกษารวมชาติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้กิจกรรมสื่อความหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความประทับใจ สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม สู่การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับความหมาย ที่ร่วมกันสร้างขึ้นและเหมาะสม กับบริบทของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2.2.1 กิจกรรมปัจเจกจำกัด

ครั้งที่ 1 จำนวน 1 วัน “กิจกรรมปัจเจกจำกัด” ปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ ปัจจัย 4 (น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค) ปัจจัยในธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บนโลกก็เช่นกัน ทุกสิ่งมีชีวิตล้วนแล้วแต่ต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ หากสิ่งมีชีวิตขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไปและไม่สามารถปรับตัวได้ สิ่งมีชีวิตชนิดนั้นก็จะสูญพันธุ์ในที่สุด ปัจจัยจึงเปรียบเสมือนกับทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติซึ่งบางชนิดเป็นสิ่งที่อยู่อย่างจำกัด บางชนิดเป็นสิ่งที่สามารถเสื่อมโทรมได้ และ บางชนิดเป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดไปและไม่สามารถฟื้นฟูกลับคืนมาได้ อีกกิจกรรมนี้จะเป็นการเปรียบเทียบความต้องการของคนกับสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลก และชี้ให้เห็นว่าความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างไม่สิ้นสุด โดยสัตว์จะหาอาหารเพียงแคกินให้อิ่ม แต่มนุษย์จะหาทรัพยากรเพื่อประกอบโยยในการสร้างความมั่งคั่งให้แก่เผ่าพันธุ์ของตน โดยที่ไม่สนใจว่ากำลังทำลายสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ดังภาพที่ 31

ภาพประกอบ 31 ภาพกิจกรรมปัจเจกจำกัด

2.2.2 กิจกรรมคนปลูกต้นไม้

ครั้งที่ 2 จำนวน 1 วัน “กิจกรรมคนปลูกต้นไม้” กิจกรรมคนปลูกต้นไม้ จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันตระหนักถึงประโยชน์ของต้นไม้ที่มีต่อมนุษย์ในทุกๆ ส่วนของ ต้นไม้ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความยากลำบากในการปลูกต้นไม้ ที่ต้องใช้ระยะเวลาและการดูแลรักษาเป็นอย่างดีกว่าต้นไม้ที่นั้นจะสามารถขึ้นต้นและกลายเป็นป่า แต่คนตัดต้นไม้ใช้เวลาเพียงแค่ไม่กี่นาทีในการโค่นต้นไม้ลง โดยในกิจกรรมจะสื่อถึงการที่คนจำนวนน้อย ก็จะสามารถช่วยกัน ปกป้องต้นไม้ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ถ้าทุกคนช่วยกันดูแลรักษาต้นไม้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก็ จะสามารถป้องกันไม่ให้ผู้ที่เข้ามาหาประโยชน์จากป่าได้ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะเป็น กระบอกเสียงหนึ่งของป่าในการบอกเล่าเรื่องราวของป่า ความยากลำบากในการดูแลรักษาต้นไม้ เพื่อให้เห็นคุณค่าและช่วยกันดูแลรักษาป่าทางอ้อมที่พวกเขาสามารถทำได้ ต้นไม้แต่ละต้นมี ความสำคัญต่อป่า ในฐานะนิสิต นักศึกษาการปกป้องป่าไม้ ปกป้องผืนป่า คือ การเป็น กระบอกเสียงส่งต่อข่าวสารต่างๆ ให้ความรู้และส่งต่ออุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคน ในสังคม โดยมีภาพบรรยากาศการทำกิจกรรมคนปลูกต้นไม้ ดังภาพที่ 32

ภาพประกอบ 32 ภาพกิจกรรมการทำกิจกรรมคนปลูกต้นไม้

2.2.3 กิจกรรมใบไม้จากเมือง

ครั้งที่ 3 จำนวน 1 วัน “กิจกรรมใบไม้จากเมือง” เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในวันสุดท้ายของค่าย โดยสอบถามความรู้สึกผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อธรรมชาติ และตั้งคำถามเชิงเปรียบเทียบร่วมกันว่าอยากได้อะไรจากธรรมชาติหรืออยากได้อะไรจากการมาร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสดูย้อนคิดในตนเอง จากประสบการณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายศึกษาธรรมชาติ ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ได้รับ และความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ ธรรมชาติในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพร้อมเป็นส่วนหนึ่งของการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ด้วยการเปรียบเทียบทุกคนเป็นใบไม้ที่ออกจากป่าไปสู่เมืองเพื่อบอกให้คนในเมืองได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและเผยแผ่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังภาพที่ 33

ภาพประกอบ 33 ภาพกิจกรรมใบไม้จากเมือง

2.3 กิจกรรมอนุรักษ์พลังงาน

ครั้งที่ 4 – 6 ครั้งละ 1 วัน รวมระยะเวลา 3 วัน

พลังงานธรรมชาติ คือ แสงงานที่ทำให้สิ่งต่างๆ เคลื่อนไหวหรือทำงานในทางใดทางหนึ่ง โดยพลังงานสามารถเปลี่ยนจากรูปแบบหนึ่งไปยังอีกรูปแบบหนึ่งได้ พลังงานธรรมชาติที่รู้จักกันดี คือ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานไฟฟ้า พลังงานลม พลังงานความร้อน เป็นต้น โดยเราสามารถแบ่งประเภทพลังงานตามแหล่งที่มาได้ 2 ประเภทคือ พลังงานที่ใช้แล้วหมดไป ได้แก่ ถ่านหิน , น้ำมัน , ก๊าซธรรมชาติ และ พลังงานที่ใช้แล้วไม่หมดไปเนื่องจากสามารถหาทดแทนได้อย่างไม่จำกัด ได้แก่ พลังงานน้ำ , พลังงานลม , พลังงานแสงอาทิตย์ , พลังงานขยะ เป็นต้น

กิจกรรมทุกกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้พลังงานธรรมชาติห่างจากจุดสมดุลมากยิ่งขึ้น แต่การใส่ใจในคุณค่าของการประหยัดพลังงานทำให้เราเข้าใกล้จุดสมดุลมากยิ่งขึ้น คือ การที่ทุกคนในสังคมหันมา เห็นความสำคัญของการใช้พลังงาน และพร้อมที่จะประหยัดพลังงานไปพร้อมกัน แม้ว่ามันจะเป็นไปได้ยากมากแต่ถ้าเรามีความพยายามมากพอ หรือลดปริมาณการใช้พลังงานน้อยลง หรือหาสิ่งที่สามารถมาทดแทนได้ ก็จะสามารถชะลอไม่ให้ออกจากจุดสมดุลได้ แต่สิ่งที่ดีที่สุดคือการประหยัดการใช้พลังงาน โดยลดการใช้ของเราลงเพื่อไม่ให้พลังงานของเราห่างจากจุดสมดุลไปมากกว่านี้ “ การอนุรักษ์พลังงานมิใช่หมายความว่า จะไม่สามารถใช้พลังงานได้เลย แต่จะใช้อย่างไรให้คุ้มค่าที่สุด ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่างหากถึงเรียกว่าการอนุรักษ์ ”

2.3.1 กิจกรรมฐานพลังงาน “น้ำ”

ครั้งที่ 4 จำนวน 1 วัน “พลังงานน้ำ” โลกประกอบไปด้วยพื้นดินและน้ำ โดยส่วนที่เป็นน้ำนั้น มีอยู่ประมาณ 3 ส่วน และพื้นดิน 1 ส่วน น้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลก โดยที่น้ำเป็นทรัพยากรที่สามารถหมุนเวียนได้ ไม่มีวันหมด เมื่อแสงแดดสร้างความร้อนให้ทั้งพื้นดินและพื้นน้ำ น้ำพื้นดินและมหาสมุทรก็จะระเหยลอยขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศ แล้วกลั่นตัวกลายเป็นละอองน้ำจับตัวเป็นก้อนเมฆ จนกระทั่งกระทบความเย็นก็จะกลั่นตัวกลายเป็นหยดน้ำตกลงสู่พื้นโลกอีกครั้ง น้ำบนพื้นโลกก็จะระเหยเป็นไอน้ำอีกครั้งเมื่อได้รับความร้อนจากแสงอาทิตย์ ไอน้ำก็จะรวมตัวกันเป็นเมฆและกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ กระบวนการในลักษณะนี้เป็นวัฏจักรหมุนเวียนต่อเนื่องกัน เรียกว่า วัฏจักรน้ำทำให้มีน้ำเกิดขึ้นบนโลกอย่างสม่ำเสมอ การจะนำน้ำให้สามารถดื่มได้มาใช้จะมีวิธีการแปรรูป จะมีกรรมวิธีการผลิตที่มีความยุ่งยากและมีความสลับซับซ้อนกว่าที่จะออกมาเป็นน้ำดื่มได้ กระบวนการผลิตน้ำนั้นทำให้สูญเสีย

ทรัพยากรอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากในขณะการผลิตน้ำดื่ม เช่น ขั้นตอนการแปรรูปน้ำ การขนส่ง การบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ล้วนแต่ใช้พลังงานแทบทั้งสิ้น การใช้น้ำฉีดประเภทเป็นเหตุที่สำคัญประการหนึ่งในการทำให้สูญเสียทรัพยากรน้ำอย่างไม่รู้คุณค่า เช่น การล้างมือด้วยน้ำดื่มทำให้พลังงานสูญเสียไปอย่างเปล่าประโยชน์ ซึ่งกว่าที่จะได้น้ำดื่มที่สะอาดมาเกิดสูญเสียพลังงานไปมากเพียงใด ถึงแม้ว่ารอบตัวเราจะมีอยู่เป็นจำนวนมากแต่ไม่สามารถนำมาดื่มได้ในทันที เราจึงต้องประหยัดน้ำดื่มไว้ใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด โดยมีภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “น้ำ” ดังภาพที่ 34

ภาพประกอบ 34 ภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “น้ำ”

2.3.2 ฐานพลังงาน “อากาศ”

ครั้งที่ 5 จำนวน 1 วัน “พลังงานอากาศ” อากาศนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยที่มนุษย์เราสามารถขาดอาหารได้ 7 วัน ขาดน้ำได้ 3 วัน แต่ขาดอากาศเพียงแค่ 5 นาที ก็ทำให้มนุษย์นั้นเสียชีวิตลงได้ อากาศจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด มนุษย์จึงมีความต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ สะอาด ไม่มีมลพิษ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนบนโลกได้หายใจอย่างเต็มปอด และสามารถใช้อากาศที่สะอาดและบริสุทธิ์นี้ตรวบนานเท่านั้น

ผู้นำกิจกรรมจะใช้บทบาทสมมติให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าไปในเต็นท์และเสมือนว่ากำลังเดินทางสู่โลกอนาคตที่เต็มไปด้วยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม และนำรูปเข้าไปในเต็นท์ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ เปรียบเสมือนกับสถานการณ์ด้านมลภาวะทางอากาศเลวร้ายสุดขีด จนสุดท้ายผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้อน แสบตา อึดอัดจนไม่สามารถอยู่ในเต็นท์ได้ ซึ่งเสมือนกับว่ามนุษย์ไม่สามารถอาศัยอยู่บนโลกที่มีอากาศอันเลวร้ายได้ต่อไปอีก มลพิษทางอากาศเกิดจากก๊าซเรือนกระจกที่ปกคลุมชั้นบรรยากาศของโลกเอาไว้ ทำให้โลกของเราเปรียบเสมือนกับตู้บร้อนๆ เมื่อโลกได้รับแสงแดดจากดวงอาทิตย์และดูดซับไว้ยังส่วนต่างๆ ของโลก แต่ไม่สามารถสะท้อนแสงเหล่านั้นกลับออกไปยังอวกาศได้เพราะเจอกับชั้นของก๊าซเรือนกระจกที่ปกคลุมชั้นบรรยากาศอยู่ ทำให้โลกของเราอยู่ในภาวะที่เรียกว่า “ภาวะโลกร้อน” โดยอุณหภูมิของโลกจะสูงขึ้น อากาศจะยิ่งร้อนขึ้น น้ำแข็งขั้วโลกจะละลายเร็วขึ้น น้ำทะเลจะหนุนสูงขึ้นและสุดท้ายทำให้มนุษย์ไม่สามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ มลพิษทางอากาศล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ตั้งแต่ในชีวิตประจำวันเราตื่นเช้าจนถึงเข้านอนเราก็เริ่มปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศ และสังคมมนุษย์ยังคงต้องพึ่งพิงกับภาคอุตสาหกรรมทุกรูปแบบเพื่อระบบเศรษฐกิจและการบริโภค ทำให้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่ามนุษย์เป็นสาเหตุหลักในการทำลายโลกใบนี้ทำลายอากาศที่บริสุทธิ์ทำให้เราเห็นอากาศของโลกในอนาคต เช่นที่เข้าไปอยู่ในเต็นท์ ซึ่งมีอากาศร้อนมา มีควันรูปทำให้รู้สึกแสบตาและแสบจมูกจนไม่สามารถอาศัยอยู่แต่ แต่เมื่อกลับมาสู่โลกในยุคปัจจุบัน (ออกมาจากเต็นท์) ทำให้เรารู้สึกถึงอากาศที่สดชื่น บริสุทธิ์ และก็คงไม่มีใครอยากกลับไปอยู่ในโลกแห่งอนาคตอีก ซึ่งทุกคนสามารถเลือกได้ว่าอยากได้อากาศแบบไหน ก็อยู่ที่ทุกคนนั้นจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อช่วยกันรักษาอากาศที่ดีอย่างเช่นตอนนี้เอาไว้ ทุกคนนั้นสามารถช่วยโลกของเราได้ โดยมีบรรยากาศการร่วมกิจกรรมฐานพลังงาน “อากาศ” ดังภาพที่ 35

ภาพประกอบ 35 ภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “อากาศ”

2.3.3 ฐานขยะ

ครั้งที่ 6 จำนวน 1 วัน “พลังงานขยะ” ปัญหาขยะเกิดจากการอุปโภคบริโภคและกิจกรรมทั้งหลายของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน จากทุกแหล่งของสังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นจากบ้านเรือน ชุมชน ตลาด ร้านค้า และจากโรงงานอุตสาหกรรม ในประเทศไทยปัญหาขยะถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมกรรมการบริโภค การคัดแยกขยะจากต้นทาง การจัดการขยะที่ไม่ได้มาตรฐานและก่อให้เกิดมลพิษ ถ้าขยะพวกนี้ที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องตามกระบวนการจะใช้พลังงานอย่างมหาศาลในการกำจัดขยะ ซึ่งจะถูกกำจัดได้เพียงแค่บางส่วนเท่านั้น ส่วนที่เหลือถูกทิ้งไว้เป็นภูเขาขยะ ตามภาพที่เห็นกันจนชินตา โดยกิจกรรมฐานขยะนี้แนะนำวิธีการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของคนในสังคม โดยใช้หลัก หลัก 5 R คือ 1.Reduce ด้วยการลดการใช้ 2. Reuse การใช้ซ้ำ 3. Recycle ด้วยการแปรรูป 4. Repair การซ่อมแซม 5. Reject การปฏิเสธการใช้พลาสติกและสิ่งของที่ใช้ได้ครั้งเดียว หลัก 5 R เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ก็มีอีกหลายวิธีถ้าทุกคนนำไปใช้ก็จะช่วยลดปริมาณขยะได้ โดยมีภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “ขยะ” ดังภาพที่ 36

ภาพประกอบ 36 ภาพกิจกรรมฐานพลังงาน “ขยะ”

2.3.4 ฐานสมดุลพลังงาน

ครั้งที่ 7 จำนวน 1 วัน “พลังงาน สมดุล” จุดสมดุลในธรรมชาติ คือ จุดสมดุลขึ้น เพื่อการสะท้อนพฤติกรรมการใช้พลังงาน กับ ความต้องการของมนุษย์ที่มีมากขึ้นในแต่ละวัน ความสมดุลของพลังงานในธรรมชาติจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าหากยังมีการใช้พลังงานอย่างขาดความยั้งคิดและไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พลังงาน พลังจึงออกห่างจากจุดสมดุลจนไม่สามารถเข้ามาสู่จุดที่ใกล้เคียงได้อีก กิจกรรมฐานสมดุลจะชี้ให้เห็นจุดสมดุลของการใช้พลังงานทำธรรมชาติ จุดสมดุลของพลังงานธรรมชาติอยู่ไหน นอกจากนี้จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการทำอะไรให้พลังงานเข้าใกล้จุดสมดุลมากที่สุด โมเดลแห่งสมดุลพลังงาน ที่หมุนเวียนของเป็นวัฏจักรของระบบพลังงานชนิดนั้น ความสมดุลเกิดจากความพอดี ไม่มากจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไปพลังงานในโลกก็เช่นกัน โดยมีภาพกิจกรรมฐานสมดุลพลังงาน ดังภาพที่ 37

ภาพประกอบ 37 ภาพกิจกรรมฐานสมดุปลังงาน

2.4 สรุปการปฏิบัติกิจกรรมค่ายศึกษารรรมชาติ

ครั้งที่ 8 จำนวน 2 วัน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรม “ ค่ายศึกษารรรมชาติ ” โดยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกิจกรรมสื่อความหมาย 3 กิจกรรม คือ บัจจยจำกัด คนปลูกต้นไม้ และใบไม้จากเมือง และ กิจกรรมปลังงาน 4 กิจกรรม คือ น้ำ อากาศ ชยะ สมดุปลังงาน รวม 7 กิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเป็นกิจกรรมจากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทซึ่งกิจกรรมสามารถเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจ สร้างการตระหนักรู้ และถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี โดยสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมได้ในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป โดยมีภาพบรรยากาศการสรุปกิจกรรมค่ายศึกษารรรมชาติ ดังภาพที่ 38

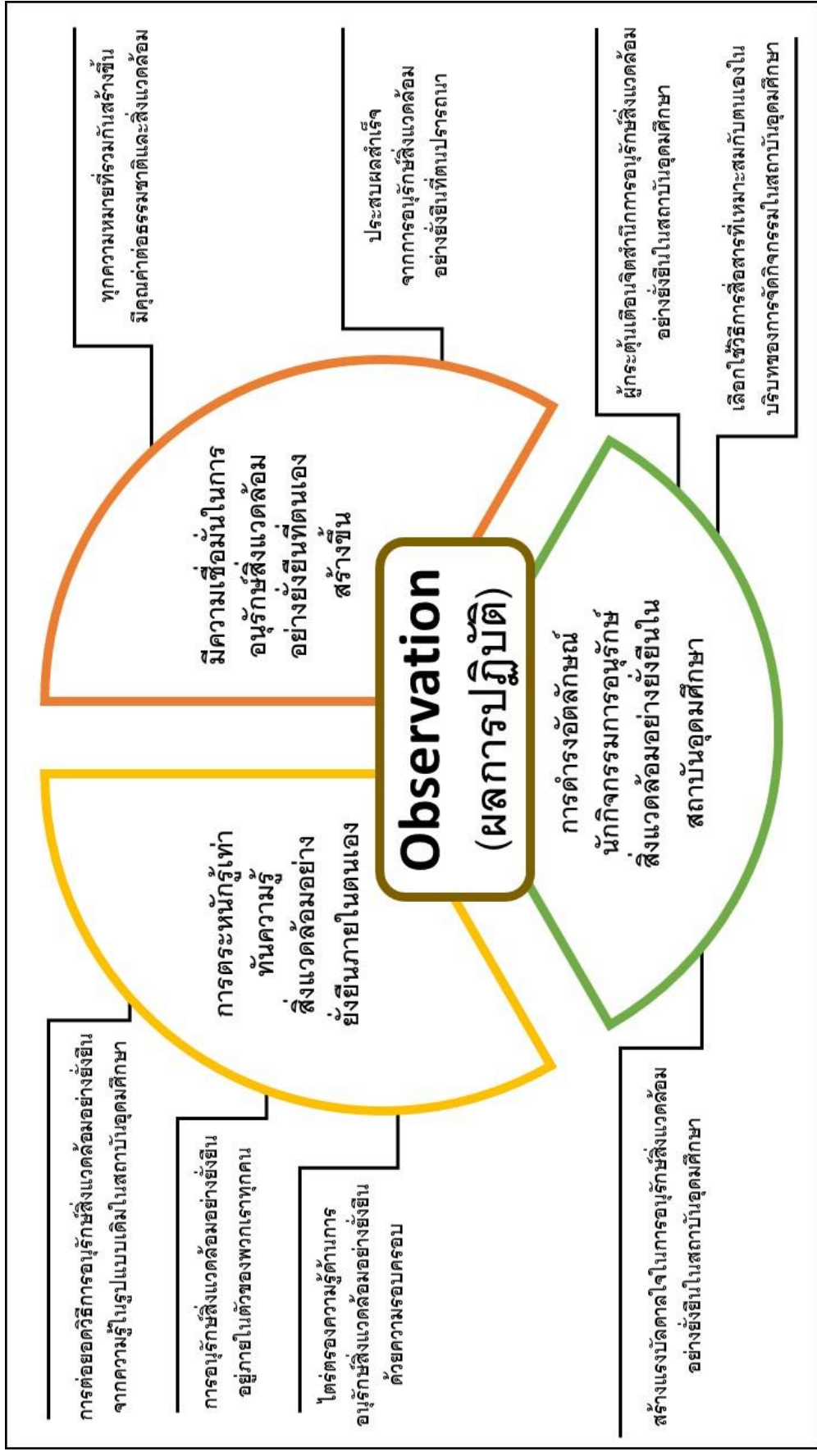
ภาพประกอบ 38 ภาพสรุปกิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติ

3. ผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การร่วมกันจัดค่ายศึกษารวมชาติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงออกถึงการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผ่านการวิเคราะห์ตนเองด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนในการตั้งคำถาม สะท้อนคิดและร่วมกัน สู่การสร้าง ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและใช้กิจกรรมสื่อความหมาย และ กิจกรรมอนุรักษ์พลังงาน เป็นสื่อกลางในการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การเตรียมงานจนถึงวันสุดท้าย ผู้วิจัยในฐานะคนในและผู้อำนวยการความสะอาดในการศึกษาได้เข้าร่วมโดยตลอดกิจกรรม ทำให้ได้เห็นถึงการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ผ่านการจัดกิจกรรม ที่สะท้อนถึงความหมาย ความคิด ความเชื่อในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันการประชุมสะท้อนผลกิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติ ผ่านการประชุมกลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน แสดงความรู้สึกร่วมกัน แสดงมุมมองเกี่ยวกับการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ กับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น โดยสามารถสรุปผลได้ 3 ประเด็น คือ 1. รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง

2.มีความเชื่อมั่นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนสร้างขึ้น 3.การดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรม
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 39 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพประกอบ 39 ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

3.1 รู้เท่าทันความรู้ “สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

การร่วมจัดกิจกรรมภายในค่ายศึกษาธรรมชาติ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสตั้งคำถาม ไตร่ตรอง พิจารณา และสะท้อนคิดความรู้สิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นความรู้หลักในการดูแลและรักษาธรรมชาติ เพราะความรู้จะกำหนดทิศทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับความรู้ที่รู้ ซึ่งการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมได้มากขึ้นจากที่เคยเป็นในอดีต จากความคิดเห็นของ **ไบไม้** เล่าไว้ว่า “.....เริ่มคิดกันมากขึ้น จากเมื่อก่อน แต่ตอนนี้มีถกเถียงกันมากขึ้น ว่าทำเพราะอะไร ทำไมถึงทำ ทำแล้วได้ประโยชน์ไหม.....” ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงใช้การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม สอดแทรกในการจัดกิจกรรมในรูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนปรารถนา ผ่านการจัดกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์เพื่อเป็นถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนไปสู่ผู้อื่นในสังคม ดังภาพที่ 40

ภาพประกอบ 40 ภาพการใช้ความรู้การอนุรักษ์ในรูปแบบเดิมสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.1.1 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนอยู่ในตัวของพวกเราทุกคน

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ได้หล่อหลอมและสร้างประสบการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมล้วนแล้วแต่ยึดติดกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมตามรูปแบบที่เกิดขึ้นในสังคม แต่การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมนำมาซึ่งการตั้งคำถาม ไตร่ตรอง ในตนเอง เช่น ความรู้สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น มีวิธีการหรือแนวทางในรูปแบบอื่นหรือไม่อย่างไร เป็นต้น เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพยายามมีค้นหาคำตอบอันจะนำมาซึ่งการแสวงหาความรู้ใหม่หรือพยายามหาคำตอบกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนปรารถนา การสร้างความหมายใหม่ที่

เหมาะสมกับบริบทและกับวิธีการในการถ่ายทอดความหมาย ซึ่งแนวทางของ **ก๊อนฮิน** ได้ให้แนวทางว่า “.....มันต้องวิธีที่จะช่วยลดโลกร้อนที่ดีกว่าการทิ้งขยะให้ลงถัง เพราะผมไม่คิดว่าการที่เราทิ้งลงถังแล้วจะลดโลกร้อน เพราะสุดท้ายขยะก็จะไปรวมในรถขยะอยู่ดี.....” เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถค้นพบความหมายที่ตนปรารถนาแล้ว ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางเดียวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม ก็ถือว่าเป็นความหมายใหม่ที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักขึ้น เพราะผ่านการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นความปรารถนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยแนวคิดของ **ภูเขา** ได้สะท้อนไว้ดังนี้ “....เริ่มจากการสังเกตก่อน เช่น ทำไมต้องไม่ใช้ถุงพลาสติก ไม่ใช่แล้วอะไรดีขึ้น ทำให้มีประเด็นคุยกัน และหาข้อมูลมาได้แย้งกัน อาจได้ข้อดีจากข้อเสียก็ได้.....”

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้ร่วมกันสร้างขึ้นตามความปรารถนา นับได้ว่าเป็นความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์ ซึ่งอาจจะเหมือนหรือมีความแตกต่างจากความรู้รูปแบบเดิมก็ได้ แต่สิ่งที่สำคัญที่ทำให้แตกต่างกัน คือ ความรู้เดิมถูกสร้างขึ้นจากแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านการบริหารจัดการชีวิต แต่ความรู้ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสร้างขึ้นนั้น ถูกสร้างขึ้นด้วยความรู้เท่าทัน ไตร่ตรอง สะท้อนคิด และพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จึงทำให้ความรู้สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม กลายมาเป็นความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมตามที่ตนปรารถนา ดังนั้นความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวตนของทุกคน เพียงแต่ว่าจะนำออกมาใช้ในตอนไหน

3.1.2 ไตร่ตรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยความรอบครอบ

การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถที่จะตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมได้ นอกจากจะต้องตั้งคำถามกับความรู้สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมแล้ว การไตร่ตรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความรอบครอบจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เห็นมุมมองที่ไม่เคยได้รับรู้ หรือการรับฟังมุมมองอื่นในบริบทเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างกันออกไป เพื่อความชำนาญในการเป็นผู้ตระหนักรู้เท่าทันความรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงต้องใช้การไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบครอบอยู่ตลอดในทุกเรื่องที่ผ่านมาในชีวิต จนเรียกได้ว่ากลายเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเลยทีเดียว ซึ่งความคิดเห็นของ **สายลม** ได้สะท้อนในการสรุปกิจกรรมว่า “.....ประชุมกันก็น่าเบื่อแต่ทำให้เรารอบครอบ ซึ่งคนอื่น ๆ จะช่วยคอมเม้นตัวเราในสิ่งที่เรามองไม่เห็นหรือมองข้ามไป.....” การไตร่ตรองอย่างรอบครอบ จะทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หากจุดที่ดีที่สุดและสุดท้ายที่ดีที่สุดด้วยเหตุ และจะกลายเป็นความรู้สิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่ตามความปรารถนาของทุกคน

ด้วยการคิดไตร่ตรองอย่างรอบเพื่อหาวิธีที่ดีที่สุดและผลที่แย่งที่สุดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งหากไม่คิดอย่างรอบครอบก็จะทำให้ตกอยู่ภายใต้ความรู้ในรูปแบบเดิม การ

ไต่ร่ตรงอย่างรอบครอบจากการตั้งคำถามนำมาสู่การแสวงหาคำตอบจากคำถามที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นหากไม่ทำกิจกรรม หรือทำกิจกรรมดังกล่าวไม่สำเร็จเป็นอย่างไร ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการเสนอความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไต่ร่ตรงร่วมกัน ดังความคิดเห็นของ**ใบหญ้า** ว่า “...เห็นด้วยกับกิจกรรมฐานพลังงาน เพราะในชีวิตเราผูกพันกับการใช้พลังงานในทุกๆ วัน และวิธีการประหยัดพลังงานเป็นสิ่งที่เราสามารถทำได้เลยในทันที....” ดังนั้น การไต่ร่ตรงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรอบครอบจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียค้นพบวิธีการหรือแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนต้องการ และเป็นวิธีการที่ดีที่สุดให้เป็นความรู้ที่ตนปรารถนาอย่างแท้จริง

3.1.3 วิทยาศาสตร์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน ทำให้คนในสังคมมีประสบการณ์และพร้อมที่จะทำความเข้าใจกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม ก่อนเป็นลำดับแรก เพราะเป็นความรู้ที่เข้าใจง่าย มีเหตุผล เชื่อถือได้ โดยปรากฏอยู่ในรูปของตัวเลข สถิติ ข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงทำให้คนในสังคมสามารถเข้าใจความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมได้ในทันทีด้วยการเปรียบเทียบ เมื่อข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมค่าที่สูงกว่าและค่าที่ต่ำกว่าทำให้เห็นถึงความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมต้องเริ่มที่จะต้องตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และร่วมกันปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจาก **กิจกรรมฐานพลังงาน (น้ำ)** ที่กล่าวไว้ดังนี้ “...อุปกรณ์ทดสอบค่า BOD วัดคุณภาพน้ำที่ผ่านค่าย ผลคือน้ำมีความบริสุทธิ์และสะอาดกว่าน้ำปะปาที่ใช้กัน....” จึงต้องประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมรูปแบบเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันสร้างขึ้น โดยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างการรับรู้ข้อมูลของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม วิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนำมาสู่การรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนปรารถนา จากประสบการณ์ของ**ต้นกล้า** ได้สะท้อนการต่อยอดความรู้จากรูปแบบเดิมว่า

“.....ข้อมูลสถิติสำคัญเพราะทำให้เข้าใจง่าย เปรียบเทียบชัดเจนตามตัวเลข พื้นที่ป่าลดลงพูดไปคนไม่เห็นภาพ แต่พื้นที่ป่าลดลง 100 ล้านไร่ เหลือ 10 ตัวเลขแบบนี้ทำให้เห็นภาพชัด เข้าใจง่าย สร้างแรงกระตุ้นในจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....”

การทำกิจกรรมร่วมกันที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม ซึ่งเป็นผลมาจาก การเรียนการสอน การจัดการหลักสูตร การพัฒนา นิสิต การบริหาร และนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา เข้ามาบริหารจัดการชีวิตทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงใช้ประโยชน์จากแนวคิดดังกล่าวร่วมกันสร้างความการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน

รูปแบบของพวกเขาเอง ด้วยการประยุกต์เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม แปรเปลี่ยนให้เป็นการรู้เท่าทัน ความรู้สิ่งแวดล้อมและเลือกสร้างสรรค์อัตลักษณ์ในแบบที่ตนเองปรารถนา จากความคิดเห็นของ **ดอกไม้** ได้เสนอความคิดเห็นในการประชุมไว้ว่า “.....อยากใช้แนวทางในการทำกิจกรรมแบบเดิม เพราะทำให้คนเข้าใจได้ง่าย แต่ต้องสรุปกิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าร่วมได้คิดมากขึ้น และให้แนวทางการอนุรักษ์ เป็นทางเลือกหนึ่ง ไม่ใช่บอกว่าวิธีนี้ถูกต้องที่สุด.....” ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักศึกษากิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเผยแพร่อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกต้นไม้ในใจคนดังความหมายของการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนร่วมกัน

3.2 เชื่อมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนสร้างขึ้น

การมีความเชื่อมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ร่วมกันสร้างขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งใน ขั้วเคลื่อนอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะความเชื่อมั่นจะมาพร้อมกับความมั่นใจซึ่งทั้งสองจะเป็นพลังผลักดันจากภายใน ให้มีความกล้าที่จะใช้แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ตนเอง ปรารถนาได้อย่างมั่นใจ และกล้าที่จะยอมรับในข้อผิดพลาด ซึ่งผู้ที่มีความเชื่อมั่นในแนวทางการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง ก็จะสามารถเป็นผู้ที่สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นได้ นับว่า เป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงต้อง สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ตัวเองเสียก่อน “.....ข้อมูลเราต้องแน่น เราสามารถอธิบายได้ ซึ่ให้เห็นถึง เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องอนุรักษ์ ได้ และพูดด้วยความมั่นใจ.....” **สายลม** นอกจากการรู้เท่าทัน ความรู้สิ่งแวดล้อมที่จะต้องเป็นพื้นฐานแล้ว ต้องเคารพตนเองด้วยความเชื่อว่ามันสามารถ เผยแพร่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งจะทำให้ความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นนั้นมีคุณค่าต่อตนเอง และการสร้างสรรค์อัตลักษณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 41

ภาพประกอบ 41 ภาพกิจกรรมจากความหมายที่ตระหนักร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.2.1 ทุกความหมายมีคุณค่าต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ความหลากหลายของความหมายนั้นจะเป็นการสะท้อนผ่านประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่แต่ละคนก็มีแตกต่างกัน ดังนั้น ทุกความคิดเห็น ทุกการแลกเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน จะทำให้ได้ความหมายใหม่ขึ้นมาซึ่งจะเป็นความหมายที่เป็นของทุกคน และทุกความหมายนั้นมีคุณค่าในตัวเองเสมอ ซึ่งความคิดเห็นของ **ไบหญิง** ว่า “.....อยากนำสิ่งที่เราเสนอกันวันนี้ทั้งหมดไปจัดกิจกรรม เพราะความคิดของทุกคนมันใช้หมดเลย.....” เป็นการแสดงให้เห็นว่า ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมั่นในอุดมการณ์และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพราะทุกความคิดทุกแนวทางถูกนำมาปรับให้เข้ากับกิจกรรมที่ตนปรารถนา ในฐานะผู้นำกิจกรรม หากไม่มีความเชื่อมั่นในแนวทางของตนเอง ก็ไม่สามารถถ่ายทอดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คนอื่นได้ จากที่**ผู้วิจัยได้สังเกต** บรรยากาศการประชุมทำให้เห็นถึง “.....การมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนมุมมอง และนำเสนอในมุมมองของตนเองให้เพื่อนได้รับรู้ มีการคอมเมนต์เพื่อนคนอื่นเพื่อแนะนำให้ปรับ ซึ่งนำกิจกรรมให้ที่ประชุมได้ดู ทุกคนมีแววตาแห่งความมั่นใจเป็นอย่างมาก.....”

สิ่งที่ทำให้ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสะท้อนมามีคุณค่า คือ การสามารถนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม ซึ่งถ้าหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดว่าสิ่งที่นั้นเป็นเรื่องยาก เป็นไปไม่ได้ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความลังเลจนไม่กล้าที่จะคิดหรือลองทำตามสิ่งที่ตนเองปรารถนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มองไปที่เป้าหมายและทำมันให้ประสบ

ความสำเร็จ การได้ลองผิดลองถูกกับการถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ก้าวข้ามความกลัวในการถ่ายทอดความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ซึ่งจะต้องอาศัยการเรียนรู้จากความสำเร็จที่เคยได้ทำ ว่าทำสำเร็จได้อย่างไร ใช้วิธีการอย่างไร โดยที่ไม่ต้องกังวลกับผลลัพธ์ที่ออกมา จากประสบการณ์ของไบไม้ ที่ได้เล่าไว้ว่า “....ได้เป็นตัวเองเวลา นำกิจกรรม ไม่ต้องกังวลว่าจะผิดผิดถูก แต่ทุกคนก็ต้องมีพื้นฐานความรู้สิ่งแวดล้อมบ้างนะ ไม่ใช่ไม่รู้เลย มันจะไม่ได้อะไร และพยายามถ่ายทอดอารมณ์ร่วม ความรู้สึกออกมา ถ้ามันไปกระทบความรู้สึกของเขาได้ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว....” โดยผลลัพธ์ที่ออกมาอาจจะไม่ได้ตามที่ปรารถนาทั้งหมด แต่เป็นความกล้าในการเริ่มต้น ซึ่งจะต้องสร้างภาพความสำเร็จนั้นให้เกิดขึ้นในจิตใจ ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะยอมรับความล้มเหลวว่าเป็นบทเรียนและประสบการณ์ของตนเอง ซึ่ง กลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

3.2.2 ประสบผลสำเร็จจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนปรารถนา

ความสำเร็จในการถ่ายทอดอุดมการณ์ตามแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การที่แต่ละคนสามารถบรรลุความหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการวัดความสำเร็จของแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกันไปด้วย โดยที่บางคนอาจจะมองเรื่องผลลัพธ์ของกิจกรรมที่ทำ แนวทางการถ่ายทอด รูปแบบกิจกรรม อารมณ์ร่วมระหว่างทำกิจกรรมเป็นตัววัด แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนก็สามารถที่จะทำสิ่งที่ตนเองปรารถนาได้ออกมาเป็นอย่างดี ก็ถือว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งแต่ละคนต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และมุ่งมั่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการตระหนักรู้เท่าทันในความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การตั้งคำถาม การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบที่มีติดตัว นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ โดย **ภูษา** ได้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....ความสำเร็จของผมคือผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลับไป ได้นำแนวทางไปใช้บ้าง เขาตั้งใจจะทำอะไรสักอย่างเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ถ้าผมทำสำเร็จ เขาจะกลับมาที่ค่ายอีก.....” โดยที่ต้องประเมินตัวเอง ประเมินการทำกิจกรรม ประเมินแนวทางการถ่ายทอดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองอยู่เสมอด้วยตนเอง โดยมีเพื่อนคอยให้คำปรึกษาและแนะนำ ว่ายังขาดความรู้ ความมั่นใจ ขาดทักษะ และความสามารถในด้านใดบ้าง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ต้องมีการวางแผนในการพัฒนาตนเองเพิ่มเติม เพื่อที่จะให้ตนเองนั้นประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดย **สายลม** ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างน่าสนใจว่า “.....ผมคิดว่ากิจกรรมที่เราทำประสบผลสำเร็จนะ ถึงแม้คนที่มาร่วมค่ายกับเรา เขากลับไปแล้วไม่ได้มีจิตสำนึกอนุรักษ์ฯ แม้แต่คนเดียว ซึ่งผลสำเร็จอาจไม่ได้เกิดขึ้นทันที แต่ผมเชื่อว่าประสบการณ์ที่ได้จะเป็นประโยชน์กับ

สิ่งแวดล้อมในอนาคต เมื่อเขารู้สึกว่าเขากำลังได้รับผลกระทบจากการทำลายสิ่งแวดล้อม และเขาก็จะนึกถึงกิจกรรมที่พวกเราจัดขึ้น และหันมาดูแลธรรมชาติ.....”

ในการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องใช้ระยะเวลา และเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้โดยทันที แต่จะต้องเกิดจากความรับรู้สถานการณ์ ทัศนคติในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะเสียสละความสุข ความสะดวก ความสบาย เพื่อคุณประโยชน์ของชาติ ตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการศึกษา สังเกตพฤติกรรม และความเปลี่ยนแปลงในตัวเองเพื่อธรรมชาติมากขึ้นของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ในทันทีจากการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ ตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเอง เพราะทุกการทำกิจกรรมจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น พร้อมกับการได้ถ่ายทอด เผยแพร่อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนแบบที่ตนปรารถนา “....ยังทำก็ยังอิน ยังพูดกับคนอื่นมากเท่าไร เราก็ยิ่งรู้สึกมากเท่านั้น เวลาเห็นคนอื่นเขาเปิดน้ำทิ้ง ผมเนี่ยอยากจะเดินไปบอกเขาถึงความสำคัญของน้ำเลย.....” **ก๊อนเมฆ** ดังนั้น ความสำเร็จในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จึงมิได้อยู่กับผลลัพธ์มากเท่าที่ควรนัก แต่มันขึ้นอยู่กับความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนเองสร้างขึ้น สามารถขับเคลื่อนและผลักดันตนเองสู่การถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับสังคมต่อไปได้หรือไม่และมากน้อยเพียงใด

เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประสบความสำเร็จในการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามที่ตนเองปรารถนา ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความภาคภูมิใจกับสิ่งที่ทำสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งทุกคนล้วนมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมทุกกิจกรรม และมีความสำเร็จในเป้าหมายของตน ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม จนสามารถสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในสังคมได้ ก็เป็นความสำเร็จที่ควรค่าแก่การภาคภูมิใจ ซึ่ง**ต้นไม้** ได้เล่าความรู้สึกไว้ดังนี้ “....รู้สึกดีใจที่เราทำได้ เราได้คิดกิจกรรมใหม่ และมันได้ประโยชน์จริงๆ ผมหวังลึกๆ เขาจะนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับสิ่งแวดล้อมมากที่สุด.....” การมีความเชื่อมั่นในความหมายที่สร้างขึ้น ซึ่งทุกความหมายที่มีคุณค่าต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยหลอมรวมความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน ครู อาจารย์ และจากประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร มากันกรองภายในตนเองร่วมกัน จนสามารถประสบผลสำเร็จในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกันตามที่ตนปรารถนาในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา

3.3 การดำรงอัตลักษณ์นักรักษาธรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน รวมถึงการจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักขึ้น คือ การปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุด เพื่อลดการใช้ทรัพยากรและลดผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม โดยจากการสรุป **กิจกรรม ใบบ่จากเมือง** ได้กล่าวถึง “.....การสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ฯ ไม่สามารถเกิดได้ในระยะเวลาอันสั้น ต้องผ่านการปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ถ้าไม่ทำสิ่งแวดล้อมจะถูกทำลายไป.....” ประโยชน์ของกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนาว่าร่วมกันนั้น อาจจะไม่สามารถสร้างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นได้ในทันทีเหมือนกับกิจกรรมรักษาธรรมชาติอื่นๆ เช่น การปลูกต้นไม้ สร้างฝาย เก็บขยะ เป็นต้น แต่การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในสังคม เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นเผยแพร่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไปด้วยตัวของพวกเขาเอง

ในอีกด้านหนึ่งหากจะมองว่ากิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องใช้ระยะเวลา นานกว่าผู้ร่วมกิจกรรมหรือคนในสังคมจะเกิดการรับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหันมาร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ในมุมมองนี้ก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งถ้าหากกิจกรรมถูกถ่ายทอดด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทที่ และการสื่อสารที่เข้าถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะทำให้ความหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักร่วมกันเกิดคุณค่าในทันที โดยที่ไม่ต้องรอผลแห่งการเปลี่ยนแปลง เช่น การหันมาลดการใช้น้ำ ใช้ไฟฟ้า ภายในค่าย การแยกขยะ การเดินเก็บขยะในพื้นที่ป่า การลดการใช้ของสิ้นเปลือง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมตามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนาในทันที ซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เข้าร่วมกิจกรรม จนทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของคุณธรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันจะนำมาซึ่งการตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ ความรู้สึกและห่วงแหนต่อธรรมชาติ ดังภาพที่ 42 โดยมีคำกล่าวจากการสรุป **กิจกรรม สรุปลานพลังงาน** กล่าวไว้ว่า

“.....ขอให้นำความรู้จากการทำกิจกรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ต้องรอให้กลับจากค่ายนะ เราเริ่มต้นได้ตั้งแต่ตอนนี้เลย เช่น การช่วยกันปิดน้ำปิดไฟบริเวณที่พัก การช่วยกันแยกขยะ การทานข้าวและการดื่มน้ำให้หมด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เริ่มทำได้ทันที เพราะธรรมชาติรอไม่ได้ไม่ว่าวันทีเดียว.....”

ภาพประกอบ 42 กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจากความร่วมมือกันสร้างขึ้น

3.3.1 สร้างแรงบันดาลใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การที่ใครคนหนึ่งจะถูกขึ้นมาทำอะไรได้จนประสบความสำเร็จนั้น สิ่งหนึ่งที่เชื่อกันว่าเป็นแรงผลักดันจนประสบความสำเร็จ คือ แรงบันดาลใจที่จะเป็นหนึ่งในแรงบันดาลใจอันอุดมการณ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะในการมีการอธิบายความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งให้เห็นความสำคัญของการทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน “.....ผมศรัทธาคณสืบ นาคะเสถียร เขามีโอกาสที่ดีในหน้าที่การงานแต่เขาทำทุกอย่างเพื่อการปกป้องผืนป่า ปกป้องสัตว์ป่า.....” **ภูเข** ซึ่งแรงบันดาลใจไม่ใช่เพียงแต่มาในรูปแบบของกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังมาในรูปแบบของเรื่องเล่า วิถีชีวิต บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในให้เกิดแรงบันดาลใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมระหว่างการทำเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ และการแนะนำให้เกิดแรงบันดาลใจด้านสิ่งแวดล้อม โดย **ต้นกล้า** แสดงความคิดเห็นสนับสนุนว่า

“.....ผมเชื่อว่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้ชาวบ้าน เพราะแรก เขาพึ่งเราชี้แจง เขาก็มีปฏิกิริยาต่อต้านนะ แต่พอเขาเริ่มเข้ามาอยู่ในค่าย มาใช้ชีวิตและมันก็ได้ สิ่งนี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้เขาเชื่อว่าการเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้.....”

การสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การส่งต่อความเชื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของแรงผลักดันในตัวเอง โดยในการจัดกิจกรรมค่ายศึกษา

ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนอกจากผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในรูปแบบของครู อาจารย์ หรือผู้ที่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดีแล้ว ก็อาจรวมถึงผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดในระดับสังคม แต่ในสถาบันอุดมศึกษา มีกลุ่มชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรุ่นพี่ที่อยู่ในชมรมเป็นผู้คอยดูแลและถ่ายทอดการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับอิทธิพลดังกล่าว จนสามารถชี้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นถึงความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักขึ้นร่วมกัน ผ่านกิจกรรมภายในค่ายศึกษาธรรมชาติ ในฐานะผู้สร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เป็นนิสิตนักศึกษา ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบที่เหมาะสมกับช่วงที่ใกล้เคียงกัน

3.3.2 ผู้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชื่อว่าทุกคนในสังคมต้องเคยได้ยินคำเหล่านี้กันมาไม่มากก็น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำราเรียน หรือในห้องเรียน และในสื่อต่างๆ ได้มีการหยิบยกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมาเป็นประเด็นหลักที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ จึงทุกคนในสังคมรู้จักและคุ้นเคยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ทุกคนถูกปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมโดยที่ทุกคนไม่รู้ตัว แต่เมื่อเวลาผ่านไป วิถีชีวิตของแต่ละคนในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน คนในสังคมเริ่มที่จะยึดติดกับความสะดวกสบาย การละเลยผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วและหมดไปในที่สุด โดย **สายลม** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....ทุกคนรู้ว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคืออะไร ทุกคนเรียนมา แต่ความสะดวกสบาย ความมั่งง่าย มันทำให้สิ่งแวดล้อมมันพังลงในทุกๆ วัน” การเข้าร่วมกิจกรรมในค่ายศึกษาธรรมชาติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเปรียบเสมือนเป็นผู้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในตัวของผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ปรากฏออกมา และพร้อมที่จะกลายเป็นหนึ่งของพลังในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การกระตุ้นเตือนจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในตัวตนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการไม่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับผลกระทบได้บ้าง ด้วยการอธิบาย เล่าเรื่องราว และถ่ายทอดผ่านกิจกรรมสื่อความหมายที่ทดลองให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับผลกระทบจำลองเหล่านั้น ซึ่งจากการ

สรุป กิจกรรม ฐานพลังงาน (อากาศ) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้กล่าวถึงความรู้สึกการเข้าร่วมกิจกรรมว่า “.....ทุกคนรู้สึกอึดอัดและหายใจไม่ออกเวลาเพิ่มควันรูปเข้าไป ทุกคนแอบตา หายใจไม่ออก จนสุดท้ายก็อยู่ไม่ได้ นี่คือการจำลองสภาพอากาศของโลกในอนาคต ที่หากเรายังคงสร้างมลพิษทางอากาศต่อไป มนุษย์ในอนาคตก็คงเหมือนพวกเราในตอนนี้ ที่หายใจไม่ออก อึดอัด แสบตา และตายในที่สุด.....” เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจถึงผลกระทบที่ตนเองจะได้รับหากไม่ดูแลรักษาธรรมชาติ และได้มีโอกาสสัมผัสผลการจำลองผลกระทบในอนาคตที่จะเกิดขึ้น ก็ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดการเปิดใจที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเมื่อถูกกระตุ้นเตือนจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ภายในตัวตนอยู่ก่อนแล้ว จึงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ และพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกันดูแลรักษาธรรมชาติต่อไป ประกอบกับการสังเกตการทำกิจกรรมโดยผู้วิจัย ทำให้เห็นถึง

“.....ในระหว่างการทำกิจกรรมปัจจัยจำกัด ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกตกใจเมื่อทราบ ว่าพื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว และมีอารมณ์ร่วมไปกับการสรุปกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีการตั้งคำถามที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรม และในส่วนที่เป็นข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ย้าถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเลือกตัวแทนให้ออกมาแสดงความคิดเห็น และตัวแทนก็แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางที่มีความเข้าใจมากขึ้นจากเดิม.....”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผู้จัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จะทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เพราะความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มาจากหลักสูตรการศึกษา จากการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือในกิจกรรมภาคบังคับ อาจจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันปรารถนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงทำหน้าที่ผู้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสตระหนักคิด สร้างบรรยากาศแห่งการวิพากษ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำมาสู่การสร้าง ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นใหม่ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้นิสิต นักศึกษาเลือกใช้ความหมายตามที่ตนเองปรารถนาในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.3.3 เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับตนเองในบริบทการจัดกิจกรรม

ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ การปลูกต้นไม้ในใจคน ส่งต่ออุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น การสื่อสารนับได้ว่าเป็น

เครื่องมือสำคัญในการส่งต่อความคิด ซึ่งก็มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป โดยเป็นแบ่ง วจนภาษา (คำพูด) เช่น การอธิบาย เรื่องเล่า การสอน การสนทนา อภิปราย เป็นต้น และ วจนภาษา (ไม่ใช่คำพูด) บอร์ดความรู้ หนังสือ ทำทาง กิริยา แววดา วิถีชีวิต การกระทำ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการต่อแนวคิดส่งต่ออุดมการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยในความคิดเห็นของ **ดอกไม้** ผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....ต้องทำให้ดู พูดอย่างเดียวก็ไม่มีใครเชื่อเราว่าเราทำได้ เขาต้องเห็นว่าเราทำในทุกๆ วัน จนเป็นกิจวัตรประจำวันมันสื่อได้ดีกว่าคำพูด” การเลือกวิธีการสื่อสาร ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ผู้รับสาร ผู้ส่งสาร สถานการณ์ สถานที่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เรียกว่าความเหมาะสมต่อบริบทในการถ่ายทอดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการพิจารณาจะต้องขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีทักษะ มีความสามารถในการถ่ายทอดได้ดียิ่งในรูปแบบใด ก็จะสามารถหลอมรวมวิธีการสื่อสารให้เป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับตัวเองได้ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือผู้ที่เข้ารับการถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง สร้างความตระหนักต่อธรรมชาติ เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้**ไบข้าว** ได้เล่าประสบการณ์ในการทำกิจกรรมของตนเองว่า “.....เวลาจะไปนำกิจกรรมต้องเตรียมข้อมูล เตรียมอุปกรณ์ ชักซ้อมหลายรอบเพื่อความมั่นใจในการสื่อสารให้ออกไป ถ้าสามารถดึงอารมณ์ร่วมได้ก็จะยิ่งทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกถึงความสำคัญของธรรมชาติ.....”

การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จากกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันจัดขึ้น ชี้ให้เห็นว่าทุกการสื่อสารมีความหมายและมีวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดออกไป โดยในกิจกรรมสื่อความสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะประยุกต์เอาการสื่อสารในรูปแบบวจนภาษาและอวจนภาษาเข้าด้วยกัน กล่าวคือ มีการถ่ายทอดเรื่องราว อธิบาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประกอบกับการนำอุปกรณ์มาเปรียบเทียบแสดงสิ่งสมมติกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ มีการจำลองสถานการณ์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้สึกจากผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมเมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติหรือมีส่วนร่วมด้วยตนเอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถส่งสารการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้แทนคำพูดนับร้อยนับพันคำได้ และสามารถเข้าถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เพราะนั่งฟังอย่างเดียวอาจไม่สามารถนึกภาพตามได้ แต่การได้มีโอกาสปฏิบัติหรือได้รับรู้ถึงการจำลองความรู้สึกเมื่อได้รับผลกระทบจากการไม่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็อาจจะเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความตระหนักในการเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ โดย**ไบไม้** แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....ผมว่าเพื่อนได้ เลอะได้ การที่เอาน้ำหมักเศษผักที่มีกลิ่นเหม็น มาใช้ในกิจกรรม เมื่อเขาได้กลิ่นที่เหม็นหรือรับรู้ว่ามีน้ำมันสกปรก คนเรามันอยู่ไม่ได้ ถ้าไม่ช่วยกันรักษาแม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความเข้าใจมากกว่า

การที่เราอธิบายเพียงอย่างเดียว.....” ซึ่งเป็นการใช้การประยุกต์ใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อถ่ายทอดความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนา

การถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการประยุกต์เอาความรู้สิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับความหมายที่ตนเองปรารถนาถ่ายทอดเรื่องราวการอนุรักษ์ธรรมชาติที่เหมาะสมกับบริบท คือ รูปแบบการถ่ายทอดอุดมการณ์ ต้องมีความเหมาะสมกับทักษะและความสามารถของตน หรือ ทำในสิ่งที่ตนเองถนัด ทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ซึ่งแต่ละคนมีความถนัดแตกต่างกัน บางคนถนัดที่จะทำให้อู บางคนถนัดที่จะชี้ให้เห็น บางคนถนัดที่จะเล่าให้ฟัง โดยที่แต่ละคนก็มีจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเหมือนกันแต่แตกต่างกันที่วิธีการ ซึ่ง **ก๊อนเมฆ** ได้เล่าผ่านการสนทนากลุ่มว่า “....เราสามารถเล่าเรื่องเชื่อนได้ในหลายรูปแบบ เอาบอร์ดข้อมูลมาชี้ให้เห็น เอาคลิปวิดีโอมาเปิดให้อู เอาเจ้าหน้าที่มาเล่าให้ฟัง การเล่าเรื่องราวผ่านบทเพลง หรือ การพาเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติตรงที่จะสร้างเชื่อน มันมีวิธีที่หลากหลาย ใครถนัดแบบไหนก็เลือกที่จะไปทำแบบนั้น.....” การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับตน จะทำให้สามารถถ่ายทอดอุดมการณ์ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ปลูกจิตสำนึกผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจากกิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติ

การเป็นผู้นำกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนตนเองร่วมกัน โดยจากการผลสะท้อนตนเองความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีความเหมาะสมกับบริบทของการถ่ายทอดอุดมการณ์ 3 ประเด็น คือ 1. รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนภายในตนเอง ด้วยความเชื่อว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในตัวของทุกคน และไตร่ตรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้าในชีวิตประจำวันอย่างรอบครอบ จนสามารถต่อยอดวิธีการอนุรักษ์จากความรู้ในรูปแบบเดิม 2. มีความเชื่อมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนเองสร้างขึ้น ซึ่งทุกความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นนี้ มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุกกิจกรรมที่สามารถประสบผลสำเร็จจากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทในอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3. การดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สร้างแรงบันดาลใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้สถาบันอุดมศึกษา ในฐานะผู้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม

กับตนเองในบริบทสถาบันอุดมศึกษา ผู้การถ่ายทอดอุดมการณ์เพื่อการดำรงอัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ดังภาพที่ 43

ภาพประกอบ 43 ภาพการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจากกิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติ

4. การสะท้อนตนเองจากผลการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

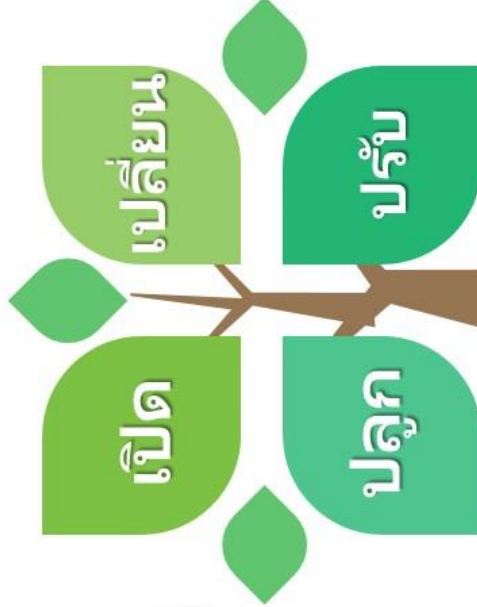
การสะท้อนตนเองจากผลการสร้างสรรค้อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันผ่านการให้ความหมายและแนวทางการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนร่วมกัน ด้วยการแนวคิดวิเคราะห์ตนเองผ่านเทคโนโลยีแห่งตัวตน เพื่อสรุปผลการสะท้อนตนเองจากกิจกรรม ในขั้นปฏิบัติการ การวิพากษ์ผลการทำกิจกรรมร่วมกัน การสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ความรู้สึกในการพัฒนาตนเอง การตระหนักรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างความหมายของตนเอง การเชื่อมั่นในความปรารถนาของตนเองเป็นอย่างไร การพัฒนาแนวความคิดที่มีต่อการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจัดให้มีการสนทนากลุ่มจำนวน 3 ครั้ง เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และวิพากษ์ร่วมกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำผลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนกลับคืนสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกรณีที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นเพิ่มเติมหรืออยากจะเพิ่มหรือลดประเด็นให้มีความเหมาะสมที่สุด จากการสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ร่วมกันสามารถสะท้อนผลการศึกษาได้ 2 ลักษณะ โดยลักษณะ คือ การสร้างสรรค้อัตลักษณ์อย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม และ การสร้างสรรค้อัตลักษณ์อย่างยั่งยืนในตนเอง

4.1 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม

การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม จึงเป็นการใช้ความหมาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมให้แก่คนในสังคม ด้วยการเปิดมุมมอง เปลี่ยนทัศนคติ ปรับการใช้ชีวิตประจำวัน ร่วมกันปลูกแนวความคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีตนเองเป็นผู้แสดงอัตลักษณ์ผ่านการ ทำกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบไปด้วย หลัก 4 ป. 1. เป็นผู้ “ เปิด ” โลกทัศน์ด้านการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในสังคม 2. เป็นผู้ “ เปลี่ยน ” ความรู้ให้เป็นความรัก 3. เป็นผู้ชี้นำการ “ ปรับ ” พฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม 4. เป็นผู้ “ ปลูก ” ต้นไม้ในใจคน ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพที่ 44

การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้แก่คนในสังคม

เป็นผู้ เปิด

- เป็นผู้ “เปิด” โลกทัศน์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้คนในสังคม
- มุมมองอันหลากหลายในการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ
 - เส้นทางสายกลางจากการตระหนักรู้ของอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง

เป็นผู้ ปลูก

- เป็นผู้ “ปลูก” ต้นไม้ใจคน
- ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในอัตลักษณ์ที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นอย่างเต็มเปี่ยมและพร้อมที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - ราวพลังของคนในสังคมต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

เป็นผู้ เปลี่ยน

- เป็นผู้ “เปลี่ยน” ความรู้ให้เป็นความรัก
- ความรู้จะช่วยให้เห็นจุดวิกฤติของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
 - คนในสังคมเริ่มหันมามองตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
 - สร้างความรู้สิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง

เป็นผู้ ปรับ

- เป็นผู้ใช้การ “ปรับ” พฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในสังคม
- การเป็นแบบอย่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ภาพประกอบ 44 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม

4.1.1 เป็นผู้ “เปิด” โลกทัศน์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้คนในสังคม

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคุ้นเคย ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมแทบทั้งสิ้น เพราะความรู้เป็นส่วนสำคัญในการเข้ามาบริหารจัดการชีวิต โดยเฉพาะความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เกิดจนตาย จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเชื่อในความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม แต่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรารถนานั้นแตกต่างกันออกไป ถึงแม้จะมีแนวทางการปฏิบัติจากความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม แต่ก็แฝงไปด้วยความรู้เท่าทันต่อความรู้สิ่งแวดล้อมมากขึ้น จากความคิดเห็นของ **ไบซ่าว** กล่าวไว้ในการสนทนากลุ่มว่า “....ถ้าสามารถปรับรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับคนเมืองได้ คิดว่ามีประโยชน์กว่า ถ้าจะทำเรื่อง สืบ แล้วจะพูดถึงป่าหรือสัตว์ป่าอย่างเดียวเหมือนเมื่อก่อน อาจจะตกยุคไปแล้ว.....” การเปิดใจรับกับสิ่งใหม่ กิจกรรมใหม่ หรือแนวคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้มีการยอมรับในเหตุผลร่วมกันและพร้อมที่จะเปิดใจลองทำกิจกรรมที่แปลกใหม่ด้วยวัตถุประสงค์และวิธีการที่แตกต่างกันออกไปมากขึ้น

มุมมองอันหลากหลายในการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นของสิ่งมีชีวิตบนโลกใบนี้ล้วนเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ ป่าไม้ ฯลฯ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน แต่มนุษย์ในฐานะที่เป็นสัตว์ที่มีวิวัฒนาการสูงสุด จึงสถาปนาตนเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดบน จากมุมมองดังกล่าว ทำให้มนุษย์เข้าใจว่าสามารถกอบโกยทรัพยากรทั้งหมด และยังคงมีความพยายามในการค้นหาทรัพยากรต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด เพื่อนำเข้าสู่ระบบการผลิตและสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง เช่น เหมืองแร่ ปิโตเลียม การสร้างเขื่อน การประมงขนาดใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังละเลยการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและไม่ใส่ใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบนิเวศอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีขีดจำกัดของมนุษย์ จึงทำให้สิ่งมีชีวิตเผ่าพันธุ์อื่นถูกคุกคาม การขาดแคลนอาหาร การไร้ที่อยู่อาศัย การขาดแคลนน้ำ การขาดระบบนิเวศที่จะเกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงการเป็นเจ้าของทรัพยากรของมนุษย์ในการกอบโกยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสู่ความทันสมัยและวิวัฒนาการเผ่าพันธุ์ของตนเองสู่จุดสูงสุด โดยจากการสรุป **กิจกรรม ปัจจัยจำกัด** ที่ร่วมกันจัดขึ้นดังนี้ “.....มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีวิวัฒนาการสูงที่สุด มีระบบสมองและความคิด ทำให้มนุษย์รู้จักตั้งตวงและกอบโกยทรัพยากรไว้เพื่อพัฒนาเผ่าพันธุ์ของตนเอง โดยไม่สนใจว่าสิ่งมีชีวิตใดในโลกจะได้รับผลกระทบอะไรบ้าง และสิ่งมีชีวิตชนิดใดจะสูญหายไปจากโลก.....”

มนุษย์ที่ถูกมองว่าอยู่ในสถานะของผู้ที่กอบโกยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดจนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและสูญสิ้นลงในที่สุด จึงมีกลุ่มมนุษย์ที่ชาญฉลาดตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและพยายามเข้ามามีบทบาทบริหารจัดการทรัพยากร และทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในแผนการบริหารประเทศ โดยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้นานที่สุดและใช้ในสภาพที่สมบูรณ์มากที่สุด โดยการบริหารจัดการนี้จะมาพร้อมกับแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นผลจากอิทธิพลหนึ่งของแนวคิดดังกล่าว ทำให้ทรัพยากรถูกใช้และหมดไปอย่างรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะฟื้นฟู ลดการใช้ ลดการทำลายธรรมชาติไปพร้อมกัน มุมมองในลักษณะนี้หากมองเฉพาะเปลือกนอกอาจจะมีความเหมาะสม โดยจากการสรุป **กิจกรรม ฐานพลังงาน (ชยะ)** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้กล่าวสรุปไว้ว่า “.....วิธีการลดปริมาณของชยะเป็นหนึ่งในความรู้ที่ทุกคนนำไปปรับใช้ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ ก่อนจะทำชยะหนึ่งชิ้นต้องทบทวนกับตนเองก่อนเสียว่าคุ้มคุ้มหรือไม่แล้วหรือยัง มันใช้ประโยชน์ได้ต่อไปหรือไม่.....” แต่หากลองพิจารณาได้ตรงต่ออย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมกำลังถูกบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะลุกขึ้นมาปกป้องทรัพยากรเหล่านั้นตามความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอย่างหลากหลายในสังคม

จากทั้งสองมุมมองดังกล่าวในข้างต้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์เป็นผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและคาดว่าจะหมดหมดลงในระยะเวลาอันสั้น มนุษย์จึงเรียนรู้การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นการยืดเวลาของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปได้อีกเพียงระยะหนึ่งเท่านั้น ซึ่งอาจจะมองได้ว่าเป็นการหลอกลวงตัวเองอยู่ก็ตาม แต่ในอีกแง่หนึ่งมุมมองของนักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลับเห็นตรงกันข้าม พวกเขา มองว่าการนำทรัพยากรออกมาใช้แม้แต่นิดเดียวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ การอนุรักษ์คือการที่สังคมมนุษย์ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การสร้างเขื่อนเป็นสิ่งที่ไม่ดี การไม่ใช้ไฟฟ้า การไม่ใช้ภาชนะที่ทำมาจากพลาสติก การใช้ซ้ำจนเกินพอดี เป็นต้น ซึ่งจาก**กิจกรรม คนปลูกต้นไม้** ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำกิจกรรมร่วมกันได้กล่าวว่า “.....เราไม่ควรจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับธรรมชาติเลยด้วยซ้ำ การที่เราเข้ามาใส่ปากก็เท่ากับเราทำลายความชุ่มชื้น ทำลายระบบนิเวศในป่าเช่นกัน แต่เมื่อเราทำลายธรรมชาติแล้วขอให้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับกลับไปเผยแพร่ต่อคนอื่น เพราะจะทำให้ธรรมชาติที่สูญหายไปไม่เปล่าประโยชน์.....” ในฐานะของนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้วก็ต้องเห็นด้วยเป็นอย่างมากกับมุมมองของนักอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่หากจะมองจากความเป็นจริงสังคมมนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้เลยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้พลังงาน เพราะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและความเป็นอยู่ของมนุษย์

ทางสายกลางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง

ภาพสะท้อนทางสังคมของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผสมผสานหลอมรวมแนวคิดในเชิงบวกของมุมมองต่างๆ ที่เห็นตรงกันว่าเป็นมุมมองที่อยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิตของคนในสังคม จากความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านการตระหนักผู้เท่าทัน ไตร่ตรองอย่างรอบคอบอย่างรอบด้านในทุกมิติ แล้วจึงสร้างเป็นแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ตนเองปรารถนา ด้วยการประยุกต์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม กับ วิถีชีวิตของสังคม หลอมรวมและสอดแทรกการตระหนักผู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเผยแพร่แนวทางนั้นด้วยเหตุผลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่จะนำไปเผยแพร่ จากกิจกรรม **ไปไม้จากเมือง** ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกล่าวสรุปกิจกรรมว่า

“.....ขอให้พวกเราทุกคนมีจิตใจอนุรักษ์ฯ และนำแนวทางเหล่านี้ไปใช้ให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของคน ไม่ว่าจะเป็นที่หอพัก ที่บ้าน ซึ่งมีวิถีชีวิตแตกต่างกันออกไป แต่อย่าลืมตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม.....”

การเปิดโลกทัศน์กับมุมมองการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับสังคม จึงเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แต่เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม การเปิดใจเพื่อรับแนวคิดหรือแนวทางใหม่ในการทำกิจกรรมจะเป็นบันไดก้าวแรกสู่การก้าวออกจากความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเก่าที่ยึดโยงคนในสังคมไว้อย่างเหนียวแน่นและยาวนาน “.....ที่จริงก็ไม่รู้หรอกว่ามันจะดีกว่าเก่าหรือป่าว แต่ถ้าไม่ลองทำอะไรใหม่ๆ แล้วยังยึดติดกับกิจกรรมในรูปแบบเดิม โลกมันเปลี่ยนไปเร็ว วิธีนี้อาจจะได้ผลเมื่อ 30 ปีที่แล้ว แต่ตอนนี้อาจจะใช้ไม่ได้แล้วก็ได้.....” **ก๊อนเมฆ** ดังนั้นการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกันว่า เป็นการเปิดใจเพื่อรับแนวคิดใหม่ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์ตัวตนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

4.1.2 เป็นผู้ “ เปลี่ยน ” ความรู้ให้เป็นความรักที่มีต่อธรรมชาติ

ความรู้สิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับเหตุผลที่มีความน่าเชื่อถือและผ่านการพิสูจน์มานับครั้งไม่ถ้วน ทำให้คนในสังคมเชื่อและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่ายด้วยแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม หลังจากที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าสู่กระบวนการศึกษาและได้มีโอกาสทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ซึ่งได้ตระหนักร่วมกันว่า “ สามารถเปลี่ยนความรู้ให้เป็นความรัก ” ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้คนในสังคมหันมาตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญ จนสามารถสร้างเป็นความรักที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

ความรู้จะชี้ให้เห็นจุดวิกฤติของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ความรักและความห่วงใยที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมรู้สึกว่าจะต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเมื่อธรรมชาติเสื่อมโทรมลง มนุษย์ก็จะได้รับผลกระทบนั้นโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นทางออกในการดูแลรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ แต่ปฏิบัติการของความรู้ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น การวัด การคำนวณ และการประเมิน จึงทำให้คนในสังคมตระถึงการความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มาจากค่าของตัวเลขจากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม “.....คาร์บอนฟุตพริ้นท์ทำให้รู้ว่าวันหนึ่งเราปลดปล่อยคาร์บอนสู่บรรยากาศเท่าไร เราจะปลูกต้นไม้ทดแทนเท่าไรที่จะชดเชยคาร์บอนที่เราปล่อยไปได้.....” **ก่อนหิน** สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาของคนในสังคมที่มีความเชื่อดังกล่าว เพราะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมนั้นถูกหล่อหลอมให้มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกจำขอบเขตด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ความหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนนั้นแตกต่างกันออกไป โดย **ภูเขา** ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

“.....ก่อนหน้าที่คิดว่าพวกข้อมูลสถิติตัวเลขมีความสำคัญเพื่อให้คนในสังคมเข้าใจได้ง่ายขึ้น แต่ตอนนี้คิดว่าตัวเลขเป็นเครื่องมือที่ดีเท่านั้น จิตสำนึกอนุรักษ์ฯ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ถ้าไม่เข้าใจว่าจะอนุรักษ์ฯไปทำไม ประหยัดพลังงานไปทำไม ก็ไม่มีประโยชน์ แต่ถ้าเข้าใจมันจริงๆ ทำจนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเองได้ นี่คือการอนุรักษ์ฯ ที่แท้จริง.....”

เมื่อคนในสังคมต่างก็ตระหนักร่วมกันแล้วว่า สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมกำลังเข้าสู่จุดวิกฤติ ทำให้สังคมหันมาตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เพราะความรู้ด้าน นวัตกรรม เทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านทฤษฎีที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นความรู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นสิ่งที่พิสูจน์มาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน ด้วยเหตุผลเหล่านี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงมีเหตุผลเพียงพอที่คนในสังคมจะเชื่อได้ว่า สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมกำลังเผชิญกับวิกฤติและทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังกล่าว “.....เรามีน้ำสะอาดใช้เพียงแค่วันละ 0.001 เท่านั้น แต่ก็อย่างที่เรารู้อยู่ในปัจจุบัน โรงงานยังปล่อยน้ำเสีย ชุมชนยังปล่อยน้ำเสียและมลพิษทางน้ำก็ปนเปื้อนในระดับสูงเกินมาตรฐาน.....” **กิจกรรม สุวานพลังงาน (น้ำ)** ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงแสวงประโยชน์จากความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงประจักษ์ สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม ด้วยการเปลี่ยนความรู้ให้เป็นความรักและห่วงใยต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คนในสังคมเริ่มหันมาตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

ภาพสะท้อนของสังคมที่มีต่อความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน จึงไม่แปลกอะไรที่คนในสังคมจะไม่ถูกคิดถึงความสำคัญ ที่มาที่ไป หรือผลกระทบอื่นๆ ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพียงแค่ศาสตร์แห่งตัวเลขที่ปรากฏขึ้นบนข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมก็ทำให้คนในสังคมเชื่อถือ ในอีกความหมายหนึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแนวคิดกลับมาถูกคิดที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งพวกเขา ก็ได้ปฏิเสธการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม แต่จะรู้เท่าทัน สะท้อนคิด ไตร่ตรอง พิจารณาถึงสาเหตุ ความจำเป็น ที่มาที่ไป ผลกระทบ ข้อดี ข้อเสีย วิธีการ ฯลฯ ที่มีต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว และเลือกตามความปรารถนาของตน โดย **ไบฮญา** ได้โต้แย้งความรู้การอนุรักษ์ในรูปแบบเดิมไว้ดังนี้ “.....ผมไม่เคยเชื่อเรื่องฉลากประหยัดไฟเบอร์ 5 เลย ต่อให้มีฉลากนี้ทุกเครื่อง เปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทิ้งไว้ก็ไม่มีประโยชน์ เราต้องแก้ที่คนไม่ใช่แก้ที่เครื่อง.....” ดังนั้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจึงหมายถึงการเปลี่ยนแนวคิดจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม กลับมาถูกคิด ตั้งคำถาม และหาคำตอบอย่างไตร่ตรองและรอบคอบก่อนลงมือปฏิบัติ ถึงแม้จะเป็นการปฏิบัติตามความรู้การด้านสิ่งแวดล้อมก็ตาม แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีความเข้าใจและตระหนักรู้เท่าทันถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าการเลือกโดยความปรารถนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เมื่อคนในสังคมเริ่มหันมาตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม จนลุกขึ้นมาปฏิบัติการรักษาสิ่งแวดล้อม นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมแสวงประโยชน์จากความรู้สิ่งแวดล้อมที่ทำให้สังคมเข้าใจง่าย ถึงแม้ว่าจะเป็นความรู้ในรูปแบบเก่า แต่ด้วยวัตถุประสงค์ของการใช้ความรู้เพื่อตอบสนองต่อความปรารถนาในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การใช้ประโยชน์จากความรู้สิ่งแวดล้อมในการสร้างการรับรู้เพื่อให้คนในสังคมนำไปปฏิบัติตามอย่างรวดเร็ว “.....เป็นความรู้ที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้จริงได้ในทันที ซึ่งเด็กสมัยนี้ชอบความรู้แบบมาใหม่ที่ต้อมั้ให้เขาด้วยนะ ซึ่งทุกคนก็ดูเข้าใจและรู้เรื่องกับสิ่งที่จะสื่อออกไป.....” **ผู้นำกิจกรรม ฐานพลังงาน (ชยะ)** จึงต้องอาศัยบริบทที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ การใช้ชีวิตของคนในสังคม

สร้างความรู้สิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์อันเลวร้ายลงสภาพแวดล้อม ผู้คนในสังคมจึงเริ่มหันมาตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสร้างแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ตนเองปรารถนา โดยมาจากการประยุกต์ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รูปแบบการเผยแพร่ ความ

เหมาะสมกับบริบท ด้วยการไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบทุกมิติ นำมาเป็นความรู้ใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเอง และนำความรู้ที่สร้างขึ้นนี้เผยแพร่เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับคนในสังคมในการปฏิบัติ โดยความคิดเห็นของ**สายลม** กล่าวในการสนทนากลุ่มว่า “.....จะลองดูก็ไม่เสียหาย ไม่อยากให้อยึดติดอยู่กับกิจกรรมเก่า หรือยึดติดอยู่ในการรอกทำกิจกรรมในรูปแบบเดิมที่ทำกันมานานเกินไป ความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมร่วมกันในวันนี้ อาจจะเป็นทางเลือกหนึ่งของการทำกิจกรรมในอนาคตก็เป็นได้” ซึ่งอาจจะไม่ใช่แนวทางการปฏิบัติเพื่อการศึกษาสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ดีที่สุด แต่ก็ยังเป็นทางเลือกหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับสังคม และเป็นความรู้ที่ผ่านการตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความปรารถนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะปกป้องและรักษาธรรมชาติ

การสร้างความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นมาใหม่ เป็นส่วนหนึ่งผลผลิตกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้วิพากษ์ร่วมกัน จากการตั้งคำถาม สู่การหาแนวทางวิธีการเพื่อตอบคำถามอย่างรอบคอบด้วยการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อตกผลึกเป็นความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ร่วมกันสร้างขึ้น พร้อมกับการนำมาทบทวนอีกครั้งและวิเคราะห์ข้อดี ข้อดี และข้อพิจารณาอื่นๆ โดยได้นำความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการคิดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับความหมายดังกล่าว ซึ่ง **ภูเขา** ได้กล่าวให้กำลังใจทุกคนว่า “.....ขอให้ทุกคนมีความตั้งใจในการทำกิจกรรม เพราะเป็นกิจกรรมที่เราประยุกต์จากประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่พวกเราช่วยกันสร้างขึ้น เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ผู้เข้าร่วมค่ายศึกษาธรรมชาติ.....” **ภูเขา** จึงได้มีโอกาสสะท้อนตัวตนแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนผ่านการทำกิจกรรม จึงทำให้ความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นนั้นกลายเป็นความรู้ใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เผยแพร่ออกสู่สังคมในฐานะนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนผู้นำสังคม

4.1.3 เป็นผู้ชี้้นำการ “ปรับ” พฤติกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้คนในสังคม

การปรับพฤติกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางหนึ่งของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยในวิถีชีวิตของคนในสังคมล้วนแล้วแต่ถูกความสะดวกสบายที่มาพร้อมกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยในรูปแบบต่างๆ เช่น การเปิดเครื่องปรับอากาศ การใช้ฟิมมแทนภาชนะ การใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างไม่คุ้มค่า การไม่ประหยัดพลังงาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้กลายเป็นความปกติที่ถูกรังสรรค์ขึ้นมาพร้อมกับค่านิยมการมีเงินสามารถซื้อความสะดวกสบายได้ ซึ่งที่กล่าวมานี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่คนในสังคมส่วนใหญ่ต่างก็ปฏิบัติกันจนเป็นปกติ จากการสนทนากลุ่ม**ดอกไม้** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....บางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนได้

ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่เชื่อว่าถ้าเราเริ่มจากตัวเองวันละนิด วันละหน่อย ค่อยๆ ทำจากสิ่งที่ทำง่าย เช่น การไม่ใช้โฟมเลยก่อน คิดว่าจะค่อยปรับพฤติกรรมที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้.....” ถึงแม้ว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนจะไม่สามารถกระทำได้ในทันที แต่จะต้องเริ่มจากสิ่งเล็กๆ โกลั่ตัวที่สามารถทำได้ โดยง่ายจนไปถึงการเพิ่มระดับการปรับพฤติกรรมของตนเองที่ยากขึ้น และที่สำคัญการถ่ายทอดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัวด้วยการเปลี่ยนการสอนแบบเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบเดิม เป็นการสอนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และตระหนักในผลเสียที่จะตามมามากกว่าการลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่ง **ภูเขา** ได้เล่าประสบการณ์ไว้ดังนี้ “....ในตอนที่เด็กเรามากจะถูกสอนว่าให้ปิดไฟเพื่อไม่ให้จ่ายค่าไฟฟ้าที่สูงขึ้น แต่ไม่มีใครสอนว่าให้ปิดไฟเพื่อประหยัดพลังงาน เพราะเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สังคมของเราสอนให้คำนึงเงินในกระเป๋ามากกว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเสมอ.....”

การเป็นแบบอย่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การปรับวิถีชีวิตเดิมในรูปแบบเดิมสู่แนวทางการใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การตั้งคำถามถึงการทำให้เพื่ออะไร แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไรและพยายามค้นหาคำตอบ จนพบคำตอบด้วยความพึงพอใจแล้ว ก็จะทำให้เกิดแรงปรารถนาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ “.....เมื่อก่อนเขาให้ทำอะไรก็ทำ ให้ซื้อหลอดล้างได้ แต่ผมชอบทำหาย หายอยู่ 2 – 3 อัน ก็เลิกใช้หลอด ค่อยๆ เปลี่ยนมาดื่มจากปากมากกว่าและเตรียมแก้วส่วนตัวมากขึ้น” **ต้นไม้** ดังนั้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองจึงต้องมีการลงมือทดลองผิดลองถูก บางครั้งอาจจะยังไม่คุ้นเคยในการปฏิบัติเมื่อแรกเริ่ม แต่เมื่อเราสามารถตระหนักรู้เท่าทันในเหตุผลของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบที่ตนเองปรารถนา ก็จะเป็นแรงผลักดันในเราสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น เข้ามาแทนที่ด้วยวิถีชีวิตการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ถึงแม้ว่าการจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่การตั้งคำถาม การสะท้อนคิด ไตร่ตรองในตนเองและสร้างความปรารถนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองก็สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้

การประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมมาปรับให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม ข้อดี ข้อเสีย แนวทางที่เหมาะสมในรูปแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือการปฏิบัติอย่างเป็นประจำจนคนในสังคมนั้นเห็นว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การปฏิบัติตาม ซึ่งก็ต้องการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ หรืออาจกล่าวได้ว่าการปรับพฤติกรรมจน

กลายเป็นการสร้างนิสัยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์ของ **ภูเขา** ได้เล่าให้ฟังว่า “..... ยังไม่ค่อยคุ้นเคยและรู้สึกลำบากในช่วงแรกๆ ไม่ใช่โฟมบนชมรม หรือ การนำกระบอกน้ำมาเอง เพราะผมซีเกียจล้าง แต่พอเริ่มใช้มันทุกวัน มันก็เริ่มชินไปเอง จนรุ่นน้องจะใช้โฟมบนห้องชมรมบ้าง เขาก็จะเกิดความเกรงใจ เขาก็จะนำจานไปซื้ออาหารแทนการใช้โฟม.....” ดังนั้นการปรับพฤติกรรมของตนเองจนสามารถกลายเป็นตัวอย่างในการชี้นำการปฏิบัติให้กับคนในสังคมได้ ซึ่งผลจากการใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ตนเองปรารถนาบนพื้นฐานของการรู้เท่าทันความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม นับได้ว่าเป็นตัวตนของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ได้สะท้อนผ่านกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลอดระยะเวลาของการศึกษาที่ผ่านมา

4.1.4 เป็นผู้ “ปลูก” ต้นไม้ใจคน

ผลการสะท้อนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทำให้ได้อัตลักษณ์ที่สามารถทำให้สร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมได้ หนึ่งในนั้นคือการเป็นผู้ปลูกต้นไม้ในใจคน หรือการเป็นผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้อื่นในสังคม เพื่อให้คนในสังคมเผยแพร่และถ่ายทอดอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไปด้วยคนในสังคมเอง ซึ่งจะไม่ใช้เพียงแค่การเลือกที่จะเชื่อในข้อมูลความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม แต่จะเป็นการสร้างความตระหนักรู้เท่าทัน เห็นคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง และพร้อมที่จะเป็นตัวแทนในการปกกันมิให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายพร้อมกันนี้ยังจะเป็นผู้ที่ส่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปให้กับคนอื่น ๆ ในสังคมอีกด้วย

ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในอัตลักษณ์ที่ตนสร้างสรรค์และพร้อมที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่สังคม

การปลูกต้นไม้ลงบนพื้นดินมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ผืนป่าและพื้นฟูป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเปรียบเสมือนบ้านของสิ่งมีชีวิตบนโลกทุกคน หากป่าไม้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบ้านถูกทำลายสิ่งมีชีวิตบนโลกก็ไม่สามารถอยู่ได้ การตระหนักและเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็มีวิธีการที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันออกไปด้วยเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการละเลยที่จะนำแนวทางเหล่านั้นมาปฏิบัติ ซึ่งเกิดมาจากการปฏิบัติตามๆ กัน หรือไม่ได้สร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังจากภายในตนเอง ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงร่วมกัน

สะท้อนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในความหมาย “ การปลูกต้นไม้ในใจคน ” ซึ่งเป็นมุมมองที่แตกต่างกันออกไปโดยการปลูกต้นไม้เชื่อว่าจะสามารถฟื้นฟูปากกลับมาได้ ฉันทัดก็ฉันทัน การปลูกต้นไม้ในใจคนก็สามารถฟื้นฟูอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้เช่นกัน ซึ่ง **ภูเขา** ได้แสดงมุมมองในประเด็นนี้ว่า

“.....บางคนใช้ถุงผ้าเพราะสวย เพราะกระแสนิยม แต่จะมีสักกี่คนที่ใช้ถุงผ้าเพราะไม่ใช้ถุงพลาสติก ลดปริมาณขยะ หนักกว่านั้นในถุงผ้ามีแต่ถุงพลาสติก แต่ก็ไม่แปลกเราเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบนี้.....”

ความเชื่อมั่นในความรู้ที่ตนเองสร้างขึ้นตามความปรารถนาจะเป็นแรงผลักดันภายในตนเอง เพื่อขับเคลื่อนอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องอาศัยความเชื่อมั่นอย่างอย่าง เพราะเป็นความเชื่อใหม่หรือเป็นความรู้ใหม่ แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเชื่อมั่นในกระบวนการคิดพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบครอบของตนเอง จาก **กิจกรรม ไปไม่จากเมือง** โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สรุปกิจกรรมที่แสดงออกถึงความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นว่า “.....ถึงแม้จะไม่ประสบความสำเร็จเลย แต่อย่างน้อยได้ปลูกฝังการอนุรักษ์ฯ ถึงแม้จะยังไม่แสดงออก แต่สักวันหนึ่งเชื่อว่ามันจะแสดงออกมา.....” ความหมายที่สร้างขึ้นใหม่ตามความปรารถนา จะเป็นอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่พร้อมจะเผยแพร่อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมในพื้นที่

รวมพลังของคนในสังคมต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

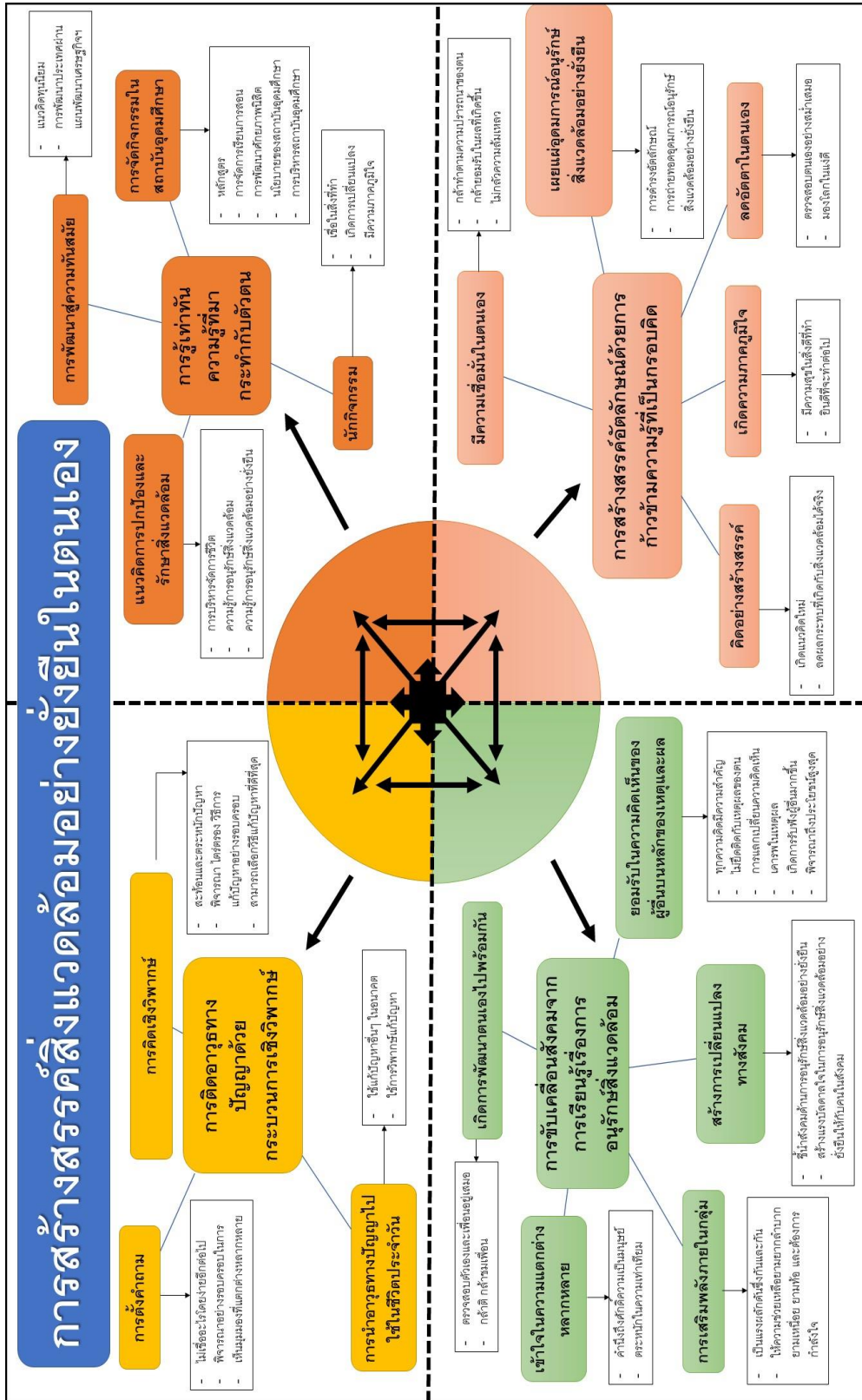
การปลูกต้นไม้ในใจคนจะสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่สามารถจับต้องได้ด้วยการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในสังคม ต้องสร้างการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการไตร่ตรอง สะท้อนคิดในตนเอง หาเหตุผลที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่เชื่อในการทำตามความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในลำดับแต่ แต่เมื่อวิเคราะห์พิจารณาด้วยเหตุผลของตนเองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะสามารถสร้างต้นไม้ต้นหนึ่งที่ตั้งชื่อว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมา และสามารถปลูกลงในใจของตนเองก่อนเป็นลำดับแรกและสามารถร่วมกันปลูกลงในใจของผู้อื่นต่อไปได้ โดย**ใบข้าว** แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า “.....ต้องมาร่วมคิดเอง มาสัมผัสเองจะรู้ได้ทันทีว่าธรรมชาติมันมีประโยชน์แค่ไหน ทำไมต้องรักษาธรรมชาติ จิตสำนึกไม่ได้สร้างขึ้นมาจากในวันเดียว.....” การดูแลรักษาธรรมชาติจึงเป็นหน้าที่ของทุกคน เพราะสิ่งแวดล้อมไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของทุกคนที่ โดยจากการสรุป**กิจกรรมคนปลูกต้นไม้** ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถ่ายทอดออกมาโดยมีใจความว่า “.....คนหนึ่งคนก็สามารถปกป้องต้นไม้ได้ แต่ต้นป่าไม้ก็หายหมดอยู่ดี ซึ่งเปรียบเสมือนการอนุรักษ์ฯ คนหนึ่ง

คนก็รักษาสิ่งแวดล้อมได้ แต่ถ้าเราได้พลังจากทุกคนในสังคมหลอมรวมเป็นหนึ่ง เราจะสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมได้ เราจะสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว มากกว่าการที่คนๆ เดียวจะรักษาสิ่งแวดล้อม....”

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเปรียบได้กับแสงเทียนท่ามกลางความมืดเทียนเพียงเล่มเดียวไม่สามารถที่จะทำให้ทั้งห้องสว่างได้ เสมือนกับคนเพียงคนเดียวก็ไม่สามารถที่จะปกป้องโลกได้อย่างเต็มที่เช่นกัน “....คนเพียงหนึ่งคนก็ปกป้องต้นไม้ไม่ได้ แต่คนทำลายต้นไม้มีมากขึ้น พวกเราจึงต้องช่วยกันดูแลต้นไม้ รักษาป่าไม้วัว หากพวกเราทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในการปกป้องธรรมชาติ.....” **กิจกรรม คนปลูกต้นไม้** การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงต้องอาศัยเทียนอีกหลายๆ เล่มช่วยกันส่องแสงร่วมกันจึงจะทำให้ห้องที่มีมืดมิดสว่างขึ้นมาได้ ทุกคนในสังคมต้องร่วมกัน ตระหนักความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมช เป็นการส่งต่อแนวคิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและในการขับเคลื่อนตนเองสู่การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

4.2 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง

การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเองผ่านการสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยใช้ระยะเวลาร่วมกันกว่า 1 ปี 6 เดือน นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ทำให้การคิดเชิงวิพากษ์ได้แทรกซึมเข้าไปอยู่ในกระบวนการทางความคิดของทุกคน เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นสมบัติติดตัวหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาจากการประชุมกลุ่ม 2 ครั้ง ที่ได้สะท้อนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ทำให้เห็นถึงการพัฒนาตนเองในด้านกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทัน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การทำงานเป็นทีม ความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นหลังจากการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นการพัฒนาตนเองได้เด่นชัดขึ้น โดยสามารถสรุปผลการสะท้อนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1. การติดอาวุธทางปัญญาด้วยกระบวนการเชิงวิพากษ์ 2. การตระหนักรู้เท่าทันความรู้ 3. การขับเคลื่อนสังคมจากการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน 4 .การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ด้วยการก้าวข้ามความรู้ที่เป็นกรอบคิด ดังภาพที่ 45 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพประกอบ 45 ผลการสะท้อนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

4.2.1 การติดอาวุธทางปัญญาด้วยกระบวนการเชิงวิพากษ์

การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ด้วยการวิเคราะห์ตนเองผ่านเทคโนโลยีแห่งตัวตน ของ Michel Foucault และ วิชาชีวิตของ Friedrich Hegel ทำให้เกิดการตระหนักในตนเอง สะท้อนคิดผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ กระบวนการนี้จึงติดตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนหนึ่งตนเองเปรียบเสมือนกับการติดอาวุธทางปัญญา ซึ่งกระบวนการเชิงวิพากษ์จะทำให้เกิดการตั้งคำถามในปัญหาต่างๆ โดยที่ไม่เชื่ออะไรโดยง่ายอีกต่อไป ด้วยการพิจารณาอย่างรอบครอบในมุมมองที่หลากหลาย นำมาสู่การตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยภายหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาจะมีกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ติดตัวเพื่อที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ ในอนาคต

เกิดการตั้งคำถาม

ด้วยกระบวนการเชิงวิพากษ์จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการอุกคึก และตั้งคำถามผ่านมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย โดยการไตร่ตรองและพิจารณาอย่างรอบครอบ ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เชื่อชุดความรู้ใดโดยง่ายอีกต่อไป การตั้งคำถามจะนำมาซึ่งการหาคำตอบ ซึ่งการหาซึ่งคำตอบจะเผยให้เห็นถึงเบื้องหลังของชุดความรู้ที่พยายามเข้ามาบริหารจัดการชีวิต โดยเฉพาะความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่แทบจะไม่เคยถูกตั้งคำถามจากสังคม แต่หลังจากติดอาวุธทางปัญญาด้วยการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบครอบ โดย **ภูเขา** ได้แสดงความคิดเห็นประเด็นดังกล่าวว่า “.....ไม่เคยคิดเลยว่า กิจกรรมที่เราทำกันมันมีมุมมองอีกด้านหนึ่งที่เรามองไม่เห็น แต่ตอนนี้ก็ต้องอุกคึกกันบ้างแล้วว่าที่มหาวิทยาลัยให้ทำ ทำไปทำไม ทำไปเพื่ออะไร หรือมีอะไรที่เรายังไม่เห็นหรือไม่.....”

การตั้งคำถามจึงเป็นกลายเป็นคุณสมบัติของผู้รู้เท่าทัน เพราะตัวตนสะท้อนคิดกับตนเอง ซึ่งไม่ใช่แค่ความรู้สิ่งแวดล้อม แต่ยังหมายรวมถึงความรู้อื่นๆ ในสังคมด้วย โดย **ก้อนหิน** ได้ให้แสดงความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....พอเริ่มตั้งคำถามกับกิจกรรมที่ทำกันมา มันก็รู้สึกว่าจะต้องปรับเปลี่ยนบ้าง เพราะกิจกรรมมันถูกคิดมานานมากแล้ว และอาจจะไม่ตอบโจทย์ต่อการอนุรักษ์ฯ ในแบบที่เราต้องการ.....” การตั้งคำถามจึงนำมาซึ่งการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป หรือการค้นหาวិธีการใหม่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดมาจากความกล้าตั้งคำถามแทบทั้งสิ้น การเริ่มตั้งคำถามกับความรู้จึงเป็นความกล้าหาญที่ผ่านการรู้เท่าทัน พิจารณาอย่างรอบครอบ และเลือกที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อความรู้เหล่านั้นด้วยตนเอง สู่การสร้างความหมายใหม่ตามความปรารถนาของตน

เกิดกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริง เพราะจะทำให้มีมุมมองรอบด้าน ครอบคลุมทุกมิติในการแสวงหาคำตอบของปัญหา กล่าวคือ การคิดเชิงวิพากษ์จะเผยให้เห็นถึงเบื้องหลังของชุดความรู้ ที่แพร่กระจายอยู่ในสังคม ด้วยการสะท้อนปัญหาที่แท้จริงผ่านการตระหนักในตนเอง แล้วนำมาพิจารณาไตร่ตรองวิธีการแก้ปัญหา หรือ แนวทางความเป็นไปได้ในการแสวงหาทางออกของปัญหานั้น เมื่อมีความตระหนักมากพอจนถึงจุดที่สามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งไม่เพียงรู้เท่าทันปัญหาเท่านั้น แต่เปิดโอกาสให้เป็นผู้รู้คิด และทำตามความปรารถนาของตนในการแก้ปัญหา ผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ โดย **ตันไม้** ได้เสนอแนวทางดังกล่าวไว้ว่า “.....ลองไปปรับใช้กับกิจกรรมเพราะรู้สึกว่ายังไม่เจอปัญหาที่แท้จริง เราไปสนใจกันที่ปลายเหตุ โลกร้อนบ้าง ชยะบ้าง แต่เราไม่เคยดูที่วิธีคิด วิธีการทำงานของเราเลย หรือหามุมมองในด้านอื่นๆ เพราะเหรียญมีสองด้านเสมอ.....”

จากการวิพากษ์ความรู้สิ่งแวดล้อมทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักรู้เท่าทัน ด้วยความรู้เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ที่มาในรูปแบบการบริหารจัดการชีวิต โดย **ตันกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ “.....เมื่อก่อนเราตอนประชุมกันเราปล่อยผ่านหัวข้อวัตถุประสงค์ไปเร็วมาก ทุกคนเชื่อไปแล้วว่า การอนุรักษ์ฯ มันมีแค่เรื่องดี ๆ เพียงอย่างเดียว.....” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การคิดเชิงวิพากษ์จะทำให้ เกิดการรู้เท่าทันต่อความรู้ โดยจะทำให้เห็นถึงมุมมองที่รอบด้านของสิ่งที่สนใจ และสะท้อนในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป โดย **ไบไม้** ได้เล่าบรรยากาศการประชุมไว้ว่า “.....ประชุมมันนานเพราะเราเถียงกันไม่จบ แต่เป็นบรรยากาศที่ดีนะเพราะทุกคนได้คิดและได้พูดในความคิดของตัวเอง.....” การรู้เท่าทันความรู้จึงเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมตั้งคำถาม และร่วมแสวงหาคำตอบ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจ เสริมพลังในตนเองอย่างสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อไป

การนำอาวุธทางปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ระยะเวลากว่า 1 ปี 6 เดือน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเริ่มมีความคุ้นเคยกับกระบวนการเหล่านี้ ซึ่งในช่วงแรกของการศึกษาอาจจะยังไม่มี ความคุ้นชิน ทำให้เกิดความล่าช้าในการแสดงความคิดเห็น หรือยังไม่สามารถออกความคิดเห็นได้ตรงประเด็น แต่พอเริ่มมีความคุ้นชินเพราะมีโอกาสได้ใช้วิพากษ์บ่อยมากยิ่งขึ้น ก็จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์นั้นติดตัวไป เปรียบเสมือนกับอาวุธทางปัญญา ซึ่งมีได้เกิดขึ้นได้โดยง่ายและในระยะเวลาอันสั้น แต่ต้องใช้ระยะเวลาทำความเข้าใจ ต้องกล้าที่จะเสนอ

ความคิดเห็น ผ่านการลองผิด ลองถูก จนทำให้สามารถใช้การคิดเชิงวิพากษ์แก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เข้ามาในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้แม้เรื่องเล็กน้อยที่ผู้อื่นไม่ให้ความสำคัญ แต่ด้วยการคิดเชิงวิพากษ์จะไม่มองข้ามความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ไป จึงทำให้การคิดเชิงวิพากษ์เป็นอาวุธทางปัญญาที่ติดตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ โดย **สายลม** ได้เล่าผ่านการสนทนากลุ่มว่า “....ตอนที่ตั้งคำถามกับการอนุรักษ์ฯ ก็ยังไม่เห็นข้อเสียนะ แต่ตอนนี้รู้สึกว่าจะมองอะไรกว้างขึ้นหาข้อดีข้อเสียในมุมมองที่ต่างกัน ทำบ่อยๆ ขึ้นไม่ว่าจะเรื่องใหญ่ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ มันก็ช่วยเราได้ มันไม่ใช่แค่ในชมรมนะไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้ด้วย....”

เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถใช้การคิดเชิงวิพากษ์ร่วมกันในการศึกษาซึ่งทำ จึงสามารถนำการวิพากษ์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ในทุกๆ เรื่อง จากในระยะแรกของการศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะยังไม่เกิดความชำนาญ แต่เมื่อได้มีโอกาสร่วมกันได้สะท้อนคิด ได้ฝึกการตั้งคำถาม ได้ฝึกการแสวงหาคำตอบอย่างรอบคอบ และได้รับฟังการวิพากษ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนอื่นๆ ทำให้ได้เห็นมุมมองที่แตกต่างกันออกไป จึงสามารถเก็บเกี่ยวเอาประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นประยุกต์ใช้กับตนเองในการแก้ปัญหาอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่ง **ก้อนหิน** ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า “....เอาไปใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนหรือต้องการระดมความคิดเห็น เพื่อตัดสินใจ” ซึ่งก็ต้องใช้ระยะเวลาในระดับหนึ่งกว่าจะมีความชำนาญ จนสามารถคิดเชิงวิพากษ์ได้อย่างคล่องแคล่ว และสามารถประยุกต์เพื่อใช้กับการแก้ปัญหาเรื่องอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน

4.2.2 การรู้เท่าทันความรู้ที่มากกระทำกับตนเอง

การรู้เท่าทันความรู้ คือ การคิดอย่างไตร่ตรอง การพิจารณาอย่างรอบคอบ รอบคอบคลุมในทุกในทุกมิติ ซึ่งความตระหนักรู้จะเผยให้เห็นถึงเบื้องหลังของความรู้ที่เป็นโครงข่ายสลับซับซ้อน จึงต้องใช้การพิจารณาอย่างละเอียด จึงเป็น "วิธีการ" ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและยากยิ่ง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ซึ่งเริ่มจากการตั้งคำถามหรือเกิดข้อสงสัยกับความรู้ชุดหนึ่ง จึงพิจารณาอย่างรอบคอบ ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน ครอบคลุมทุกประเด็นที่จะเผยให้เห็นเบื้องหลังของชุดความรู้ จึงทำให้เกิดความ "เข้าใจ" และนำมาสู่การแก้ไขปัญหาที่แท้จริงได้อย่างเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด เพื่อตัดสินใจว่าจะ "ปฏิบัติ" อย่างไร ถึงจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันนำมาสู่การดำรงอัตลักษณ์ต่อไป โดยการรู้เท่าทันชุดความรู้ในการศึกษาครั้งนี้ 4 ประเด็น คือ 1.การพัฒนาสู่ความทันสมัย 2.กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา 3. อาสาสมัคร 4.แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาสู่ความทันสมัย

“.....โรงงานอุตสาหกรรมที่พร้อมจะทำลายธรรมชาติในทุกเมื่อ แต่เราก็ต้อง พึ่งพาโรงงาน หรือโรงไฟฟ้า เพราะคนเราต้องกินข้าว ต้องใช้พลังงานไฟฟ้าอยู่ ซึ่งผมคิดว่า เป็นไปไม่ได้เลย ที่เราจะย้อนสังคมกลับไปเป็นมนุษย์ถ้ำ ที่ไม่ใช้อะไรเลย แต่ผมคิดว่า เราจะใช้มันอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และควรค่าแก่การสูญเสียไป.....” **ตันไม้**

การพัฒนาสู่ความทันสมัยนับได้ว่าแนวคิดหนึ่งที่แทรกซึมเข้ามาอยู่ในทุกส่วนของ สังคมมนุษย์เลยก็ว่าได้ ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอนจนถึงเข้านอน ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต แนวคิด ดังกล่าวได้เข้ามาบริหารจัดการชีวิตของเราอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในมิติของสิ่งแวดล้อม การ พัฒนาสู่ความทันสมัยได้แฝงตัวเข้ามาในรูปแบบของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการทำให้เป็น หน้าที่ของทุกคนที่จะต้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ตลอดไป การรู้เท่าทันการ พัฒนาสู่ความทันสมัย จึงมิใช่เพียงแค่ว่ารู้ถึงเบื้องหลังเท่านั้น แต่การพัฒนาสู่ความทันสมัยจะมา พร้อมกับความสะดวกรสบาย ที่กลายเป็นพฤติกรรมที่ทำให้คนปฏิเสธได้ยาก และเลือกความ สะดวกรสบายมากกว่าต้องทนความลำบากถ้าหากเลือกการประหยัดหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดย **ก๊อนฮิน** ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “.....ผมยังต่อสู้กับตนเองเลย ร้อนอยากเปิด แอร์ แต่เราอยู่คนเดียวก็ต้องทน ถ้ามีรุ่นน้องขึ้นมาเห็นว่าพ่อกับแม่ยังเปิดแอร์เลย แล้วต่อไปจะสอนคนอื่นได้ อย่างไร.....” ดังนั้น การรู้เท่าทันความรู้การพัฒนาสู่ความทันสมัยจึงไม่ใช่แค่เพียงเข้าใจการพัฒนา ประเทศ เบื้องหลังของทุนนิยมที่เข้ามาพัฒนาประเทศผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในแต่ละยุคสมัย ที่ทำให้คนในสังคมถูกบริหารจัดการชีวิตให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว แต่ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสู่ความทันสมัยอย่างรู้เท่าทัน ด้วยการลงมือปฏิบัติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำความเข้าใจกับนโยบายสถาบันอุดมศึกษา นำมาสู่การตอรองในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบที่ตนปรารถนา

การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่จำเป็นจะต้องให้นิสิตทุกคนได้รับ โดยนโยบายการจัดกิจกรรมจะมาจาก แผนพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กิจกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์หลักที่จะต้องบรรจุเนื้อหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืนในหลักสูตรทุกหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีผลต่อการประเมินสถาบันอุดมศึกษา

โดย **ภูเขา** ได้เล่าประสบการณ์ทำกิจกรรมไว้ว่า “.....เมื่อก่อนไม่เข้าใจว่า โครงการสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน แต่ทำไมให้งบประมาณต่างกัน โครงการไหนตรงตามเกณฑ์ประเมินจะได้รับงบประมาณมากกว่า.....” ซึ่งจะถูกรับควบคุมโดย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รู้เท่าทันการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องประยุกต์แนวทางการจัดกิจกรรมของสถาบันอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับความปรารถนาของตนเอง โดยที่ไม่ยอมให้ตนเองกลายเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความรู้ แต่จะใช้ความรู้กระแสหลักสร้างอัตลักษณ์ของตนจากการต่อรองกับนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากความเห็นของ **ก้อนเมฆ** ได้เล่าประสบการณ์การต่อกับกับสถาบันอุดมศึกษาว่า “....โครงการไหนได้งบประมาณเราก็ชอบทำถึงบางครั้งไม่ยอมทำ แต่คิดว่าก็ไม่ได้ลำบากมีงบเหลือไว้ทำค่ายอื่นๆ ได้อีก แต่พอตอนนี้อาจจะทำโครงการของเราให้เข้ากับนโยบายของมหาวิทยาลัยมากขึ้น ผมว่าน่าจะปรับเข้ากันได้ เพราะมันคือการอนุรักษ์เหมือนกัน.....”

นักกิจกรรม

นักกิจกรรมเป็นอาสาสมัครในรูปแบบหนึ่ง เป็นแนวคิดของการเสียสละเพื่อสังคมส่วนร่วม ซึ่งอาสาสมัครเป็นผู้ที่ยอมเสียสละ อุทิศตนเองเพื่อทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น อาสาสมัครถูกสร้างขึ้นมาเพื่อลดภาระในการดูแลสังคมเพราะถ้าคนในสังคมดูแลกันเองแล้ว ก็จะลดภาระลงไปได้เป็นอย่างดี นักกิจกรรมต้องมีความเชื่อว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่เป็นสิ่งที่ดี ช่วยเหลือสังคมถึงแม้ว่าจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ นักกิจกรรมก็จะมีภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองทำ และเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ทำ

นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดที่สลับซับซ้อนและแฝงไปด้วยความแบายลเพราะเนื่องจากแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะเป็นความเชื่อที่ถูกฝังอยู่ในอุดมการณ์ของคนในสังคม นักกิจกรรมเป็นอีกคความเชื่อหนึ่งที่ทุกคนก็มีภาพมุมมองแต่เป็นเรื่องที่ดีเท่านั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รู้เท่าทันชุดความรู้ นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จะเลือกทำความเข้าใจและตระหนักในสิ่งที่ตนเองได้ทำ และเลือกมีความสุขในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความรู้เท่าทัน ความภาคภูมิใจ ซึ่งจะทำให้อาสาสมัครผู้นั้นเป็นนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ที่พร้อมที่จะขับเคลื่อนสังคมที่สอดคล้องกับความปรารถนาของตนเอง โดย **ก้อนหิน** ได้เล่าถึงประเด็นดังกล่าวไว้ที่น่าสนใจดังนี้ “.....เลือกที่จะมีความสุขในการทำมากกว่าที่จะต้องมานั่งคิดว่าสิ่งที่เราทำใครได้ประโยชน์ หรือใครเสียประโยชน์ เพราะการอนุรักษ์ ประโยชน์ได้กับทุกคนได้อยู่แล้ว ที่ทำเพราะทำแล้วมีความสุขแค่นั้นเอง.....”

นักกิจกรรม หรือ อาสาสมัคร จึงเป็นความสมัครใจที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเลือกปฏิบัติด้วยการมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีวัตถุประสงค์ และที่สำคัญ คือการรู้เท่าทันความรู้ที่เกี่ยวกับนักกิจกรรม คือ การไม่เชื่อต่อความรู้เพียงแค่ว่าเป็นสิ่งทีภาพสะท้อนของสังคม แต่จะตระหนักในตนเองแล้วว่าสิ่งที่ตนเองอยากจะทำเพื่อสังคม ถึงแม้ว่าจะเป็นนักกิจกรรมจะสอดคล้องกับความรู้กระแสหลักก็ตามแต่ พวกเหล่านั้นก็ยังคงยึดมั่นในความปรารถนาของตนบนพื้นฐานของการรู้เท่าทันความรู้ โดย **ไบหย้า** ได้เล่าผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....ไม่ว่าตอนไหน เราเป็นนักกิจกรรมเราก็ยังเป็นอยู่ดี เราชอบทำกิจกรรม ชอบช่วยเหลือคนอื่น ถ้าไปทำงานก็ยังคงจะเป็นนักกิจกรรมในที่ทำงานเหมือนเดิม.....” ความเป็นนักกิจกรรมจะติดตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปโดยตลอด และเลือกเป็นนักกิจกรรมในแบบที่ตนเองปรารถนา ทั้งในแง่ของความเชื่อ วิธีการ และรูปแบบนักกิจกรรม

แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่มาพร้อมกับการบริหารจัดการชีวิตของคนในสังคม ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมถูกแพร่กระจายและแทรกซึมไปสู่ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย ถูกนำมาสอนในโรงเรียน ผ่านทฤษฎี แนวคิด ทำให้ทุกคนในสังคมรู้สึกว่าจะต้องมีจิตสำนึกในการช่วยกันดูแลธรรมชาติ มิเช่นนั้นมนุษย์จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้เพราะธรรมชาติถูกทำลาย แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับทวีความรุนแรงขึ้นในทุกขณะ แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ได้ถูกพัฒนาอีกครั้งให้กลายเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยประเด็นสำคัญคือการรักษาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือสามารถใช้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ได้นานขึ้น ด้วยการใช้นวัตกรรมทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายช้าลง การใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างสิ่งของทดแทน การใช้พลังงานสะอาด ฯลฯ สิ่งเหล่านั้นถูกนำมาแทนที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิม โดย **สายลม** ได้ให้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....การประหยัดไฟเบอร์ 5 หรือ พวกเทคโนโลยีกระดาษอัจฉริยะ มันก็ไม่ได้ลดโลกร้อน ประหยัดไฟเบอร์ 5 ก็ใช้ไฟอยู่ดี ไม่ทิ้งขยะสุดท้ายก็สร้างขยะอยู่ดี.....” แต่บางครั้งแนวคิดดังกล่าวก็เต็มไปด้วยวิธีการถ่ายทอดที่เข้าถึงง่าย และมีความน่าเชื่อถือสูง จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมผนวกเข้ากับความปรารถนาของตนได้ และมีความเหมาะสมกับวิธีการถ่ายทอดของตน ดังนั้น การรู้เท่าทันแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลายเป็นผู้ที่สามารถปรับใช้ความรู้สิ่งแวดล้อมกระแสหลัก มาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนอย่างภาคภูมิใจจากการประชุมร่วมกัน **ภูเข** ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า

“.....สุดท้ายมันก็ต้องทำ ต่อให้ประโยชน์สูงสุดก็ตกอยู่กับคนอื่นที่ไม่ใช่
ธรรมชาติจริงๆ แล้วเราเลือกไม่ทำได้ด้วยเหรอ ก็แค่ทำ ทำต่อไป ด้วยวิธีการของเราเอง
ด้วยรูปแบบที่เราต้องการ วิธีที่เราถนัด แต่ผมก็เชื่อว่าสุดท้ายเราก็จะมาบรรจบกันที่
ต่างคนต่างก็ต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....”

จากการบริหารจัดการชีวิตผ่านแนวทางการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม
แต่จากการศึกษาร่วมกันครั้งนี้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผ่านการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่าง
ยั่งยืน ผ่านการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ร่วมกัน ทำให้มีโอกาสคิดด้วยตนเอง หาคำตอบที่อยู่เบื้องหลัง
แนวความคิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และได้มีโอกาสนำผลการวิพากษ์ในตนเอง สะท้อน
ออกมาผ่านการประชุมเชิงวิพากษ์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน จึง
เป็นความหมายใหม่ที่สร้างร่วมกัน ซึ่งไม่ใช่ในความรู้กระแสหลักอีกต่อไป การรู้เท่าทันชุดความรู้
เท่ากับเป็นการป้องกันการเข้ามาบริหารจัดการชีวิต ซึ่งนอกจากในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ซึ่ง
อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นในการป้องกันการเข้ามาบริหารจัดการชีวิตในประเด็นอื่นๆ อีกได้ในอนาคต

4.2.3 การขับเคลื่อนสังคมจากการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การที่รวมตัวกันจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม
แตกต่างกัน แต่ทุกคนก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์
จะสร้างกระบวนการพัฒนากลุ่ม หรือ การที่ทำงานเป็นทีม การจัดกิจกรรมไม่ได้ทำขึ้นในวันเดียว
แต่ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาถึง 1 ปี 6 เดือน ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการเรียนรู้การอยู่
ร่วมกันในระหว่างการศึกษา สู่การขับเคลื่อนสังคมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งทำให้
เกิดการพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เคารพในทุกความคิดของทุกคนโดยไม่ยึดติดกับเหตุผลของตน
มีความกล้าในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เคารพในเหตุผลของผู้อื่น และรับฟังผู้อื่นมากขึ้น ด้วย
การพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุด อันจะนำมาซึ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยผู้มีส่วนได้ส่วน
เสียสามารถชี้นำสังคมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเป็นแรงบันดาลใจในให้กับคน
ในสังคมด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การรวมตัวทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดการเสริมพลังภายใน
กลุ่ม คอยให้ความช่วยเหลือยามยากลำบากและต้องการกำลังใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้การ
อยู่ร่วมกันในการขับเคลื่อนสังคมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

เกิดการพัฒนาดตนเองไปพร้อมกัน

ด้วยความแตกต่างหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในแง่ของ ประสบการณ์ ความรู้ ทักษะการสื่อสาร หรือองค์ประกอบอื่นๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งแต่ละคน มีแตกต่างกันออกไป โดย **ไบหยู๋** ได้สะท้อนความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเองไว้ดังนี้ “.....เหมือนเอา กิจกรรมมาแลกเปลี่ยนกัน บางกิจกรรมของเพื่อนเราก็ไม่รู้จั๊ก เพื่อนก็เข้ามาสอน เข้ามาอธิบาย บางกิจกรรมที่ เพื่อนไม่รู้จั๊ก ก็ไปอธิบายและทดลองทำกิจกรรมร่วมกัน.....” มีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จึงเปิดโอกาสให้ทุกคน ได้เรียนรู้และพัฒนาดตนเองไปพร้อมกัน ด้วยการตรวจสอบตนเองและเพื่อนร่วมกัน โดยทุกคนจะ แสดงความคิดเห็นกับเพื่อนได้ เพื่อรับฟังคำแนะนำในการพัฒนาดตนเองและให้แนะนำในการ พัฒนาเพื่อนร่วมทีมให้เกิดการพัฒนาไปพร้อมกัน โดยที่จุดเด่นของการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ คือ ทุกคนจะยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นบนหลักของเหตุและผล ซึ่ง **ตันกล้า** ได้แสดงความคิดเห็นถึงการพัฒนาดตนเองไว้ที่น่าสนใจดังนี้ “.....ตอนแรกรู้สึกตกใจทำไมกล้าพูดกันตรงๆ แต่ทุกคนก็ ให้การยอมรับกันได้ ซึ่งช่วยให้เห็นในสิ่งที่เราไม่เห็น เพื่อนจะเตือนเรา คนที่มีประสบการณ์จะแนะนำเรา.....”

ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นบนหลักของเหตุและผล

การทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ที่เน้นการวิพากษ์ ในการสนทนากลุ่ม ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงทัศนคติ หรือมุมมองที่แตกต่างกัน การวิพากษ์ คือ การถกแถลงแนวคิดของตนโดยใช้เหตุผลสนับสนุน และเปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็นด้วยเหตุผลร่วมกัน ซึ่งเหตุผลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนล้วนมีความสำคัญ ซึ่งถ้าเป็น เหตุผลที่ดีก็จะยอมรับและไม่ยึดติดกับเหตุผลของตนเอง ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้จักการรับฟัง ผู้อื่นมากขึ้นและนำความคิดเห็นของผู้อื่นมาพิจารณามากกว่าที่เลือกโต้แย้งเพียงอย่างเดียว โดย พิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นหลัก “.....ทุกคนต่างก็คิดว่าความคิดของตนเองดี ที่สุด แต่ทุกคนก็มีเหตุผลที่ดีเหมือนกัน เราก็ต้องใช้พิจารณาร่วมกันถึงความเหมาะสม หรือ สิ่งอื่นๆ เข้ามา ประกอบการตัดสินใจ.....” **สายลม** เมื่อมีการตกลงร่วมกันถึงแม้ตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ต้องเคารพใน เหตุผลของมติที่ประชุม ซึ่งการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะเปิดโอกาสให้ทุกคนยอมรับในความคิดเห็น ของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ บนพื้นฐานของเหตุผล ซึ่งทำให้สิ่งเหล่านี้ติดตัวเพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกัน ในสังคมเมื่อจบการศึกษาโดยที่ไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นไปตามกับความคิดเห็นของ **ไบข้าว** ที่เล่าไว้ว่า

“.....บางอย่างก็ไม่เห็นด้วยนะแต่อาจจะเป็นเพราะไม่ถนัดด้วย และก็ไม่ค่อยว่าง เลยเสนอให้จัดออนไลน์ ผมคิดว่าจัดแบบออนไลน์ก็สามารถสร้างการอนุรักษ์ได้เหมือนกัน หรือ ถ้าสร้างไม่ได้ต่อให้จัดแบบออนไลน์ก็สร้างไม่ได้อยู่ดี แต่ผมก็เคารพในความคิดเห็นของ ทุกคนนะ ถึงจะโต้แย้งบ้าง แต่เมื่อตกลงกันแล้วก็ต้องร่วมกันทำ”

สร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เป็นกระบวนการที่ชี้ชวนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนได้ตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงในประเด็นต่างๆ และร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขด้วยการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ตระหนักคิด เริ่มตั้งคำถามนำมาสู่การรู้เท่าทันความรู้ต่างๆ และร่วมกันเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งในสนทนากลุ่มแต่ละครั้งจะมีการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำกิจกรรม ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นยิ่งในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เพราะการตั้งคำถามกับชุดความรู้กับสิ่งที่ไม่เคยสงสัยมาก่อน และร่วมกันสะท้อนความหมาย จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมในระยะยาวได้ โดยเฉพาะประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คือ “การปลูกต้นไม้ในใจคนเพื่อให้คนเหล่านั้นได้ไปปลูกต้นไม้ต่อไป” ด้วยการปลูกต้นไม้ในใจคนที่เปรียบเสมือนกับการสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในสังคม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมกัน โดยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดย **ต้นไม้** ได้เล่าถึงความรู้สึกที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ดังนี้

“.....การอนุรักษ์ ทำคนเดียวทำได้แต่ผลมันก็น้อยอยู่ดี ยิ่งช่วยกันมากเท่าไร ยิ่งทำให้สิ่งแวดล้อมกลับมามีชีวิตขึ้นมากเท่านั้น ซึ่งผมคิดว่าการเป็นตัวอย่างให้คนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย ถ้าเขาเห็นว่าดีเห็นความสำคัญ เขาก็จะมาช่วยกันอนุรักษ์ เอง.....”

มีความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนมาจากต่างสถาบันอุดมศึกษา ต่างกันด้วยวิชาเอกที่ศึกษา ต่างกันด้วยภูมิฐานะ ต่างสังคมและสภาพแวดล้อม มีประสบการณ์ที่ต่างกัน จุดเด่นของการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ คือ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะใครจะมีประสบการณ์มากกว่ากัน หรือใครมีประสบการณ์น้อยกว่า ไม่ว่าจะถนัดด้านไหน หรือใครมีความเชี่ยวชาญด้านใดเป็นพิเศษ แต่เมื่อเข้าสู่การศึกษา ทุกคนล้วนตระหนักในความเท่าเทียม ให้เกียรติซึ่งกันและกันในการแสดงความคิดเห็น ถึงแม้จะอายุต่างกันก็สามารถที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาบนพื้นฐานของเหตุผล และความเคารพต่อกัน หรือการมีความเชื่อในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน และไม่ใช่แนวทางเดียวกันกับเสียงส่วนใหญ่ ทุกคนให้เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการประชุม ด้วยการรับฟังโดยไม่พูดแทรกขึ้นมา แต่จะใช้เหตุผลโต้แย้งในการวิพากษ์ของตนเองเพื่อให้เกิดมุมมองอันรอบด้าน โดย **ใบข้าว** ได้แสดงความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มว่า “.....บางคนพูดไม่เก่ง บางคนอธิบายไม่เก่ง บางคนเน้น

การปฏิบัติ บางคนเน้นให้กำลังใจ แต่ความคิดเห็นของทุกคนสำคัญเท่ากัน” ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้ เกิดความตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้าใจผู้อื่นในสังคมมากขึ้นและเรียนรู้การอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความหลากหลายด้านความคิด อุดมการณ์ และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า การเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างรากฐานแห่งความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่นในสังคมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ **ภูเขา** รู้สึกว่ามีความเข้าใจในความหลากหลายของความคิดมากขึ้นดังเช่น

“.....ได้เจอกับคนที่เอาแต่ใจแต่ร่วมอยู่ยันค่ำกลับคนสุดท้าย ได้เจอกับคนที่พูดอย่างแต่อยู่กับเราตลอดเวลา ได้เจอคนที่เก่งทฤษฎี แต่ไม่ทำอะไร ได้เจอกับคนที่เหมือนคุณ แต่ตัวจริงโคตรตลก และไม่คิดว่าจะเข้ากันได้ พอได้มาทำกิจกรรมร่วมกันก็ไม่มีอะไร ซึ่งสุดท้ายพวกเราอนุรักษฯ เหมือนกัน”

การเสริมพลังภายในกลุ่ม

การรวมกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์อนุรักษสิ่งแวดล้อมเพื่อทำกิจกรรม เพราะทุกคนต่างอยากเห็นธรรมชาติได้รับการรักษาและฟื้นฟู การศึกษาในครั้งนี้ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสร้างความเชื่อมั่นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว เพราะมีความเชื่อเดียวกันจะเป็นแรงผลักดันซึ่งหนุนเสริมอุดมการณ์ของตนในการขับเคลื่อนสังคม ถึงแม้ว่าการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความยากลำบากและเห็นช้า ไม่สำเร็จได้ภายในระยะเวลาอันสั้น กลุ่มนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ก็จะสามารถเป็นกำลังใจให้กันและกันถึงแม้ว่าจะเสร็จสิ้นการศึกษาแล้ว โดย **ก้อนหิน** ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “.....ก็ยังคงจะติดต่อกันอยู่ เพราะเครือข่ายอนุรักษมันต้องทำงานร่วมกันตลอด เพื่อมีอะไรแต่ชมรมจะได้ติดต่อกันอีกครั้ง.....” การรวมพลังอนุรักษสิ่งแวดล้อมก็ยังคงมีความเหนียวแน่นและแข็งแรงอยู่เสมอ ด้วยการที่อุดมการณ์ของทุกคนยังไม่เปลี่ยนแปลง ทำให้พร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันเพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงการอนุรักษสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสริมพลังในตนเอง หรือการเสริมพลังภายในกลุ่มนั้นก็จะเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ได้จากการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ดังความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับ **ต้นกล้า** ได้เล่าไว้ว่า “.....ชมรมมีความสำคัญต่อผมมากที่สุด การที่พวกพี่ๆ เขาดูแลเราเป็นอย่างดี ทำให้เรารู้สึกดีและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชมรมอนุรักษฯ เมื่อเกิดปัญหาคุณในชมรมจะคอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และพร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอ.....”

4.2.4 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ด้วยการก้าวข้ามความรู้ที่กำกับกรอบคิด

การก้าวข้ามจากพันธนาการทางสังคม และพันธนาการแห่งความรู้ที่ยึดโยงตัวตนทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรู้สึกเหมือนได้คิดได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ความรู้สึกในการเป็นเจ้าของความคิดและเป็นผู้ตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วยตนเอง พันธนาการทางสังคมที่จะสะท้อนภาพการตอกตรึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไว้ ดังเช่น ภาพการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่สังคมสะท้อนออกมา ที่จะต้องอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น พื้นฟูเร็วขึ้น หรือ ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายซ้ำลงนั่นเอง และพยายามสร้างภาพการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นหน้าที่ของคนในสังคมทุกคน เพราะการตระหนักในหน้าที่แบบโครงสร้างสังคมทำให้ทุกคนในสังคมรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ และเป็นหน้าที่ร่วมกันโดยละเอียดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่แท้จริง อันเกิดจากการตระหนักรู้ และเห็นในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พันธนาการทางด้านความรู้โยงโยงโดยมีผู้บังคับทิศทางอยู่เบื้องหลังผ่านการบริหารจัดการชีวิต ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้คนในสังคมมีความเชื่อในรูปแบบที่ความรู้ันั้นต้องการให้เกิดขึ้น เพราะเป็นความรู้จากตำราเรียน และจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสิ่งแวดล้อม ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้เข้าไปในชีวิตประจำวัน โดยเมื่อตอนเรายังเด็กเราถูกสอนเสมอว่าให้ปิดไฟฟ้าเพราะจะเสียค่าไฟราคาแพง แต่กลับไม่มีผู้ปกครองคนไหนเลยที่จะบอกลูกหลานว่า ให้ปิดไฟเพราะการปล่อยไฟให้พลังงานสูญเสียบ่อยไปโดยเปล่าประโยชน์เป็นการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักคิดพิจารณาไตร่ตรองความรู้สิ่งแวดล้อม และร่วมกันสร้างแนวทางการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามที่ปรารถนาาร่วมกัน ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง และการคิดอย่างสร้างสรรค์ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองได้ทำเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ภาพสะท้อนของสังคมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนถูกยึดโยงกับความรู้กระแสหลัก ที่ยึดติดกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกบริหารจัดการเพื่อให้สามารถนำทรัพยากรเข้าสู่ระบบการผลิตได้ยาวนานที่สุด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ และเลือกที่จะตั้งคำถามกับความรู้ นำมาซึ่งการพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบร่วมกัน และสร้างความรู้ตามความปรารถนาของตนด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเป็นความรู้ที่มาจากการตระหนักร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่ง **ภูเขา** ได้เล่าไว้ในการสนทนากลุ่มว่า “.....ไม่เคยคิดว่าจะทำไม่สำเร็จเลยเพราะมันไม่

สำเร็จในตอนที่ทำอยู่แล้ว การอนุรักษ์ฯ ก็เหมือนกับการปลูกต้นไม้ที่ต้องใช้ระยะเวลาของมันเติบโต.....” ด้วยความมั่นใจในความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนไม่กลัวว่าจะประสบความล้มเหลว และพร้อมที่จะยอมรับแม้ผลของมัน ถึงแม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา แต่อย่างน้อยพวกเขาได้ขับเคลื่อนตนเอง ก้าวข้ามความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกระแสหลัก สู่การเผยแพร่อุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการสะท้อนความหมายร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดย **ต้นกล้า** ได้แสดงความรู้สึกในประเด็นดังกล่าวไว้ว่า

“.....เราแค่เชื่อว่าเราทำได้ อย่างน้อยมีแค่คนเดียวที่กลับจากค่ายแล้วเขากลับไปเปลี่ยนพฤติกรรม ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมาก ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว หรือไม่ก็มีใครเลยที่จะมีจิตสำนึกอนุรักษ์ฯ พวกผมก็คงไม่เสียใจเพราะอย่างน้อยเราได้ทำ.....”

การคิดอย่างสร้างสรรค์

การรวมตัวกันของคนที่มีความชอบเหมือนกัน คิดเหมือนกัน และมีความต้องการในสิ่งเดียวกัน จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะทำให้รู้เท่าทันความรู้ ยังร่วมกันคิดสร้างสรรค์แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับตนเอง เพราะการคิดบนพื้นฐานความรู้ที่เคยปฏิบัติมา อาจทำให้ตกเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความรู้ แต่การคิดอย่างสร้างสรรค์จะทำให้ตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนร่วมกันก้าวผ่านความรู้ และเลือกที่จะสร้างความหมายใหม่ร่วมกัน การสร้างสรรค์จึงอาจไม่ได้รวมถึงการคิดเพื่อแก้ปัญหาเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการ คือการสร้างสรรค์อัตลักษณ์แห่งตนตามที่ตนปรารถนา โดย **ก้อนเมฆ** ได้เล่าประสบการณ์การทำกิจกรรมไว้ดังนี้ “.....เด็กกิจกรรมจะเข้าใจตรงนี้ ไม่ชอบให้ใครบังคับ และต้องการคิดเองทำเอง ถึงแม้จะเหนื่อยยากลำบากเพียงใด ถ้าได้คิดเองทำเองสู้อย่างเดียว” ซึ่งจากการศึกษาร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ ที่ไม่เคยได้มีการปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้ยังสามารถลดผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมได้ เช่น กิจกรรมสื่อความหมายที่มุ่งหวังให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือกิจกรรมฐานพลังงาน โดยที่ก่อนจะใช้พลังงานก็ควรตระหนักถึงการใช้อย่างคุ้มค่า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือการคิดอย่างสร้างสรรค์ผ่านการศึกษาครั้งนี้ โดยได้เผยแพร่อุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จากการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่ง **ดอกไม้** ได้สะท้อนประสบการณ์ว่า

“.....ทำให้ได้มาเจอ กิจกรรมใหม่ๆ ของที่อื่นบ้าง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยการนำกิจกรรมมารวมกัน ก็ไม่คิดว่าจะทำได้ แต่พอเราช่วยกันคิด มันก็เกิดกิจกรรมใหม่ๆ ที่แตกต่างกันออกไป แต่จุดมุ่งหมายยังคงเดิม นำข้อดีมาปรับ นำจุดแตกต่างมาคุยกัน.....”

เผยแผ่อุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ความหมายหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ร่วมกันตระหนักขึ้นคือ “การปลูกต้นไม้ในใจคน” คือ การทำให้คนในสังคมนั้นมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเผยแผ่อุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นการกระจายการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติในให้กับคนในสังคม เมื่อคนในสังคมเกิดจิตสำนึก ผู้คนเหล่านั้นจะไปถ่ายทอดเรื่องราวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อด้วยตัวเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมมีส่วนผลักดันให้ผู้มีทุกคนได้ตระหนักถึงความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น จนสามารถเรียกได้ว่าจากความหมายดังกล่าวเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งความคิดเห็นของ **สายลม** ได้แสดงความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มว่า “.....ทุกกิจกรรมก็พยายามสอดแทรกการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมลงไปในทุกๆ กิจกรรม....” แต่การสร้างจิตสำนึกโดยการเผยแผ่อุดมการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม จะเป็นส่วนหนึ่งในสร้างพื้นที่ให้กับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อดำรงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเต็มภาคภูมิ และสามารถต่อรองกับความรู้อื่นๆสิ่งแวดล้อม และนโยบายการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา โดยการประยุกต์ความรู้ ผลิตผลรวมรวมวิธีการ เพื่อสร้างสรรค์การเผยแผ่อุดมการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักขึ้นร่วมกันผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยจากการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้ **ต้นไม้** เกิดความรู้สึกว่า

“.....มีความสุขที่กิจกรรมสามารถจัดได้จริง เมื่อเรารู้และเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป รู้ว่ามหาวิทยาลัยต้องการอะไรจากชมรมอนุรักษ์ฯ แล้วชมรมอนุรักษ์จะสร้างประโยชน์ให้กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร ผ่านกฎระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายของมหาวิทยาลัย เราก็สามารถจับเรื่องนั้น.....”

เกิดความภาคภูมิใจ

ตลอดระยะเวลาการศึกษาผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม และร่วมกันสร้างความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการสะท้อนความหมายนั้นผ่านกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันในค่ายศึกษาธรรมชาติ ซึ่งผลการทำกิจกรรมอาจจะมีคำตอบที่ไม่ชัดเจน แต่ทุกครั้งที่ได้ทำกิจกรรมที่ร่วมกันคิดทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่พวกเขาทำ ด้วยความเชื่อว่ากิจกรรมของพวกเขาสามารถสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ หรือถ้าหากกิจกรรมที่พวกเขาร่วมกันจัดขึ้นนั้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถเกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้พวกเขาก็ยินดีที่จะทำต่อไป และมีความสุขในสิ่งที่พวกเขาทำด้วยความภาคภูมิใจ โดย **ใบไม้** ได้สะท้อน

ความรู้สึกไว้ดังนี้ “....ขอให้พวกเรามีความสุขในสิ่งที่ทำก็พอแล้ว ถึงแม้บางอย่างมันจะไม่ใช่ความสำเร็จแต่พวกเราก็ภูมิใจในสิ่งที่พวกเราทำ....” ซึ่งการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ได้เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งนำมาสู่การคัดสรรกิจกรรมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของความคิดร่วมกันจากการเล่าเรื่องราวความรู้สึกในการทำกิจกรรมของ **ไบหย้า** ความว่า

“....ภูมิใจสิ อย่างน้อยภูมิใจที่ได้เจอกัน มานั่งด้วยกัน มาเล่าเรื่องการอนุรักษ์ของตัวเอง ก็คนมาเยอะเราก็มีความสุข เพราะอย่างน้อยคนที่เข้ามาช่วยกิจกรรมต้องได้รับความรู้ในรูปแบบที่เราอยากให้นำเสนอกลับไปบ้าง....”

ลดอัตราในตนเอง

อัตรา หรือ ความเป็นตัวตนของตนเอง เป็นสิ่งที่มีติดตัวอยู่ในมนุษย์ทุกคน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนก็ย่อมมีอัตราในตนเองเช่นกัน แต่จากการศึกษาร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ เชื่อในกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้รับฟังและเรียนรู้ไปกับสิ่งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และพร้อมที่จะปรับตนเองให้เหมาะสมกับบริบทที่เกิดขึ้น โดย **ดอกไม้** ได้สะท้อนผ่านการสนทนากลุ่มร่วมกันดังนี้ “.....ความคิดเห็นบางอย่างก็ไม่เห็นด้วยแต่ด้วยความที่เราอยู่ด้วยกันมาระยะหนึ่ง เราก็มีความคิดว่าช่างมันบ้าง เพราะทุกคนก็ต่างมีเหตุผลที่ดีเหมือนกัน.....” การลดอัตราในตนเองนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ซึ่งมาพร้อมกับการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การปรับตัว เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนมากยิ่งขึ้น โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สามารถลดอัตราตนเองได้ไว และเป็นมีความเป็นทีมงานเดียวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ นอกจากจะได้พัฒนาตนเองแล้ว ยังสามารถสร้างทัศนคติเชิงบวกหรือการมองโลกในแง่ดี ให้ติดตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไว้อีกด้วย ซึ่ง **ต้นกล้า** ได้แสดงรู้สึกต่อในประเด็นนี้ว่า

“....บางอย่างที่ก็ไม่ได้เห็นด้วยทั้งหมด แต่มาคิดดูแล้วที่เขาพูดอาจจะดีก็ได้ บางครั้งเราก็ยังไม่เข้าใจตรงกัน แต่ก็มองว่า ทุกคนต่างก็อยากให้ออกมาดี....”

การสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมในตนเองผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยลดอัตราของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ ทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันในระหว่างกระบวนการศึกษา นอกจากนี้การลดอัตราในตนเองแล้วยังส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดมุมมองในแง่ดีต่อการแก้ปัญหาต่างๆ หรือมีทัศนคติเชิงบวกในการใช้ชีวิต โดยการมาทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งบางครั้งอาจจะมีความไม่เข้าใจ มีการกระทบกระทั่ง

กันบ้าง แต่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน มีความเข้าใจในตนเอง และที่สำคัญคือการเข้าใจในผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสียมองโลกในแง่ดี และมีทัศนคติเชิงบวกอันเกิดมาจาก การยอมรับในตนเองและผู้อื่น

สรุปวงจรที่ 2

การปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของความรู้ที่ครอบงำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้เข้ามาร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ยิ่งเป็นการตอกย้ำแนวคิดดังกล่าวได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สถาบันอุดมศึกษาได้รับนโยบายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากแผนพัฒนาประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องสนับสนุนนิสิต นักศึกษาในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ตอบโจทย์กับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาที่นอกจากจะตกอยู่ภายในความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังคงตกอยู่ภายใต้กรอบหรือนโยบายการบริหารสถาบันอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ดังนั้นการปลดปล่อยตนเองจากความรู้จากหลายส่วนที่ตอกตรึงความคิดและตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพราะเป็นกระบวนการที่จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ร่วมกันตระหนักในความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างสรรค์อัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน

นอกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้ปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย การจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา อาสาสมัคร และแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังสามารถใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ในการติดอาวุธทางปัญญา นำไปสู่การตั้งคำถาม แก้ปัญหาด้วยกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนร่วมกันตระหนักถึงความสำคัญในตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เกิดการขับเคลื่อนสังคมจากการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นบนหลักของเหตุและผล เกิดความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย เป็นการเสริมพลังเชิงบวกให้กับกลุ่มของตนเองด้วยการดูแลและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผลที่ตามมาคือสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในความหมายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักขึ้นได้แพร่กระจายออกไปสู่สังคมใน

สถาบันอุดมศึกษา และมีโอกาสขยายออกสู่สังคมในวงกว้างขึ้น ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์นอกจากจะเป็นกระบวนการที่ขับเคลื่อนตนเองและปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของความรู้ ยังเป็นการขับเคลื่อนสังคมไปพร้อมกันอีกด้วย

จากการจัดกิจกรรมค่ายศึกษารวมชาติร่วมกัน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสสะท้อนตัวเองถึงความเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง การเริ่มรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล่อม การไตร่ตรองกิจกรรมอย่างรอบครอบ และการประยุกต์ใช้ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบเดิมที่เหมาะสมกับความปรารถ โดยสามารถการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ได้ 2 ลักษณะ คือ การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่สังคม (Social Identity) ด้วยหลัก “ 4 ป. ” ดังนี้ 1. เป็นผู้ “เปิด” โลกทัศน์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คนในสังคม ให้เห็นมุมมองอันหลากหลายในการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพยากร 2. เป็นผู้ “เปลี่ยน” ความรู้ให้เป็นความรัก ซึ่งความรู้จะชี้ให้เห็นจุดวิกฤติของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และคนในสังคมเริ่มหันมามองตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม 3. เป็นผู้ชี้้นำการ “ปรับ” พฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแก่คนในสังคมด้วยการทำตนเป็นแบบอย่าง 4. เป็นผู้ “ปลูก” ต้นไม้ใจคน ด้วยความเชื่อมั่นในความรู้ที่สร้างขึ้นและพร้อมที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในตนเอง (Self Identity) การรวมพลังที่เกิดขึ้นจากภายในเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม ทั้งในระดับจิตวิญญาณของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สู่การสร้างสรรค์สังคมด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่เพื่อสร้างสรรค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีภาพบรรยายภาคการสะท้อนตนเองจากการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 46

ภาพประกอบ 46 การสะท้อนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การเดินทางของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เผยให้เห็นถึงภาพสะท้อนทางสังคมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ อิทธิพลของการพัฒนาสู่ความทันสมัยต่อการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ทำให้นิสิต นักศึกษาต่างสยบยอมต่อความรู้สิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นผู้ผลิตซ้ำอุดมการณ์ดังกล่าวเสียเอง การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันในวงจรถี 1 ทำให้เกิดการตั้งคำถาม สะท้อนคิด สร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เริ่มเห็นถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่กระทำต่อตนเอง จึงเคลื่อนตัวสู่วงจรถี 2 การสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และร่วมกันสร้างสรรค์อัตลักษณ์อย่างยั่งยืน เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น ในการต่อรองกับภาพสะท้อนทางสังคม และเมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา ทำให้ผู้ส่วนได้ส่วนเสียได้เคลื่อนตนเองจากการเป็นผู้สยบยอมต่อความรู้สิ่งแวดล้อม สู่อการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จากการรู้เท่าทันต่อความรู้สิ่งแวดล้อมที่มาจำกัดกรอบคิดตนเอง ถึงแม้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะสิ้นสุดลงแต่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า สิ่งที่ได้รับไม่ใช่เพียงความรู้และประสบการณ์ แต่เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการตีความทางปัญญา เพราะการคิดเชิงวิพากษ์ทำให้มีวิธีคิดที่แยกแยะ ละเอียด รอบด้าน และสามารถเลือกสร้างความหมายและวิธีการที่เหมาะสมมากที่สุด และเป็นความปรารถนาภายใต้การรู้เท่าทันความรู้ต่างๆ ที่แพร่กระจายและมีอยู่อย่างหลากหลายในสังคม

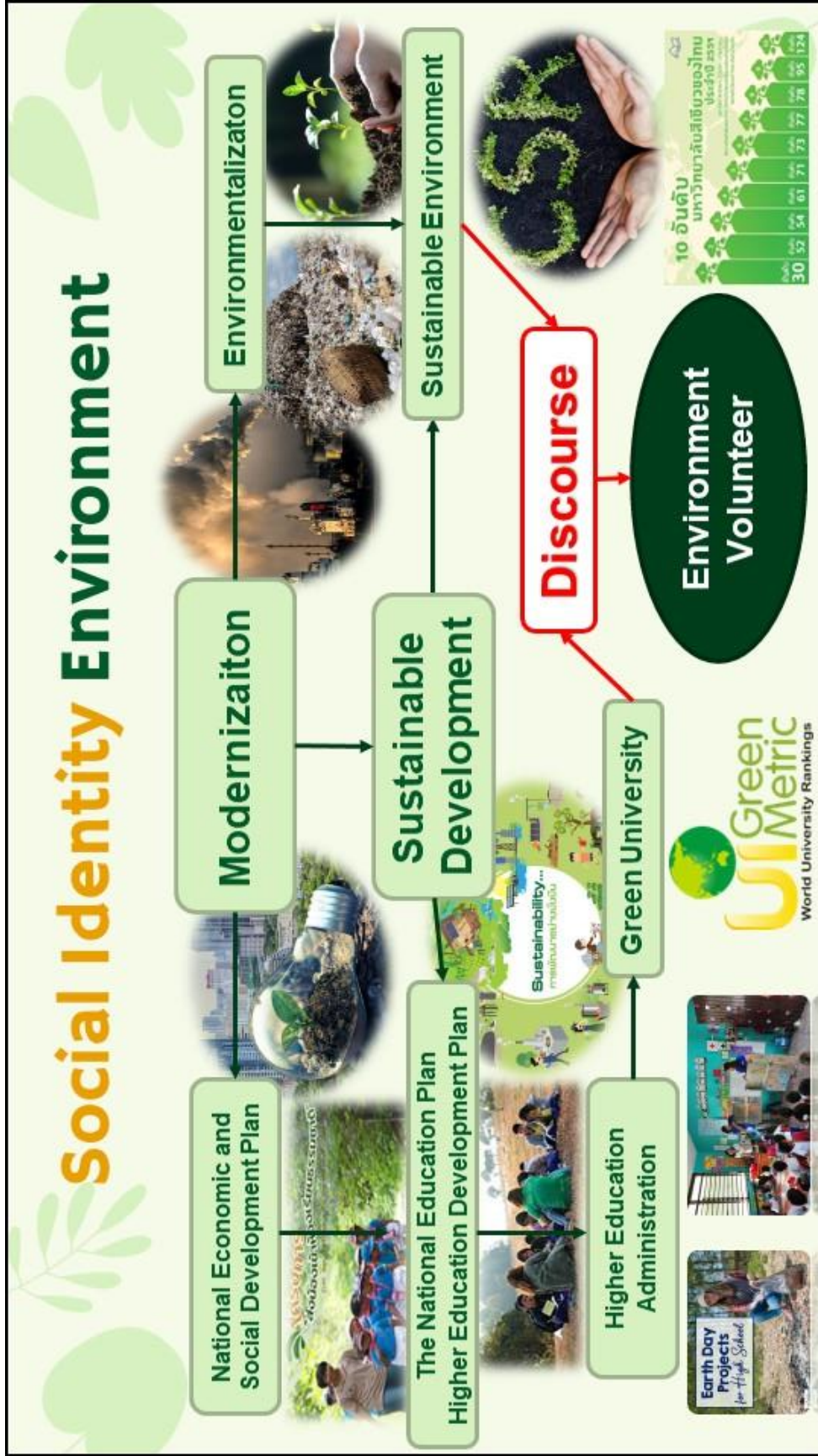
1. ภาพสะท้อนของสังคมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหากมองเฉพาะเปลือกภายนอกคงจะเป็นสิ่งที่มองว่าดีงาม และเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันดูแลรักษาเพราะเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม แต่เบื้องหลังของความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นมีความสลับซับซ้อนและแฝงไปด้วยสัมพันธเชิงอำนาจที่ซ่อนอยู่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกสร้างขึ้นเพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบันการผลิตเพื่อป้อนเข้าสู่สายพานการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานอุตสาหกรรม ที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในทุกฉบับจึงให้ความสำคัญกับ

แนวคิดดังกล่าวเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ เมื่อทุกประเทศยึดแผนแม่บทการพัฒนาสู่ความทันสมัยซึ่งก็ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ทุกคนล้วนได้รับผลกระทบจากการนำทรัพยากรมาใช้อย่างไร้ขีดจำกัด ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงถูกบรรจุอยู่ในแบบเรียน และเป็นหน้าที่ของคนในสังคมทุกคนต้องช่วยกันดูแลธรรมชาติ และการถูกบริหารจัดการชีวิตด้วยการปลูกฝังความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านความรู้ สถาบัน และผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมตระหนักและเชื่อถือในความรู้ดังกล่าว จนกลายเป็นหนึ่งในสิ่งที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวันและลุกขึ้นมาปฏิบัติกรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยตัวของพวกเขาเอง

เมื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกความรู้การรักษาสิ่งแวดล้อมทำให้เป็นหน้าที่ของทุกคน แผนพัฒนาประเทศจึงต้องสอดแทรกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่สถานการณ์กลับไม่ได้มีแนวโน้มที่ดีขึ้น ช้ำร้ายปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงขึ้นในทุกขณะ ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงถูกตั้งคำถามว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุดสำหรับมวลมนุษยชาติแล้วจริงหรือ จึงเสนอแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยการจัดการทรัพยากรโดยใช้เทคโนโลยี เป็นกลไกหลักสำคัญในการสร้างความหนาเชื่อถือ ผ่านผู้เชี่ยวชาญ และสถาบันด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อย่นระยะเวลาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผู้คนในสังคมจึงมีอาจหลีกเลี่ยงชุดความรู้นี้ และรับเอาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติของตนเองโดยที่ไม่รู้ตัว

ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้ถูกทำทนายอีกครั้ง จากนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ตั้งคำถามกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และยังไม่เชื่อมั่นว่าความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจะสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมได้จริงหรือ? หรือเป็นเพียงควาทกรรมหนึ่งในการขยายเวลาการใช้ทรัพยากรของมนุษย์เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาสู่ความทันสมัยในเศรษฐกิจรูปแบบทุนนิยมเท่านั้น ภาพสะท้อนของสังคมในการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา จึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของนิสิต นักศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้ความรู้ที่เรียนทั้งในและนอกหลักสูตร นอกจากนี้ยังต้องมีแนวคิดการพัฒนาสู่ความทันสมัยและเหมาะสมเชิงพื้นที่ตามที่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้น ซึ่งถูกกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาประเทศ การจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมจึงถูกจำกัดไว้ภายใต้กรอบที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดเท่านั้น ผลผลิตจากการจัดกิจกรรมจึงเป็นเพียงการผลิตสร้างขึ้นของความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 47

ภาพประกอบ 47 ภาพสะท้อนของสังคมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนาสู่ความทันสมัยที่ต่อการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการศึกษาริบทบทการจ้ดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านการรวบรวมข้อมูลจากวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มคนนอก เช่น บุคลากรสายสนับสนุน การศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาชมรม นิสิตนักกิจกรรม เป็นต้น ร่วมกับการสำรวจสถานที่ โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1. การพัฒนาสู่ความทันสมัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีการปรับตัวตามกระแสการปกครองของโลก คนในสังคมจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องปรับตามไปเช่นกัน จากการใช้กำลังบังคับกดขี่คนในปกครองปฏิบัติตาม คนในสังคมจึงมีอิสระเสรีทางความคิด ซึ่งความจริงแล้วคนในสังคมถูกทำให้เชื่อว่า ตนเองเสมือนมีโอกาสคิดไตร่ตรอง และปกครองตนเอง (Buonamano, 2010) กระบวนการดังกล่าวเป็นเทคนิควิธีที่แอบแฝงไว้เพื่อให้ร่างกายของมนุษย์เป็นพื้นที่ต่อสู้ของปฏิบัติการทางวาทกรรมโดยไม่รู้ตัว คนในสังคมมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าในอดีต ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมชี้ให้เห็นว่าหากยังมีการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศแบบไม่มีการบริหารจัดการ ผลกระทบที่จะตามมาคือ ทรัพยากรหมดลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาสิ่งแวดล้อม คนส่วนใหญ่ในสังคมจึงหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและพร้อมที่จะปฏิบัติการเพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนำพาชีวิตของผู้คนในสังคมภายใต้ระบบการปกครองที่เสมือนไม่ถูกปกครอง โดยการสร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม คนในสังคมต้องสยบยอมอยู่และลุกขึ้นมาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการทำเป็นหน้าที่หนึ่งในชีวิตประจำวัน (Quimbayo Ruiz, 2018)

2.2. การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

ตลอดระยะเวลาของการใช้กรอบการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ มีการระดมใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทรัพยากรลดจำนวนลงและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว และมีความเสี่ยงภาวะการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต ทำให้ประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2561) สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ หากประชาชนยัง

ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหารและที่อยู่อาศัย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืน 17 ประการขององค์การสหประชาชาติ จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างบูรณาการครอบคลุมทุกมิติ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา ก็เป็นหนึ่งในโครงสร้างหลักสำคัญของประเทศ ในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพออกสู่สังคม มาตรฐานการพัฒนาการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งให้เห็่นว่านโยบายของกระทรวงอุดมศึกษา ฯ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของการขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาตามการพัฒนาของพิมพ์เขียวประเทศไทย 4.0 (Blueprint of Thailand 4.0) (Chalamwong & Suebnusorn, 2018)

นโยบายการบริหารสถาบันอุดมศึกษาพบว่า หน่วยงานที่กำกับนโยบายสถาบันอุดมศึกษา ได้พัฒนาแนวคิดที่คำนึงถึงสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้นโยบาย “มหาวิทยาลัยสีเขียว” (Green University) เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกการพลังงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเข้าไปในการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ควบคุมเพื่อให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีความสำคัญของการประเมินประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร กิจกรรมพัฒนานิสิต การวิจัย การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดการสิ่งแวดล้อม สิ่งที่สำคัญคือการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้กับผู้บริหาร บุคลากร อาจารย์ นิสิต โดยคำนึงถึงการให้พลังงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบไป 5 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาผู้เรียน 2) ผู้สอน 3) การเรียนการสอน 4) หลักสูตร 5) ผู้บริหาร

การพัฒนาผู้เรียน ความรู้สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาจึงถูกสอดแทรกในระบบการพัฒนานิสิตให้มีความรู้ผ่านการศึกษา (ในหลักสูตร) และประสบการณ์ (นอกหลักสูตร) โดยประสบการณ์จะส่งเสริมความรู้และทักษะให้นิสิตได้นำความรู้จากห้องเรียน สู่การปฏิบัติ นอกห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ป่าหรือชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกผ่านการลงมือปฏิบัติ ร่างกายของนิสิตจึงเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความซับซ้อนของการปกครองแบบบริหารจัดการชีวิตยังไม่หยุดเพียงแค่นั้น การเชิดชูบุคคลที่ยึดวิถีการปฏิบัติตามความรู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้รางวัลนิสิตที่ทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่น การเชิดชูคนดีด้าน

สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เมื่อนิสิตได้ใช้ความรู้ที่อยู่ในห้องเรียนในการช่วยเหลือดูแลสังคม ดูแลชุมชน รอบสถาบันอุดมศึกษา จะเกิดเป็นความภาคภูมิใจนำมาซึ่งความปิติยินดีที่จะปฏิบัติสิ่งนั้นต่อไป

ผู้สอนและการเรียนการสอน เปรียบเสมือนผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่ถ่ายทอด ความรู้ให้กับนิสิต ผู้สอนจึงทำหน้าที่ในการส่งต่อและแพร่กระจายความรู้ในหลักสูตรที่ได้รับ มอบหมายในรายวิชา ด้วยการมีมาตรฐานการกำกับและควบคุมให้เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยการบูรณาการวิชาแขนงต่างๆ ความรู้สิ่งแวดล้อมในบริบทของมหาวิทยาลัยสีเขียว ผู้สอนก็ เป็นหนึ่งในผู้ถูกกระทำโดยความรู้สิ่งแวดล้อมและได้รับบทบาทผู้เชี่ยวชาญในสถาบันอุดมศึกษา ทำให้มีความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่สังคมส่วนใหญ่ให้การ ยอมรับ จึงถ่ายทอดต่อนิสิตภายใต้บทบาทอาจารย์ โดยสามารถชี้ให้เห็นว่าสิ่งใดควรทำเพราะเป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งในบางครั้งอาจารย์ที่สอนวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็สามารถอธิบาย เชื่อมโยงความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับวิชาที่สอนได้

การจัดการหลักสูตร ศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมสอดแทรกในหลักสูตรการศึกษา เป็นการปลูกฝังความแนวความคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่าน หลักสูตรการศึกษา เช่น มีตัวชี้วัดรายวิชาในการประเมินและวัดผล โดยมีการสอดแทรกเนื้อหาด้ว นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บรรจุไว้ในหลักสูตรวิชาภาคบังคับที่นิสิตทุกคนต้องได้รับการประเมิน และ ต้องมีกิจกรรมภาคบังคับที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีการลงปฏิบัติในพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมจริง การสอดแทรกความรู้สิ่งแวดล้อม ด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีเกณฑ์การประเมินหลักสูตรที่จะสอดคล้องกับตัวชี้วัดการบริหารสถาบันอุดมศึกษา เพื่อกำหนดให้นิสิตที่เรียนในวิชาดังกล่าวได้รับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งได้ ผนวกหลักสูตรการศึกษากับการปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียวทั้งของกระทรวงอุดมศึกษาฯ และขององค์การ สหประชาชาติ ที่กำหนดให้ทุกสถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความ ตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์และสร้างการรับรู้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา เปรียบเสมือนผู้นำในการขับเคลื่อนนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา และปรับกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 17 ประการ (SDGs 17) โดยกระทรวงอุดมศึกษา ได้นำแนวคิด “มหาวิทยาลัยสีเขียว” เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีนโยบายการบริหารจัดการไปในทิศทางเดียวกัน คือ การพัฒนาคนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 3 มิติ คือ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐศาสตร์ นโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวจึงส่งผลกระทบต่อประชากรในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับตั้งแต่นิสิต ครู อาจารย์ บุคลากร โดยหนึ่งในผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือ นิสิต ครู อาจารย์ และบุคลากร ด้วยเหตุนี้กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามตัวชี้วัดและประเมินผล จึงมีลักษณะคล้ายกับบังคับให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อตอบสนองการพัฒนาตามคุณลักษณะเท่านั้น เพราะการร่วมกิจกรรมนั้น เกิดจากกฎเกณฑ์ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมและได้ต้องได้รับหน่วยกิต กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมครบตามกำหนดจึงสามารถจบการศึกษา

การพัฒนาสู่ความทันสมัยจึงมีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญกับวิกฤติสิ่งแวดล้อมอันเนื่องจากการนำทรัพยากรมาใช้อย่างไร้ขีดจำกัดในห้วงเวลาที่ผ่านมา จึงทำให้ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมถูกบรรจุในกรอบการพัฒนาประเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจึงปรากฏในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมผ่านระบบการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจึงได้นำนโยบาย “มหาวิทยาลัยสีเขียว” เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายเพื่อบูรณาการความรู้สิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ มณี จันทรียืนคง และ ศรุตยา สุขเดช (2563) พบว่า สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสีเขียวคือการทำนโยบายให้เกิดผลเชิงรูปธรรม เพราะนโยบายบางอย่างไม่สามารถปฏิบัติได้เต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิจัยดังกล่าวยังเสนอต่อไปว่า การทำให้นโยบายเกิดผลเชิงประจักษ์ ผู้บริหารต้องมีความจริงใจและตั้งใจขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว (มณี จันทรียืนคง & ศรุตยา สุขเดช, 2563) โดยมีข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันกับ ปิยศักดิ์ ธีอาสนา (2560) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนนโยบายด้วยการปรับนโยบาย กระทรวงอุดมศึกษา ได้นำแนวคิด “มหาวิทยาลัยสีเขียว” เพื่อการพัฒนาคนควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว 6 เป้าหมาย 1) มีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชน 2) มีคุณภาพ

ชีวิตที่ดี 3) ความปลอดภัยในชีวิต 4) รักษาสภาพแวดล้อม การประหยัดพลัง 5) ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 6) เศรษฐกิจชุมชน (ปิยศักดิ์ ถีอาสนา, 2560)

3. กระบวนการศึกษา

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เป็นการศึกษาที่สามารถอธิบายในบริบทได้เป็นอย่างดี ด้วยการปฏิบัติ ตั้งคำถาม และแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน ร่วมกัน ผ่านการสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เป็นการผลิตผลงานแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Approach) ในทุกๆ ขั้นตอนของการปฏิบัติการจากพัฒนาการทางด้านความคิด ได้เกิดกระบวนการตระหนักในตนเอง และเปิดโอกาสให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สู่การทบทวนตนเอง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาบริบท การปฏิบัติการในวงจรที่ 1 และ ในวงจรที่ 2 โดยผู้วิจัยกำหนดให้มีการสะท้อนผลการปฏิบัติในทุกขั้นตอน

การศึกษานี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องการสร้างสรรค้อัตลักษณ์ และการสร้างตัวตน ด้วยการวิเคราะห์เทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of self) ของ Michel Foucault เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าอัตลักษณ์และการสร้างตัวตน จะต้องมาจากการสะท้อนในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความหมายร่วมกัน ผ่านการตระหนักที่ผู้ที่ไม่สยบยอมต่อความรู้กระแสหลัก เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงขึ้น คนในสังคมเริ่มหันมาให้ความสนใจและเกิดข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้ความรู้ “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” เกิดขึ้นมาเพื่อให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านการบริหารจัดการชีวิตทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม ไม่ใช่แค่หน้าที่ของฝ่ายรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จึงทำให้นักกิจกรรมเป็นความรู้ที่อีกชุดหนึ่งที่ต่อยุ่อำนาจในรูปแบบเดิมที่แฝงเข้ามาบริหารจัดการชีวิตในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความรักชาติทรัพยากรธรรมชาติและยึดระยะเวลาการใช้งาน ให้เป็นปัจจัยในการผลิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยแนวคิดการวิพากษ์ (Dialectic) ของ Friedrich Hegel ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนได้ร่วมกันตระหนักถึงปัญหา

(Thesis) ระดมสมองเพื่อรวบรวมข้อมูล ในทุกแง่มุมและรอบด้านร่วมกัน (Anti-Thesis) ผู้การวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน (Syn-Thesis) ผ่านกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ตามแนวคิดของ Kemmis และ คณะ (2014) ซึ่งแบ่งกระบวนการเป็น 4 ขั้นตอนคือการวางแผน (Plan) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด (McTaggart et al., 2017) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดึงศักยภาพภายในตนเอง เพื่อปลดปล่อยตัวตนจากพันธนาการของความรู้ และพันธนาการทางสังคม พร้อมทั้งสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติ ตั้งแต่การเริ่มวางแผน การสร้างความหมาย ผู้การสร้างความรู้จากประสบการณ์ และวิพากษ์ผลการปฏิบัติร่วมกัน เพราะการวิพากษ์ที่อยู่ในทุกขั้นตอนของการศึกษา เปรียบเสมือนอาวุธทางปัญญาที่ติดตัวอันจะนำซึ่งพลังสร้างสรรค์ทางด้านความคิด ปลดปล่อยตัวตน สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนปรารถนา

4. การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์

การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรม ผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เป็นการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตระหนักร่วมกันถึงภาพสะท้อนทางสังคมที่มีต่อการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ที่เผยให้เห็นความแยบยลของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ที่โยงยัดการทำกิจกรรมของนักกิจกรรมเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของนโยบายสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วนักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นผู้ที่มีความคิด มีอุดมการณ์ และพร้อมที่จะขับเคลื่อนสังคมด้วยการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม ผู้การสร้างความหมายใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

4.1 การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การวิพากษ์การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ในวงจรที่ 1 โดยใช้แนวคิดการสร้างตัวตนของ Michel Foucault ตัวตนที่รู้คิด การตระหนักรู้ต่อตนเอง การรู้เท่าทันความรู้ และการสะท้อนความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำมาสู่การตั้งคำถามกับความรู้ที่ผลิตซ้ำตัวตนจากความรู้กระแสหลัก ไปสู่การสร้างความหมาย

ใหม่จากความปรารถนาาร่วมกัน จนกลายเป็นอัตลักษณ์ผ่านการวิพากษ์ความรู้จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปลดปล่อยตนเองเป็นอิสระจากพันธนาการจากปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นสู่การสร้างสรรค้อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

โดยผลการศึกษาในวงจรที่ 1 จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงการทำลายกรอบความรู้เดิม (Deconstruct) ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะร่วมกันสะท้อนความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” การตระหนักในความหมายผ่านประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม 5 ความหมาย 1. เห็นความสำคัญของสิ่งเล็กๆ ในธรรมชาติ 2. การปลูกจิตสำนึกรักและหวงแหนธรรมชาติ 3. การเสียสละเพื่อโลกมนุษย์ 4. การจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด 5. การฟื้นฟูธรรมชาติและรักษาระบบนิเวศ โดยจะใช้ความหมายเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ภายหลังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้นำความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ร่วมกันตระหนักถึง ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรม โดยเลือกการจัดกิจกรรม “นิทรรศการรำลึกการจากไปครบรอบ 32 ปี สืบ นาคะเสถียร” โดยสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ 7 ประเด็น ดังนี้ 1. มีอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน 2. เริ่มมีการตั้งคำถามกับการพัฒนาสู่ความทันสมัย 3. ผู้แสดงอุดมการณ์มีอิทธิพลทางความคิด 4. ถ้ายทอดแนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม 5. เชื่อในจิตวิญญาณของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 6. มีพลังในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น 7. มีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนร่วมกัน สามารถนำประเด็นเป็นที่น่าสนใจ เพื่อสะท้อนตนเองในการศึกษาต่อไป

การสะท้อนตัวตนจากการจัดกิจกรรมร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมด้วยการทำลายกำแพงแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกระแสหลัก ก้าวสู่จุดเปลี่ยนสู่เส้นทางนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างอัตลักษณ์ผ่านการสร้างความหมาย ในการต่อรองเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับความหมายใหม่ที่สร้างขึ้น โดยมีแนวทางที่ใกล้เคียงกับการศึกษาของ จงกล ลิวเวหา และคณะ (2563) เรื่อง “อัตลักษณ์สตรีนิเวศนิยมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ซึ่งได้อธิบายการสร้างอัตลักษณ์ผู้นำสตรีเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการก่อรูปของอัตลักษณ์และรากฐานชีวิตทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะเดียวกันในการสร้างความหมายใหม่ให้กับตนเองผ่านการมีบทบาท หรือการมีกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่

สร้างขึ้นมาใหม่ (จงกล ภัทรโกคินภิบาล, 2563) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Wardhana และ Asmara (2022) เรื่อง “The Role of Youth Environment in Sei Kera Hilir Medan Perjuangan Kota Medan” การให้ความสำคัญกับบทบาทเยาวชนสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างบทบาทให้เยาวชนเองซึ่งจะต้องทำความเข้าใจความรู้สิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างอัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และส่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ครอบครัว และ ชุมชน เพราะเยาวชนมีพลังเป็นกระบอกเสียงในการส่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งคืออัตลักษณ์ของเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อม (Wardhana, Revida, & Asmara, 2022)

การร่วมกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังคงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในความรู้ กระแสหลักด้านสิ่งแวดล้อม ที่หลอมรวมเป็นเหตุผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเชื่อที่ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาโลกซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ราบรื่นเท่านั้น ซึ่งผลการศึกษามีความหมายใกล้เคียงกับการศึกษาของ ณัฐวุฒิตะนันไธสง และคณะ (2563) เรื่อง “องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์” ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้น มีความแตกต่างกับองค์ความรู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมส่วนใหญ่ เพราะเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับป่าได้ การตระหนักในภูมิปัญญาของตนเองและสร้างเป็นองค์ความรู้ของชุมชน จนสิ่งเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการตระหนักรู้ สู่การทำกิจกรรมเพื่อผลิตซ้ำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการรู้ในเท่าทันความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกระแสหลัก (ณัฐวุฒิตะนันไธสง, ชนิดดา รัตนา, อาลัย จันทรพาณิชย์, & ชลาวัล วรรณทอง, 2563)

ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะไม่ใช่มนุษย์ที่เชื่อเชื่อต่อความรู้สิ่งแวดล้อมอีกต่อไป แต่จะถูกแทนที่ด้วยการตั้งคำถามกับความรู้ที่แฝงมากับการบริหารจัดการชีวิต ความเป็นตัวตนผู้รู้คิดไม่ให้ชุดความรู้ใดเข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของพวกเขา และสามารถนำความรู้สิ่งแวดล้อมที่แพร่กระจายอยู่ทุกส่วนในสังคม หลอมรวมในการสร้างตนเองตามความปรารถนา ถึงแม้ว่าพวกเขานั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตซ้ำและเผยแพร่แนวคิดการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม แต่ตัวตนที่รู้เท่าทันและเลือกที่จะรับหรือปฏิเสธชุดความรู้ต่างๆ เพื่อสร้างความหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเอง ด้วยการใช้ประโยชน์จากความรู้หลักในการที่สร้างความเข้าใจได้โดยง่ายในการขับเคลื่อนอุดมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามที่ตนปรารถนา

4.2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การศึกษาในวงจรที่ 2 ซึ่งเป็นการสร้างความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน (Reconstruct) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันสร้างความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ด้วยการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จนสามารถสร้างชุดความรู้ของตนเอง เชื่อว่าตนเองเป็นผู้ที่สามารถคิดเอง ตระหนักรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อสามารถสร้างสรรค์อัตลักษณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็พร้อมที่จะขับเคลื่อนสังคมไปพร้อมกับการดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง และจะตระหนักได้ด้วยตนเองทุกเมื่อ

ด้วยความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสร้างขึ้นผ่านการตระหนักรู้เท่าทันชุดความรู้ 4 ประเด็น คือ 1. ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. การสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. การยืดระยะเวลาให้ยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติออกไป จากการค้นคว้าเอกสารที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน คือการศึกษาของ อีรัทศน์ โรจนกิจจากุล และ สมุห์อุทัย อุทยเมธี (2563) เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน” โดยความหมายการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนด้วยการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างรู้คุณค่า ทำให้สามารถใช้ทรัพยากรได้ในระยะยาว โดยผ่านการให้ความหมายร่วมกันของชุมชน และเปิดพื้นที่เพื่อการศึกษาสิ่งแวดล้อมในการใช้ประโยชน์ร่วมกับชุมชนได้เป็นฤดูกาล ทำให้ป่าและชุมชนเกิดความยั่งยืนร่วมกัน (อีรัทศน์ โรจนกิจจากุล & พระสมุห์อุทัย อุทยเมธี, 2563) นอกจากนี้ยังมีแนวทางการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน คล้ายกับการศึกษาของ Rahman (2020) เรื่อง “Malaysian Youth and Environmental Sustainability” ที่ชี้ให้เห็นว่า เยาวชนต้องสร้างการตระหนักรู้ในตนเอง และสร้างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยตนเอง โดยครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนแนวคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน โดยที่ความหมายที่นักเรียนจะสามารถสร้างขึ้นได้มาจากแรงผลักดันในตนเอง ที่เห็นปัญหาสิ่งแวดล้อม นำมาสู่ความกล้าเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลง พร้อมรับบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ใน (Rahman, 2020)

จากการทำกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนถึงแนวทางการดำรงอัตลักษณ์ 4 แนวทาง คือ 1. การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนก่อนการวางแผนจัดกิจกรรม 2. รู้จักตั้งคำถามในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้นโยบายของสถาบันอุดมศึกษา 3. มีความกล้าในการทำกิจกรรมที่

สอดคล้องกับความหมายที่ร่วมกันตระหนักขึ้น 4. การประยุกต์ความรู้สิ่งแวดล้อมกับบริบทการถ่ายทอดอุดมการณ์ โดโนใช้แนวทางทั้ง 4 แนวทางนี้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมเพื่อการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

กิจกรรมค่ายศึกษาธรรมชาติที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมจัดกิจกรรมขึ้นสามารถสรุปผลการปฏิบัติได้ 3 ประเด็น คือ 1. การรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนภายในตนเอง ด้วยการต่อยอดวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจากความรู้กระแสหลัก เพื่อสร้างความเชื่อว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่อยู่ภายในตัวของทุกคน เพื่อนำมาสู่การไตร่ตรองความรู้ด้านด้วยความรอบครอบ 2. มีความเชื่อมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนเองสร้างขึ้น เพราะทุกความหมายมีคุณค่าต่อธรรมชาติ และสามารถประสบความสำเร็จได้จากแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ตนปรารถนา 3. การดำรงอัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและเป็นผู้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อสรุปที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Dlimbetova (2019) เรื่อง “Formation of Youth Readiness to Development of Environmental Volunteering at University” โดยบทบาทของนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยสีเขียว จะต้องได้รับการสนับสนุนให้มีพื้นที่ในการคิดร่วมกัน เปิดเวทีให้มีโอกาสได้เถียงกันในเรื่องสิ่งแวดล้อม มีการอบรมโดยผู้ที่มีประสบการณ์ที่ไม่ใช่อาจารย์หรือนักวิชาการ และมีการประชุมร่วมกันของนักเรียน อาจารย์ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะเผยแพร่ให้กับให้กับคนในสังคม (Dlimbetova, Abenova, Bulatbayeva, Fahrutdinova, & Bakirova, 2019)

4.3 ความรู้ที่เกิดการศึกษา

ผลการสะท้อนตนเองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยความหมายและแนวที่ร่วมกันสร้างขึ้น สามารถนำมาสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่คนในสังคม (Social Identity) ด้วยการรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบครอบ และการประยุกต์ใช้ความรู้กระแสหลักที่เหมาะสมกับความปรารถนาของตน ด้วยหลัก “ 4 ป. ” ดังนี้ 1.เป็นผู้ “ เปิด ” โลก

ทัศนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คนในสังคม ให้เห็นมุมมองอันหลากหลายในการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ และ เส้นทางสายกลางจากการตระหนักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง 2. เป็นผู้ “ เปลี่ยน ” ความรู้ให้เป็นความรัก ซึ่งความรู้จะชี้ให้เห็นจุดวิกฤติของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และคนในสังคมเริ่มหันมามองตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม แล้วจึงร่วมกันสร้างความรักที่มีต่อสิ่งแวดล้อมขึ้นมาใหม่ในแบบที่ตนปรารถนา 3. เป็นผู้ซึ่งนำการ “ ปรับ ” พฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในสังคม ด้วยการทำตนเองให้เป็นแบบอย่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. เป็นผู้ “ ปลุก ” ต้นไม้ใจคน ด้วยความเชื่อมั่นในความรู้ที่ตนเองสร้างขึ้นและพร้อมที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่เพื่อสร้างสรรค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lynda Dunlop และคณะ (2022) เรื่อง “Teacher and youth priorities for education for environmental sustainability” ซึ่งความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในการสะท้อนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน คือ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟู เวลา การลำดับความสำคัญ และกระบวนการ เพื่อนำการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เผยแพร่ให้กับคนที่ยังไม่มีประสบการณ์หรือยังไม่ได้ตระหนักปัญหาสิ่งแวดล้อม และวิกฤติการณ์ธรรมชาติเสื่อมโทรม (Dunlop, Rushton, Atkinson, Ayre, & Essex, 2022)

ลักษณะที่ 2 การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง จากการศึกษาในครั้งนี้เห็นได้ชัดว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน เกิดกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ติดตัวไปในการแก้อื่นๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการติดอาวุธทางปัญญาด้วยการคิดเชิงวิพากษ์ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ด้วยการคิดเชิงวิพากษ์จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้เท่าทันชุดความรู้ที่แพร่กระจายอยู่ในสังคม ทำให้เกิดการสะท้อนคิดภายในตนเอง ไตร่ตรองอย่างรอบครอบ เพื่อพิจารณาเลือกที่จะรับชุดความรู้มาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความหมายที่ตนปรารถนา หรือเลือกที่จะปฏิเสธความรู้ไม่ให้เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง โดยจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รู้เท่าทันชุดความรู้ การพัฒนาสู่ความทันสมัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน อาสาสมัคร และการจัดการอุดมศึกษา ที่หลอมรวมกันเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้ปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของความรู้กระแสหลักที่โยงยึดตัวตนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ให้เกิดความคิด หรือกล้าตัดสินใจในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในความหมายที่ตนปรารถนาอย่างรู้เท่าทัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยของ

Rakhimzhanova (2018) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Ecological culture as a dialogue of cultures and interaction” ด้วยการปรับทัศนคติ พฤติกรรม ของนักกิจกรรมจนสามารถเป็นตัวอย่างในการลดผลกระทบด้านต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในสังคม ตลอดจนมีความภาคภูมิใจต่อตนเองที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Rakhimzhanova ,2018)

การหลอมรวมกันของการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่สังคม กับ การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตนเอง จะเห็นได้ว่าความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถขับเคลื่อนและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ไม่ใช่เพียงแค่การจัดกิจกรรมเท่านั้นแต่เป็นการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้เท่าทันชุดความรู้ และนำมาสร้างความหมายให้กับตนเอง และเมื่อตนเองมีเสถียรเพียงพอในการยืนหยัดต่อสู้กับชุดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จึงร่วมกันสร้างความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนร่วมกัน ซึ่งการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับสังคมจะเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่ตนเอง เพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน การขับเคลื่อนตนเองผ่านการรู้เท่าทัน การสะท้อนคิด การสร้างความหมาย เพื่อขับเคลื่อนสังคมผ่านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้แก่คนในสังคมได้นำไปใช้ พร้อมกับแนวทางการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนในการเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาในฐานะผู้รู้คิดด้วยความภาคภูมิใจ

การพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้เข้ามาร่วมในขั้นตอนของการศึกษา ดังนั้นการปลดปล่อยตนเองจากความรู้จากหลายส่วนที่ตอกตรึงความคิดและตัวตนจากกระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนร่วมกันตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง และเกิดความเคารพในผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เกิดการขับเคลื่อนสังคมจากการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน และเป็นการเสริมพลังเชิงบวกให้กับกลุ่มที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เกิดการสนับสนุนและคอยเป็นกำลังใจให้กันและกัน เป็นผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ เก ประเสริฐสังข์ และคณะ (2561) เรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการจัดการขยะอย่างครบวงจรของโรงเรียนและชุมชน” โดยมีข้อค้นพบที่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน คือ การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในตนเอง รวมไปถึงในระดับสังคม ด้วยการปฏิบัติผ่านการสะท้อนคิดทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการมีเป้าหมายหรือมีอุดมการณ์ที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การวิพากษ์สังคมได้ และเมื่อเกิดการรวมกลุ่มจะทำให้เกิดการหนุนเสริมพลังร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำมาสู่การพึ่งพา

ตนเองในที่สุด ดังนั้นการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์นอกจากจะเป็นการที่ขับเคลื่อนตนเอง ยังเป็นการขับเคลื่อนสังคมไปพร้อมกันอีกด้วย (เก ประเสริฐสังข์, ดุษฎี โยเหลา, & สมไทย วงษ์เจริญ, 2561)

5. อุตวิพากษ์งานวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงประเด็นสำคัญในการศึกษา 3 ประเด็น คือ 1. การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา 2. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา 3. ประสพการณ์จากการศึกษา ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงการใ้การศึกษาครั้งนี้ขับเคลื่อนสังคมผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ซึ่งมีไม่เพียงแต่การตระหนักคิดแล้วทำให้ผลการศึกษาเป็นเพียงทฤษฎีหนึ่งในห้องสมุด แต่การศึกษาครั้งนี้ได้เคลื่อนที่สู่การนำสิ่งที่ตระหนักคิด สร้างความหมายและสร้างแนวทางร่วมกัน สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

5.1 การสร้างอัตลักษณ์นักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา โดยเป็นการรวมตัวกันของนิสิตนักกิจกรรมที่มีอุดมการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างแรงกล้า และเป็นนักกิจกรรมที่มีประสพการณ์การทำกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นระยะเวลาพอสมควร ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่คัดเลือกเข้าร่วมกระบวนการศึกษามีประสพการณ์ในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษามากกว่า 2 ปี และมีตำแหน่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ของกลุ่มหรือ มีบทบาทหน้าที่ในชมรมตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นกลุ่มที่มีทั้งประสพการณ์ ความรู้ ความรู้สึก และอารมณ์ร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และเป็นนักกิจกรรมที่มีความพร้อมในการทำกิจกรรมในทุกครั้งหากได้รับโอกาส ทำให้กระบวนการศึกษาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์นั้นผลออกมาค่อนข้างเป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความกระตือรือร้นในการประชุมกลุ่ม เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเสรี และสิ่งที่สำคัญคือ บรรยากาศแห่งความสนุกสนานที่มาพร้อมกับเสียงหัวเราะทำให้บรรยากาศค่อนข้างผ่อนคลาย และให้ความรู้สึกเป็นกันเอง

ตั้งผลการศึกษาทั้ง 2 วงจร เกิดจากการตระหนักรู้เท่าทันความรู้อันผ่านกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้เกิดการถกเถียงโต้แย้ง แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมองกันอย่างกว้างขวางระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นดังกล่าวร่วมกัน จนสามารถตกผลึกประเด็นดังกล่าวร่วมกัน และเลือกที่จะใช้เป็นความหมายใหม่ที่ร่วมกันสร้างขึ้น นำมาสู่การวางแผนร่วมกันในการใช้ความหมายนั้นเพื่อดำรงอัตลักษณ์ร่วมกันต่อไป ซึ่งการดำรงอัตลักษณ์จะเป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงพื้นที่ระหว่างความรู้กระแสหลักกับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้น เมื่อเปิดพื้นที่ให้กับความหมายที่ร่วมกันสร้างขึ้นได้จึงเป็นการผลิตซ้ำความหมายนั้นเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ดังกล่าวและเป็นการดำรงอัตลักษณ์ตามความเชื่อของตนเองต่อไป จะเห็นได้ว่า กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการตระหนักร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงจรที่ 1 และนำมาใช้ในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ในวงจรที่ 2 ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถที่จะใช้แนวทางนี้กับการสร้างสรรค์ตัวตนได้เป็นอย่างดี ซึ่งในวงจรที่ 2 เกิดการสร้างสรรคตัวตนได้เร็วขึ้น เนื่องจากมีประสบการณ์ในการตระหนักรู้เท่าทันมากขึ้น จนสามารถสร้างความหมายร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมในทุกมิติ และร่วมกันสะท้อนการสร้างสรรคอัตลักษณ์ผ่านกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ได้อย่างลุ่มลึก

การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นแนวทางการสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรม ที่มีอุดมการณ์ในสิ่งที่สนใจเป็นอย่างมาก เช่น มีความกระตือรือร้น มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรม เป็นคนชอบเข้าสังคม มีความต้องการที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลง มีความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคม เป็นต้น ซึ่งนักกิจกรรมเหล่านี้สามารถใช้แนวทางการสร้างสรรค์อัตลักษณ์จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ที่ตนเองปรารถนาาร่วมกัน ด้วยการตระหนักรู้เท่าทันทำให้เห็นถึงเบื้องลึก เบื้องหลังแห่งความรู้ที่หมายเข้ามากกระทำภายใต้การบริหารจัดการชีวิต และสามารถร่วมกันสะท้อนคิดร่วมกันกับเพื่อนคนอื่นๆ ที่มีอุดมการณ์เดียวกันเพื่อสร้างความหมายใหม่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติ และที่สำคัญ เกิดการแลกเปลี่ยนการวิพากษ์ของตน ซึ่งระดับการวิพากษ์หรือระคะความของความเข้าใจการตระหนักรู้เท่าทันของแต่ละคนก็มีแตกต่างกันออกไป ประเด็นนี้เองจะทำให้สามารถอุตรอยรั้ว และตระหนักรู้ร่วมกันได้ โดยการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์จะขัดเกลาให้นักกิจกรรมละลายพฤติกรรมของตนเอง ลดความเป็นตัวตนลงและเพิ่มการเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม รับฟังเหตุผลของผู้อื่นมากขึ้น จนสามารถรับฟังคำติชมและพร้อมที่จะนำมาปรับ และตกลงใจร่วมกันในการสร้างความหมาย และใช้เป็นแนวทางในการเปิดพื้นที่สู่ต่อสู้ต่อรองกับความรู้กระแสหลัก เพื่อดำรงอัตลักษณ์ตามความหมายที่ได้

ปรารถนาร่วมกัน ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองและการเชื่อมั่นในความหมายร่วมกัน จนความหมายนั้นสามารถทดแทนความรู้กระแสหลักที่แพร่กระจายในสังคมได้

5.2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

การสร้างสรรคัลักษณะนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาผ่านกระบวนการสร้างความหมาย ซึ่งความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ร่วมกันสร้างขึ้นได้ ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างทันทีทันใด แต่มีกระบวนการในการสร้างความหมายบนพื้นฐานของการตระหนักรู้เท่าทันความรู้สิ่งแวดล้อม และใช้ระยะเวลาในการขัดเกลาความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันผ่านการปฏิบัติ จนนิสิตนักกิจกรรมที่ร่วมทำการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความรัก ความสามารถและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่จะพร้อมสะท้อนตัวตนแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ที่มีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน จนมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นผ่านการวิพากษ์ ซึ่งอาจจะมีการแสดงความคิดเห็นถึงเหตุผล รวมไปถึงการติชมนักกิจกรรมคนอื่นๆ ซึ่งด้วยความเป็นทีมเดียวกันจึงทำให้ทุกคนสามารถที่จะก้าวข้ามอัตตาความเป็นตัวตน จึงแสดงความคิดเห็นแบบไร้ความกังวล จากการวิพากษ์ร่วมกันถึงความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ดังนั้นกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา คือ การปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับ นิสิต นักศึกษาที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษามีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติด้วยตนเอง และพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้อื่นต่อไป เปรียบเสมือนกับการปลูกต้นไม้ในใจคนเพื่อให้คนเหล่านั้นไปปลูกต้นไม้ด้วยตัวเขาเอง และเมื่อพวกเขาเหล่านั้นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพวกเขาเหล่านั้นก็จะพร้อมที่จะเป็นผู้ปลูกต้นไม้ในใจคนต่อไป เพื่อยุติการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ไม่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกต่อไป เพราะทุกคนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพร้อมที่จะดูแลธรรมชาติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงหมดความจำเป็นลงในที่สุด และนี่คือความหมายจากระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตระหนักกับคำว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

5.3 ประสบการณ์จากการศึกษา

ตลอดระยะเวลาของการศึกษา ผู้วิจัยได้เผชิญกับความท้าทายในการศึกษาแตกต่างกันไปในแต่ละบริบท ตัวอย่างเช่น กรณีปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลในรูปแบบของการสนทนากลุ่มได้ จึงต้องนำการใช้ระบบออนไลน์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถที่จะเก็บอารมณ์ร่วม ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยแก้ไขปัญหาโดยการโทรศัพท์สัมภาษณ์เชิงลึก เจาะรายละเอียดทุกคนๆ เพื่อให้เกิดความอึดตัวของข้อมูล และนำประเด็นที่เกิดขึ้นมาสรุปผล วิเคราะห์ และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียวิพากษ์ผ่านระบบออนไลน์ร่วมกัน ซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพิ่มเติมดังนี้

(1) ผู้วิจัยควรมีความพร้อมที่จะเผชิญกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แม้ว่าจะมีการวางแผนมาเป็นอย่างดีเพียงใด ก็อาจจะมีสิ่งที่เกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยที่ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ จึงต้องพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกขณะ และมีทัศนคติในมุมบวก และมองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ เพราะทุกขั้นตอนมีโอกาสเกิดความผิดพลาดขึ้นและไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงต้องพร้อมที่จะประยุกต์ให้สอดคล้องกับการศึกษา

(2) ผู้วิจัยต้องมีอารมณ์ร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ ต่อประเด็นที่จะศึกษา เพราะถ้าหากเป็นประเด็นใหม่ที่เพิ่งเริ่มให้ความสนใจ เมื่อเจอปัญหาหรืออุปสรรคก็จะทำให้รู้สึกไม่อยากทำการศึกษาต่อและหมดกำลังใจ แต่ถ้าเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยมีอารมณ์ร่วมสูงก็จะแรงผลักดันในการขับเคลื่อนตนเองได้

(3) ผู้วิจัยต้องให้ความเท่าเทียมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ถึงแม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีทักษะการสื่อสารที่ไม่เท่ากัน ซึ่งผู้ที่มีความกล้าในการสื่อสารคล่องแคล่วและตอบสนองต่อการวิจัยอาจจะเป็นผู้นำทางความคิดในการศึกษา แต่ผู้วิจัยต้องสังเกตผู้ไม่กล้าสื่อสารหรือยังมีความประหม่า โดยใช้การสัมพันธ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มย่อย

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งข้อเสนอแนะเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และ ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งต่อไป

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม /ชมรม ระดับสถาบันอุดมศึกษา และระดับนโยบายการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา

ระดับบุคคล

(1) นิสิต นักศึกษา นักกิจกรรม ต้องตระหนักถึงอุดมการณ์และความปรารถนาที่แท้จริงของตนในการทำกิจกรรม ด้วยความรู้เท่าทันต่อชุดความรู้ที่แพร่กระจายอย่างหลากหลายในสังคม ด้วยการตั้งคำถาม สะท้อนคิด ไตร่ตรองและพิจารณาอย่างรอบครอบ

(2) นิสิต นักศึกษา นักกิจกรรม สามารถเลือกทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับทักษะ ความชื่นชอบ และบริบททางสังคม ที่เกื้อหนุนให้ได้ทำกิจกรรมตามอุดมการณ์ที่ปรารถนา

(3) นิสิต นักศึกษา นักกิจกรรม ต้องเป็นผู้กล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และพร้อมประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ตนเองสามารถทัดทานกับการเปลี่ยนแปลงด้วยกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

ระดับกลุ่ม / ชมรมนักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา

(1) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ในการประชุมกลุ่ม เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดอย่างรู้เท่าทัน พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบ นำมาสู่การตัดสินใจเลือกสร้างความหมายร่วมกันในฐานะ “ผู้ร่วมคิด”

(2) การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของกลุ่มทางสังคม ต้องเชื่อมั่นในเหตุผลของเพื่อนร่วมอุดมการณ์ และพร้อมที่จะเป็นแรงผลักดันซึ่งกันและกัน

(3) การถ่ายทอดความรู้ ไม่จำเป็นจะต้องผ่านกิจกรรมที่ตามอุดมการณ์ร่วมกันเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมด้านอื่นๆ เช่น การใช้ชีวิตร่วมกัน การพูดคุยนอกเวลาทำกิจกรรม การฟังเพลงร่วมกัน หรือใช้เวลาว่างร่วมกัน เป็นต้น

ระดับสถาบันอุดมศึกษา

- (1) สถาบันอุดมศึกษาต้องทบทวนการกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนิสิตนักกิจกรรม โดยการจัดประชุมร่วมกับนิสิตนักกิจกรรมเพื่อหาทางออกร่วมกันในการสร้างมาตรฐานการจัดกิจกรรมก่อนปีการศึกษาจะเริ่มขึ้น
- (2) สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม กับบทบาทนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยปราศจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจเบื้องหลังการจัดการสถาบันอุดมศึกษา
- (3) ขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อมด้วยความจริงใจเชิงประจักษ์และเป็นรูปธรรม เช่น การปฏิเสธการใช้ถุงพลาสติก หลอด กล่องโฟม ลดการใช้พลังงาน ไม่ตัดต้นไม้ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจะเป็นกระบอกเสียง เป็นอีกหนึ่งพลังร่วมกันกับมหาวิทยาลัยในการขับเคลื่อนสังคมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

ระดับนโยบาย

จัดการศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตรให้มีการสอดแทรกกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพื่อสร้างให้ผู้เรียนรู้เท่าทันความรู้ที่เข้ามากระทำต่อตนเอง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมอง ทักษะคิด โดยการสะท้อนคิดผ่านการวิพากษ์ร่วมกัน ผู้เรียนที่ตกอยู่ภายใต้ความรู้ต่างๆ อย่างสยบยอม เมื่อมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จะทำให้มีจุดตระหนักคิดด้วยการเลือกที่จะตั้งคำถามพร้อมกับแสวงหาคำตอบอย่างไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบครอบ แล้วจึงเลือกความหมายที่ตนปรารถนา ด้วยการต่อสู้ต่อรองกับความรู้กระแสหลักที่เข้ามากระทำต่อตนเอง เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับความหมายที่สร้างตามความปรารถนาของตนอย่างเต็มภาคภูมิ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอจากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอจากประสบการณ์ทำการศึกษาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ได้ 3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นนิสิต นักศึกษาที่มีระยะเวลาของการศึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่กำหนดระยะเวลาของการวางแผนการศึกษา

(2) ผู้วิจัยควรวางแผนอย่างครอบคลุม ในระยะยาวตลอดการศึกษา เพราะจะทำให้สามารถกำหนดช่วงเวลาและควบคุมแผนการศึกษาได้ นอกจากนี้การนัดวัน เวลา เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก จึงต้องอาศัยการวางแผนล่วงหน้า ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะหน้าเกิดขึ้น

(3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต่างกันมากทั้งประสบการณ์ แนวคิด วิธีการ จึงต้องหาวิธีการ หรือหากิจกรรมที่จะสามารถทำให้เปิดใจ ซึ่งจะต้องใช้กิจกรรมในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น พูดคุยเรื่องอื่น ชวนทำกิจกรรมอื่นๆ เป็นต้น

ระยะเวลา

(1) การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ไม่สามารถสร้างขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือกำหนดห้วงเวลาได้ล่วงหน้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการและที่สำคัญที่สุดคือระยะเวลา โดยจะต้องใช้เวลาการอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือมีการสนทนากันบ่อยขึ้นมากกว่าแค่ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีภายในทีมงานเดียวกัน

(2) ความต่อเนื่องในการศึกษาผ่านการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ โดยจะต้องสร้างความต่อเนื่องในการติดต่อ และมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ใช่แค่ผู้วิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น แต่จะต้องมีการติดต่อระหว่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยกันเองตลอดเวลา

ทฤษฎี และ กระบวนการศึกษา

(1) แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน ใน C – PAR เป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงเวลาแรกในการศึกษา ที่จะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจได้ในระยะแรก อาจจะต้องใช้ระยะเวลาเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยต้องมีความอดทน และใช้การอธิบายรายบุคคล หรือการยกตัวอย่างสถานการณ์เพื่อมองให้เห็นภาพชัดขึ้น

(2) การวิเคราะห์วาทกรรม (การวิเคราะห์เบื้องหลังความรู้) นับได้ว่าเป็น ใจหายที่ใช้ระยะเวลาในการทำความเข้าใจมากที่สุดในกระบวนการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็น วาทกรรม การ พัฒนาสู่ความทันสมัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน อาสาสมัคร และการจัดการอุดมศึกษา ล้วนแต่มีความยากในการอธิบายให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว จึงควรใช้คำถามเพื่อชี้แนะเข้าสู่ ประเด็น และเชื้อชวนให้คิดตาม โดยจะต้องทำซ้ำให้เกิดความคุ้นชินและร่วมกันตระหนักถึง เบื้องหลังของความรู้ในประเด็นที่สนใจ

(3) การเปลี่ยนความเชื่อเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นสิ่งที่ท้าทายที่สุด แต่การทำวิจัยครั้งนี้ผ่านไปอย่างราบรื่นเพราะผู้วิจัยมีประสบการณ์ตรงใน การทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงสามารถที่แบ่งปันแนวคิดผ่านประสบการณ์ร่วมกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้

(4) กฎแห่งความสำเร็จในการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มเชิงวิพากษ์ ซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้และเป็นคน ในในขณะเดียวกัน จำเป็นต้องต้องสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยกันเอง เพราะจะทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีความกล้าที่จะ แสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์อย่างตรงไปตรงมา และพร้อมที่จะให้อภัยซึ่งกันและกันหากเกิด กระทบกระทั่งกันเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน

บรรณานุกรม

- Achuo, E., Asongu, S., & S Tchamyou, V. (2022). Women empowerment and environmental sustainability in Africa.
- Adler, R. H. (2022). Trustworthiness in qualitative research. *Journal of Human Lactation*, 38(4), 598-602.
- Apinunmahakul, A., & Thongpakde, N. (2016). Changes in Thailand's Higher Education: Problems and Challenges. *Development Economic Review*, 10(2), 8-8.
- Armin, R., Sumper, A., & Davarpanah, A. (2020). Energy sustainability analysis based on SDGs for developing countries. *Energy Sources, Part A: Recovery, Utilization, and Environmental Effects*, 42(9), 1041-1056.
- Aronson, J., & Smith, K. (2010). Managing restructured social services: Expanding the social? *British journal of social work*, 40(2), 530-547.
- Assis, W. f. t. (2016). Media Justifications: Strategies for Environmentalization of Ethanol Production Through Advertising. *Ambiente & Sociedade*, 19, 67-86.
- Atkinson, D. (1997). A critical approach to critical thinking in TESOL. *TESOL quarterly*, 31(1), 71-94.
- Ball, S. (2013). Introducing monsieur foucault *Foucault and education* (pp. 1-8): Routledge.
- Barbier, E. B., & Burgess, J. C. (2017). The Sustainable Development Goals and the systems approach to sustainability. *Economics*, 11(1).
- Becker, G. S. (2002). Human capital. *The concise encyclopedia of economics*, 2, 1-12.
- Blynova, O., Lappo, V., Kalenchuk, V., & Agarkov, O. (2020). Corporate culture of a higher education institution as a factor in forming students' professional identity. *Revista Inclusiones*, 481-496.
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative Psychology*, 9(1), 3.
- Brouwer, R. (2020). Environmental value transfer: state of the art and future prospects. *Ecological economics*, 32(1), 137-152.

- Bryndin, E. (2019). Social Cognitive Smart Robots: Guide, Seller, Lecturer, Vacuum Cleaner, Nurse, Volunteer, Administrator. *Communications*, 7(1), 6-12.
- Buijs, A., Mattijssen, T., & Arts, B. (2014). "The man, the administration and the counter-discourse": An analysis of the sudden turn in Dutch nature conservation policy. *Land Use Policy*, 38, 676-684.
- Buonamano, R. (2010). The Problem of Subjectivity and the Critique of Human Rights After Foucault. *Griffith Law Review*, 19(2), 288-306.
- Campos, B. S., Vaccaro, I., & Beltran, O. (2015). The sterilization of eco-criticism: From sustainable development to green capitalism. *Anduli: revista andaluza de ciencias sociales*(14), 13-28.
- Chalamwong, Y., & Suebnusorn, W. (2018). Vocational Education in Thailand: Its Evolution, Strengths, Limitations, and Blueprint for the Future. *Education in Thailand: An Old Elephant in Search of a New Mahout*, 163-187.
- Chapin, S. (2012). Social participation and social intelligence. *American Sociological Review*, 4(2), 157-166.
- Chitty, G., & Smith, C. (2019). Principles into Policy: Assessing the Impact of Conservation Principles in Local Planning Policy. *The Historic Environment: Policy & Practice*, 10(3-4), 282-299.
- Christian, R., Oliver, H., & Volkmar, P. (2013). *Combining real and virtual volunteers through social media*. Paper presented at the Iscram.
- Claudia, M., Sharon, C., Camillo, R., Maria, Y. A., Cristina, G., & Vivian, V. (2018). Being in the Social: A cross-cultural and cross-generational study on identity processes related to Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 80, 81-87.
- Collin, M., & Weil, D. (2020). The effect of increasing human capital investment on economic growth and poverty: A simulation exercise. *Journal of Human Capital*, 14(1), 43-83.
- Crabtree, A. (2009). *Ethnography in participatory design*. Paper presented at the Proceedings of the 2009 Participatory design Conference.

- Creswell, J. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*: SAGE publications.
- Danaher, G., Schirato, T., & Webb, J. (2000). *Understanding foucault*: Sage.
- Deloitte, J. C. (2018). *Be your own activist Developing an activist mindset*. London: Deloitte LLP
- Denzin, N. K. (2017). *Sociological methods: A sourcebook*: Routledge.
- Di Masso, A., Dixon, J., & Durrheim, K. (2014). Place attachment as discursive practice. *Place attachment: Advances in theory, methods and applications*, 75-86.
- Dlimbetova, G., Abenova, S., Bulatbayeva, K., Fahrutdinova, G., & Bakirova, K. (2019). Formation of Youth Readiness to the Development of Environmental Volunteering at University. *ARPHA Proceedings*, 1, 1193-1202.
- Drevenstedt, L. (2020). Dimensions of Club Culture: Learning from Berlin *The New Age of Electronic Dance Music and Club Culture* (pp. 9-20): Springer.
- Dreyfus, H., & Rabinow, P. (2014). *Michel Foucault: Beyond structuralism and hermeneutics*: University of Chicago Press.
- Dunlop, L., Rushton, E., Atkinson, L., Ayre, J., & Essex, J. (2022). Teacher and youth priorities for education for environmental sustainability: A co-created manifesto. *British Educational Research Journal*, 48(5), 952-973.
- Edwards, R., & Nicoll, K. (2007). Action at a distance: Governmentality, subjectivity and workplace learning *Work, Subjectivity and Learning* (pp. 179-193): Springer.
- Ensslin, L., Dutra, A., Ensslin, S. R., Moreno, E. A., Chaves, L. C., & Longaray, A. A. (2022). Sustainability in library management in higher education institutions: a bibliometric analysis. *International Journal of Sustainability in Higher Education*(ahead-of-print).
- Escobar, A. (1984). Discourse and power in development: Michel Foucault and the relevance of his work to the Third World. *Alternatives*, 10(3), 377-400.
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 5(1), 1-4.

- Fearon, J. (1999). What is identity (as we now use the word). *Unpublished manuscript, Stanford University, Stanford, Calif.*
- Fissi, S., Romolini, A., Gori, E., & Contri, M. (2021). The path toward a sustainable green university: The case of the University of Florence. *Journal of Cleaner Production*, 279, 12-36.
- Fletcher, R., & Cortes-Vazquez, J. A. (2020). Beyond the green panopticon: New directions in research exploring environmental governmentality. *Environment and planning E: Nature and space*, 3(2), 289-299.
- Foucault, M. (1971). Orders of discourse. *Social Science Information*, 10(2), 7-30.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972-1977*: Vintage.
- Foucault, M. (1988). *Technologies of the self: A seminar with Michel Foucault*: University of Massachusetts Press.
- Foucault, M. (1997). *Ethics: Subjectivity and Truth*, Allen Lane: London (ROBERT HURLEY AND OTHERS) (Vol. 1). New York.
- Foucault, M. (2005). *The order of things*: Routledge.
- Foucault, M. (2012a). *Discipline and punish: The birth of the prison*: Vintage.
- Foucault, M. (2012b). Docile bodies *Theatre and Performance Design* (pp. 239-242): Routledge.
- Foucault, M. (2019). *Ethics: Subjectivity and Truth: Essential Works of Michel Foucault 1954-1984*: Penguin UK.
- Foucault, M., & Hurley, R. (1986). The care of the self: The history of sexuality volume 3. *Trans. Robert Hurley. London: Penguin.*
- Fredrik, B. (2012). Boundaries and connections *Signifying identities* (pp. 25-44): Routledge.
- Frías, C., Casafont, C., Cabrera, E., & Zabalegui, A. (2022). Validation of the Spanish Version of the Double Knowledge Expectations and Received Knowledge Significant Other for Informal Caregivers of People with Dementia *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(9), 5314.

- Garn, A., McCaughtry, N., Kulik, N., Kasetta, M., Maljak, K., Whalen, L., . . . Fahlman, M. (2014). Successful after-school physical activity clubs in urban high schools: Perspectives of adult leaders and student participants. *Journal of Teaching in Physical Education, 33*(1), 112-133.
- Gauthier, J. D. (1988). The ethics of the care of the self as a practice of freedom: An interview. *The Final Foucault, 1-20*.
- Gray, S., Jordan, R., Crall, A., & Newman, G. (2017). Combining participatory modelling and citizen science to support volunteer conservation action. *Biological conservation, 208*, 76-86.
- Grist, N. (2008). Positioning climate change in sustainable development discourse. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association, 20*(6), 783-803.
- Hacking, I. (1986). Self-improvement. *Foucault: A critical reader, 235-240*.
- Hall, S., & Du Gay, P. (1996). *Questions of Cultural Identity: SAGE Publications: Sage*.
- Hall, S., & Du Gay, P. (2006). *Questions of cultural identity: Crane Resource Centre*.
- Hamann, T. (2009). Neoliberalism, governmentality ethics. *Foucault studies, 37-59*.
- Harper, C., & Snowden, M. (2017). *Environment and society: Human perspectives on environmental issues: Taylor & Francis*.
- Henderson, K., & Loreau, M. (2023). A model of Sustainable Development Goals: Challenges and opportunities in promoting human well-being and environmental sustainability. *Ecological Modelling, 475*, 110164.
- Hernández-Ramírez, R. (2017). Technology and self-modification: Understanding technologies of the self after Foucault. *Journal of Science and Technology of the Arts, 9*(3), 45-57.
- Hite, R., & White, J. (2022). University-Facilitated Environmental Club Influences on Upper-Elementary Hispanic Students' Knowledge, Agency, and Ecological Worldviews of Distal Environmental Issues. *Children, Youth and Environments, 32*(2), 81-111.
- Hogg, M., & Reid, S. (2006). Social identity, self-categorization, and the communication of group norms. *Communication theory, 16*(1), 7-30.

- Hond, F., & Bakker, F. (2007). Ideologically motivated activism: How activist groups influence corporate social change activities. *The Academy of Management Review*, 32, 901-924.
- Houlden, S., & Veletsianos, G. (2020). The problem with flexible learning: Neoliberalism, freedom, and learner subjectivities. *Learning, Media and Technology*, 1-12.
- Izadi, A., Mohammadi, M., Nasekhian, S., & Memar, S. (2020). Structural functionalism, social sustainability and the historic environment: A role for theory in urban regeneration. *The Historic Environment: Policy & Practice*, 11(2-3), 158-180.
- Jenkins, R. (2014). *Social identity*. English UK: Routledge.
- Julie, M. (2019). *Hegel's dialectics* The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2019) (Edward N. Zalta Ed.): Metaphysics Research Lab Stanford University,.
- Kallunki, J. (2023). Cultural reproduction in Finland: Symmetric intergenerational transmission of cultural orientations. *Acta Sociologica*, 66(1), 26-43.
- Kelly, M. G. (2013). Foucault, subjectivity, and technologies of the self. *A companion to Foucault*, 510-525.
- Kemmis, S. (2006). Participatory action research and the public sphere. *Educational action research*, 14(4), 459-476.
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2013). *The action research planner: Doing critical participatory action research*: Springer Science & Business Media.
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014a). *The action research planner: Doing critical participatory action research*: Springer Science & Business Media.
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014b). Critical participatory action research *The action research planner* (pp. 1-31): Springer.
- Kidd, W., & Townsens, A. (2002). Culture and identity. In. English, UK: Basingstoke: Palgrave.
- Kim-Pong Tam, Sau-Lai Lee, & Chao, M. M. (2013). Saving Mr. Nature: Anthropomorphism enhances connectedness to and protectiveness toward nature. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(3), 514-521.

- Kimberly, R. (2019). Exploring the Implications of White Teacher Identity in a Critical Participatory Action Research Study.
- Kruglanski, A. W., Molinario, E., Jasko, K., Webber, D., Leander, N. P., & Pierro, A. (2022). Significance-quest theory. *Perspectives on Psychological Science*, 17(4), 1050-1071.
- Kusmanoff, A., Fidler, F., Gordon, A., & Bekessy, S. (2017). Decline of 'biodiversity' in conservation policy discourse in Australia. *Environmental science & policy*, 77, 160-165.
- Lamberton, G. (2005). *Sustainability accounting—a brief history and conceptual framework*. Paper presented at the Accounting forum.
- Lappé, M., Jeffries Hein, R., & Landecker, H. (2019). Environmental politics of reproduction. *Annual Review of Anthropology*, 48, 133-150.
- Lavalette, M. (2011). *Radical social work today: Social work at the crossroads*: Policy Press.
- Lavalette, M., & Ferguson, I. (2007). *International social work and the radical tradition*: Venture Press.
- Lawrence, J. C. (2017). Managing the environment: Neoliberal governmentality. *Sustainability and peaceful coexistence for the anthropocene*, 68-84.
- Leffers, D., & Ballamingie, P. (2013). Governmentality, environmental subjectivity, and urban intensification. *Local environment*, 18(2), 134-151.
- Levenda, A. M., & Tretter, E. (2020). The environmentalization of urban entrepreneurialism: From technopolis to start-up city. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 52(3), 490-509.
- Limonad, E. (2021). The unsustainable nature of sustainability. From the environmentalization of planning to sustainable cities.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*: sage.
- Luke, T. W. (2022). Investment and rapid climate change as biopolitics: Foucault and governance of the self and others through ESG. *Sustainability*, 14(22), 14974.

- Maertens, L. (2019). From blue to green? Environmentalization and securitization in UN peacekeeping practices. *International Peacekeeping*, 26(3), 302-326.
- Mamello, T., Karthik, B., Lauri, G., & Kamath, C. V. (2018). Critical participatory design: reflections on engagement and empowerment in a case of a community based organization. *Participatory Design* 1-10.
- Mawonde, A., & Togo, M. (2019). Implementation of SDGs at the university of South Africa. *International Journal of Sustainability in Higher Education*.
- McInnis, C., & Hartley, R. (2002). *Managing study and work: The impact of full-time study and paid work on the undergraduate experience in Australian universities*: Department of Education, Science and Training Canberra.
- McTaggart, R., Nixon, R., & Kemmis, S. (2017). Critical participatory action research *The Palgrave international handbook of action research* (pp. 21-35): Springer.
- Melucci, A. (1995). The process of collective identity. *Social movements and culture*, 4, 41-63.
- Mert, A. (2009). Partnerships for sustainable development as discursive practice: Shifts in discourses of environment and democracy. *Forest Policy and Economics*, 11(5-6), 326-339.
- Miller, J. (2015). *The globalization of space: Foucault and heterotopia*: Routledge.
- Moisés, E.-G., Pilar, M.-B., Palma, M., & González-Ceballos, I. (2020). Sustaining Students' Identities within the Context of Participatory Culture. Designing, Implementing and Evaluating an Interactive Learning Activity. *Sustainability*, 12(12), 48-70.
- Momodou, S. (2014). Participatory Action Research with 'Minority Communities' and the Complexities of Emancipatory Tensions: intersectionality and cultural affinity. *Research in Comparative and International Education*, 9(4), 402-411.
- Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of environmental sustainability*, 1(1), 2-9.
- Mwaanga, O., & Adeosun, K. (2015). The critical participatory paradigm and its implications *Ethics and Governance in Sport* (pp. 214-222): Routledge.

- Nogueira, M., & Madaleno, M. (2021). New evidence of Competitiveness based on the global competitiveness index. *Econ. Bull*, 41, 788-797.
- Nordén, J., Abrego, N., & Babak, T. (2020). Ten principles for conservation translocations of threatened wood-inhabiting fungi. *Fungal Ecology*, 44, 10-19.
- Orlikowski, W. J., & Scott, S. V. (2015). Exploring material-discursive practices. *Journal of management studies*, 52(5), 697-705.
- Pachauri, R., & Reisinger, A. (2017). IPCC assessment report. *IPCC, Geneva, 2007*.
- Patricia, F., Gene, F., & Lawrence, N. (2018). Denzin's paradigm shift: Revisiting triangulation in qualitative research. *Journal of Social Change*, 10(1), 2.
- Patrick, G. (2018). Did Foucault do Ethics? The " Ethical Turn," Neoliberalism, and the Problem of Truth.
- Paul, C., Sarah, J., & Jon, M. (2007). Ethical citizenship? Volunteers and the ethics of providing services for homeless people. *Geoforum*, 38(6), 1089-1101.
- Peci, A., Vieira, M., & Clegg, S. (2009). Power, Discursive Practices and the Construction of the 'real'. *Electronic Journal of Knowledge Management*.
- Philip, M., & Chris, S. (2013). Modernity, self-identity and the sequestration of death. *Sociology*, 27(3), 411-431.
- Pisani, J. (2006). Sustainable development—historical roots of the concept. *Environmental Sciences*, 3(2), 83-96.
- Quimbayo Ruiz, G. A. (2018). People and urban nature: The environmentalization of social movements in Bogotá.
- Rahman, H. A. (2020). Malaysian Youth and Environmental Sustainability: A Review: Belia Malaysia dan Kelestarian Alam Sekitar: Satu Ulasan. *Perspektif Jurnal Sains Sosial dan Kemanusiaan*, 12(2), 43-54.
- Redclift, M. (2005). Sustainable development (1987–2005): an oxymoron comes of age. *Sustainable development*, 13(4), 212-227.
- Repo, J. (2016). Gender equality as biopolitical governmentality in a neoliberal European Union. *Social Politics*, 23(2), 307-328.

- Ris, V. (2021). The Environmentalization of space and listening: An archaeology of noise-cancelling headphones and Spotify's concentration playlists. *SoundEffects-An Interdisciplinary Journal of Sound and Sound Experience*, 10(1), 158-172.
- Robert, D. (2007). Self, identity, and difference: Mead and the poststructuralists. *The Sociological Quarterly*, 38(4), 687-705.
- Rodrigues, C. (2012). The environmentalization of physical education curricula in higher education. *Motriz: Revista de Educação Física*, 18, 557-570.
- Rodrigues, C., & Payne, P. G. (2017). Environmentalization of the physical education curriculum in Brazilian universities: Culturally comparative lessons from critical outdoor education in Australia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 17(1), 18-37.
- Rose, N., O'malley, P., & Valverde, M. (2006). Governmentality. *Annu. Rev. Law Soc. Sci.*, 2, 83-104.
- Rotta, M., Batistela, A. C., & Ferreira, S. R. (2017). Curricular environmentalization in higher education: training and sustainability in graduation courses. *Actualidades Investigativas en Educación*, 17(2), 395-414.
- Santamarina Campos, B., Vaccaro, I., & Beltran, O. (2015). The sterilization of eco-criticism: From sustainable development to green capitalism. *Anduli. Revista Andaluza de Ciencias Sociales*, 2015, num. 14, p. 13-28.
- Satean, G. (2017). The need to go beyond "Green University" ideas to involve the community at Naresuan University, Thailand. *Sustainability through innovation in product life cycle design*, 841-857.
- Smith, J., Nels, A., Emery, L., & Stanley, M. (2023). Exploring the use of photovoice in understanding the lived experience of neurological conditions: a scoping review and reflexive thematic analysis. *International Journal of Qualitative Methods*, 22, 160-174.
- Smith, W. (2019). The role of environment clubs in promoting ecocentrism in secondary schools: Student identity and relationship to the earth. *The Journal of Environmental Education*, 50(1), 52-71.

- Soysa, I., Bailey, J., & Neumayer, E. (2012). Free to squander?: democracy and sustainable development, 1975–2000. *Global environmental change and human security*, 261-263.
- Spaargaren, G., & Mol, A. P. (2020). Sociology, environment, and modernity: ecological modernization as a theory of social change *The Ecological Modernisation Reader* (pp. 56-79): Routledge.
- Stahl, N. A., & King, J. R. (2020). Expanding approaches for research: Understanding and using trustworthiness in qualitative research. *Journal of Developmental Education*, 44(1), 26-28.
- Taylor, D. (2009). Normativity and normalization. *Foucault studies*, 45-63.
- The Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC. (1990). Climate change: the IPCC scientific assessment. *Mass, Cambridge*.
- Thoits, P. (2012). Role-identity salience, purpose and meaning in life, and well-being among volunteers. *Social psychology quarterly*, 75(4), 360-384.
- Turner, J. (2010). Social categorization and the self-concept: A social cognitive theory of group behavior. 166-172.
- Ulyate, R., & Bianciardi, D. (2002). The interactive dance club: Avoiding chaos in a multi-participant environment. *Computer music journal*, 26(3), 40-49.
- UNDP. (2021). *HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2020: The Next Frontier-human Development and the Anthropocene*: UN.
- United Nations Development Plan - UNDP. (2020). Do you know all 17 SDGs?
<https://sdgs.un.org/goals>
- Vavilova, T. Y. (2019). Review of modern concepts of environmentalization of the living environment. *Urban construction and architecture*, 9(3), 113-125.
- Vinuesa, R., Azizpour, H., Leite, I., Balaam, M., Dignum, V., Domisch, S., . . . Fuso Nerini, F. (2020). The role of artificial intelligence in achieving the Sustainable Development Goals. *Nature communications*, 11(1), 1-10.
- Virginia, B., & Victoria, C. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.

- Wardhana, H., Revida, E., & Asmara, S. (2022). The Active Role of Youth in Conservation of the Environment from the Perspective of Law No. 40 of 2009 in Sei Kera Hilir 2 Sub-District Medan Perjuangan Kota Medan. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research*, 1(9), 2023-2030.
- Wei, Y.-M., Han, R., Wang, C., Yu, B., Liang, Q.-M., Yuan, X.-C., . . . Tang, B. (2020). Self-preservation strategy for approaching global warming targets in the post-Paris Agreement era. *Nature communications*, 11(1), 1-13.
- Weissbrodt, D. (2008). *The human rights of non-citizens*: OUP Oxford.
- Zhao, W., & Zou, Y. (2015). Green university initiatives in China: a case of Tsinghua University. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 34-86.
- เก ประเสริฐสังข์, ดุษฐีย์ โยเหลา, & สมไทย วงษ์เจริญ. (2561). การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการจัดการขยะอย่างครบวงจรบนฐานการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน. *วารสาร พฤติกรรมศาสตร์*, 24(2), 65-80.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. *STOU Education Journal*, 12(1), 17-30.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2563). การจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต. *Journal of the Association of Researchers*, 20(1), 13-19.
- เบญจวรรณ บุญโทแสง. (2559). การสร้างร่างกายที่สบายของผู้อยู่ชงหญิงต่ออำนาจในเรือนจำ. (ปริญญา นินทร์ ปริญาดุฎฐิบัณทิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. (พัฒนศึกษาศาสตร์).
- เบญจวรรณ อุบัติมาย์. (2559). การสร้างตัวตนผู้คิดด้านสิ่งแวดล้อม. (ปริญญา นินทร์ ปริญาดุฎฐิบัณทิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. (พัฒนศึกษาศาสตร์).
- เบญจวรรณ อุบัติมาย์. (2561). แนวคิดเรื่องตัวตนที่รู้คิดและกระบวนการสร้างตัวตนของมิเชล ฟูโกต์, *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 5, 159-208.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์. *ACADEMIC JOURNAL BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY*, 7(2), 173-186.
- เรวดี พานิช. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของบริษัทไทยที่มีนโยบายการจัดการธุรกิจยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ องค์การสหประชาชาติ พ. ศ. 2558-2573. *APHEIT JOURNAL*, 27(2), 115-129.

- เอกศิริ นิยมศิลป์. (2562). การกำกับดูแลมาตรฐานคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(3), 154-165.
- เอกศิริ นิยมศิลป์, & ศรีดา สมพงษ์. (2562). มาตรฐาน คุณภาพ สถาบันอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. *Journal of MCU Social Science*, 8(3), 154-165.
- เอลวิส โคตรชมพู, & จุฬารัตน์ ภรณ์ธนะแพทย์. (2565). การบริหารทุนมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 1017-1028.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 17(1), 17-29.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2560). วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2565, 10 ก.ย.65). งบประมาณรายจ่ายประจำปี. <https://doc.deqp.go.th/CorporateManagement/Budget?yr=2564>
- กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2554). ระเบียบปฏิบัติองค์การนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2554. กรุงเทพฯ.
- กัญญารัตน์ แสงใหญ่, & ศิริวรรณ วิสุทธิรัตนาคุณ. (2564). ความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. *วารสาร รัชต์ภาคย์*, 15(43), 14-24.
- กัญญา เอี่ยมพญา. (2565). ความพร้อมในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2. *วารสาร สิริทปริทัศน์*, 23(2), 362-372.
- กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- กฤษมา ภูใหญ่. (2556). ความรับรู้ความคาดหวังความพึงพอใจและการยอมรับของชาวมุสลิมในเขตหนองจอก ต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม. (ปริญญาานิพนธ์ ปริญญาตรีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (บัณฑิตวิทยาลัย).
- จกมล ภัทรโกคินภิบาล, อ. อ. (2563). อุตสาหกรรมสตรีนิเวศนิยมกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม. *Journal of Digital Business and Social Sciences*, 6(2), 95-105.
- จกมล ลีวเวหา, & ภิบาล ภัทรโกคิน. (2563). อุตสาหกรรมสตรีนิเวศนิยมกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม. *Journal of Rangsit Graduate Studies in Business and Social Sciences*, 6(2), 95-105.
- จันทร์จิต คำแพง, & นงศ์ลักษณ์ ใจขจร. (2561). การศึกษาแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการ

- อาชีวศึกษาศาภาคเหนือ. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, 12(1), 177-188.
- จารุณี วงศ์ละคร. (2561). อานาจชีวะในมนทัศน์ของ มิเชลล์ ฟูโกต์. *Panidhana: Journal of Philosophy and Religion*, 14(1), 135-162.
- จิณห์วรา ช่วยโชติ. (2557). วาทกรรมการพัฒนา: กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน "กลุ่มรักษ์เชียงใหม่". (ปริญญาพินิจ ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. (คณะโบราณคดี).
- จิตต์ปริญญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2557). รายงานการศึกษา เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 1. กรุงเทพฯ:
- ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2554). บันทึกการประชุมโครงการ "ผลิใบ 15 ". กรุงเทพฯ:
- ชวิตรา ตันติมาลา. (2561). พื้นที่สาธารณะและการผลิตพื้นที่: ความหมายใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคม. *บรรณศาสตร์ มศว*, 10(1).
- ชาญณรงค์ วงศ์ชัย. (2560). คุณลักษณะอาสาสมัครที่มีผลต่อบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*, 5(1), 123-151.
- ณัฐพงษ์ เสงกุล, & ยุทธนา เยี่ยมไกร. (2563). ปัจจัยทำนายการปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตเมือง จังหวัดสุโขทัย. *วารสาร วิชาการ สาธารณสุข*, 29(2), 314-322.
- ณัฐวุฒิ ทะนันไธสง, ชนิดดา รัตนา, อาลัย จันทร์พาณิชย์, & ชลาวัล วรรณทอง. (2563). การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 15(1), 81-91.
- ดำรงศ ฐานดี. (2557). จากอนุรักษ์นิยมแบบดั้งเดิมมาเป็นอนุรักษ์นิยมแบบ ปัก กั้น เสา: กรณีศึกษาประเทศเกาหลีใต้. *Parichart Journal Thaksin University*, 26(2), 8-34.
- ตะวัน จำปาโพธิ์. (2563). การพัฒนากิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*, 2(2), 81-92.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา, อรรถสิทธิ์ สิทธิดำรง, ธงชัย วินิจจะกุล, สามชาย ศรีสันต์, พารัต ผดุงชีวิต, & สลิสานุก ตะนันท์. (2563). อ่านวิพากษ์มิเชลฟูโกต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศยาม.
- ธนา ร่างน้อย. (2560). มิตินิยมเท่าเทียมการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้บริบทการดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กรณีศึกษา: ผลกระทบจากโรงแต่งแร่หมู่บ้านคลิตี้ จ.กาญจนบุรี. *วารสาร รัชต์ภาคย์*, 3(1), 11-24.
- ธรณ์ อ่างนาวาสวัสดิ์. (2559). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกต่อการวางแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยวใต้ทะเลลึกเพื่อการดำน้ำลึก. *วารสาร ราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 3(1), 187-207.

- ธารณี สุขจิตต์. (2554). ความคิดเห็นของนิสิตที่เป็นกรรมการบริหารชมรมต่อการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ปริญญานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. (การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย).
- ธีรทัศน์ ไรจน์กิจจากุล, & พระสมุห์อุทัย อุทัยเมธี. (2563). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 5(3), 239-254.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2557). มิเชล ฟูโกต์ *Michel Foucault*, . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นภาพรณ ะหวานนท์. (2550, กันยายน - ธันวาคม). การสร้างความรู้ภายใต้กระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 3(3), 1-23.
- นิชคุณ ตูพกลางกูร. (2561). การเคลื่อนไหวทางสังคมด้านการเมืองในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาการคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมและการต่อต้านระบบชิงเกล็ดเคตเวย์. วารสารศาสตร์, 11(1), 83-93.
- บุญชัย ธีรการ. (2560). บทบาทนักจัดการสุขภาพชุมชนที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขตามการประเมินตนเองและโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จังหวัดพิจิตร. วารสาร วิชาการสาธารณสุข, 22-30.
- ปฤษณา ชนะวรรษ. (2549). เทคโนโลยีแห่งตัวตนในการยุติการพึ่งพาเสพติด. (ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. (พัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย).
- ปวิธ สิริเกียรติกุล, สุเมษย์ หนกหลัง, & กัลพฤกษ์ พลศรี. (2561). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมแรงจูงใจในการเลิกบุหรี่ของวัยรุ่นในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 33(2), 105-114.
- ปัญญา ธีระวิทย์เลิศ. (2559). เทคนิคการสนทนากลุ่ม ที่มีประสิทธิภาพ. *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 7(2), 284-289.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2562). วิวาทะทางทฤษฎีในมานุษยวิทยา. *Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)*, 1(2), 7-70.
- ปิยศักดิ์ ธีอาสนา. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(1), 64-75.
- ปิยะดา วชิระวงศกร. (2562). หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ.
- ผ่องพรรณ ตริย์มงคลกุล, & สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิเชษฐ สายพันธ์. (2562). การศึกษาชีวิตทางสังคมและชาติพันธุ์วรรณาในบริบทเมือง. *Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)*, 2(1), 53-86.

- ภูษิต ภูลันรัมย์, เรียงดาว ทวะชาลี, ทรงพล โชติกเวชกุล, อภิชาติ รอดนิยม, นพดล เพ็ญประทุม, สุภาณดา แทนอิสสระ, & พระใบฎีกาธนกิจ นริสุทโธ. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. *Journal of Modern Learning Development*, 5(1), 1-16.
- มณี จันทร์ยี่นคง, & ศรุตยา สุขเดช. (2563). แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว. *วารสาร วิทยาลัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(3), 70-78.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2565, 2 ต.ค.65). สถิติการรับสมัครนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2565. <https://www.ku.ac.th/th/statistical-data/view>
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2565). สถิติรับสมัครนิสิตใหม่. Retrieved 21 ส.ค.65
- มานิตย์ ไศกค้อ. (2557). วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการต่อสู้และการต่อรองเชิงอำนาจ: กรณีศึกษา กลอนลำของ วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์. *Prae-wa Kalasin Journal*, 1(1), 31-52.
- มิเชล ฟูก็อดต์. (2561). ร่างกายใต้บังคับการ ของ *Michel Foucault* Les Corps dociles extrait de l'ouvrage Surveiller et Punir (ทองกร โภคธรรม). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนาโครงการจัดพิมพ์คบไฟ. (Editions Gallimard)
- มูลนิธิ สืบ นาคะเสถียร. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ป่า และสถานภาพของสัตว์ป่าในปัจจุบัน (2730-2717). กรุงเทพฯ:
- รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์. (2565). การพัฒนาศักยภาพการสื่อสารเชิงอวัจนภาษาของนิสิต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 11(1), 105-121.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). ศัพท์ทางสังคมศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน. In ราชบัณฑิตยสถาน (Ed.), *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณดี สุทธินรากร. (2561). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ: สำนักพิมพ์สยาม.
- วรรณดี สุทธินรากร. (2563). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางจิตสำนึก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- วรรณพร เรืองไสภณ. (2556). การให้ความหมายที่มาของความหมายรูปแบบและกลยุทธ์การดำเนินกิจกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมของมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.). *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 6(3), 413-430.
- วสันต์ สรรพสุข. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การศึกษาเชิงวิพากษ์ นิสิตวิชาชีพอครุ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(3), 139-153.

- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2554). องค์การบริหารส่วนตำบลธรรมมาภิบาล: กรณี้องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร อ. บ้านแหลม จ.เพชรบุรี. *PSDS Journal of Development Studies, Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University*, 2(1), 34-54.
- สงวน อินทร์วิทย์, & ประเสริฐ อินทร์วิทย์. (2565). กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติ. *The Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 5(1), 147-161.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2561). ความมั่นคงทางอาหารกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. *วารสารโลกสีเขียว*, 64-72.
- สมพงษ์ เกษานุช. (2564). การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัย เทคโนโลยีอาชงมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(7), 183-197.
- สมหวัง ธีระวณิชตะกุล. (2565). นโยบายพัฒนาการศึกษาชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 14(1), 15-29.
- สรรพสิทธิ์ ชมกฤษ, ทิวากร แสงสุวรรณ, ศรินดา สอนมาดี, & โชติ บดีรัฐ. (2565). บริบทของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 กับองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), 425-440.
- สาริตา สวัสดิ์คำธร. (2549). เนื้อหาเพลงและอัตลักษณ์แฟนเพลงฮิปฮอปในประเทศไทย. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์).
- สำนักงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา. (2557). รายงานประจำปี พ.ศ.2556 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2001). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549): สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการประสานและกำกับการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ. ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ.

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๗๐. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- https://backend.tsri.or.th/files/trf/2/docs/Policy_and_Strategy_of_Thailand_HESI_2563-2570_and_Thailand_SRI_Plan_2563-2565.pdf.
- สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2565). มศว 292 วิทยาศาสตร์ ฤกษ์แจ่มใสการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล. In 2 (Ed.).
- สำนักบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2564). หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเมษย์ หนกหลัง. (2558). กิจกรรมเสมือนชุมชนเพื่อการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ในชุมชน : การบูรณาการแนวคิดสู่การปฏิบัติ. *Journal of Research and Curriculum Development*, 1-13.
- สุเมษย์ หนกหลัง. (2562). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การใช้ประโยชน์จากต้นจาก ในชุมชน เกาะหยงสตาร์ จังหวัดตรัง. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 7(1), 179-208.
- สุเมษย์ หนกหลัง, พีรเดช ประคองพันธ์, อรรณพ นิยมเดชา, & ณัฏสนันท์ เดชาวัตศิริศิริ. (2563). ความสวຍ: การให้ความหมายที่สะท้อนการสร้างพลังในตนเองของตัวละครกะเทย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 8(2), 10-21.
- สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต. (2554). แนวคิดฮาบิทัสของ ปิแอร์ บูร์ดิเยอเกี่ยวกับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (สุวรรณภา เกรียงไกรเพ็ชร Ed.). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุพิมล ขอบผล, จินต วีร์พรแป้นแก้ว, ธนัช นริสโรบล, สมพร สิทธิสงคราม, สายัณห์ ชัยศรีสวัสดิ์, สุมาลี ชัยศรีสวัสดิ์, & ประจวบ หน่อศักดิ์. (2557). การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในชุมชนหมู่บ้านหนองเต่าคำใหม่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Community Development and Life Quality*, 2(3), 313-324.
- สุภาภรณ์ พรหมา. (2560). จิตสาธารณะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. *Journal of MCU Social Development (JMDS)*, 2(3), 40-48.
- สุวรรณา เตชะธีระปริดา, สุรัตน์ หงษ์ไทย, & ชิดชนก ปรีชานันท์. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจังหวัด นครราชสีมา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 25(49), 215-245.

- อภิชาติ ใจอารีย์, วิภาวรรณ มะลิวรรณ, & ประสงค์ ต้นพิชัย. (2560). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเขากลูง ตำบลเขากลูง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(1), 694-708.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด Identity (ค. ส. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนัก สภาวิจัยแห่งชาติ.
- อมาวดี อัมพันศิริรัตน์. (2560). การประเมินแบบเสริมพลัง: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 4(1), 280–291.
- อัจฉิมา สำเภาเงิน. (2561). รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าผ่านเฟซบุ๊กเพจ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 4(3), 87-101.
- อัจฉริยา สุวรรณเชษฐ, ชัยพจน์ รักษาม, & สฎายุ ธีระวณิชตระกูล. (2560). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(2), 46-59.
- อัญชลี สุธรรม. (2559). ศาสตราจารย์ เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (*Encyclopedia of Education*), 51, 25-37.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2562). คิดอย่างมีเหตุผล (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- อาพัทธ์ เตียวตระกูล. (2557). การศึกษาสภาพปัญหาแนวทางแก้ไขและแนวทางพัฒนาการจัดการชมรมกีฬาเพื่อพัฒนานิสิตของมหาวิทยาลัยนเรศวร. *JOURNAL OF EDUCATION NARESUAN UNIVERSITY*, 15(4), 105-113.
- อุษา วรทูน, & พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2562). การเปิดรับและทัศนคติของผู้รับสาร: กรณีศึกษาเนื้อหาทางด้านเพศสภาพความรุนแรงภาพตัวแทนในนิยาย แชนแนลแอปพลิเคชันจอยลดดา. *ROMPHRUEK JOURNAL*, 37(1), 80-92.

ภาคผนวก ก

คำถาม / ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

ชั้นการศึกษาระดับ : ชั้นการปฏิบัติการ (วงจรที่ 1 และ วงจรที่ 2)

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

1. แนวทางการสนทนาขั้นตอนการศึกษาบริบท

1.1 ภูมิหลัง

- 1.1.1 ชื่ออะไร เรียนที่ไหน คณะอะไร วิชาเอกอะไร อยู่ปีอะไร การเรียนเป็นอย่างไร
- 1.1.2 เป็นคนจังหวัดอะไร มาอยู่ที่ กรุงเทพฯ กี่ปีแล้ว (จังหวัดที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่) ที่บ้านประกอบอาชีพอะไร ครอบครัวเป็นอย่างไร มีพี่น้องกี่คน
- 1.1.3 ท่านคิดในมุมมองของตนเอง ท่านมีมุมมองเกี่ยวกับตัวเองอย่างไร เช่น เป็นคนยังไง ให้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง

1.2 บริบทนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

- 1.2.1. ท่านรู้จักนโยบายการพัฒนาอย่างไร มีประเด็นใดที่ท่านเห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วยหรือไม่อย่างไร
- 1.2.2 ท่านคิดว่านโยบายการพัฒนาประเทศที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างไร ท่านคิดเห็นอย่างไร
- 1.2.3 ท่านทราบเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาหรือไม่ อย่างไร มีประเด็นใดบ้างที่ท่านให้ความสนใจ หรือท่านคิดเห็นอย่างไรกับนโยบายการศึกษา
- 1.2.4 การศึกษาที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ถ้าทราบท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
- 1.2.5 ท่านคิดว่าอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยของท่านเป็นอย่างไร
- 1.2.6 มหาวิทยาลัยมีความโดดเด่นด้านไหน และท่านคิดว่าเกี่ยวกับกับนโยบายการพัฒนาประเทศหรือไม่ อย่างไร
- 1.2.7 ท่านทราบหรือไม่ว่านโยบายกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยของท่านเป็นอย่างไร
- 1.2.8 ในการจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยจัดให้มีการอบรม หรือมีอาจารย์คอยให้คำปรึกษา แนะนำ หรือไม่อย่างไร และท่านได้รับความรู้มากขึ้นหรือไม่ ท่านคิดเห็นอย่างไร
- 1.2.9 ท่านคิดว่าท่านได้รับผลกระทบจากนโยบายการทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัยหรือไม่ และกิจกรรมของท่านสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือไม่ อย่างไร
- 1.2.10 ท่านคิดว่ามหาวิทยาลัยจำเป็นต้องส่งเสริมการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร และ ถ้ามหาวิทยาลัยไม่ส่งเสริมการทำกิจกรรมสามารถทำได้อย่างไร

1.2.11 ท่านคิดว่ากรณีที่มหาวิทยาลัยส่งเสริมการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยจะได้อะไรจากการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร

1.2.12 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย และท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร

1.2.13 ท่านรู้สึกอย่างไรกับนโยบายการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ท่านมีประเด็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยหรือไม่ เพราะอะไร

1.2.14 ท่านคิดว่านโยบายในการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตร มหาวิทยาลัยมีการสอน หรือส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร ลองยกตัวอย่าง

1.2.15 ท่านได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยหรือไม่ ผ่านช่องทางใดบ้าง หรือ มีใครมาแนะนำท่านหรือไม่ อย่างไร

1.3 ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.3.1 เคยทำกิจกรรมอะไรบ้างของมหาวิทยาลัย หรือไม่ถ้าเคยทำ ทำกิจกรรมเกี่ยวกับอะไร และท่านรู้สึกกับการทำกิจกรรมนั้นอย่างไรบ้าง

1.3.2 ทำไมเลือกชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่นี่เหมือนหรือแตกต่างจากที่อื่นอย่างไร

1.3.3 ทำงานที่ชมรมอนุรักษ์มาแล้วกี่ปี ทำกิจกรรมอะไรบ้าง มีความรู้สึกเป็นอย่างไร ทำไมถึงต้องทำกิจกรรมนั้น การทำกิจกรรมนั้นต้องมีทักษะ หรือมีการพัฒนาตนเองอย่างไร และท่านได้แบบอย่างมาจากไหน

1.3.4 อะไรคือจุดเริ่มต้น หรือ อะไรที่ทำให้ท่านมาเจอชมรมเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และท่านมองชมรมนี้แตกต่างจากชมรมอื่นอย่างไร และทำไมถึงชอบที่นี่

1.3.5 ในระดับอุดมศึกษาท่านเคยเรียน หรือได้รับความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ ท่านรู้สึกอย่างไร มีอะไรที่ประทับใจ หรือไม่ประทับใจอย่างไรบ้าง

1.3.6 ในชมรมมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

1.3.7 ก่อนเข้าชมรม กับหลังจากเข้าชมรมมาได้สักระยะมีความรู้สึกอย่างไร ท่านมีการเปลี่ยนแปลงตนเองหรือไม่อย่างไร มีจุดอะไร หรือมีอะไรที่ทำให้ท่านเปลี่ยนไป

1.3.8 ท่านเคยคิดที่จะออกจากชมรมหรือไม่ เพราะอะไร และจุดอะไรที่ทำให้ท่านไม่ออก หรือออกไปแล้วแล้วเพราะอะไรถึงกลับมา

1.3.9 ปัจจุบันมีบทบาท หรือหน้าที่อะไรในชมรมฯ ตำแหน่งมีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน อธิบายการทำงาน หรือ แนวทางการทำงานของชมรมเป็นอย่างไร

1.3.10 ชมรมมีกฎเกณฑ์ หรือมีธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกันอย่างไร มีใครคอยกำกับดูแลให้เป็นไปตามธรรมเนียมนั้นบ้าง

1.3.11 ชมรมฯ ของท่านมีอะไรเป็นจุดเด่นบ้าง การทำกิจกรรมมีลักษณะเป็นเช่นไร ใน 1 รอบปีการศึกษา มีการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ในลักษณะใด ลองยกตัวอย่าง

1.3.12 ตอนที่ได้เข้ามาในชมรมในวันแรก กับ ตอนที่ที่ต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนชมรม ท่านมีความรู้สึกความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างการเป็นสมาชิกกับผู้ดูแลชมรม ท่านรู้สึกอย่างไร

1.4 การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

1.4.1. สถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร และท่านคิดว่าในอนาคตสถานการณ์มีทิศทางมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

1.4.2 ในความคิดเห็นของท่านคิดว่าปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดจากอะไร โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก

1.4.3 ท่านเข้าใจเรื่องการพัฒนาประเทศมากน้อยแค่ไหนอย่างไร แล้วท่านคิดว่าการพัฒนาประเทศส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไร

1.4.4 กับคำกล่าวที่ว่า “เราใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์” น้องมีความคิดเห็นอย่างไร

1.4.5 ท่านคิดว่าการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ ของคนในประเทศ ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม หรือไม่อย่างไร และสามารถนำการพัฒนาไปสู่การอนุรักษ์หรือไม่อย่างไร

1.4.6 คำว่าอนุรักษ์ในความหมายของท่าน หมายความว่าอะไร

1.4.7 ความหมายที่ท่านเข้าใจท่านรับรู้มาจากที่ใด มีใครเป็นคนบอกท่าน

1.4.8 ท่านคิดว่าเราสามารถดำเนินนโยบายการพัฒนาไปพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้หรือไม่ อย่างไร

1.4.9 ทำไมถึงสนใจด้านสิ่งแวดล้อม เห็นปัญหา หรือไม่อะไรที่ทำให้ท่านสนใจปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และมันเกิดขึ้นตอนไหน

1.4.10 ในฐานะนิสิตนักกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาได้สักช่วงระยะเวลาหนึ่ง น้องพอจะบอกได้ไหมว่า คำว่า “อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ในความคิดของนักกิจกรรมเป็นอย่างไร

2. วงจรที่ 1 การสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา

2.1 การให้ความหมาย “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”

2.1.1 สถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในความคิดเห็นของทุกคน เป็นอย่างไร และคิดว่าในอนาคตสถานการณ์มีแนวโน้มเป็นอย่างไร

2.1.2 ในความคิดของทุกคน คิดว่าปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดจากอะไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก

2.1.3 ทุกคนเข้าใจเรื่องการพัฒนาประเทศมากน้อยแค่ไหนอย่างไร และคิดว่าการพัฒนาประเทศส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไร

2.1.4 คำกล่าวที่ว่า “เราใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์” ทุกคนมีความคิดเห็นอย่างไร

2.1.5 ทุกคนคิดว่าการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ พัฒนาความเป็นอยู่ของคนในประเทศ ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม หรือไม่อย่างไร

2.1.6 ขอให้ทุกคนลองแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นงานอาสาสมัครหรือไม่ อย่างไร

2.1.7 คำว่า “อาสาสมัคร” ในความคิดเห็นของทุกคนมีความหมายอย่างไร และท่านรู้สึกอย่างไรกับการทำงานอาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อม

2.2 ความหมาย “นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา”

2.2.1. พลังในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นได้อย่างไร มีพลังอย่างไร

2.2.2 อะไรที่ทำให้เรามีพลังในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์แบบนั้น

2.2.3 มีช่วงที่พลังถดถอย หรือ มีช่วงที่พลังน้อยลงหรือไม่ อย่างไร แล้วสามารถกลับมามีพลังอีกหรือไม่ ถ้ามี มีอย่างไร ถ้าไม่มี ทำไมถึงไม่มี

2.2.4 ท่านคิดว่าพลังการทำกิจกรรมของชมรมตนเองแตกต่างจากชมรมอื่นอย่างไร

2.2.5 ท่านเคยมีประสบการณ์ หรือจุดเปลี่ยน ที่ทำให้มีพลังในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

2.3 การดำรงอัตลักษณ์

- 2.3.1 แนวทางการถ่ายทอดของชมรมท่านเป็นอย่างไร มีวิธีการใดบ้าง
- 2.3.2 ท่านคิดว่า น้องที่จะได้อุดมการณ์การอนุรักษ์ต้องได้รับความรู้อะไรบ้าง
- 2.3.3 คิดว่าแนวทางนั้นมีผลดีอย่างไร หรือมีผลเสียอย่างไร
- 2.3.4 แล้วคิดว่าถ้าเทียบกับชมรมอื่น วิธีการของท่านเป็นอย่างไร
- 2.3.5 ในขณะที่ท่านเป็นรุ่นน้องท่านถูกตั้งความคาดหวังไว้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- 2.3.6 ในขณะที่กำลังจะเป็นรุ่นพี่ ฝากความหวังกับรุ่นน้องมากน้อยหรือไม่ อย่างไร
- 2.3.7 คิดว่าตนเองเหมาะกับการทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมรูปแบบใด เพราะอะไร
- 2.3.8 ทุกคนเคยทำกิจกรรมที่ตนเองไม่ถนัด ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง ดีหรือไม่ อย่างไร
- 2.3.9 เคยมีประสบการณ์ หรือจุดเปลี่ยน ที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ท่านไม่ถนัด จนกลายเป็นความชอบหรือไม่อย่างไร

3. ประเด็นคำถามเพื่อนำเข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ

- 3.1 จากความหมาย และอัตลักษณ์ของนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ที่พวกเราทุกคนได้สรุปร่วมกันมาแล้ว เราจะมีวิธีการสร้างนิสิตนักกิจกรรมฯ ได้อย่างไร และใช้
- 3.2 เราจะมีวิธีการสร้างนิสิตนักกิจกรรมฯ ได้อย่างไร และใช้กระบวนการใดบ้าง อยากให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน
- 3.3 คิดว่ากิจกรรมในรูปแบบใดที่จะเป็นการถ่ายทอดความเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา
- 3.4 กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นนั้นคิดว่าสามารถสร้างความเป็นนิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา ได้อย่างไรบ้าง

4. การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นิสิตนักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

- 4.1 ท่านเคยได้ยินหรือรู้จักการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร และท่านคิดว่าเกี่ยวข้องกับ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนอย่างไร
- 4.2 รู้จัก หรือ รับรู้ว่ามีองค์กรที่จัดการเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไร
- 4.3 เคยได้ยินคำว่าSDG17 ถ้าเคยได้ยินมีหัวข้อไหนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบ้าง
- 4.4 ชมรมมีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับ SDG 17 บ้างหรือไม่ เป็นกิจกรรมใดบ้าง

- 4.5 การอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ในความหมายของท่าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
- 4.6 คิดว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนสัมพันธ์กับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน หรือไม่อย่างไร
- 4.7 ท่านเชื่อเรื่องการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไร และทำไมถึงเชื่อ หรือไม่เชื่อ

5. คำถามที่ใช้ในการสะท้อนกระบวนการ

- 5.1 ตลอดระยะเวลาการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นภายในตนเองบ้าง
- 5.2 การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อไร เกิดขึ้นแบบไหน เกิดขึ้นอย่างไร
- 5.3 คิดว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากอะไร หรือ มีอะไรมากระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 5.4 อะไรที่ท่านคิดว่าสำคัญที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ เพราะอะไร
- 5.5 ท่านคิดว่าพวกเราประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพราะอะไร
- 5.6 ตอนนี้เราได้สร้างความรู้ร่วมกันขึ้นมาแล้วจะนำไปใช้อย่างไร หรือไปทำอะไรต่อ
- 5.7 คิดว่าเราทำประโยชน์อะไรจากการมาศึกษาครั้งนี้
- 5.8 ขอให้เล่าเรื่องราวประสบการณ์ที่ได้จากประชุมกลุ่ม ร่วมกันคิด ร่วมกัน ทำกิจกรรม

ภาคผนวก ข

รายละเอียดกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสร้างสรรค์
ในวงจรที่ 2 การสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน
สถาบันอุดมศึกษา

ตัวอย่างกิจกรรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

จากความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กิจกรรมปัจจัยจำกัด

ปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต คือ ปัจจัย 4 (น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค) ปัจจัยในธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บนโลกก็เช่นกัน ทุกสิ่งมีชีวิตล้วนแล้วแต่ต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ปัจจัยจึงเปรียบเสมือนกับทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติซึ่งบางชนิดเป็นสิ่งที่อยู่อย่างจำกัด บางชนิดเป็นสิ่งที่สามารถเสื่อมโทรมได้ และ บางชนิดเป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดไปและไม่สามารถฟื้นฟูกลับคืนมาได้ อีก กิจกรรมนี้จะเป็นการเปรียบเทียบความต้องการของคนกับสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลก และชี้ให้เห็นว่าความต้องการของคนมีอยู่อย่างไม่มีสิ้นสุด สัตว์จะหาอาหารเพียงแคกินให้อิ่ม แต่มนุษย์จะหาอาหารเพื่อประกอบโภชนาการในการสร้างความมั่งคั่งให้แก่เผ่าพันธุ์ของตน โดยที่ไม่สนใจว่ากำลังทำลายสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น

แก่นของกิจกรรม : ปัจจัยมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด

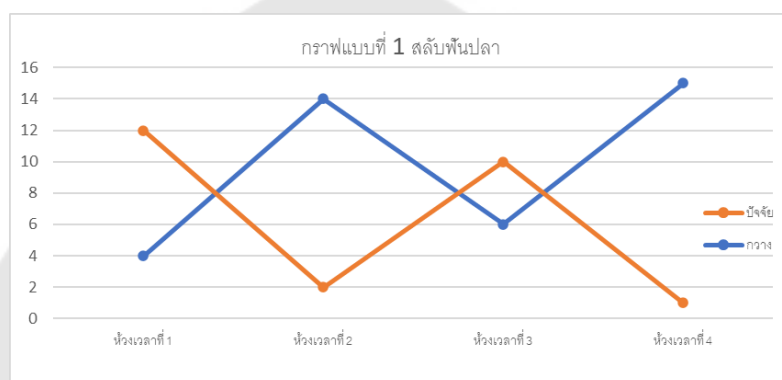
จุดประสงค์ : ให้ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ใช้เท่าที่จำเป็น

กติกาการเล่น :

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดให้กลุ่มที่ 1 เป็นกวาง และกลุ่มที่ 2 เป็นปัจจัย โดยต้องมีจำนวนผู้เล่นต้องเป็นจำนวนคู่เท่านั้น
2. กำหนดให้มีการแสดงสัญลักษณ์ 3 สัญลักษณ์ โดยจะมีทำให้ทุกคน 3 ท่า ท่าที่ 1 นำสองมือชูเหนือศีรษะประสานกันในลักษณะสามเหลี่ยม = ที่อยู่อาศัย , ท่าที่ 2 นำมือทั้งสองข้างประสานไว้ที่ปาก = น้ำ , ท่าที่ 3 นำมือทั้งสองข้างประสานไว้ที่ท้อง = อาหาร
3. ปัจจัยที่โดนกวางกินจะกลายเป็นกวางในรอบถัดไป และปัจจัยที่ไม่โดนกวางกินก็ยังคงเป็นปัจจัยเช่นเดิม ส่วนกวางที่ไม่มีปัจจัยให้กินก็จะกลายเป็นปัจจัยในรอบถัดไป

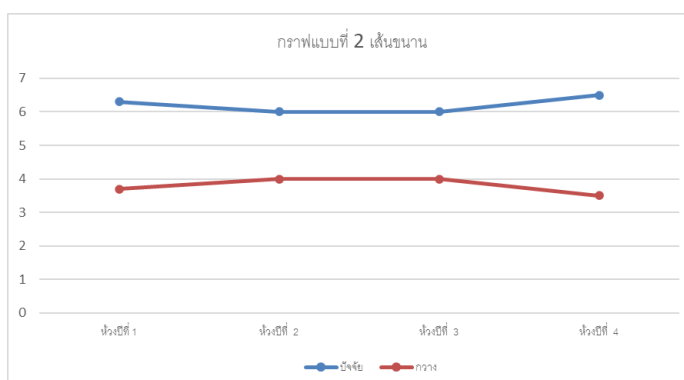
สรุปกิจกรรม

กราฟประเภทแรกนี้เป็นกราฟแบบสลับฟันปลาซึ่งหากไม่มีการเล่นผิวดติกาหรือหากให้กิจกรรมดำเนินแบบปกติทั่วไป จะทำให้ได้กราฟในลักษณะดังกล่าวโดยสมมุติว่าในห้วงเวลาเริ่มต้นในห้วงปีแรกมีจำนวนกวางและมีจำนวนปัจจัยเท่ากัน แต่เมื่อผ่านห้วงปีแรกไปเนื่องจากกวางกินปัจจัยทำให้มีปัจจัยลดลง โดยในห้วงปีถัดมาทำให้ปัจจัยทำให้ปัจจัยไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต กวาก็ต้องล้มตายและลดจำนวนลงในปีที่สอง ปัจจัยจึงสามารถฟื้นฟูเพิ่มจำนวนมากขึ้น และเมื่อปัจจัยมีจำนวนมาก กวาก็จะเจริญเติบโตได้ดีและขยายเผ่าพันธุ์จนถึงจุดที่จำนวนกวางมีมากกว่าปัจจัย มันจะวกกลับเป็นเช่นเดิม เส้นของกราฟจะสลับขึ้นลงไปมาอย่างนี้ตามวัฏจักรของธรรมชาติ ดังภาพที่ 48

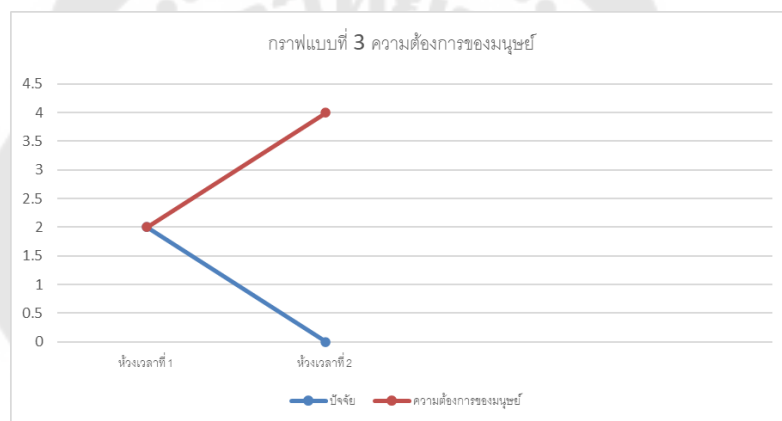
ภาพประกอบ 48 ภาพแสดงรูปแบบการสรุปกิจกรรมปัจจัยจำกัดรูปแบบที่ 1

กราฟในรูปแบบที่ 2 จะรูปแบบกราฟอยู่ในลักษณะของเส้นขนานซึ่งอาจกราฟเกิดรูปแบบกราฟนี้ขึ้นได้เนื่องจากมีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น อากาศ ปริมาณน้ำฝน ไฟป่า หรือโรคระบาดซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมปัจจัยหรือกวางให้อยู่ในภาวะคงที่ ทำให้ไม่เป็นไปตามวัฏจักรปกติก็เปรียบเสมือนมนุษย์ที่เข้าไปทำให้วัฏจักรของกราฟผิดไป มนุษย์แยงเอาทรัพยากรจากป่าซึ่งเป็นปัจจัยหลักของสัตว์ป่ามาใช้ สัตว์ป่าจึงไม่สามารถขยายเผ่าพันธุ์ได้ตามปกติดังภาพที่ 49

ภาพประกอบ 49 ภาพแสดงรูปแบบการสรุปกิจกรรมปัจจัยจำกัดรูปแบบที่ 2

รูปแบบกราฟสุดท้ายซึ่งเป็นกราฟแสดงความต้องการของมนุษย์ที่มีอย่างไม่มีสิ้นสุด (แยกการเขียนในสไลด์เล็ก) จะเห็นได้ว่ากราฟของปัจจัยที่มีแต่จะดิ่งลงอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ในขณะที่กราฟของมนุษย์ก็พุ่งขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แม้ว่าปัจจัยที่มีอยู่จะเริ่มไม่เพียงพอ แต่มนุษย์ก็ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญในข้อนี้ ความต้องการของมนุษย์ยังคงมีแต่จะเพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น การใช้ไฟฟ้าของมนุษย์ ปัจจุบันมีการสร้างโรงงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ป่าไม้ถูกทำลาย การระเบิดภูเขาเพื่อทำโรงไฟฟ้าถ่านหิน เป็นต้น การทำลายทรัพยากรให้หมดไปอย่างรวดเร็ว เพราะในทุกวันนี้สังคมมนุษย์มีการใช้ไฟฟ้ามากเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน มนุษย์ไม่เคยลดความต้องการของตัวเอง แล้วถ้าหากวันหนึ่งที่ปัจจัยหมดไปจากโลกนี้จริงๆ มนุษย์เองก็ไม่สามารถที่จะอยู่ต่อไปได้เช่นกัน สุดท้ายมนุษย์ก็ต้องตายลงจบชีวิตเช่นเดียวกันดังภาพภาพที่ 50

ภาพประกอบ 50 ภาพแสดงรูปแบบการสรุปกิจกรรมปัจจัยจำกัดรูปแบบที่ 3

นอกจากสิ่งหนึ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์คือเมื่อสัตว์มีการใช้ปัจจัยก็จะเพียงบริโภคปัจจัยเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เสือหาอาหารเท่าที่ความอิม หรือ หมี่ล่าปลาเพื่อเป็นอาหารและเก็บไว้เพียงพอสำหรับฤดูกาลเท่านั้น แต่มนุษย์แตกต่างออกไปจากนั้นมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีสมองที่มีความสลับซับซ้อนแตกต่างจากสัตว์ ทำให้มีระบบความคิดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมิใช่เพื่อการบริโภคเหมือนดังสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ แต่มนุษย์ไม่เพียงแค่ว่าจะใช้ทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของตนเองเท่านั้น มนุษย์จะกอบโกยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความมั่งคั่งให้กับตนเอง จนหลงลืมไปว่ากำลังเบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ปลากกระป๋องคือการล่าปลาในท้องทะเลปริมาณมากและเก็บใส่กระป๋องไว้ให้มนุษย์บริโภค หรือ เราตัดต้นไม้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ใช้เป็นเชื้อเพลิง แต่ปัจจุบันมนุษย์กลับตัดต้นไม้เพื่อทำเขื่อนที่กลายเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของความต้องการของมนุษย์เท่า หากเรายังหวังที่จะมีทรัพยากรให้ใช้ต่อไปเพียงแค

เราลดความต้องการของตัวเอง เพราะปัจจัยมีอยู่อย่างจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างไม่จำกัด การอนุรักษ์จึงเป็นการใช้อย่างรู้คุณค่าหรือใช้อย่างรู้เท่าทันและเกิดประโยชน์สูงสุด

กิจกรรมอนุรักษ์พลังงาน

พลังงานธรรมชาติ คือ แรงแงานที่ทำให้สิ่งต่างๆ เคลื่อนไหวหรือทำงานในทางใดทางหนึ่ง โดยพลังงานสามารถเปลี่ยนจากรูปแบบหนึ่งไปยังอีกรูปแบบหนึ่งได้ ตัวอย่างพลังงานธรรมชาติที่รู้จักกันดี คือ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานไฟฟ้า พลังงานลม พลังงานความร้อน เป็นต้น โดยเราสามารถแบ่งประเภทพลังงานตามแหล่งที่มาได้ 2 ประเภทคือ พลังงานที่ใช้แล้วหมดไป เป็นเชื้อเพลิงประเภทหนึ่งที่มีมาตั้งแต่บรรพกาล เกิดจากการเน่าเปื่อยทับถมของซากพืช ซากสัตว์เป็นเวลานานนับล้านปี โดยเป็นพลังงานที่สามารถใช้แล้วหมดไปได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและชั้นบรรยากาศของโลกโดยตรงจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้แก่ ถ่านหิน , น้ำมัน , ก๊าซธรรมชาติ และ พลังงานที่ใช้แล้วไม่หมดไป เนื่องจากสามารถหาทดแทนหรือผลิตขึ้นได้อย่างไม่จำกัด ทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิต แปรรูปจนถึงการจัดการของเสียที่เหลือจากกระบวนการต่างๆ พลังงานสะอาดและพลังงานหมุนเวียนที่สำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ พลังงานน้ำ , พลังงานลม , พลังงานแสงอาทิตย์ , พลังงานชีวมวล , พลังงานขยะ , พลังงานใต้พิภพ เป็นต้น

กิจกรรมทุกกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้พลังงานธรรมชาติห่างจากจุดสมดุลมากยิ่งขึ้น แต่การตระหนักรู้เท่าทันและหันมาใส่ใจในคุณค่าของพลังงานกลับทำให้พลังงานธรรมชาติกลับเข้าใกล้จุดสมดุลยิ่งขึ้น คือ การที่ทุกคนในสังคมหันมาตระหนักเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของการใช้พลังงาน และพร้อมที่จะประหยัดพลังงานไปพร้อมกัน แม้ว่ามันจะเป็นไปได้ยากมากแต่ถ้าเรามีความพยายามมากพอ หรือลดปริมาณการใช้พลังงานน้อยลง หรือหาสิ่งที่สามารถมาทดแทนได้ ก็จะสามารถชะลอไม่ให้ออกจากจุดสมดุล เช่น การใช้พลังงานทางเลือก การใช้พลังงานสะอาด การใช้พลังงานทดแทน เป็นต้น การใช้พลังงานทดแทน หรือพลังงานทางเลือก มันก็เป็นทางเลือกที่ดี แต่สิ่งที่ดีที่สุดคือการประหยัดการใช้พลังงานเหล่านี้ โดยลดการใช้ของเราลงเพื่อไม่ให้พลังงานของเราห่างจากจุดสมดุลไปมากกว่านี้ “ การอนุรักษ์พลังงานมิใช่หมายความว่า จะไม่สามารถใช้พลังงานได้เลย แต่จะใช้อย่างไรให้คุ้มค่าที่สุด ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงเรียกว่าการอนุรักษ์ ”

กิจกรรมฐานพลังงาน น้ำ

น้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลก โดยที่น้ำเป็นทรัพยากรที่สามารถหมุนเวียนได้ ไม่มีวันหมด เมื่อแสงแดดสร้างความร้อนให้ทั้งพื้นดินและพื้นน้ำ น้ำพื้นดินและมหาสมุทรก็จะระเหยลอยขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศ แล้วกลั่นตัวกลายเป็นละอองน้ำจับ

ตัวเป็นก้อนเมฆ จนกระทั่งกระทบความเย็นก็จะกลั่นตัวกลายเป็นหยดน้ำตกลงสู่พื้นโลกอีกครั้ง น้ำบนพื้นโลกก็จะระเหยเป็นไอน้ำอีกครั้งเมื่อได้รับความร้อนจากแสงอาทิตย์ ไอน้ำก็จะรวมตัวกันเป็นเมฆและกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ กระบวนการนี้เป็นวัฏจักรหมุนเวียนต่อเนื่องกัน เรียกว่า วัฏจักรน้ำทำให้มีน้ำเกิดขึ้นบนโลกอย่างสม่ำเสมอ

แก่นของกิจกรรม : ตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรน้ำและการรู้จักการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

จุดประสงค์ : สร้างความตระหนักในความสำคัญของการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

กติกากาการเล่นกิจกรรม :

1. ทำให้เกิดความรู้เห็นและเกิดความรู้สึกกระหายน้ำ
2. จะมีน้ำขวด จำนวน 5 ขวด (น้ำเค็ม 4 ขวด น้ำจืด 1 ขวด) และวางขวดน้ำทั้ง 5 ขวดไว้ ที่วางไว้ตรงกลางวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 เมตร
3. ใช้วิธีใดก็ได้ในการนำขวดน้ำออกมาโดยการไม่เข้าไปในวงกลม สามารถนำขวดน้ำออกมาเท่าไรก็ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

สรุปกิจกรรม

วงกลมก็เปรียบเสมือนโลกที่เราอาศัยอยู่ โดยน้ำที่อยู่ในขวดหมายถึงปริมาณน้ำในโลกที่เราอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า แผ่นเปลือกโลกของเรามีปริมาณน้ำ 3 ใน 4 ส่วนของโลก โดยอีก 1 ส่วนคือพื้นดินนั่นเอง โดยที่ปริมาณน้ำทั้งหมดบนโลกแทนด้วยขวดน้ำที่วางไว้ข้างในวงกลม และที่ต้องมีน้ำเค็ม 4 ขวด และ น้ำเปล่า 1 ขวด เปรียบได้ว่าบนโลกนั้นมีน้ำเค็มร้อยละ 97 และน้ำจืดแค่ร้อยละ 3 แต่ว่าน้ำจืดที่เราต้องใช้ในการอุปโภค และบริโภคนั้นเทียบกับน้ำทั้งหมดบนโลกแล้วมีเพียงแค่ร้อยละ 0.001 เท่านั้น

จากเกมที่ทำกิจกรรมร่วมกันจะเห็นได้ว่าการจะนำน้ำออกมาดื่มจะมีวิธีการนำออกมา เปรียบเทียบกับการแปรรูปน้ำดื่มก็เช่นกัน จะมีกรรมวิธีการผลิตที่มีความยุ่งยากและมีความสลับซับซ้อนกว่าที่จะออกมาเป็นน้ำดื่มได้ กระบวนการผลิตน้ำนั้นทำให้สูญเสียทรัพยากรอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากในขณะการผลิตน้ำดื่ม เช่น ขั้นตอนการแปรรูปน้ำ การขนส่ง การบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ล้วนแต่ใช้พลังงานแทบทั้งสิ้น การใช้น้ำผิดประเภทเป็นเหตุที่สำคัญประการหนึ่งในการทำให้สูญเสียทรัพยากรน้ำอย่างไม่รู้คุณค่า เช่น การล้างมือด้วยน้ำดื่มทำให้พลังงานสูญเสียไปอย่างเปล่าประโยชน์ ซึ่งกว่าที่จะได้น้ำดื่มที่สะอาดมาเกิดสูญเสียพลังงานไปมากเพียงใด ถึงแม้ว่ารอบตัวเราจะมีอยู่เป็นจำนวนมากแต่อย่าลืมไปว่า น้ำที่อยู่รอบตัวเราตอนนี้ไม่สามารถนำมาดื่มได้ในทันที เราจึงต้องประหยัดน้ำดื่มไว้ใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด

กิจกรรมฐานพลังงาน อากาศ

อากาศนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยที่มนุษย์เราสามารถขาดอาหารได้ 7 วัน ขาดน้ำได้ 3 วัน แต่ขาดอากาศเพียงแค่ 5 นาที ก็ทำให้มนุษย์นั้นเสียชีวิตลงได้ อากาศจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดมนุษย์จึงมีความต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ สะอาด ไม่มีมลพิษ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนบนโลกได้หายใจอย่างเต็มปอด และสามารถใช้อากาศที่สะอาด

แก่นของกิจกรรม : ตระหนักในความสำคัญของอากาศ

จุดประสงค์ : ช่วยการปลูกต้นไม้และลดการปล่อยมลพิษ

กติกากการเล่นกิจกรรม : เล่นนิทานประกอบการทำกิจกรรม

1. ในผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าไปอยู่ในเต็นท์ซึ่งเปรียบเหมือนเครื่องเร่งเวลา (Time Machine) นำไปสู่อนาคต และคอยฟังนิทานที่ผู้นำกิจกรรมคอยเล่าโดยเป็นการทำกิจกรรมประกอบการเล่านิทาน
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเริ่มเขย่าเต็นท์ และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติที่เปลี่ยนไป...เมื่อเวลาผ่านไป 50 ปี พื้นที่ป่าไม้เริ่มลดลง ที่หยุดพูดแล้วจึงนำรูปเข้าไปในเต็นท์จำนวนหนึ่ง (เพื่อสร้างควมรับรู้โดยพอประมาณ) ผ่านไป 70 ปี มนุษย์ยังคงสร้างมลภาวะทางอากาศทำให้อากาศแยลง (เพิ่มจำนวนรูป) จนผู้คนต้องสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา ผ่านไป 100 ปี การสวมหน้ากากอนามัยไม่เพียงพอ ผู้คนต้องปิดปรังกายปิดชิด (เพิ่มจำนวนรูปจนกว่าจะไม่สามารถอยู่ได้)
3. เป่านกหวีดเป็นอันสิ้นสุดการเดินทางของเครื่องเร่งเวลา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกจากเต็นท์

สรุปกิจกรรม

จะเห็นได้ว่าที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ตั้งแต่ในชีวิตประจำวันเราตื่นเช้าจนถึงเข้านอนเราก็เริ่มปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศ และสังคมมนุษย์ยังคงต้องพึ่งพิงกับภาคอุตสาหกรรมทุกรูปแบบเพื่อระบบเศรษฐกิจและการบริโภค ทำให้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่ามนุษย์เป็นสาเหตุหลักในการทำลายโลกใบนี้ทำลายอากาศที่บริสุทธิ์ทำให้เราเห็นอากาศของโลกในอนาคต ดังเช่นที่เข้าไปอยู่ในเต็นท์ ซึ่งมีอากาศร้อนมา มีวันรูปทำให้รู้สึกแสบตาและแสบจมูกจนไม่สามารถอาศัยอยู่แต่ แต่เมื่อกลับมาสู่โลกในยุคปัจจุบัน (ออกมาจากเต็นท์) ทำให้เรารู้สึกถึงอากาศที่สดชื่น บริสุทธิ์ และก็คงไม่มีใครอยากที่จะกลับไปในโลกแห่งอนาคตอีก ซึ่งทุกคนสามารถเลือกได้ว่าอยากได้อากาศแบบไหน ก็อยู่ที่ทุกคนนั้นจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อช่วยกันรักษาอากาศที่ดีอย่างเช่นตอนนี้เอาไว้

ปัจจุบันที่ใกล้ตัวที่สุดคือฝุ่น PM 2.5 ที่ฟุ้งกระจายอยู่ในทุกส่วนของชั้นบรรยากาศที่กำลังทำลายสุขภาพของทุกคนอยู่ในขณะนี้ ก็เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ดังที่กล่าวมาแล้วเช่นกัน และต้นไม้คือทางออก ต้นไม้คือแหล่งกักเก็บคาร์บอนที่สำคัญของโลก โดยการดูดซึ่มก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศเข้ามาสู่ภายในต้นไม้และใช้ก๊าซต่างๆ เพื่อการเจริญเติบโต นอกจากนี้เราจะช่วยกันลดการลดก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชั้นบรรยากาศแล้ว เราก็จะต้องช่วยกันปลูกต้นไม้และดูแลรักษาต้นไม้เพื่อดูดซับก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้ได้มากที่สุด

หมายเหตุ : หากต้องการทราบกิจกรรมเพิ่มเติมโปรดติดต่อผู้วิจัย

MF-04-version-2.0

วันที่ 18 ต.ค. 61

หนังสือยืนยันการยกเว้นการรับรอง
คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(เอกสารนี้เพื่อแสดงว่าคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยนี้)

ชื่อโครงการวิจัย : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ นักกิจกรรมการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : ร้อยตรี ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์
หน่วยงานต้นสังกัด : บัณฑิตวิทยาลัย
รหัสโครงการวิจัย : SWUEC-G-016/2564X

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่เข้าข่ายยกเว้น (Research with Exemption from SWUEC)

วันที่ยืนยัน : 15 มกราคม 2564
ยืนยันโดย : คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินการ
รับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, the
Belmont Report, CIOMS Guidelines และ the International Conference on Harmonization in Good Clinical
Practice (ICH-GCP)

ออกให้ ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564

(ลงชื่อ).....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันตแพทย์หญิงณปภา เอี่ยมจิรกุล)

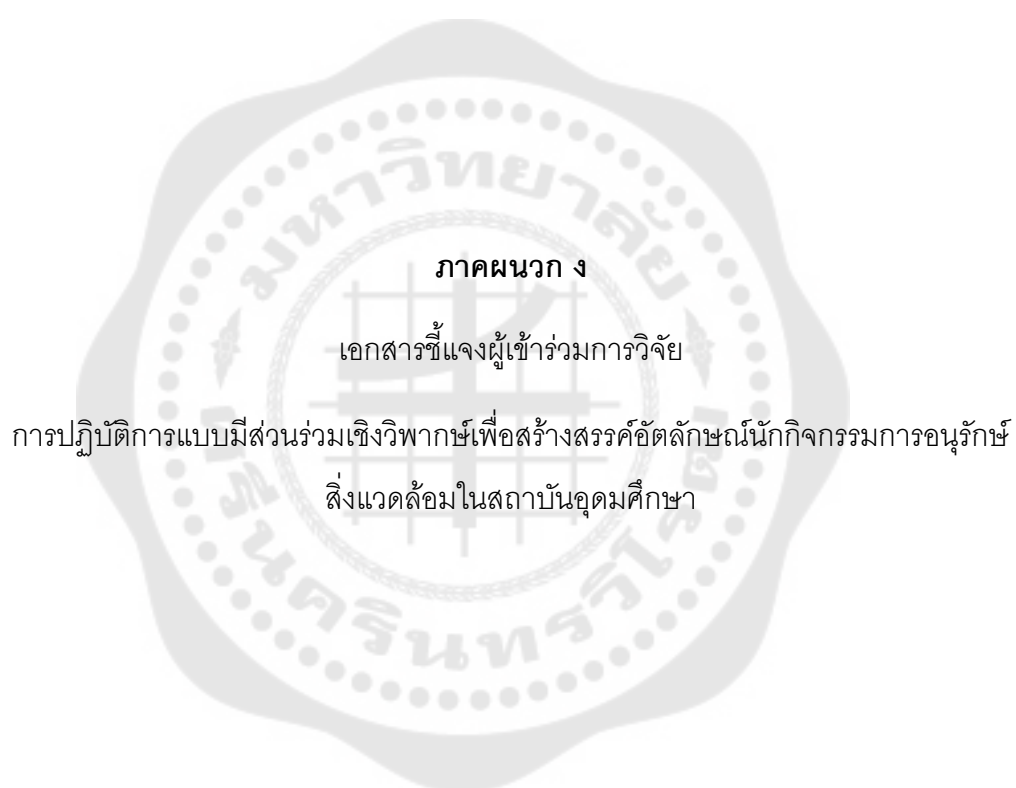
กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....

(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/X/G-016/2564

เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย (Participant Information Sheet)

ในเอกสารนี้อาจมีข้อความที่ท่านอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ โปรดสอบถามหัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้แทนให้ช่วยอธิบายจนกว่าจะเข้าใจดี ท่านอาจจะขอเอกสารนี้กลับไปอ่านที่บ้านเพื่อปรึกษาหารือกับญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท แพทย์ประจำตัวของท่าน หรือแพทย์ท่านอื่น เพื่อช่วยในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์นักกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ร.อ.ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์

สถานที่วิจัย

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ผู้สนับสนุนทุนวิจัย

ไม่มี

ระยะเวลาในการวิจัย

1 ปี 6 เดือน

โครงการวิจัยนี้ทำขึ้นเพื่อ

เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์อัตลักษณ์แห่งตน (ปลูกฝังจิตสำนึกขั้นการตระหนักรู้) นิสิตนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาสู่การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดการพัฒนาตัวตนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ตระหนักรู้ผ่านกระบวนการวิพากษ์เชิงวิพากษ์ สู่การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ด้วยกระบวนการตระหนักความสำคัญของการอนุรักษ์ภายในจิตใจ

ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เพราะ

มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่เห็นเป็นประจักษ์แล้วว่า มีตัวตนในสังคมและมีพลังในการผลักดันกลุ่ม / ชมรมด้านการสิ่งแวดล้อมสู่การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

จะมีผู้เข้าร่วมการวิจัยนี้ทั้งสิ้นประมาณ

8 – 10 คน

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว จะมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้คือ

สัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละบุคคลเพื่อศึกษาบริบทของแต่ละคน การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้สึก การให้ความหมาย สู่การสนทนากลุ่มเพื่อหาความหมายร่วมกันของการเป็นนิสิตนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และวางแผนการสร้างอัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ต่อมาเป็นขั้นตอนการให้ความหมายร่วมกันด้วยการสนทนากลุ่มกับคำว่า “ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ” เพื่อนำกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้วางแผนมาแล้วนั้น สู่การปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ผู้เข้าร่วมโครงการ (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) ได้วางแผนร่วมกันซึ่งอาจจะเป็นกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อการสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และขั้นตอนสุดท้าย คือการสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ เพื่อให้แต่ละคนสะท้อนตัวตน การสร้างสรรค์ตัวตน การสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การพัฒนาตัวตนผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ และความรู้สึกตลอดทั้งโครงการ

ความไม่สบายกาย หรือไม่สบายใจที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าร่วมการวิจัย

การประชุมกลุ่ม การสนทนากลุ่มที่มีลักษณะเชิงวิพากษ์ซึ่งหมายถึงการถกเถียงในประเด็นที่จะต้องวางแผนร่วมกัน อาจจะมีการให้ความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปจากความคิดของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งอาจจะมีอารมณ์ร่วม บางครั้งอาจจะมีการน้อยใจ รู้สึกว่าความคิดเห็นของตนเองไม่มีคุณค่า หรือเกิดการเข้าใจผิดในข้อมูลนั้นได้ ทำให้เกิดรอยร้าวระหว่างความรู้สึกของผู้เข้าร่วมโครงการ ดังนั้น เมื่อเหตุการณ์ดังกล่าว หัวหน้าโครงการ ซึ่งอยู่ในฐานะผู้อำนวยการความสะดวก ในการประชุมกลุ่ม จะขอยุติการประชุมกลุ่ม หรือยุติชั่วคราว เพื่อทำความเข้าใจ สมานรอยร้าวทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นก่อน ถ้าหากผู้เข้าร่วมโครงการไม่พอใจ หรือเกิดความรู้สึกไม่ยอมรับโครงการต่อสามารถแจ้งต่อหัวหน้าโครงการ และขอยุติออกจากโครงการได้ทุกเมื่อ โดยค่าใช้จ่ายหัวหน้าโครงการจะเป็นผู้รับผิดชอบ

ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าร่วมการวิจัย

ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงในเรื่องของระยะเวลาที่เกิดขึ้น ซึ่งการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ เป็นการวิจัยที่ค่อนข้างใช้ระยะเวลานาน มีความต่อเนื่องกันในการทำกิจกรรมหรือการทำโครงการที่มีลักษณะต้องมีการประชุมเพื่อหาข้อสรุปหลายครั้ง มีการวางแผน การประสาน การปฏิบัติ และการทำกิจกรรม ความเสี่ยงจึงเป็นเรื่องของเวลา ความพร้อมที่จะต้องรอผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้พร้อมมากที่สุด ซึ่งบางครั้งเวลาอาจจะเป็นเครื่องกำหนด อาจจะต้องดำเนินกิจกรรมไปโดยไม่พร้อมเพียง ซึ่งก็เป็นหนึ่งในเกณฑ์เสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

หากท่านไม่เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การปฏิบัติงานใดๆ ของท่าน หรือส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน (ในกรณีที่ท่านกำลังศึกษาอยู่) แต่อย่างใด

หากมีข้อข้องใจที่จะสอบถามเกี่ยวข้องกับการวิจัย หรือหากเกิดผลข้างเคียงที่ไม่พึงประสงค์จากการวิจัย ท่านสามารถติดต่อ ร.อ.ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์ โทร. 091-819-5884

ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับจากการวิจัย ผู้เข้าร่วมโครงการมีโอกาสในการตรวจสอบตนเอง ตรวจสอบปัญหาในสภาพแวดล้อม ชุมชน สังคมของตนเอง พร้อมกันนี้เป็นการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการทำกิจกรรมของกลุ่ม / ชมรม และยังเป็น การแลกเปลี่ยนแนวทางการทำกิจกรรมระหว่างสถาบัน เพื่อสรุปแนวทางร่วมกันในการสร้างสรรค์ตัวตนของนิสิตนักกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาสู่การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ค่าตอบแทนหรือของที่ระลึกที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้รับ ค่าเดินทาง ค่าเสียเวลา (ตามความเหมาะสม) และค่าใช้จ่ายอื่นๆ หัวหน้าโครงการจะเป็นผู้รับผิดชอบตลอดการทำกิจกรรม โดยมีค่าใช้จ่ายที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะต้องรับผิดชอบเอง เช่น ของใช้ส่วนตัว การรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มส่วนตัว การใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นต้น

หากมีข้อมูลเพิ่มเติมทั้งด้านประโยชน์และโทษที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะแจ้งให้ทราบโดยรวดเร็วและไม่ปิดบัง ข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย จะถูกเก็บรักษาไว้โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงาน ผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวมโดยไม่สามารถระบุข้อมูลรายบุคคลได้ ข้อมูลของผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นรายบุคคล อาจมีคณะบุคคลบางกลุ่มเข้ามาตรวจสอบได้ เช่น ผู้ให้ทุนวิจัย สถาบัน หรือองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบ รวมถึงคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในคนมีหน้าที่ตรวจสอบได้

ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมการวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมการวิจัย หรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อหน้าทีการปฏิบัติงานใดๆ ของท่าน หรือส่งผลกระทบต่อ การเรียนการสอน (ในกรณีที่ท่านกำลังศึกษาอยู่) ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่เข้าร่วมการวิจัยก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล

หากท่านได้รับการปฏิบัติที่ไม่ตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงนี้ ท่านสามารถแจ้งให้ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนทราบได้ที่ สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย อาคารศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 20 โทร (02) 649-5000 ต่อ 11019 โทรสาร: (02) 259-1822

ลงชื่อ..... ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

(.....)

วันที่.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

วุฒิการศึกษา

ร้อยเอก ทศพล วัฒนานุกุลวงศ์

ระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสามัญดาราคม พ.ศ.2546

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนปทุมคงคา พ.ศ.2551

ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2555

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2556

ปริญญารัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2557

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2559

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ธรณีวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2559

